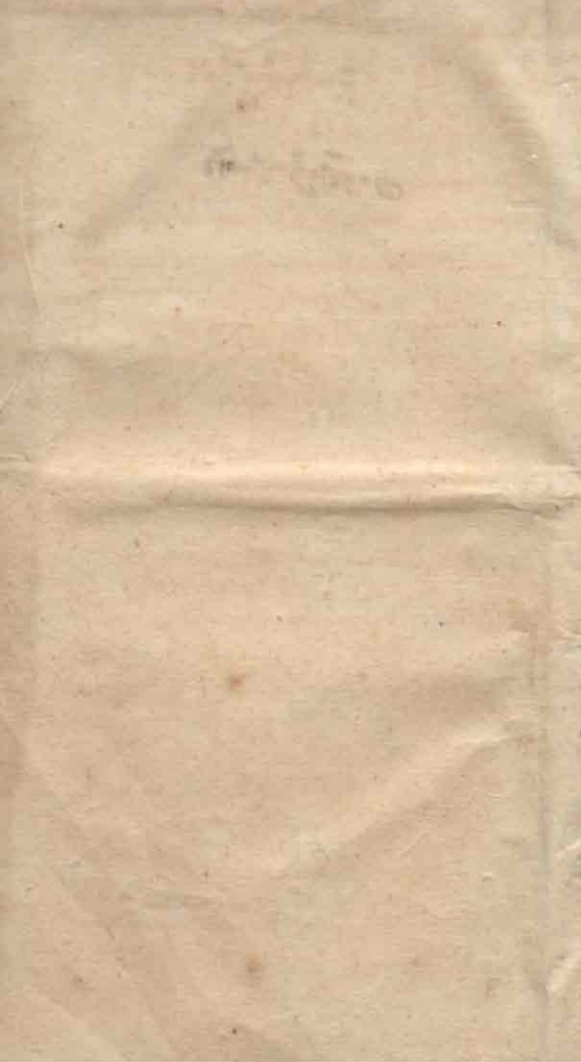

ਨੰਬਰ

੨-੪੫

ՉԵՌԻՆՆՈՒ ԹԻՒՆ ՅԵՐԿԻՆՍ

Պարանախօշ և Գաղմանց Արքայանիցն
Հարց, և հնագուանից Լեւոնապատիրաց:

Յօրինեցեալ աշխատասիրութեամբ
Տեառն

ՅՈՒՏԱՆՆՈՒ ՊՕՆԱԻ,
Ասեմագունոյ Քարտինալի,
Ս. Ե. Հ.

Եւ Թարգմանեցեալ 'ի Հայկական
բարբառ, 'ի Արդանայ
Յունասեան:

Յատ Ներմարմուսեան Տեառն. 1671.
Եւ ըն Թուարերութեան Արամագ
նոյ. 1120:

Եւ Հայրապետութեանն ԼուսաՏե
ղոյս Քահային Արքայ Լ. Ջմիածնի
Տեառն Նահապետի, Յօրն մե
րոյ Արքայն Քրիզորի Լուսա
որցի Փոխանորդի, և ամե
նայն Հայոց Լեւոնագ
լուխ Հովուապետի:

ՅԵՐԱՍՏԱՆԻ ԲՈՒՆԱՐԻ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿԵՆՏՐԱԿԱՆ
ԲԻՅՈՒԹԵՆԱ
Քաղաքի Գրադարանի Կենտրոնի
ՄԱՅԻՍ Ե.Պ. ԿՈՎՈՐՅԱՆ
ԿՈՎՈՐՅԱՆ

~~1819~~
235

ԵՊՀ Գրադարան

SU0159248

ՅԵՄԻ ՏԵԼՈՒՆ ՄԵՐՈՅ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ 1705

Ի. Վ. ԸՄԲ. Հ. 1707. 1154. Օգոստոսի 7. Մ. Գ. Գ. 5.

յ' Ա. ամսորդամ Վաղարշի՝ Տալա
 գրեցաւ այս Գիրք վայելուչ և մե-
 ծաշահ, 'ի Տալարանի Թ. օմնասու
 Վանանդացոյ, ծախիւք նորին՝ և
 հաւանութիւն: Վ. ցզի գոյր նախկնա
 պէս Թարգմանեցեալ՝ քաջարան՝ և
 յ' ամէն իմաստ Վարդան վարդա
 պետէն. 'ի Վաթին լեզուէ՝ 'ի հայկա
 կան բարբառ: Այս գի նա յաճախո
 թէն և լիապէս խօսի, գեղեցկաշնոր և
 համեղ բանիւ, յորդորական և
 խրատօրէն առ մերայինսն, բառակին
 և քաղցր ոճով: Այլ մեք ոչ հաճեցք
 յօդել՝ 'ի բանս նորին, որք են խորիտի
 մեղու, սուղ ինչ ոսպն՝ կամ բանջար
 եղէն, այլ զնորայն ընկալեալք, որք
 քաղցեալք՝ և ծարաւիք իցեն հմտու
 Թէ և ուսման, նոքօք լցցեն զփա
 փաք իւրեանց և զծարաւ. 'ի փառս
 և 'ի պատիւ ամենամբ Արրորդուէն՝
 հօր և Արդւոյ և հոգւոյն Սրբոյ.
 այժմ և անդրաւ յաւիտենիւ՝ ամէն:
 Վարտաւոր Թ. օմնաս ծառայ ծառայ
 ից Ա. Ե. Լիկ անուամբ Վարդանիտ:
 Գ. Ե.

Գերազանցագուհեղի, և Մանա
պատուոյ Տեառն,

ՅՈՒՆՆՈՒ ՊՕՆԵՅԻ
Սեմազուհոյ Քարտինալի և
Մեհալուստեր Իշխանի՝ Սրբոյ
Եկեղեցւոյն հռոմէականի:

Բ.Մ. քեզաշտջրէն վառեցաւ ՚ի նա
խանձ ընդդէմ Իդալիոյ մերս
հայաստան. ո՞վ ԳԵՐՄՈՒՆ
ՅԼ. ԳՈՒՆԵՂ և ՄՄԵ
ՆԼ. ՊԼՏԻԻ ԻՇ ԽԼՆ. տե
տանելով զնախագահութիւն Մե
րինն իւրոյ Մ. քարատեան՝ որ ընհե
ղեղասուղում նաւաբեկութեանն
աշխարհի լեւի էր նաւահանգիստ
տապանին հանրունակի յափշտակե
ցեալ արդ. ՚ի Վացիականէ նորին ծո
վածոցէ, նորակազմիւ քոյով Տա
պանաւ. որով զբնաւս զերծուցեալ
զազինս Քրիստոնէականս, ՚ի ծովա
ծփից մոլութեց կենցաղոցս, վերա
ծեա ՚ի լեառն բարձրաբերձ՝ Մ. ա
քինութե: Եւ փոքրէն իսկ հան
գուրթել և անդր կարաց ընդ ճո
ղոսրեցումն հռչակավիտի իւրոյն
պա

պատուհոյ, ուստի և ոչ յափշտակու
 թիւն համարեցաւ իւրացուցանել
 զնա՛, հանգոյն Վոյակազմեան տա
 պանին, թարգմանութի՛ն յ'ընտա
 ծինն իւր լեզու. որովհետև ծանեաւ
 զքեզ ՚ի սրարգեաց, և յառատա
 ձեռնութի՛ն փարթամութեցդ կէն
 դանականաց, գող շնորհատու բո
 լորեցունց, թարց ակն առութե՛ն
 խմիք՝ և նպաստաւոր, յունաց և
 բարբարոսաց, իմատանոց և անմտից:
 Ար և մինչ լուեղև համայնից ազանց
 ընթանալ նախանձու լաւադունից
 շնորհաց, առ մեծադինս այս և
 յազնու՛արուրեզ անուշահոտութիւն
 պաշտամեան՝ (որ ոչ ՚ի սօքրաթակա
 նէն իւղարանէ, այլ ՚ի Արբազնա
 գունոյ Տեռնարտեան մեղրարանէ
 արտածրեցեալ գոյ, բնաւից հաւա
 տացելոց փրկութե՛ն սակս) ոչ կարաց
 վերջադասել զինքն նայամ ապարի
 զում յաղթանակութե՛ն. և ոչ իսկ
 արժան վարկաւ մեծասրտութեան
 իւրոյ և կորուլութե՛ն բարուցն, հպա
 գոյն երկնի գողով տեղեաւ և բար
 ձրութի՛ք հաշակածաւելից լերանց,
 պղերգագոյն այլոց համահաշուիլ
ընհե

քնհետադատութիւն երկնայնոյ և իս-
 կունակի հայրենւոյն: Վանդի զինչ
 օգուտ էր նմին պարծիլ 'ի փափկու-
 թիւն յադինական, և 'ի յուռոգումն
 Փայտին կենաց վաղ ուրեմն 'ի գե-
 տոցն իւրոյ յեդեմարդխից, եթէ
 ապախտ արարեալ զածու թիւն հմ-
 տագունի ձեռնատուին, նստելով 'ի
 խաւարի մոլութեց և 'ի ստուերս
 մահու, այնքան իմն տարածգիցիւր
 յուզղականէն շաւղէ և 'ի դրախտէ
 անտի երկնայնոյ, որքան երկարա-
 գունիւք միջոցիւք հեռացեալք դտա-
 նին, վտակքս իւր կրկինք Տեգրիս
 և Ափրատէս, յիսկականէ իւրեանց
 ականէ: Վայդ ուրեմն **ՉԵՌԻՆ**
ՕՒՍԻԹԻՆՆ, լիցի առաջնորդ
 և վերածող ջերմեռանդագունի
 Արամիս Հայկազնոյ, յաննիւթա-
 կան դրախտն վերին, և 'ի քաղա-
 քակցութիւն զուարթնոցն երջան
 կացելոց. լիցի ձեռնատու միանգա-
 մայն և ճանապարհ. որով, իբր
 թելիւն Արիատնեաւ, յաղթահարե-
 ալ զՅոյս գաժանաշունչս մոլու-
 թեց, և զերծեցեալ 'ի յորձապա-
 տեայց խարբալից մեղոյ, ժամանել

յանբոյժ և յերանուհակ նաւահան
 գիտտ կենին մշտնջենականի, մարթ
 իցէ անկասկածօրէն: Աւա առա
 շէլ զիարժան իսկ է որում զչնորհս
 զայս առնիցես, որ ոչ երբեք գտան
 ապաշնորհ ՚ի վերատրումն փոխարի
 նեաց, երախտանորացն իւրոց, զի
 եթէ զԱմենասք այրն զՎրիգորիս,
 որ յերկրորդումն անկման ձեռնտու
 եղև նմին, ոչ այլասէս էթէ ոչ անու
 ամբ Առսանորչի Սեծի, ճոխացոյց
 ոչ սպարէն և զՎոյդ Վերազան
 ցութի, համարժանիւ պատուա
 գրուք պերճացուցանելոց է, կուռն
 ջանիւ ունելով զհոգ յանձին:

Այն, ոյլ Ամենասպատիւ Ռչխան
 և անձնադիր իսկ լինիմ ես, թէ
 ցնծութի մեծան ընդ գրկելոց է
 զմահացութե քոյոյ զվէսս, բարեմիտ
 Վղն իմ հայկական, որպէս ՚ի ժա
 մանակի որբոյն Վրիգորի, և մեծին
 Սեղբեսորոսի, զբարեպաշտութե
 և զմիտբանութե ընկալան զարատ
 գամս, մանանդ և իտայտալոց ևս
 է յաւէտադունիւ զուարճութեամբ
 և գորովալեան փարմամբ, անսանե
 լով նոյնոյ Ակեղեցւոյն հռոմէակա
 նի

նի Օծիրանազգեացն, հայկակա
 նաւ բարբառով խօսիլ ընդ ինքեան
 վերատին, և փաղանշանիլ զուղին
 վերածօղ յ'երկինս անվրէպ: Ար-
 դարև իսկապէս առաջնորդ. որ ոչ
 միայն ցուցանես զճանապարհն ար-
 քունական, որով մարդիկք առ յ'եր-
 կինս վերածին. այլ և դու ինքնին
 զգնացս քոյս, մղես 'ի յուղին՝ զոր
 համանշանես, և զարմանալեալ իմն
 և նորագիւտիւ օրինակաւ, դրո՛ւ ա-
 տագունիք իսկ վարուք, 'ի մէջ
 պայծառափայլութե' Օծիրանեաց.
 և ընծայրազուճում փառացն դահի,
 վարժելով զկրօնաւորական սրբազ-
 նագոյն ժուժկալութին, իսկ և իսկ
 շնորհես զքեզ քաջամուղ առաջըն-
 թաց նոցին, զորս խրախուսես առ-
 նուլ զպսակն յաղթութեան, յաս-
 պարիզի մարտին: Մնկալ ուրեմն
 գթասիրապէս ըստ հեզութե' քոյոց
 բարուց, զի՛զձ և զպարզ ևս դոյղնա-
 քեայ խնոյս ոգւոյ, զոր մատուցանէ
 աղքատութի կարեաց խնոյ, Վոյդ
 Վերազանցութեան. իբրև զլոկ
 և եթ ջուր վտակին, մատուցեալն
 Արթաքսէրքսեայ, մանաւանդ զի

նչ իմ, այլ Քոյ է պարգևս. և ՚ի
քոյոցս, Քեզ ընձեռեցեալ: Ողջ
էր ընդ յ'ամերամս ժամանակս:

Գերազանութեան ձերում
Նառայ անպիտան,

Սարդան Յունանեան,
Նսուենդ Գաղուճեան.
Ք. Ն.

Յասաղաբանուհիան Յորինոյի
Մարտինի :

Արկուք են՝ զորս նսկղբան մա
տենկանս այսորիկ փոքեր, մարթ
է ինձ կանխաբանել ընդ քեզ, ո՞վ
ընթերցողդ բարեբարոյ՝ Ախս՝
զխիթանս իմ. յ՛որմէ կասկածեմ
երկիւղիւ. զի մի գուցէ պարտաւի
ցեն զիս ոմանք, իբրև զյանդուզն
վարկանելով՝ և ասիցեն։ Օ իարդ
համարձակիս դու ամբարհանած
րէն՝ յ՛երկինս ածել զմարդիկս, որ
կորակցեցեալդ ես յ՛երկրի։ Աամ,
որով յուսով ձեռնամուխ լինիս ՚ի
ստորագրումն առաքինութեան, որ
ոչ ինքդ ստացեալ ունիս զնոյնն, և
ոչ իսկ յարմար ես կատարման նո
րին։ Աւ ապա. զինչ նորոգ յառաջ
ածեա մեզ պիտառութիս այսու քոյ
ով։ Աւ թէ. Օ ի՛րս հնադունեղս՝
և յանհամարից գրեթէ վսեմից
արանց, զգծնաբար և գեղեցկաշա
րիւ յօրինուածով զծրագրեցեալս
վերակարդաս, ձանձրացուցչաւ՝ և
տհասիւ քոյով կրկնաբանութիւ. և
ցուցանես զփարթամութիս օտա
բայ՝ իբրև զքոյս, ամբարտաւանիւ
օտութիւ։

Մտքի՞ն ե՞ն ձայնքն, որովք եպերեւ
 զվաստակ իմ և անարգել, թերևս
 ջանայցեն ոմանք: Տայց ես նախ
 կնաբար առ բասրեմ զիս յայսոյ ամ
 բաստանու թեանց, խոհեմագունի
 առն այնորիկ ոգեցելովն: զի

Համաբատակ ըստ եսանի գոր
 ծեմ բղգուն:

Որ ինքն անկար գողով հատման,
 սրբէ զճատուն:

Եւ զի զմիւսոյն իմաստնոյ զբանս
 յառաջ ամից: Այլ եմ այնքան
 տմարդի և անզգամ, որ գողով իմ
 տխտացեալ ցաւօք, ժպրհիցիմ բու
 ժեւ զոյլս. այլ իբր 'ի նոյնում հիւ
 անդանոցում կողմանկեցեալ, զհա
 սարակէ հիւանդութի խօսիմ ընդ
 քեզ, և հաղորդակցեմ զգեղս:

Եւ յսպէս ուրեմն լուր ինձ. իբրթէ
 ընդիս խօսիցիմ, թոյլ տամ քեզ
 մտանել 'ի խորհուրդ իմ: Օի ես
 աստէն ուսանող աշակերտ, և զիս
 ինքս մարդող ընձեռեմ, և մէ ու
 սուցանող վարդապետ. քանզի փո
 խաբերապէս լինին սոքա, թէ մինչ
 ուսուցանեն մարդիկք՝ ուսանին և
 ինքեանք:

Եւ որ ներկրորդումն տեղւոջ
 առաջարկեցեալ գոյ. ոչ կարեմ
 այլապէս արդարացուցանել զիս,
 քան յայտնապէս խոստովանելով.
 գոյզն ինչ յիմոց ներ գոլ աստէն.
 և բազմապատկագոյնք յ'այլոց:
 Շարայարեցի 'ի սմին զյագունս.
 զորս, կամ իմովս ուսայ փորձիւ,
 կամ զասրագայս ինձ նախածանեայ,
 մինչ ընթեռնուի զմատեանս սրբա
 զանից հարց, և իմաստասիրաց վա
 ղեմագունից: Աւտիւ և ըստ բարուց
 մեղուաց, զզանազանս 'ի մի ճաշակ
 զուգախառնեցի զծաղկունս. եր
 բեմն յեւլով զյատկականս պիտա
 ուուացն զբանս, և մերթ զիմոց աչ
 խատանաց զշար առութիւնս. ըստ
 որում թո՛ւր ինձ դիւրիմացագոյն,
 և թարց իմիք ծածկութից. զի առ
 նել ուսուցանեմ, և ոչ ասել: Արդ
 ունիս աստէն զհամայնց բարոյակա
 նաց վարդապետութեց զհամագո
 մարմունս, և զհամառօտարան իմն,
 զորս ընձեռեցին դասք սրբազնագո
 նիցն հարց, բարւոք և երանաբար
 կելոյ սակս: ունիս ա՛ւասիկ Օսենե
 քեայ. Օէփիքթիթեայ. Օան

Թօնինոսի, և զայլոց հանձարաբա
 նից իմասանոց զընտիր ընտիրս և
 զգեղեցկավէպս զգացմունս :
 Քայց հաճոյ Թուէցաւ ինձ, զփրկա
 կանս զայսոսիկ ազդեցմունս և ըզ
 յորդորակս, (զորս յոյժ օգտակարս
 գոլ, յիմոցս ուսայ չարեաց.) Թարց
 փաղանշանման տեղեացն յորոց
 առեցեալք եղեն, համառօտապէս
 արտասանել. քան զի սպեղանիք են
 սոքին, ոչ զբօսանք ուշիմութե. և
 ոչ իսկ յանձին կալեալէ իմաստէն,
 հեշտացուցանել զընթերցօղս, այլ
 օգուտ վերժանողաց սորին լինիլ :
 Աչ ինդրէ հիւանդն, թէ ո՞ ար
 դեօք իցէ զուգախառնեալ զդեղն.
 կամ ուստի առեցեալք իցեն սպե
 ղանիք, այլ միայն զի բուժ իցեն :
 Օ յոգունս անտիոյթ արարի, զորս
 կարէիասել, և զբազմագոյնս, զորս
 նրբագունեղապէս իսկ բացատրել :
 Քանզի առաւել նպատագոյ զսա
 կաւն ունիլ զիմաստութեան զսրա
 տուէրս, որք առ ձեռն պատրաստք
 իցեն՝ և յարաժամ ՚ի կիրարկցին,
 քան զյոգունս ուսանիլ՝ և ոչ սրա
 հել զնոսին ՚ի մտի : Աւսաւ զյոգ
 նսա

նադունեղս, որ դիտէ՝ թէ որ քան
 քան է փրկութիւն: Տայէ՛ Մ.Ճ, թէ
 վաստակս իմ այս ղիարդ և իցէ՛ բո
 շորեցունց լիցի օգտակար բազմա
 պատկապէս. և մանաւանդ ինձ.
 զի մի ստացեալքն իմ, պակասութիւն
 առմանց՝ պատկառիցեն:

Ընկերացոս հայհազինս
Սարգան Յոանանեան
Վ. հ.

Վճարեալ իմ առից Վրիա
տոսամիտի կնոջն Վճարանա
կանի, որ զդրացիս միանգամայն և
զբարեկամս կոչէր յ'ուրախակցութի
գիւտի՝ դրամկանն կորուսելոյ. 'ի
գտանել երկնայնոյ Վանձիս Վճար
ձրի (յետ յոգնամենից խուզմանց
և որոնմանց ճրագիւ լուցիլով տենչ
մանս, և աւելածութի երկանց
քրանահասից) հրաւիրեմ զձեզ մե
ահաղոյն 'ի մասնակցութիւն տրոյս
երկնապարգևի: Վանզի բազմիցս
լուեալ զտրտունջ ձեր՝ և զաղաղակ,
ոյ սիրելիք իմ ազնեայք, ծանունց
սակս եգիպտականաց ճնշմանց, և
եկեք զիս արդարև նախանձ իմ: ցա
մաքեցեալ թալկացաւ սիրտ մեր
ասէք, զի ոչ տրի մեզ ուտել զհաց
մեր: այսինքն զհաց կենաց՝ և իմացո
ղութեան, զհաց գիտութե և իմաս
տից սրբոց: Ս'ս զի երկարագունիւ
իմս ամանակաւ կորացեալք ընդ
լծով անհաւատից բռնակալաց կո
րուսաք զմատեանս սրբազանից
կրթե

կրթեցողութեց, 'ի չարաբարոյութեանէ տերանց անօրինաց. և չեն անդ 'ի մեզ յորովութիւնք գրոց վարդապետութեանց հոգևորականաց, և վարդականաց. և ոչ որք առ ձեռն սրատրաստք գտանիցին 'ի յ'ընթերցումն և 'ի մարդումն տհասից. կամ 'ի կրթութիւն գիտնականաց. Ի այց դիք 'ի բաց զեղանակ հեծեծանաց ձերոց և մրմնջմանց. զի ահա՛նասիկ շարժեցեալ ՎՃ 'ի մարթողականաց հայցուածոց ծառայից իւրոց, նախապատրաստեաց ձեզ զպիտոյս տենչալիս ըն փոքրկանս իմուամ գրգռջ. նորում հեշտակի ունիլ մարթանայք 'ի գուզնաքեայս տերևս թղթոյ, գրեթէ զգրգարանս իմն լիակատար' և շրջաբերլի. որ և առատապէս ընու կարէ զքաղց' և զծարաւ ձերոց բաղձանաց. ուսուցանելով սրարդապէս' և համառօտաբար զհետեւունս բարեպաշտականս, որովք նախանձանորք լինիլ շնորհաց լա՛նագունից յորդորիք' և յենուլ 'ի շա՛նիդս սրբազնահետոս, փառազարդի Սուսանորչին մերոց Արքայն Գրիգորի' և այլոց հաճոյս

ցելոցն Վ. Ե արանց՝ և լինիլ սուրբա
 և կատարեալս, որպէս և հայրն ձեր
 երկնաւոր կատարեալ է:

Սուլ կարէ ասացի զձերս բազ
 ձանս. քանզի դասնէք ՚ի սմին
 համագումարեցեալս՝ զբովանդակս
 սրաճուճանս առաքինութեանց և
 զղարդս. զգեղապանժութիւնս վա
 րուց և բարեկրօնութեանց. և ընդ
 գէմ թունից ախտացուցչաց հակա
 մարտիցն մոլութեանց և բնաւից
 յոռութեց ոգւոյն՝ զբազմադիմիս
 դեղթափս. և զսպեղանիս յողնա
 սեռս: Ունիք աւաակի նայսմ արկ
 զուս՝ իբր նրնկուղենուս կեզևոջն
 մակեդոնեան. պարփակեցեալս
 զնսմ օրէնս և զմարգարէս. զնա
 արտաքնոց՝ և զնժայրականս զգաց
 մուս հարցն Սրբազանից: Ունիք
 ասեմ. և նշմարել կարէք հանգոյն
 թափօրականի տեսութեն, միանգա
 մայն զՎՅ՝ զմովսէս. և զՂ, զԴիսա՝
 զվճիռսն նժայինս. զվերականգ
 նուսն բնութեան՝ և զխորհրդածու
 թիս աւետարանին. ըն բարձրադի
 տակուս լերին խնկաբերի վսեմա
 գունից առաքինութեց՝ զբովան
 դակս

դակս հրձուանս հողւոյ՝ և զմայլե
 ցուծիս մշտակայս: Եւ զի համա
 ոտանցից զքանս. Կրդիկս այս.
Ձ Ե Խ Բ Լ Ծ Ը Թ Ի Կ Ը Կ
Զ Գ Լ Բ Կ Ի Ը Կ, առաջնորդ
 համանդամայն և շահիղ՝ վերաբե
 րող առ դրախտն փափկուծէ. առ
 վայելչուծիւնն անծառամելի՝ առ
 վիճակակցուծիւն հողւոյն և րանե
 լեաց. առ ծայրագունեղ և մանջե
 նական բարին. առ սկիզբն մեր և
 վախճանս: Եւ թեղեա կարծրուք
 են ճանսարհքն փառաց, խոթնա
 ժեռք. դժուարամուտք՝ և վտան
 դահոժք. վասն զի դողով հիւժե
 ցեալք զօրուծիւնքն կամայ մարդ
 կայնոյ՝ ի ծանրուծէ մեղաց. խոս
 ճարեցեալ նրբահայեցուծի երեսայ
 մտին՝ մեղկացեալ ըզմոնակուծին.
 վարկորուրացի իմն խաբեցեալք
 զգայուծիքն. և վայրահակեցեալք
 ի բեռանէ հողանիւծոյս մարմնոյ
 ենթարկեցեալք են արդարև յոգ
 նարիսից դիտուածոյ. և ոչ խակ
 զօրեն վերադիմել յայն, որոյ վասն
 զինուորին. Բայց քաջալերեցա
 լուք սիրեցեալք իմ, և զարիտիտն
ըն

ընկալարուք զսրտեղութիւնս զի զայն
 սիսի իմն հաւատարիմ, զխելամուտ
 և զսրտեայ տամ ձեզ զառաջնորդ,
 որ ոչ միայն ածիցէ զձեզ, այլ և ի
 ձեռանէ իսկ իւրաքանչիւրոց բունս
 հարեալ, վերած իցէ երջանկասպէս,
 առ յանկացեալ երանատեսութիւնս
 Մ. Ե. որպէս զի մի գթիցէք, և
 ընդ քարի զոտս ձեր հարցէք, և
 կամ արտուղիցէք յարքայականէն
 շաւիղ: որովհետեւ զոչինչ ուսու
 ցանէ, և զոչինչ բնաւինքնձեռէ,
 եթէ ոչ որ կարիցէ գիւրասպէս
 յամ ուրեք, և յամենից կամեցո
 զաց առնանիլ կատարելասպէս:

Վորդ՝ մերժեալք զբնաւս զգաղ
 մունս յամեցուցիչս, մատիք այսր
 վաղվաղակի բերկրեցելով ոգւով,
 և վայելեցէք զուարթութիւն զոր
 մատուցանեմ ձեզ անկեղծականաւ
 սրտիւ և լրջմտութիւն, զերեխայրիս
 աշխատանաց իմոց, և զպտուղս
 պանդխտութեան որպէս և տեսա
 նէք, զոչ վայրապարս: Մատիք
 ամենեքեան միութիւն կամայ, զի
 բոլորեցունց մատուցանեմ, ամենից
 ընձեռեմ, ամենեցունց տամ, զոր

ամեն

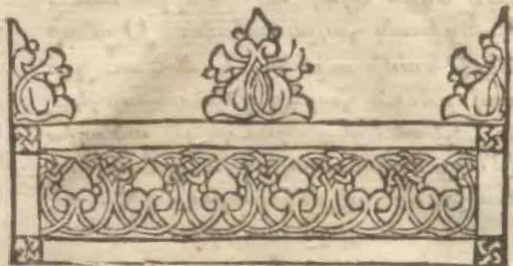
ERASMUS BIBLIOTHECA

ERASMUS BIBLIOTHECA

ամենեցուն ասանջական և օգտա
 կար ելոց, գիտեմ հաճատապէս.
 փոքրկանց, և մեծամեծաց. մա
 նունց խի հաճուց և արծուճեաց.
 որպէս զի փետրալեաւ այսու թե
 ուլ հոգևորականքն արծուճիք և
 կատարեալքն յանձայնում ուղղոջ,
 ՚ի բարձունս հմտութեան առաքի
 նութեանց, ծանիցեն խիթալ և
 խուսել յանկմանէ. և հաճեայքն
 դեռարուսիկք, համբախամուղքն
 կրթմանց ձրից սրբազնազարդից,
 ուսցին առնուլ զթևս երջանկաբար,
 և վերաթևել ՚ի բարձունս կատա
 րելութեան. Վանգի՛ Պարզևս
 իմայս, (թէպէտ ոչ է իմ ամենե
 ին, եթէ ոչ լեզուաւ և պատմու
 ճանիւ հայկազրութեան) այնքան
 առաճել ամբողջ լինի և կատար
 եալ առմնայ, որքան ՚ի յոգնագոյնս
 բաժանիցի և սիւնիցի ՚ի միջի ձեր
 ում. որպէս և այնքան յաճեալ հա
 մաճեալի իւրոյն վախճանի, և
 պահէ զանունն վերադրեցեալ
Ձ Ե Ռ Բ Ե Ծ Ո Ւ Թ Ե Ը Ե Ն
Յ Ե Բ Կ Ի Ն Ս, որքան զբա
 ղումս վերածիցէ առ երջանկադու
նեղ

Կեղեղրն այն, և ճշմարիտ նաևա
 հանգիստն հայրենական: Օղևար
 ճութեամբ ուրեմն, և մեծաւ յու
 սով բնուն հարէք զճանապարհէս,
 և հետևեցէք շահագաց ամողիս
 թարց երկունանարց: և զողարթու
 նակիւ ոգւով ընկալարուք զՏուրս,
 և զիղձ տունողիս:
 Աղջ լերուք:

ՉԵՌԻՆՆՈՒ ԹԻԻՆ ՅՆԲԿԻՆՍ

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

Յաղագս վերջոյ վախճանին հարգոյ :
 Որչան շար իցէ ստեղծարելն յայնմանէ :
 Որով Ռէնարդիտո՛ւ եւ որով կարգատ
 ժամանիցէ ստանաս :

Ա ՅՆԲ ԿԻՆՆԵՆԻ

ՉԵՌԻ. ԱՌԱՋԱԳՐԵԱԼԵ
 իմ ով երջանիկ ընթերցող. յ'եր
 կինն ասեմ, այսինքն 'ի ծայրագու
 նեղն յ'այն բարին. յետ որոյ ստաց
 մանն

մանն ոչ կարատցես և անդր քան
 զնոյնն, կարօտիլ բնաւին խմիք։
 Եւ եւ նախտակ՝ նակ՝ միանդր. առ
 որ ձկտին ուխակուութիւնք և փա
 փազք բոլորեցունց բնականաւ ինք
 նայօժարութիւն։ Եւ անդի նմքն ցան
 կան գոլ երանեցեալք։ Եւ այց սակս
 մեղանաց նախկնոյն ծնողի, յողունք
 լուսազարեցեալք և թողեալք զից
 կականն և զծայրագոյն բարին, վայ
 րապար զուգայարմարեն զինքեանս
 որոնման իրաց խկատից և սուտա
 կասպասից։ Արք և զծայրագոյն
 բարին՝ ներ հարմարելով զոչինչ
 իրի ունին զկարօտանս, վերադնեն
 զանունս զայս փարթամութեանց։
 Եւ յլք զծայրագոյն բարին տրամա
 կացուցեալք ի ծայրագոյնս կարօզու
 թիւնս, կամ թագաւորել ինքնին
 ջանան, կամ առ յարիլ ի թագաւո
 րօզսն։ Եւ սկ այլք մինչև ց՝ զազքալիս
 զիջեալք, ամենեւեւ ջանիկ կարծեն
 զհամահոսին ի փափկութիւն. որք
 և զստացումն ծայրագունեղի բա
 րւոյն, մսխ և որկորիւ ստորացա
 փեն։ Եւ յսքուն ըննօսում ապաղնու
 թիւ է երանութեանն։ Եւ հա այս
 պէս

պէս արխատակորք եղեալք և պտղա
զուրկք. և զօրէն մոլորիլոց յ'անկա
րելլում. որքան երազագոյնք առ
բարին մերձին՝ այնքան հեռագոյնք
տարածգին 'ի նմանէ: Այլ վ'ս այնո
րիկ ապերջանք են, զի ոչ ճանաչեն
զիւրեանցն ապերջանութի:

2. Այս իրէ, որ 'ի չարիս մեծա
մեծս ծրարեալ պատաղեաց զքեզ
ո՞վ ողորմելի. զի թերևս երանաբար
կեալ՝ և երանաբար մեռանիլ տեն
չաս. բայց առ 'ի խոկուծն թէ զի՞նչ
իցէ երանելութիւն՝ և որո՞վ եղանա
կաւ ժամանիցի առնա, խելագար և
զաչացու իմն ես, և արտուղեալ թա
փառութե՛ք ընդ զանազանս ընթա
նաս խարբալեցեալս շահիղս:

Օ ինչ և առնես՝ որում և տենչաս,
առ որ վարանիս՝ հակառակ քեզ է.
զի ոչ վերահայիս առ յանչափականն
յ'այն բարին, նորում հանգչիլ մարթ
է կամաց քոց. քանզի և անդր քան
զճայրագոյնն է՞ տեղի. այլ տատա
նիս թարց առաջադրութեան, հան
գոյն մըջմանց 'ի շիւղադէզս և 'ի
թուփս սողոսկողաց, որք մինչև ցը՝
ծայր գագաթանն՝ և անդուստ ց'յա
տակն

տակն յարագիմեն , զբաշխատիւ
տքնութեամբ :

3. Ա՛ճ արարչագործօղն համայն
նկոյ , յ'ոչնչէ վերաստեղծ զքեզ ,
զի զնա՛ն և եթ սիրիցես , նմանմիայնոյ
ժառայիցես բոլորով սրտիւ և բո
վանդակիւ՛ ըղձիւ՛ : Արպէս հարկա
ւորէ գող նորին , նոյնպէս և գողն
վերջին վախճան : Կորհեաց իսկ օ
րէն թէ զո՛ր քան մասն կենի քոյոյ
շնորհիցես նման , որում զքեզ բոլորդ
ժախել հարկագորիս : Արդարեւ մո
լորին ուամուռք և խորհուրդք քոյ
ինք , եթէ ոչ ուղղաւորիցին առ
նա՛ն : Օ ի որպէս վախճան ուղոյն
քոյոյ տեղին այն է՛ յ'որ դիմեսդ , առ
յ'որ մինչ ժամանեան հանգչիս , նոյն
պէս և վախճան կենին քոյոյ նձէ .
առոր վերաբերել պարտիս զորինչ
խորհիս զոր ինչ խօսիս զոր ինչ
իրակես , մինչև նորին ստացմամբն
չարալնանիցին համայնքն քոյք աեն
չանք : Կորուստն յաւիտենից ածէ ,
որ ինչ ՚ի վերջնոյ վախճանէն վրի
պեցուցանէ :

4. Օ որորինակ ըն նաւարկու
թե , եթէ եզրաձգեալ զմակոյկն
արտ

արտելանիցես առ 'ի վերալնուլ ըզ
 զուգեղենասկսն ջրով և անդէն զա
 փամբն զբաղիցիա 'ի գումարումն
 խեցեմորթաց կամ կաղաբուսից,
 և սրտի՛ միշտ թաղծագիտի՛ ըն
 նաւում գեղեթիցիա, մի գուցէ կո
 չիցէ զքեզ նաւավարն, և յայնժամ
 թողեալ զնամ աճապարիցես առ
 նաւն. այսպէս առնելիէ քեզ և ըն
 կենի քում: Մտօք ցանկ սևեռե
 ցեալ յ'Վճ, այնպիսեաւ իմն ոճի՛
 'ի կիրարկ զիրս զարտաքինս, զի փո
 քրէն առ յենուցուն 'ի սրտի քում.
 և մի 'ի յառաջագրեցելոյ վախճա
 նէն յեսս ընկրկիցեն զքեզ. ծառայ
 են նոքա քեզ, զի դու ծառայիցես
 այ: Վպա՛ եթէ նուազեցեալ յածայ
 նոյ միութէն, 'ի յողունս ցնդիցիս
 յանհարկանորս, արդարև զայն
 քանս պաշտես զկուռս որ քանունք
 են ստեղծուածք, զորս մտեկանաւ
 ըղձի՛ ողջագուրես: Սոքին են անձք
 քոյինք, որոց ո՛չ զեզն' և ո՛չ զնա
 խազ. այլ զքեզ ինքն և զքոյդ փրօ
 կութիւն, զազրալեաւ սրբապղծու
 թք զոհես: Չհանդուրծէ օրէնս
 սիրոյ, զի սիրիցի իմն ը Վ.Յ, եթէ
 ո՛չ

նչ ներ Վատուծում, և վր Վ. Ե.
 Սթափեանց ուրեմն 'ի խելագարու
 թենեղ՝ զի ծայրագոյն կորուստ է
 'ի ծայրագունէ բարւոյն վրիպիլն,
 և անդրագառնալն առ սակեղծու
 ածս:

5. Օ որ իշխանն բժշկաց զան
 մաքրից մարմնոցն ասաց. թէ որքան
 առաւել բտին այնքան յաւէտ նի
 հարանան, զնոյնն ասելի է՝ և զողւոց
 անմաքրից. Վանդի՛ որք 'ի մոլեկա
 նացն սովորութեց, առ լաւագոյն
 կացութիւնն անդրանցանել սկսա
 նին՝ նախ զկենին վատթարի ըզ
 թոյնս արտափոխել պարտին, և ա
 պա մաքրեցելով ողւով՝ զսառնա
 տեսլեացն առաքինութեանց ջամ
 բել զկերարկն. Վ. ըզ՝ կատարելի է
 ինքն մաքրութիւնն ըստ այսմ քա
 տակի. զի զորքանա իրակեցեր զմե
 ղանս՝ քաւիցին. և բովանդակ սէրն
 առ յայնս, մերկանիցի. մոլահոծքն
 ունակութիւնք արմատախլիցին.
 վատթարքն կորացմունք և ախոր
 ժակքն անզուսպք, ընդ իշխանու
 թք բանավարութեն նուաճիցին.
 միսն կշտամբիցի. որք մարմնոյն են
 հար

հարկաւորք, առ յ'արդարակշիռ համեստութիւնն՝ վերադարձցին սանձ, լեզուի՝ և զգայարանաց առդիցի. և որ ինչ ներարկանել կարեն զյամեցումն գիմնդին յ'ամրոցն առաքինութե, ամենեին արտասահմանիցին: Ամէ՞ դեղեկեցեալ վհատիս, և զպողոտայն երանելութեան դժուարահուն երեոցես քեզ:

Վո՛ւ ինքնին երանեցուցանել ըզքեզ կարես այնորիկ զօրացուցմամբն զկարս քոյինս, որ սկիզբն՝ և վախճան քոյ է: Վ. քէն արտելանել պարտիս, զի առ նա՛ ժամանիցես: Վ. յնքան հպագոյն նմա՛ լինիս, որքան տարագոյն՝ ի քէն եղիցիս:

6. Վ. ըզ՝ ուրեմն յառաջադրելի է՝ քեզ նախկնաբար՝ թէ՛ զի՛նչ ախորժիցես, և յո՛ ճեպիցես. և ապա՛ ակնաշրջածելի է զճանապարհայն որով ժամանեցես առ ծայրագոյնն յ'այն քարին. իմանալով, թէ՛ որքան նինքեան իսկ յուղւոջն յառջընթանայցես օրըստօրէ՛: Վ. ննեամանրազննաբար զխիղճ մտի քոյոյ, և զխաւարաքօղ զակնդ բացեալ. աշխմագունի՛ ինքնածանութեամբ հայ

Հայեանց 'ի քեզ, թէ՛ որպիսի պար
տիցիս գոլ՝ մինչ այլ ոմն ելնց կարող
ես: Բնագան իմն է՝ ճանաչել ըզ
դաւաճանութիւնն պատիր, մինչ
զերծանիլ չկարիլոցես:

Ուսի՛ր թէ որով հնարի՞նք անկար
գիցն ցանկութեանց հեղանայցէ խե
լագարութիւն, և որով սանձի՞նք եր
կիւղիւցն անաչառութիւնք ըմբե
րանիցին: Ուսի՛ր զերկրաւորս եպե
րել՝ և ինքնակամ չուել իսկ յ'այնց,
որք յարակ չկարեն կենակցիլ քեզ:
Օամենայն 'ի բաց թո՛ղ՝ նախ քան
'ի բաց թողցիս, որպէս զի եկեալ մա
հուն զոչինչ գտցէ 'ի քեզ՝ զոր կարի
ցէ բացակորդել: Բոր՝ զջանս մա
նաւանդակինս ծախեա՞ ըն հոգւում,
զի որ զերազանցութիւնս յախկնագոյն
է՛ մի լիցի հոգունակութիւն յետնա
գոյն: Եւ զի՞նչ օգուտ է՛ մարդոյ
եթէ զընդհանուր աշխարհ շահիցէ,
և օուժիցէ զիւրն հոգի: Աչինչ
շահ է՛ անդ, ուր գոյ վնաս փրկու
փրկութեան:

Ա թ րե՛նչայ Բարեկեցա՛նեան, առ ընարել
 պարտի շո՛ն կրնիչ վարուց իարոց :
 (Ի) Է որպիսի ոչ պարտ իցե փոլ նա :
 Գարծի աշակերտին :

1. **Ա** ինչ առա՛ւել հարկա՛որի
 սկսանողին ծառայել Վ. Ե,
 քան զթողուլն ինքեան, կառավա
 ըիլ և օրինադրիլ յամենաբարոյ
 ուսուցչէ : (Ս) ի ո որ յանձանօթ ուղի
 մտանէ թարոյ հմտագունի ածողի :
 Ա՞ որ զարհեստ իմն դժու՛արագու
 նեղ ուսանի առանց վարդապետի :
 Օսակա՛ն թու՛եսցես, որք զինքե
 անս ինքնին վերածեալք իսկ իցեն,
 որք թարոյ ումեք օգնչի, յառաքինու
 թիս վերելեալք իցեն : Աբ ինչ հա
 տարակօրէ՛ն ելոցն պարտ իցէ, նոյնն
 կարէ սրատուիրիլ հեռա՛նորաց : և
 ա՛ւանդիլ գրով յապա՛ եկելոց :
 Վ. Ե. յորժամ, և զիարդ ելն ճահ
 իցէ, ոչ որ ՚ի բացուստ հա՛ւանեցու
 ցանէ. քանզի ընդ ինքեանց իրացն
 մտախոհելիէ : Աչ կարէ բժիշկն
 առմսի՛ւ նախադրել հի՛ւանդին,
 զժա

զժամանակ զեղոյ՝ և կամ խորակիս
 Վրական շոշափելիէ։ Աոյնգունակ և
 'ի բուժումն ատափց հոգւոց, եւս
 սմանք որք ոչ բժշկին, եթէ ոչ ներ
 կայապէս ցուցանիցին։ Պօղոս ա
 նօթն ընտրութե որ հանդերձեալ
 էր լինիլ վարդապետ հեթանոսաց,
 իսկոյն զկնի դարձին իւրոյ Վրիս
 տոսիւ, առաքեցաւ առ անանիոս զի
 ուսանիցէր 'ի նրմանէ զճանապարհն
 կենի։ Վիտիատ և յաշխատայոյր գործ
 ներամտեր։ յաղթել զարաբարոյ
 ութի բնութեան, մե՛նամարտիլ ը
 հողւորականացն վատշո՛ւիրութեց,
 և ինքնին վերածել զքեզ 'ի հան
 դէս առաքինութե, 'ի մէջ այսցքա
 նեաց արգելմանց և հակառակաց։
 Ասան որոյ կոչել պարտէ զոմն, որ
 ձգեսցէ զձեռն իւր օժանդակիչ՝ որ
 ցուցցէ զվտանկան, զդաւճանու
 թիսն հրապարակեսցէ, և յ'երկդի
 մումն մարտի, 'ի յաղթանակ մար
 զեսցէ ըզքեզ։ Վայց ատես ինձ. զի
 կոչեցից։ Օայր հաւատարիմ և զի
 մասսուն, որ կամիցի և կարացէ
 օժանդակել քեզ, որոյ ընդ յառաջ
 ելանել պատկառիցես, և մի զան
 զի

գիտիցես. որ ոչ պատժիցէ զմու
լորեան, այլ խրատիցէ. որոյ կեանն
առաւել աչօք, քան ականջօք փոր
ձիցի: Օ՛ր չարութիւնս հրամայէ, որ
պատուիրէ և ոչ առնէ:

2. Սայնպիսին ընտրեալ քեզ
ասանջական, որ ոչ ումք շողոր
թիցէ. որ ոչ ներածիցէ զինքն՝ ի
գումարս ժողովրդականս. որ ոչ ՚ի
խրատիւնս մեծատանց, և ոչ յա
պարանս իշխանաց յաճախիցէ. որ
զայնպիսի իմն ինչ ունիցի ընկենում,
զորպիսի արծաթագործն նարծա
թում. որ կարիցէ ամէլ. առքեր
զորս և կամիս զդրամկունս, և ես
տրամատեօից զնոսա. մատո՛ զիարդ
և կամիս զըղձակաթուծիւն, և ես
ենթադատեցից զնա՛. որ իբրև ըզ
ճարտար և զփորձ բժիշկ, դարա
կեսցէ զհիւանդութիւնս ներքինս.
որ զյարմարագոյնս ծրիցէ զդեղս,
յասրաքինումն բոլորեցունց ախտից
բզւոյն և յարտամերժումն: Ե՛ր
պիտի ոք իսկ լինիցի, որ նրբագու
նիւ՛ հետադատութեամբ կարիցէ
զբովանդակ ազդեցումն ոգւոյդ
ճանաչել. դնել զզանազանութիւն

'ի մէջ առաքինու թէց և մորու թէց։
 ծառայել գիտասցէ՛ ամենեցունց,
 վարուք իւրովք. որ զհամայնս մտին
 քոյոյ զխորշս և զծերպս մանունս,
 նրբահայեցի՛ խուճապմամբ, ներա
 քննիցէ. որ յ'ամենայնէ մոլեկանէ
 ըղձոյ թափուր, հոգևորականին
 և եթ զբուլանդակն ջանս առդիցէ.
 որ հեզութեամբ ոգւոյն, ուսուցցէ
 զառածեցեալն և կազդուրեացէ. որ
 զնմ խորամանկութիւնս սատա
 նայի բացերևոցել, և զայթագ
 մունս դժբողին հեքնել երկասի
 ցէ։ Արու՛մ և դու մի սրատկառի
 ցես սիռել առաջի զնմ եղեռունս
 քոյս, և բանալ խրախուսի՛ զհա
 մայնս, մինչև զնեքին իսկ զսենեակ
 սրտիդ։ Ա՛նծագոյն մասն երջան
 կութեան քոյոյ լինիցի, կարելդ
 գտանել զոմն այսպիսի։

3. Խօսեաց ընդ նմա՛ յօժարա
 բար, և զնմ կիրս անձին քոյոյ
 տարածեա՛ մտերմաբար առաջի նո
 րա, զորս ներգոլ'ի քեզ զգաս. քի,
 զզառածմունս կամակորս, զունս
 կութիւնս՝ ախտաժէտս և զերկե
 անս մեղանաց։ Ա՛ն և զբարեկրու

Թիւնս գրո՛ւատականս զորս կիրար
 կեսդ, և զորքան խաղայմունս երկ
 նառարս Տամարիս տեղեցեալս 'ի
 քեզ, մատո՛ գրովանդակն խոհեմի
 նորին ենթադատմանն: Ս'երթ ընդ
 մերթ՝ մաղթեա՛ զնա՛, զի թէ զարա
 կիցէ զազմկայոյզ իմն ախթակաթու
 թիւն յեցեալ 'ի քեզ, մի ծանորս
 նայցէ զեկուցանել. և զսոյն ճեարս
 մերթ՝ արասցէ, և մի անօթիւ
 կշտամբմանն խուտափեցեալ, զանց
 առնիցէ զմուրթիք քով: Կսկ եթէ
 զլայցէ նա՛ իրարգած ինքեան գոլ
 զուտանայ ինչ զՏամակ գտանել
 'ի քեզ, մի Տաւատայցես փոյթ ընդ
 ոտ, լեալ քո անմեղանչական և
 անկշտամբելի: Քանզի՛ լու՛ նա՛,
 կամ երկնչելով յաանելութի, քումնէ
 և կամ յուտահատիլով 'ի դեր յար
 դեցմանէդ: Քայց գու յայնժամ
 ստիպեա՛ և ծտեա՛ մինչև ցոյժ, և
 ցոյց ինքեամբ գործով թէ սր քան
 աննշաս և փութաս զարդանադ:
 Սկսիք մերկանալ և գնել առաջի
 նորս զյուտթիւնսդ, և զգե՛նուլ
 փոյթ ընդ փոյթ զվարս նախադրե
 ցեալս նորին: Կամողեր գո՛լ կշտամ
բումն

բունն յայնմանէ քոյոյ թիւրութե դ-
 և միշտ դարձջիր 'ի նմանէ կամ
 առողջագոյն, և կամ առողջանալա
 գոյն: Ի մէջ այս քան չարեաց է ինչ
 կամիլն առողջանալ:

4. Ըրդ սորին են անք փոխա-
 բերականք ուսուցանողին և ուսա
 նողին, զի նա՛ օժանդակել կամիցի՝
 և սա՛ զարգանալ ի բարիս: Տի՛,
 նորին օժանդակելոյն, չէ՛ ինչ
 դիմարմբոստումն, եթէ՛ ոչ դժայհի
 և անդրաքացող միտն աշակերտին,
 անլմբերն զգօնութե և խրատու,
 և անընդունակն վերապաքինմանս
 Վանզի՛ բազումք յեցեալք 'ի խո
 Տեմութիւնս իւրնց, անդրաքացեն
 հետե իլ այլումածողի: () Համայնս
 զայսոսիկ (ասեն) զորս դու ուսուցա
 նես, վնձ ուրեմն ծանեա՛, և անդ
 գիտեմ: () ի՛նչ օգուտ է արտասա
 նել յայտնապէս: Բազում: Օի
 մերթ գիտես, այլ ոչ խոկատ: Աջ
 ուսուցանէ զգուշացութիւնն, այլ
 զարթուցանէ զյիշողութիւնն զի մի
 կորուսցէ զստացեալն: Բազմիցս
 գաղէ՛ ոգին ըզ յայտնագոյնան ևս,
 և զանց առնէ զնորք: ուստի հար
 կանոր է

կանորէ յեռուլ 'ի նմին զճանօթու
 թիւն իրացն ծանօթագունեղից :
 Սան զի կանգնի առաքինութիւն,
 մինչ հարկանի և մղի: Օսմանս
 յետս քարչէ ամօթն չարաբարոյ,
 յոռութիւն մանկական, և անարժանն
 այրականի անձին: Վ. յւք, իբր
 զխելացն որաժէտս, կամապաշտիւ
 լուծք ճնշեն 'ի ներքս զսորինն,
 և զայրանան բժշկին որ խուճապի,
 զստաքինումն ցին: Վ. յւ զվտտա
 բերս զայս ստպանձողութի, ուսու
 ցանէ տարաարոսական թշնամին .
 յուսողով առողել զխամբումն, 'ի
 թարթարմանէն յարաձգականէ,
 Բայց. աճաղ կուրութեդ. զվերս
 մարմնոյդ քոյոյ, թէ և պատկառելիք
 և սիցեն, ջամաչես բանալ յօժարա
 պէս հանդէպ աչաց ամենից, զի բու
 ժիցին . իսկ զհոգւոյդ քոյոյ զքաղց
 կեղն, մեծաւ հոգաբարձութիւն թա
 դուցանես, իբր թէ գաղելն զնա,
 քեցել իցէ և ողջացուցանել . մինչ
 տակայն հաղիւ լինիլ կարէ, թէ զմէ
 ոչ կարասցեն մատնել զինքեանս և
 հրատարակել, թէ և դու հակամար
 տիցիս ամեն և ին: Արժամ կէ զվերս,
 ոչ երբեք բուժիս 5. Սիթի

5. Մի՞թէ բժիշկն անիրաւի 'ի
 քեզ՝ եթէ զախտ քո ապացուցցէ քեզ.
 եթէ ասիցէ վտանգելոյն. ո՞չ բարւոք
 կեաս. ջերմ ես. այսօր խորշէլի,
 քեզ 'կերակրոյ. սե'րկ, ջուր և եթ
 ըմպելի: Մանաւանդ գովի վասն
 բարերարութեն, շնորհակալութիք
 իսկ առնին նմա և գոհութիք: Իսկ
 եթէ ոք ասիցէ քեզ. ախորժմունքդ
 քոյք, ախտաջերունք են. կարծիքդ
 վայրագարք են, և անղուսպ բղձու
 նակութիքդ. իսկոյն սրտմտեալ գո
 չես խիզախմամբ. հէ՛տարարք սրով և
 արեամբ վրէժխնդրելի ո՞ կշտամ
 բանք ամենեկն անտանելի: Ինքե՛
 խելագարութեանդ: Ընբախդ.
 Օհ՛նչ մնաս գործէ, կամ զի՛նչ չար
 յեռու 'ի քեզ փրկութե քոյոյ հան
 գանակողն ներհոն, և խուճապողն
 քաջաջան: Օայն, զոր հայելին տգե
 ղոյն: Ընպիտի ցուցանէ զքեզ աջաց
 քոյ, որպիսի իսկ ետդ: Ազդեա՛
 ուրեմն և ընկրկեա՛, զոր նա՛ կշտամ
 բեաց. դերյարդեա՛ զվարագ, և
 լու՛նա՛ զգարչութիւնսդ: Իխրապէս
 կարես, եթէ կամիցիս, անբառատանե
 լի վարկանել զքեզ ամենից աջաց:

Վերջում . 7 :

Յաղագիս հայրեցումեանն 'ի Տեղաց : Ս'եր
 փանալիք են ըղձմանսն չիտեցեալք առնուսին ,
 և յառումեանսն կրճատելիք : Չիք գործա
 դրողագոյն որեղ յառումեանց , բան
 պահոման և պահախանահանում
 լեան հրախոհումն :

1 . **Վերջնոյ վախճանէն**
 արսուղի մարդն , մինչ
 մեղանչէ . որ է պատճառ ամենից
 չարեաց : Վսերմանէս յ'այսմանէ
 ուղղապէս վերաբուսանի , որ ինչ
 չարչարէ զմեզ . այսու թունիւ բո
 լորս տիեզեր դեղակոր եղեալ մա
 հանայ : Վօղէ թագնաբար , մինչ
 դեռ թերակատարն է . բայց յոր
 ժամ առգործիցի և 'ի լոյս գայցէ ,
 յայնժամ ծանիցես թէ՛ որքան չար
 իցէ և կորուստ անըմբերելի : Ար
 սէս եթէ պրկիւր դի՛ մեռելոյն ,
 ընդ կենդանւոյ , զի 'ի դաժանահո
 սուրթէնէն տառապիցիւր : Վյս
 սէս պրկեցեալք են 'ի մեղանչողն ,
 երաշխէպքն . կապակցեալք են ընդ
 նոսինս պատիժքն , և ոչ գտանեն յո՛
 փախիցեն :

փախիցեն։ Աի մի կրիցես ինչ, մի
 գործեր զչար. կրես անդ զյոզու
 նրա, զի գործեցեր։ Հազի՛ թէ
 ըղանի իրադու թիւնն մոլեկան, և
 անդ մանկած ինչ իւրոյն պատժոյ։
 Ընդուսա ծնեալ է մահն, և աստ
 ուստ բարբոքեցեալ իսկ է գեհեանն։
 Սանն օրոյ արժան է մաքրել մե
 ծան հոգաբարձութիւն և շրջազննու
 թիւ զիտլմամանս, յամենից մեղսաւ
 մակարդութեց, և ՚ի բնանից արա
 տութեց. ցա՛օք, զղջմամբ, խոս
 տուանութիւն, և բանականարա
 թիւ։ Աւ ոչ միայն խորշիլ ՚ի ծան
 բազունիցն, այլ և ՚ի փոքրկանցն
 ևս և ՚ի թեթեւագունիցն. զի թէ
 պէտ սոքին ոչ վերածեն իսկ զմահ,
 սակայն լուծեալք թուրացուցա
 նեն զգորութիւնն արիականսն, և
 տրամադրեն առ յանկումն մահա
 բեր։ Ըրդ՝ զինչ զանազանութիւն
 ներդոյ ՚ի նաւաբեկութե, թէ միով
 ևեթ ալեան բարդիցելով ծած
 կիցի նաւն, և կամ թէ առսակաւ
 սակաւ ներսամտեալք շաից ջրոյն
 ՚ի պղերդութենէն նաւաստեացն,
 ըցցեն զնա և ընկղմեցեն։ Ըն
 բան

քան զմեծագոյնս յեռուն սոքին ա-
րատս ընհոգւոջ՝ որքան դիւրագոյն
կարեին քեցիլ 'ի բաց: Արքան տկա-
րագոյն է թշնամին, այնքան ծան-
րագոյն անարգումն առբերի քեզ,
եթէ յաղթիցիս 'ի նմանէ:

2. Այլ երբեք կարիցես ներար-
կել յ'ոգւոջ քում զերջանկավէպս
առաքինութիս, և ոչ զքեզ 'ի նախ
կին կացութիւն անձնիշխանութեն
հաստատել՝ եթ ոչ մերկասցիս զնմ
ըզձմունս ձկտեցեալս առ մեղանս
որքան և իցեն փոքրկունս. մի գուցէ
մարմնովդ յ'անապատում, և ոգւովդ
իցես յ'եզիպտոս: Չար առնի ընդ
քեզ, եթէ զկնի բացալուծման
վատթարութեանց և անոպայցն
լեզուազարութեանց, և յետ ասրա-
մերժելցդ զսէրան զաղբալիս՝ և
զիղձսն մոլեկանս, դեռ ևս չարակ
նեայց ցոփաբանութեանց զունկդ
մատուցանես. և դեռ ևս երկրաւոր
բաւ տեսակաւ հեշտանաս: Արդ՝
յոռութիք և ունակութիքն մոլե-
կանք, որք յետ ջնջման մեղանայն
մնան 'ի քեզ՝ իբր զսերունդս մեղաց
զամենաչարս, արմատախիլ մարթին:
Եթէ

Եթէ զոտանս և եթ Տառնդես, մնա
 ցեալ արմատն արտասուղէ, և
 բողբոջին՝ ի նմանէ նորո՞գ ստեղծնք
 վատթարութե՛ և անիրաւնութե՛:
 Ի այց ասես, թէ՛ կամիս արտաՏա
 տանել զմոլութիս՝ ի բնուպտ: Սուա
 է. զի ոչ փակես զգրունս ընդդէմ
 մոլութեանցն, այլ բանաս: Եսես
 թէ՛ զզվիս դու և վճատիս՝ ի քոյոց
 մոլութեանց: Հաւատամ այսմ, զի
 ո՞րք ոչ զզվի կամ տաղտկանայ:
 Կարգիկք չարք՝ զմոլութիւնս իւ
 բեանց ատեցին միանգամայն և սի
 բեն. և ևս մինչ գործենն, քամա
 Տեալք անիծանեն զնոսին: Օ ի՞նչ
 օգուտ է բանիւք արտաձգել զչա
 րիս, և գործովք զիրկս արկանել:
 Աչոք ունի զայնքան խրամատա
 զգած խղճմտանս, թէ՛ երբեմն ըզ
 նոյնն ոչ տաղտկացուցեն յուու
 թիւնք: Ի այց վաղվաղակի Տաշտին
 ընդ նոսին: Ի սկ՝ ճմարտապէս դար
 ձեալէ առ Ե՛ծ, դնէ՛ նարմատում
 զտապարն՝ և զինքեանս իսկ զմա
 ցառանս գերմակագոյնսն ևս մոլու
 թեց, արմատախլէ ամենևին: Եւ յի
 շերով զգիրակործանութիւն իւր՝
 կուռն

կուռն ջանի՛ւ մերժէ յ'ինքե՛նէ՝ քոյո
 ըովիմք զառի՛թսն մեզանչեւոյ. և
 յ'անձներ առարկելոյն իրին չարի՛
 խրտուցեալ զարհուրի, և ը կրունկն
 դառնայ ընդոտամամբ:

3. Ինդէք վայրատար թիկնաս
 տանդես, և հակադրես Վճ զտկա
 ըութի բնութեանդ՝ որ հրամայէ
 քեզ արտասահմանել զմոլութիւնդ:
 Աչ որ առաւել զչափ էառ զկարո
 ղութեց, քան որ զնոյնս շնորհեաց:
 Նիմ ուրեմն ոչ մեղկացուցանես
 իսկոյն զբարսդ՝ մինչ ոչ խնդրի զօ
 բավիդ հրամայողին, այլ քոյդ օգ
 նութիւն: Ահ կուրութեանդ և ա
 նօրինի յանդգնութեդ: Առայա
 կանաւ լրբութի բարբանջել վտտա
 հիս յ'երես Տն և ասել. խիտ է զոր
 հրամայէ նա՛ իբր թէ եղեալ իցէ՛ ի
 վերայ քո զայնպիսիս սրատու իրանս
 զորս բառնալ չկարիցես, որպէս զի
 երևեսցի հրամայելովն ոչ այնքան
 զփրկութի քո իցէ որոնեալ՝ որքան
 զսրատի՛ժդ: Վճ յս է մարդկայինս չար
 ակնեայ ստահակութիւն՝ զի և մար
 անչիմք ընդդէմ Վճ. և պատճա
 ղեմք զվաստակ՝ ըն հրամանում:

Բայց եթէ կամիցիս զփորձ առնուլ
 զուժգնութե քոյոյ, արդարեւ տես
 ցես զյոգունս կարել քո՝ քան զոր
 կարծես: Այլ զի դժուարին է մարտն
 չհամարձակիս՝ այլ զի ոչ համարձա
 կիս, դժուարամուտ վարկուցնի նա:

Օ բազումս՝ որք զարհուրելիք իսկ
 էին նախկնաբար և ահագինք, ՚ի
 ծաղր փոխեաց սուլորութիւնս:

Սկեսաց. և մի ինքնին անգոսներ
 զքեզ: Օ ի Վ՛ճ, ոչ թողու ՚ի ձե
 ուանէ երբեք զիւրս զինուորս:

Օ այնքան ունեւոյ ես զզօրութիւն,
 զորքան՝ կամիցիս:

4. Օ նմ մոլութիւնս դիւրապէս
 յաղթեսցես, եթէ հաւատայցես
 զանձնիւրսն տիւս առաւօտեւ քեզ
 իբր զզօրն աներեկ: Օ ի նչ է որ
 կապակցէ զքեզ ընդ երկրի: Օ ի ոչ
 երբեք մտախոհ լինիս փութապէ՞զ
 արտեւանեւոյ գող զքեզ՝ յայնմանէ:
 Բառնին հանապազօր հանդէպ ա
 չաց քոց պերճացեւոցն գէշք, որք
 զուժացումն մահկանացութեան ՚ի
 խոհումն մահու ստիպեն: Իսկ դու
 ՚ի մէջ դիտողիցն մեռեւոյ, ոչինչ
 նուազ քան զմահն խորհիս. և մինչ

յաճախագոյն նմին չտեսանես ինչ,
 վաղագոյն նմին զիչինչ մտանաս:
 Այլեւցէ սակայն՝ եկեացէ բարձօղն
 քոյոց աճուրց, և յաղտաղակոյ անակ
 ցութի որովայնիդ փողօտեալ ար
 տաքարչեցէ զքեզ: Այլ օթափեցի
 աղջամուղջս այս, և յայնժամ ըն
 խաւարում կեցեալ քո ճանաչեսցես
 յորժամ նկատեսցես առ լոյսն:

Ի մէջ անձ, եթէ կարողես՝ յայսց քա
 նեաց վերանցիլոցն ամաց՝ զօր մի.
 գոնէ զժամ մի և եթ, վկայ ամբող
 ջի առաքինութի՝ որ չիցէ բժիւ ի
 միւ պղծեցեալ և արատաւորեցեալ:
 Այլ արչամեցեալ ծաղկաթափեցաւ
 հասակդ մանկական, ի մէջ վիգիլ
 և ընկուղաց. խրթնացեալ ծիւրեաւ
 ուռճասիգդ արբուն երիտաարդու
 թէ, ի մէջ անառակութեց՝ և վա
 վաշտութեանց: Այլ մնացեալ ախ
 քո կոճոպտեցեալ հիւճեաւ, ի մէջ
 ապիրատութեանց՝ և խարդաւանու
 թեանց: Այլ ատամնից ամացն անցե
 լոց՝ որք յորոցէն, յալիս հոսան՝ ոչ
 ինչ անդ ուղերձեալ մակ գոյ, բաց
 ի ցաւոց՝ և ի պտղոյ վատթարիցն ա
 նօրէնութեանց: Այլ ահ. թէ որպի
 սիք

սիք արհաւիրք պաշարելոց եւն զքեզ
 յորժամ անցեալքն, պատկառանաց
 լիցին համակք, և ապառնիքն՝ խի-
 թանաց ետեղունք: () Ինչ օգուտք
 լինիցին յայնժամ փարթամութիւնն
 այսքանեօք քրտամբք կուտեցեղքն,
 և ջանիւք որոնեցեալքն: () Ինչ
 հեշտութիւնքն մտոյ, (այսինքն մար-
 մնական) և հերատուկքն իսկ փափ-
 կութիք: () Ինչ՝ ունայնականք
 անուանքն արժանապատուոց և իշ-
 խանութեց. զի՛նչ՝ գահոյքն ոսկե-
 հուռք. զի՛նչ՝ ծիրանիքն. և զի՛նչ
 պսակքն ականակուռք: () Շ թէ
 տրիւր վերադառնալ անդրէն՝ ի խա-
 ղանս. և թէ հնարիւր վերահինիլ
 կտաւոյն, որքանեաւ իսկ լաւագու-
 նիւ՛ յանկուածուլ զհամայնն յար-
 դարէիր: Ի այց բովանդակքն սո-
 քին տենչանք, վարկաբարազիք լի-
 նին յայնմ կիտում: Ե թէ կամիս
 ՚ի դորժածել զգօնաբար զժամա-
 նակ, այժմ սկսեաց. և զայնս բը-
 նաւս ընկլուզեան, զորս յայնժամ
 կամէիր թէ ընկլուզեցեալք լինէին:
 Խ ունէիր, զվարկենեայս ապառ-
 ցել՝ զի զյաւիտենականսն առ ու-
 նիցիս:

5. Հարց զվեռանելոյն, եթէ
 հաճոյ թուի քեզ. թէ զի՞նչ զգայցէ
 զառանցելոյ յիւրոյն զկենէ. հազի՛ն
 գտանիցես զոմն, որ սչ ելուզանիցէ
 զզգացումն, տիր անջրպետագոյն
 զփարթամութեանց, զարժանապա
 տուոց, և զունայնութեանց կեն
 ցաղոյս զոր ունեցեալ իցէ ընկե
 նուի: Յայնժամ ամ իրք կշռին,
 միտի՛ն զուգահարթի՛ն, և իւրեանցն
 վարկիւք համահաշուեցեալք լի
 նին: Ընադան իմն է նոցին հան
 ճարն, յելլոյն պահու. բայց քեզ
 յոգնապէս լինի ատանջական, եթէ
 'ի ստերիւրմանէն այլոց, ուսցիս
 զքոյդ սեղակուել: Վարես այժմ
 անքոյթ նա՛նել, զմէ՞ սպասես ալե
 կոծութեան: Վարես արտասուզել
 զքեզ բոլորեքումքք գոյիւք, 'ի տա
 ռապանաց, հի՛մ արդեօք պահես
 զքեզ վերջնոյն վտանգի: Ընա
 դան է զգուշանալդ, մինչ ընկղ
 միտդ. վայրապարէ խոհեմութիդ,
 մինչ անդ կորեանդ: Յոգունք 'ի
 վսեմագունից և 'ի սրբազնագու
 նեղից արանց, թողեալք զամ կիրճս
 կենցաղականս, մինչ ինքեանց և
 աշխարհի

աշխարհի բարեաւ մնալ ասացելքն
 էին, զայս և եթ' մինչև ց'վերջին
 արբունն իւրեանց իրակեցին. զի
 զկեալ և զմեռանիլ խկորէն գիտի
 ցէին: Բազումք սակայն, չե' ևս
 գիտել ինքեանց խոտովանեցեալք
 ելին 'ի կենէ: Յոյժ դժուարին է
 ներհմտանալ արհեստիս այսմիկ:
 Իսկ դու 'ի ծերութեանդ յառող
 ջագունէ խորհրդոյ տրոհիս. և
 անդուստ ջանաս դնել զձիդն կենի
 ուր սակաւք ժամանեցին: Եւրազա
 բութիւն մեծ է. յայնժամ սկսանիլ
 կեալ, յորժամ թողլի է:

6. Սէր ընկենուս զքեզ անզգուշ
 սյր դու. այդպէս հաւատաս և
 այդպէս կեաս. անցումն ստուէրիէ,
 ժամանակ քո. նշանախեց մի է կեան
 քո, և եթէ' փոքրագոյն ինչ քան
 զկեանս գող կարէ: Եւ ևս ծնեալ,
 դադարես գոլ: Կացո՛ եթէ' կարողես
 զօր մի, գոնէ զժամ մի և եթ' արգել
 զի մի հոսիցէ. դիր զսուղ իմն յա
 մումն ժամանակի: Օւր ջանաս.
 քանզի՛ վաղագոյն յափշտակեալ
 զքեզ քարէ ընդ ինքեան մանա
 անդ, քան դադարիցէ ինքն հոսիլ
 արա

արագագունի՛ն գիմմամբ 'ի քայքայ
 ումն քո, և բնա՛նից իրաց: Ալ աշամ
 վարկի, վերջադասե՛ս զյա՛նիտե՛նա
 կանութի՛ն որ ո՛չ ունի երբեք զհո՛ւն: **Ս**
Տ խելայեղութե՛դ: Մա՛քէ կուրու
 թեանդ: Սարմնոյդ քոյոյ կորստա
 կանի ո՛չ դադարես պատրաստել
 զպիտոյսն, և ո՛չ գոյ կատարած յու
 ղիցն քոց: և վասն հոգւոյդ որ ո՛չ եր
 բեք մեռանելոցնէ, զո՛չինչ բարու
 թիւն նախահոգաս ապագային աղա
 դաւ: իբր ո՛չ իցէ քո: Հի՛ւանդա
 նայ մարմինդ, զնամ տառասրմնա
 կրել պատրաստես, զի բժշկիցի:
 Հի՛ւանդանայ հոգիդ, անփոյթ առ
 նես և ո՛չ զդաս: **Յ** որժամ ասա
 ցա՛ն քեզ, նա՛նէն զի մի մեռցիս,
 և յապաղեցեր: Մա՛ զդեղս դառ
 նագունեղս, և չառեր յանձն: **Մ**
Ծ զթեթեագոյնս հրամայէ, զի կեց
 ցես յա՛նիտեան, և ո՛չ կամիս հնա
 ղանդիլ: Աթէ՛ դա՛նինչ հանդիպէր
 քեզ, նամ խորհուրդք և զրուցա
 տրութիւնք քոյինք, պատաղէին
 շուջ զնովա՛ն, և ո՛չ լռէիր զօգնու
 թիւնս յարառոցել, որպէս զի դա
 տա՛նորքն զքոյդ իրա՛նացուցանիցէին

զգատ: Իսկ 'ի վերջնոյ դատաստա
նէն մերձեցելոյ, որ ստիպէ զքեզ 'ի
դատաստան, յորմէ կախի յաւիտե
նականութիւն, չերկնչիա՝ ծիծաղիս,
ստես՝ մեղանչես. որ յաւիտեան
կորնչելոցես: Ա՛հ ո՛հ: վախճանեաց
խելագարիլ. և արտասուղեցեալ 'ի
մոլութեցդ սրտերց, այնպէս ձեւ
կերպեա՛ զոգի քո հանապազօր՝ իբր
'ի կատարածն անդ մերձեցեալ իցէ:
Իսկական իմաստասիրութիւն սնէ.
քան զոր մեծագոյն գոլ չկարէ.
արտահանել զհոգիս զայս 'ի մարմնոյ
ատի՛ և բաժանել յայսմանէ:

7. Ա՛րդ՝ այս լիցի գործառու
թիւն քո, այս սրբապումն՝ այս
աշխատ՝ և այս հանգիստ. արտահա
նել զքեզ 'ի ժամանակէ՛ և ընկղմել
յաւիտենականութիւնն: Ա՛յ միշտ
կայուն և անդրդո՛ւնելի կայ, որ յի
բա՛ւունս անդրանցանէ յաւիտենա
կանութեանն: Ա՛հա՛ասիկ ժլատն
մեծատուն՝ որ ուրախանայր 'ի խրախ
ճանս առատապէս՝ յետ այսցքանեց
յաւիտեանց. խնդրէ դեռ ևս զկա
թիլն ջրոյ՝ 'ի զովացումն և մշտնջե
նաւորաւ կահանիւ ընդ վայր ազալե

ըոց է: Քանզի յաճիտենա հանու
 թիւնն՝ է՛ տեղողու թի միշտ ներկայ.
 ոչ երբեք թարց հառաչման և տար
 սափեւոյ յիշելի: Ա՛ննի՛ւ մշտաթա
 ճալ: Ա՛ սկիզբն յարամնայ՝ անդրաւ,
 և զանգ սկզբնաճորոլ: Ասկահան
 մտածումն զմաննէ՛ ներախառնէ
 զդառնու թիւն՝ի վայելչու թիս աշ
 խարհի. և մահածնի՛ւ արու թի
 իբր զշրտուցեալս և զայսահարս
 յե՛րկիր զարկուցանէ զմարդիկս:
 Սա՛, զտարտամբ հողին ընտանեցու
 ցանէ. և զննջեցեալն՝ ի զբաղմունս
 ունայնականս՝ զարթուցանէ յառա
 քինու թիւն: Սա՛, զտալ և զծարաւն
 տուղծանէ: Սա՛. զամ տշխատանս
 դիւրինս՝ համեղագոյնս զամ ցաւս,
 և քաղցունս՝ զհամայնս սրտիծս
 և սղագոյն գոլ հաճանեցուցանէ:
 Ացցին թուակնիւք նշիւք անբաւքն
 վայրք երկնից՝ որքան և յանչափս
 տարածին: Ա՛ որք բայ յ՛Ա՛յ կարաս
 ցէ զանհունիցս զայսոցիկ թուոց
 զշարազուգու թիւնս վերասանել:
 Սակայն թիւքս այսոքիկ անթուե
 լիք՝ և ոչ սկիզբն իմն են յաճիտենա
 հանու թեան: Ա՛յնքան ամբ և յաւ
իտե

խտեանք զառանցեան՝ որքան են ՚ի նոսին միութիք, զև ևս սակայն պահասեաց ինչ յաւիտեանսնութիւնս () և ևս ժամանեցին ՚ի յուսակորոյս և ՚ի վճատագունեղ սկիզբն յաւիտեանսնութե, անբախտքն այսոքիկ մահկանացութ՝ որք տանջին մշտնջե նաւորիւ՝ այրմամբ զժոխայնոյ։

Վրդ՝ եթէ ՚ի մտածմանէս յայսմանէ ոչ սարսափեո, եթէ՝ զկեանք քոյդ իսկօրէն ոչ վերանորոգեա՝ կարծրագոյն քան զապառաժն են։

Վաւախ. 7.

Յաղագս որհորոյ։ Չարն նորին՝ և դեղ։
Արտ իցեն նշանս՝ յաղբիցելոյ որհորոյն։

1. **Օ**Վախատեալ տականն մարտ ընդդէմ մոլութե որկորոյն՝ գրգռելի քեզ, որ զուռ ճիկն ընձեռէ այլոյ։ Արկորն, վիճակեաց զմեզ մահուան՝ մարմնոյ՝ և ոգւոյ։ Քանզի նախկինքն մեր ծընօղք՝ կերիւ արդէլեցելոյ խնձորոյն, սպանին համանդամայն զամե նայն մարդիկս՝ նախքան ծնեալքն էին

էին: Եւ յժամ նովիմք վարին թշնամիքն հողւոց. ոնլ զի նուաղեցեալք զմեզ բնաւից կորովութեց՝ ոգորեսցեն և ներբախոխս առնիցեն:

Եւստուտ՝ բողբոջինցնդմունք, ցաւք և ձանձրութիւնք: Եւստուտ՝ անառակն լկտութիւն, լեզուազարութի՝ ցոփաբանութիւն, և բղջատ հութիւն: Եւստուտ՝ աղտեղութի, դաւք՝ կռիւք՝ և հակառակութիք: Եւստուտ՝ խամրումն մտաց, քանդումն՝ և տապալումն բողբոջունց առաքինութեանց: Եւստուտ՝ վատնումն ընչից, և իրացն հայրենականաց: Եւստուտ՝ անանկութի. աստուտ՝ բազմօրեայքն հիւանդութիք, և զկնի ինքն իսկ մահն՝ ի ծանրագունից բեռանցն կերակրոց՝ երագեալ ժամանէ: Սակաւք են հիւանդք՝ զորս չեւժ որկորն յախտաթետութիւն: Վանդի եթէ ՚ի մնասաբերիցն գողորջեաց՝ որք ՚ի շուայտութենէ՝ և յարբեցութենէ՝ յառնեն, չքաւորիցի մարմինն՝ թէպէտիարի՝ փորձիլ յախտէ, այլ ոչ ենթարկիլ ամենեւին հիւանդութեան:

() բազմադոյնս ետպան որկորն՝ քան
 թէ սուրն: 2. Սատի

2. Մատիկագունի ծառայութե
 որովայնի: Մանչնւոյ ցանկութե:
 Օփոքրիկ իմն մարմնիկ շնորհեաց
 քեզ բնութիւնն՝ սակայն յալթես
 նովաւ զմեծագունեղից և զշատա
 կերից կենդանեաց, զորկրամուխն:
 Յուլն՝ յագի, փոքու իմն արօտիւ
 լանձից: Մի ևեթ անտառ՝ սնու
 ցանէ զփիղս յոգունս: Իսկ քեզ
 անձուկէ բողորս տիեզեր. չբաւէ
 որովայնի քոյոյ՝ որինչ յ'օդս թռչի,
 որինչ լողայ 'ի ջուրս՝ և որինչ յ'ան
 տառս թագթագի: Հայեանց 'ի խա
 հարանս հզօրացն, և 'ի խահարարն՝
 որք ճեպեն աստանդականք 'ի մէջ
 հրոց: Տես՝ զջոկս քրտնահոտիցն
 ծառայից՝ և աղախնեաց: Հայեանց
 'ի գիադէզս զենլոցն կենդանեաց, և
 'ի զանազանութիւնս երբնորակիցն
 խորտկաց: Վայեանց՝ թէ որքանեաւ
 մտայուղութեամբ շարաղուգեն ման
 կունքն զսպասան արծաթեայս. որպի
 սեաւ արհեստիւ յարդարեն զկերա
 կուրան, առ բերեն զսկուտեղան՝ յօշո
 տեն զհաւեայսն. և թէ՛ որքանեաւ
 շուտափութութեւն երազեն 'ի պաշտօն:
 Հազիւ հաւատայցես՝ զմի ևեթ գող
տուն

Սաղվաղակի մեռանելոց ևս, և մարմինդ քո այդ, այսքան զանազանիւք խորտիօք մտուցեալդ, լինելոց է կէր, դարչելեաց որդանց:

Օ մտաւ ան, թէ՛ սրտխաւոյ խրախճանու թեան պատրաստես զքեզ կերակուր: և այնպէս մեծ զմարմինդ, զի մի զմիտդ զըկեալ ճնշեացես:

Մյնալիսիւ կերակրեաւ վարեաց, որ դիւրադիւտ, և սահաւածախիցէ. զի մի ծանր լիցի գոյիցդ, և ոչ բարեկեցու թեանդ: Սեծ մասն անձնիշխանու թեան է. բարեկարգեցեալ և նախատակիր որովայնս:

Օ յողունս ոչ ծանեաք թէ՛ ո՞րքան վարկպարազիքն էին. և թէ՛ ոչ մինչ սրակատեցանն: Վարձաւի մարմինն կերակրոյ՝ բայց ոչ ցանկալեաց. և համեղագունից:

4. Մ'որդ՝ ոչ է դովաբանութիւն քեզ. և թէ՛ արհամարհիցես զաւելորդան: Յայնժամ լինիս դովելի, յորժամ արհամարհիցես զհարկաւորսն: յորժամ յօժարեցուսցես զքեզ ուտել զգորբոսեցեալ հայն, և զսահաւիկ, և զանուժ գինին, և կամ զջրով անզօրացեալն ըմպել, և բա

և բաճական համարիլ: յորժամ
 ուսցիս, զխոտն դալարի, ոչ միայն
 անասնոց վանս բուսանիլ, այլ և
 մարդկանց: Յայնժամ զարմացայց
 քեզ, մինչ 'ի յառումս կերակրոյդ,
 զփառսն Վ. Ե, և զհարկաճորութի
 վերանորոգման կարողութեն քոյոյ՝
 միայն խնդրիցես: յորժամ, զհա
 մեղաճաշակ խորտիկան, և զսեղանս
 մեծատանց անդոսնեսցես: և յոր
 ժամ յակամայ բազմիցես 'ի սեղան
 ինչ, այնպէս առցես զկերակուրն,
 որպէս հիւանդքն՝ զդէղն: յորժամ,
 զփափկութիւն ճաշակին. (զի բառ
 նիլ չկարէ) կարկեցուցանել և բա
 րեխառնել ջանասցես: յորժամ,
 թախանձեսցի զքեզ հեշտալի ինչ,
 զայնքան առցես, զորքան պահան
 ջէ ողջութիւնն: յորժամ իսկակա
 նիւ մաքրութեամբ մտաց և մար
 մնոյ, տողորիցիս: Ա) ի ոչ 'ի նիհա
 րութիւն մարմնոյն կայանայ փորձն
 պահեցողութեան, այլ 'ի կատարե
 լութիւն ողջախոհութեանն:

Յաղագս Բղջախանդոմեան : Որքան գարշե
 ւի էղէ Տալոմեանս այս : Որքան դիւր էղէ
 անհոմն 'ի նոյն . եւ զիտրդ խորշեւի :
 Հեղատոմեանց ոգոյն հեռազօրե
 ւի է՝ որ զբաժոմեանն է :

1. **Չ**Վ'ք մտլութի դարշեւադոյն
 ամին, չի'ք՝ յ'որմէ առաւել
 լադոյն պատկառեացուք : Մէրկ խակ
 անուն նորին, գոլ անդճւրկ յ'անար
 գանաց, նախ ոգեաց Մ'ռաքեալն՝
 պատուիրելով զի որք այնպիսիքն
 իցին, անուանեացին և մի, 'ի միջի մե
 րում : Մ'ստուատ ամօթն այն՝ որով
 սովորեն մարդիկքն ազնուականք,
 և բարեկեցիկք, գլխակորիլ՝ և տա
 ժանիլ, եթէ անգամ մի և էթ զան
 մաքրութե ինչ զմեզանս արարեց
 'ի նոցունց, կարծիցեն Տրուարա
 կեցելն յ'ունկս այլոց : Մ'ստուատ՝ զխե
 նեշն մտլորութիւնս երխտասարդա
 կանս, բազումք 'ի խորհրդագունե
 զի՝ և 'ի ծածուկ դատաստանի ա
 պաշխարութեն, թագուցանեն 'ի
 պաշտօնեկն Վ'ի . ընտրելով մա
 նաւ

Կանանց զյաւխտեանս կրել բզ
կորուստ, մշտնջենականաւ դատա
պարտութեամբ, քան զմտածական
և եթ վատահամբաւութի մոլուէս՝
յ'այսմ 'ի կենում: Սի խրեցեալն
'ի տիղմս այս՝ հազիւ արտասուզի
Յուսահատեցեալէ փրկութիւնս նո
րին, զոր ժանտամահս այս թունաւ
որեաց: Սէր կարէ գո՛ւ զգաստ՝
եթէ ոչ Վ՛ճ ասցէ:

2. Վ՛րդ՝ նախապետական դեղ
հիւանդութես այսորիկ, է՛ ջերմե
ռանդադոյն ազօթն առ Վ՛ճ. դինա
ինքն բժշկեսցէ, և պահպանեսցէ
զքեզ՝ որ միայն կարողն է: Վաւ
ընդդիմանալ պարտէ անմարբիյն
մտածմանց՝ մինչ մատիլ ժպրհին,
այնու երագութիւն՝ որով զհրացեալ
գործելին թօթախես 'ի զգեսակէր:
Սայ քեզ. եթէ անգամ մի եթ
Թողուցու քեզ՝ խորհիլ զայսպիսիս,
որքան և իցեն փոքունք՝ և վարանիլ.
մի թէ պարտիցես գործել՝ կամ ոչ:
Սերձէ ամբողջս առման, որոյ վերա
կացուն սկսանիցի պատգամս առար
կել ընդ թշնամիան: Վաւ ևս նախա
հատիք են մեծաւ հագարածութիւն,
Եւս

բովանդակքն առիթք մեղսամա
կարդու թեան. 'ի գատարկութեան,
յ'որկորոյ, և յ'ամենից տեսակաց ան
մաքրից. 'ի չարացն հանգանակու է,
և յընկերակցութի. և ոչինչ ամե
նե ին հեղդանալի է 'ի մեծամարտու
թեանս յ'այսմիկ: Ա, ա և ս 'ի յարդա
րոցն արանց արմատախլիք են՝ մնա
ցորդքն ցնցուղք, մոլութեանս այտ
րիկ. է, զօլեալ ինն սղղումն օձի.
գոն ըղձկունք ոմանք՝ որք թէպէտ
և չիցեն չարք, են սակայն սկզբնա
խաղք մեղաց՝ յ'որս միան զգայա
ղուրկ թալեցեալ՝ առ սակառ սակառ
յենու, եթէ ոչ խկոյն բացահատ
ցես: Աջ երբէք լինիս մեծ. եթէ
զփոքրիունս զայտոսիկ անգոմնիցես.
մեծքն, 'ի փոքունց առնուն զսկիզբն:

3. Ա, ախքան զամ զգուչանալի է,
զի մի խաբիցէ զքեզ, անդրդուէլի
յուսադրութիւնն զքէն: Ար որ
ոչ երկեալ, անդ անկեալ: Ար
քանունք, և որպիսիք արք, յետ
խոստովանութեանց, և յաղթանա
կութեանց. յետ նշանաց, և սքան
չելադործութեց, անզգուչի՛ հայ
եցմամբ խմբ կնոջ, կործանեցան:

Չարմիմ

Չաճեմ աստէն 'ի մէջ. զոամսոնի.
 զդաւէդի. և զսողոմոնի զմշտամէսսն
 օրինապա: Գոն այլք նորագոյնք,
 և օր ըստօրականք: Ալ եթէ չիցեն
 այլոյն: ունիս դու 'ի քեզ, յ'որմէ
 սրատկառեացես: ուստի ուսցիս, մի
 ձկտիլ 'ի բարձունս, այլ երկնչիլ:
 Ալ աստքէն ծայրագոյն խելագա
 ըուծիւն է 'ի մէջ այսցքանեաց ար
 բունից, և ամենից տիոց, և զանա
 զանից ազանց խրատաբանութեանց,
 դեռ. և ս համարձակիլ յ'ի՛նչ, և ոչ
 զտեղիտալ, և խուսել 'ի վտանգէն:
 բայց այս է միտ մարդկայինս խտու
 թեան. դժուարահաճանութի, զի
 ոչ երբեք հաճատայ, թէ անկեալք
 իցեն այլք, եթէ ոչ տեսցէ և զինքն
 կորուսեալ: Արարաւ կինն յ'Ա. Դ,
 օգնական առն, բայց խորամանկու
 թի՛ր օձին, զգեցաւ զանձն թշնամա
 կանս: Ալ ինչ գոյ 'ի նմա, եթէ ոչ
 միայն, զոր վերաւորեսցէ. զոր կի
 զեսցէ. և զոր սպանցէ: Ալիք ձայ
 նաստիւր համբարու. չիք դաժա
 նատեսիլ այլ իմն իժ. որ կարիցէ բա
 զազանիլ ձայնի, և աչաց նորին:
 Ա՛հ. փախիլ 'ի հայեցմանէ նորին,
 փախիլ

փախիր և 'ի խօսակցութենէն, որոք
 և իցես դու, որ ցանկաս փրկութե
 քոյ: Օսովորութիւն իւր միշտ
 սրահէ նա ընդ ինքեան. յարածամ
 արտաքսէ զմարդն 'ի դրախտէն:

4. Սովորեն աստէն. շարայեռու
 զպտոճառս բազմազանս. զհարկա
 ճորութե. զսովորութե. և զմաք
 րոյ դիտաճորութեան: Տայց թագ
 թագին ընդ տեսակաճ բարւոյն,
 թուահոճք շարիք: Վանգի անդ
 ուստ խլրտին վնասածուք անճնիչ
 խանութիւնք, անդ գոյչք խօսակցու
 թիք. շարժմունք թեթևագոյնք.
 համեստութիք այսպանեցեալք և ան
 փոյթք. յաճախ առաքք ընծայ
 կունք, և զուարթեցութիք իմն սի
 րակարթք, որովք մեզմարար՝ բառ
 նի ամօթն, և ապա՛ բովանդակն մեր
 կանի պատկառանքն: Վճին սոքին
 առվայր մի. և որ ամօթխածութիք
 զդածեալ՝ յ'առնաստեղեացն և եթ
 գարշէր կանանց, արդ՝ հաստատ
 նեաւ դիմի՛, և լրբենիւք աջօք՝ 'ի
 մերկացեալ կուրծն հայի, և արժա
 կաթութիւն եռացելովն 'ի ներքս՝
 նախ զփռան կրէ, քան զգայի՛ ըզ
 վտանգն

վաճանդն: Եւ յապէս առ տակաւ սա
կառ քանավարու էն երես, խաւարիլ
ակաճնի. և յետ փոքու՝ կուրանայ:
Եւ այսպէս հողին՝ որ ծնեալն էր
երկնի, խորի ՚ի գետին. մտաացեալ
զ՚՛ճ՝ և ուծացեալ զինքն. մինչև
բոցիւ՝ ցանկութեն, մշտատեիւ՝ կիզ
մամբ կլանիցի: Աւհ թշուառիցն՝
որոց զաղքալի և առօրեայ փափկու
թիւնքն, այսպիսիւ՝ ողբալեաւ ել
մամբ աւարտին: Արծեմ՝ թէ ամե
նեքեանս յաղեցեալք իցեն խոտիւն
կենատիւ: մեռանին, և ծիծաղին:

5. Օրնչ որննես անմիտդ մարդ,
անանկդ քոյոց խորհրդոց. և քանա
հողդ օտարին: Օ փափկութիւնս:
Վախատատրաստեաց ՚՛ճ յերկինս,
զյաւիտեճականս: Ամիս զխաբէա
կանսն յաւիտենիս այտորիկ, և ար
տաքսիլ ՚ի մշտնջենաւորէն: Աւրէ
քանավարութիդ: Աւրէ խորագի
տութիւն: Հոցեաց յերկինս, և
յիրանագունեղան նորին քաղաքա
ցիան: Արք վաղուրեմն զաճիւնն ընդ
հացի, և զարտօսը ի ըմպելոց խառ
նէին: Ընդ էր տեսանել զնոսան
յամենից կողմանց պաշարեցեալս
վշտօք

վշտօք՝ յ'աշխարհիս յ'այսմիկ. խրթ
 նացեալս աղտիւք. միշտ արտա
 սուճածօրս. հանապազ 'ի խոկմու
 նրս և յաղօթս սեւեռեցեալս. և ար
 տաքոյ բողորեցունց մխիթարութեց
 կենցաղոյս վտարանդեալս: Շ'անա
 պարհորդեցին յ'երկինս, սրովք,
 որսայիւք. և կախաղանօք: Հայ
 եանց 'ի դժօխս. և տես զյուսակո
 ըոյս ջոկնն դատապարտեցելոցն;
 հրով, և աղջամղջիւք մշտնջենաւ
 որօք թաղեցեալս: Սորա՛, զխաբէ
 ական խնդութիւն աշխարհիս այս
 որիկ, և զհեշտութիւնս մտոյ, և ըզ
 վավաշոտութիս՝ երբեմն ընդգրկ
 եալք, այժմ՝ ճանաչեն անագան թե
 որքան վնասեցին նոցին փափկու
 թիքն և հեշտութիքն հոսանուարօ:
 Օ այսոսիկ զմտա՛ն ա՛ծ իսկօրէն, և
 եթէ հաճատաս, զարհուրեցեալ
 սարսափեա՛ն: Սարկենական է որ
 հեշտացուցանէ. յա՛նխտենական,
 որ տանջէ:

6. Այլ եթէ հաճոյ է քեզ փափ
 կութիւն ևս՝ ընկենումս յ'այսմիկ.
 ընդէր ո՛չ առա՛նել վճիտն, ճշմա
 ըիան՝ անարատն՝ և անփոփոխն, որ

յառաջագայի 'ի բարձոք բաղադրե-
 ցելոյ ոգւոյն, զի 'ի քոյոցդ՝ զքեզ
 ինքնդ զուարճացուցե՛ս: Փափկուի
 մտոյ՝ մե՛ղկ, և լպրտունէ՛ հոսանուտ՝
 և սուտակասպաս, միշտ դեղօք և
 օժանելէօք լոկոնեցեալ. երկնչի՛ զի
 մի հրապարակիցի: Մնակութի՛նս
 ըին՝ հնոցքն, և խահանոցքն են՝ և
 տեղիքն, որք երկնչին յ'իրաւնագատից:
 Աթէ՛ յ'արտաքս փայլէ, ներքսա
 պէս ողորմելի է՛: Սինչ ըսկասնի
 շիջանի. և յ'ինքեան կիրառմանն
 կորնչի: Իսկ փափկութիւնն ոգւոյն,
 խաղաղականն է՝ բարձրաբերձ. ան
 յաղթ, ցանգ անկասկած՝ և կայուն.
 ոչ զյագումն ունի՛ և ոչ զաշխա-
 րումն: Աչոք պատկառանք ուղեկցի
 նմա, ոչոք հետևի թաղծումն, և
 ոչ երբեք թողու 'ի ձեռանէ զստա
 ցողսն իւր: Աթէ՛ ցանկաս վայե-
 լէլ զսա, պարտիս յաղթարել զամե-
 նայն խենեշութիւնս մտոյ:

Օ ի խկական փափկութիւնէ՛,
 զամենայն փափկութիւնս
 եպերել:

Գլուխ . Դ :

Յաղագս ագահաւեան : Չարաւեան նո
րին հաշկանորի : Վաղդարաւեան արանկին՝
և հարաբին : Հարաբաւեանցն արու
ւեան , և ունայնաւեան :

1 . **Մ** ' Յաէ ազահութեանն ամե
նաչար խարդախութիւնն ,
զոր նախաճանաչել մարթիա , զի մի
տաարիցիս : Թագուցանէ զինքն . և
նչ զմի ոք դտանիցեա՝ որ խոստովա
նեացի դող զինքն ժլատ : Վա՛ , զինչս
ժողովէ , զի խնամեացէ զինքն , և
հոգածեացէ զաւակացն իւրոց : Սա՛ ,
զի զկարօտութի՛ն անանկաց լցուցէ :
միւսն , զի բարեգործութե՛ք զյան
ցանա իւր քաւեացէ : Վայց զհամա
գումարեալ ոսկին , նչոք յայտցանէ .
բաշխէ : մանաւանդ խնդրին նորա
գոյնք , զի յաւելցին ՚ի մթերս , և
մինչ խնդրելով վատնի ժամանակն ,
անցանէ կեանն , որոյ վատն որոնե՛ին
հարստութիւնքն : Արախս ոչ զովա
ցուցանէ զծարաւ հիւանդին , յաղ
բերէն հոսեցեալ ջուրն , զոր պաս
քեցեալ հայի , և կարկառէ զձեռն ,
մինչ

մինչ ոչ ներհայեցէ զբերանն, և արբցէ զպաղպաջուն հիւթն նորին: Հանգունարար՝ և ադասն, ոչ ի՛նք յագիլ կարէ: զի զկարեն քեցիլ ՚ի մտաց նորին, ներում տեղակալեն, ադասութիւն գանձուց, և ընչիցն: Ս հոգին, ընդունակն Վ. Ե, միայն Վ. Ծ ընուլ կարէ:

2. Գումարեցին ՚ի քեզ, սի ադասդ համայնքն ինչք, զոր ստացան նամ փարթամք աշխարհի: և առաւել քան զսողումնի հարստութիւնն վերանցուցէ զքեզ բախտն: զգետինն կճիւք սրածուճեցեա. զորմունան ոսկեաւ, և ախամքք զառաստաղն սրածածկեցեա: Մէ սրարտէ քեզ ունիլ զայնքանս, այլ ներբախտել զհարստութիւնս: Մատիցեն կուռքն և նկարքն, և որինչ արհեստն՝ ծառայն շուայլութեան, աշխատագործեաց: ուցիս ՚ի սոցունց, ցանկալ և ևս մեծագունից: Մնութեանկանքն ցանկութիք, զվախճան ունին: Մ սոոյ կարծեաց ծնեղքն, անբարք են: Սի՛նչ օգուտ է քեզ, այսքան նարկղում, և այսքան յամբարս շեղջեալն, եթէ ոչ համա

Համահաշուէս զժողովեալսդ, այլ
 զժողովելիսն: Վարտի բոլոր աշ
 խարհի. զորոյ զցանկութիւնն ոչ
 չնու աշխարհ: Աւերանի թէ մտա
 ծէիր. թէ զնորքան չարիս բերէն
 ընդ ինքեանս՝ հարստութիւնքն.
 և զնորքան բարիս՝ բացարաւնանս:
 Իմանայիր յայնժամ իսկօրէն, թէ
 որքան ճշմարիտ իցէ զգացումն առա
 քելոյն: Բրմատ ամենից չարեաց,
 է արժաթսիրութիւնն: Բնդուստ
 բուսանին, խորամանկութիւք. ան
 դուստ յառնէն սլատերազմուք.
 անտի սուտերզմութիւնք. անտի
 ծնանին մատնութիւք: Բարձ զյա
 գահութիւնն, և չէ երկպառակու
 թի, լռեսցէ ժլատութիւնն, և դա
 դարէ ամբարտաւանութիւնն:

Սա, չնու զերկիր՝ աւաղակօք. ըզ
 ծովս՝ նաւարտակօք. զքաղաքս՝ աղ
 ակօք. զտունս՝ սայթագիւք. և զհրա
 սրարակս՝ անարդարութիւք: Վրէ թէ
 լծակցութիւն իմն գոյ ևս ըստանու
 ան. հարստութիւ, և յարստութիւ:

3. Բեր 'ի մի վայր՝ եթէ հաճոյ
 է՝ զանանկն, և զհարուստն: հայեաց
 յ'երեսս երկաքանչիւրոյն: Սա, հո
 ծեալ

Ժեալ զբաղմամբբ, խոժողեցելովն
 դիմիւ՝ զտխրութիւն ոգւոյն ցուցա
 նէ։ Ան՝ զուարթագունիւ երեսով՝
 զամբողջական խնդութիւն մտացն
 բացայայտէ։ Սորին երջանիութիւն,
 հիւժեակէ՝ ՚ի մէջ հոգածութեանց՝
 որք յարածամ ուտեն զսիրտն։

Սորին միտն՝ դատարկ ՚ի թաղծու
 թեանց քաղցրութքն երբնոյ խաղա
 զութեանն՝ յարահրձուի։ Ան՝ տենչ
 մամբ որոնելոյն վհատեցեալ. երկիւ
 դիւ կորուսանելոյն՝ թշուայեալ. առ
 ամ զրկանա բախտին արտակայեալ՝
 որքան առաւել ունի, այնքան յա
 էտ կարօտի։ Ան՝ յաղքատութեն
 հարստագունեղ. խնդրէ միայն՝ զոր
 բաւականնէ. չերկնչի բնաւ, զի զոչ
 ինչ ունի՝ որ ն՛ինքեան յենուցու,
 կամ յախշտակիլ կարենայցի։

Որքան զխնդալիս աւուրս անցուցա
 նէ աղքատն, որքան զգիշերս ան
 գորրունս։ Իսկ հարուստն՝ հիւանդ
 ոգւով, զախտս իւր կրէ՝ ընդ ին
 քեան, յիւ երթայ՝ շրջապատեալ
 փշիւք յամից կողմանց։ Իայց՝ մա
 հաբէրէ քունն, որ ոչ զգայ զխայ
 թոցս։

4. | իւր ողորմելի՛ որոյ անլնլի է
 ազահու թիւնդ : թէպէտ յ'ամ ու
 բեք ձեռակերտք քոյինք բացափայ
 լեսցեն . թէպէտ զանչափ արկղս
 գանձուց ստասցես : թէպէտ և անդր
 քան զծովս , ազարակք՝ և շէնք քոյ
 ինք՝ տարածեսցին : եկեսցէ սակայն
 եկեսցէ օրն այն յաւիտենից հաստա
 տեալ . յ'որում լքանիցես յ'ակամայ,
 զհամայնս զայսորիկ՝ դառնացելով
 ոգւով , միանգամայն ընդ կենիդ :
 Կ'նասցեն կորիցեն բովանդակքն
 սոքին , որոյ վ'ս լինիցի կորնչիլ քեզ :
 Տայնժամ յասլա՛ ծանիցես , թէ ի
 որքան արհամարհելիս զարմանաս .
 ամենեւին հանգոյն մանկանց՝ որոց
 մեծագինք են համայնք խաղալիք :
 Օնոսա՛ զուարճացուցանեն ծակոտ
 կէնքն թեթեք՝ դտեցեալք յ'եզերս
 ջուրց . և խայտափիտքն ողորկունք .
 դու՛ շուրջ զգնդակիւ՛ սսկւոյն , և
 սասղնիւք ակամքք՝ յիմարիս . յաւի
 տագին անմիտ՝ քան զնոսին : Ա՛լ ա
 սեմ զիմի՛ ունիցիս զգոյս , եթէ Մ'ս
 տուած հարստացոյց զքեզ . այլ՝ զե
 մի յափշտակեսցես զայլոցն . թա՛րց
 զրկանաց ուրուք ստասցես : առանց
դար

գարշէլեաց տոկոսից . առանց հոգա-
ծութեան . և աւելորդից վարան
մանց . ժողովեա՛ն զնոսա՛ ՚ի տան՛ և մի՛
յ՛ողւոջ : և լե՛ր պատրաստ չքաւորիլ
յ՛այնց , եթէ՛ Վ՛ճ կամեցի : Վա՛ն է
խսկապէս փարթամ՛ , որ ո՛չ կարօտի
հարստութեանց : Ս՛ի սպասեր՛ զի
զո՛ղք , կամ յարկածք կորզեսցեն
՚ի քէն՛ զոր ստացեալսդ ունիս . զե-
տեղեա՛ն զտեղի նոցին , և ՚ի բաց հան
՚ի քէն՛ անզանազանիւ՛ ոգւով , զար-
տաքինան զայնոսիկ՛ զոր կարեն այլք
յափշտակել : Վ՛ո լինիա՛ եթէ սոքա ,
չ լինիցին քո :

5 . Սւսի՛ր տարամերթել ՚ի քէն
զհանդէսա՛ն և զպաշտօն և զխահակե-
րութիւն քո , մի շարագիցես յ՛օրի
նակ՛ այլ որպէս ուսուցանեն քրիս-
տոնէականքն վարք : Արե՛ աղքա-
տութիւն վերականգնիլ և դարձու-
ցանել զինքն՛ ՚ի հարստութիւն , փաս-
տաբանութի՛ք չափաւորութեանն :
Փոքունց կարօտի բնութիւն՛ չքաղցի-
լոյ՛ չծարաւիլոյ . և չպաղիլոյ . կամ ,
չկիղիլոյ : Արեւս բնակիլ , թարց
կճեղինեայց շինուածոց . կարես
զգեստաւորիլ , առանց կերպասից՛
և

և դիպակաց: Մի թէ բաժանին ոչ
 զովացուցանէ զծարաւն՝ եթէ չիցէ
 ակնեղէն, կամ, սառնորոկեա, որով
 ըմպեացես միանգամայն՝ և երկիցես:

Մի թէ դանակն՝ չհատանէ զհացն,
 եթէ փղոսկր՝ և մարդարիտք ոչ շող
 շողեային ընթռնեաղում: Կեցեղէնն
 լուարան՝ չբառնայցէ զանդո ձեռին,
 և ոչ մամակալն՝ սրաշտպանեացէ ըզ
 լոյս, եթէ ոչ իցէ ձոյլ ոսկերչի:

Ասկւոյ ծառայէ, որ պճնիլ կարծէ
 ինքեան՝ ոսկեաւ: Մի թէ որքան օ
 ժանդակագոյն լինէր զիսկականս սի
 թել զհարստութիս, և զբարութիան
 յարամնայականս՝ որք լաւագոյնս
 առնեն զմարդիկքս, զորս ոչ զրպար
 տունն բախտի, և ոչ ինքն մահն՝ կոր
 ղել կարէ յստացողէն: Ինդէր եր
 կնչիս յաղքատութենէ, որ զբոլոր
 թագաւորութիս կրես ընարտում:

Լըքայուն Լ. Ե, 'ի ներքս' ի քեզէ:

Քաւ լիցի թէ որոնեացես զայլ իմն
 բարութիւն: Կնդրեա զբարին քո:

Աչոք բարի, բայց միայն Լ ստուած:

Լ. Ես լիցի բոլոր ստացունած և արքայ
 ութիւն քո, նորում են ամ բարիք,
 և բովանդակքն զանձք: Արում, Լ. Ծ

բողորն է . այնմ, աշխարհս ոչինչ է :

6. Որինչ սրայծառափայլ՝ և որինչ մեծագոյն երևի նաշխարհում, ունայն է՝ վերերևոյթ է ոչինչ է :

Օ մէ՞ զարմանաս՝ մինչ տեսանես ըզմարդիկքս, ոսկեաւ և ծիրանեաւ պաճուճեցեալս՝ և զջոկս ծածայիցն՝ ի սպասու վառեցեալս : Հանդէս է : Յուցանին բովանդակքն սոքին՝ այլ ոչ ստանին . և մինչ հաճոյանան՝ անցանեն . Աչ ներդգամ զհաւատին այսմ իրի, ի համարարանէն լիկիականէ . կամ ի ստոյականէն դասատանէ . ոչ ի խաչէն Վ. Ի, և ոչ յաւիտենականէ իմաստութենէն՝ Ա. Ե. այլ յինքենէ աշխարհէ՝ և յինքեանց գերեայն ունայնութեանց : Անբահամանայ՝ փարթամութեւն . կարողութեւն և սրատուովք գերազանցեցելոյն քան զամմահականացուս՝ յայնմ ժամանակի Վ. ումարէ՝ զակճիւռս . և ի իմբել բազմականացն՝ զամ ոչինչ գող բարբառի : Օ ոչինչ (ասէ) ունիլ համարիմ ինձ : Այլ զսրատառնս յարակցէ : Որքան տեսանեմ զԱնբարբէսս՝ նստեալ անջի դրանն արքունի : Ա, ծանակելութեանս .

ո կու

ո՛ր կուրու թեան: Բազմիցս ընթեր
 ցայ՝ և լուայ, զամ՝ ոչինչ գոլ՝ բաղ
 դատու թի՛ք բարւոյն, զոր ծնանի ա
 ռաքինու թի՛ն՝ և զոր սնուցանէ յա
 խտենապանու թիւնն: Բայց աստէ՛ն՝
 տիր ներբախտիք եղէն, և առաջի՛
 ոչ ընչին երևեցան ոչինչք: Աշի՛նչ ու
 բեմն առնես, եթէ զոչի՛նչ քամա
 Տես: Բամաճե լի է ի՛նչ՝ որ՛ի քեզ
 գոյ, զի լինիցի ինչ: Օսպէ՛լ սրտ
 է զցանկու թիւնն, և ունիլ իբր լի
 կապանօք. զի սովորեացիս սրաշտել
 զաղքատու թիւնն՝ և կիրառնամբ
 իրացն, ստորաչափել զիրան զին
 քեանս: Բրդ՝ դիւրապէս քամա
 Տեսցես զամ՝ եթէ յարածամ մտա
 ծեցես՝ գոլ քո, մաճկանացու:

Գլուխ. Է:

Յաղափս Բարիտաճեան: Տեղ Բարիացոյն:
 Գործ. պարճապէ՛ս և գեղն Բարիտաճե:

1. **Բ** Բրկանամ բարիութեանն:
 Սա միսնէ արդար բար
 կութիւն. ընդդէմ՝ գազանին կա
 տաղւոյ և անիծեցելոյ, լիդէմ ըղձին
ան

անգապի. և աղմկայուզի. որ թէ
անգամ և լեթ գիսեացէ, յ'որ ոչ թո
ղու 'ի նման զհետս մարդկայնոյ բնու
թիւն, Վարկութիւն, կարճ խելագա
րութիւն. անկար ինքեան. զինուց'
և տանջանայ ծարաւի. ու ծացող
գեղոյն, և մոռացող բարեկամուէ.
գիսէ, 'ի մէջ ինքեանց խկ սուսե
րաց' զի գոնէ այլում վնասեացէ.
Վ՛մենեին հանգոյն փլմանց, որք
յոյր վերայ անկեալք ճնշեն. փշրին
անգրէն և ինքեանք. Վ՛մ գեղեց
թիւ. թողու զբարկացողսն. Վ՛անդի'
բոցանան և արտափայլեն աչքն, ու
ռին երակքն. գիզանան հերքն.
կափկափեն շրթունքն. կրճեն ատա
մունքն. փրփրի բերանն. և յարտա
գոչմանէ կատաղւոյ ձայնին՝ ճոճաց
պարանոցն. Ո՛չ ուրուք մոլութեան
երես, զազրագոյնէ սմին. Վ՛յլան
դակի գէմքն՝ կնճռատի ձակատն,
խրոխտառոցէ գլուխն. գողգողան
ոտքն՝ և դափր հարկանեն. տպառնն
ձեռքն, և բոլոր մարմինն տգեղակա
նիւ խիզախմամբ՝ շրջաբերի աստան
դական. Յաւելևս, զողորող շարժ
մունսն. զսպառնական ձեռսն. զբա
խեալ

խեալ դեռինն, զհարեալ կուրծն •
 զճողեալ հերան, զպատառեալն սրատ
 մուճան, և զարիւնն եռացեղ շուրջ
 զսրախն, և տապապեալ: Օ սրպի
 սի կարծես զոլ ի ներքս զողին, ոչ
 բոյ արտաքին սրտկերն՝ այսպէ՛ս
 գարշելի է: Արպէս ձեւակերպե՛ն
 վիտաասանքն՝ զցոյցն զժոխայինս,
 վառեցեալս բոցովք, օձապատապս՝
 ահագնագոչս, որք ելուղանիցեն ըզ
 դղրդիւնս: Այնպիսի է և ձեւակեր
 սութիւն բարկացողին, զազրալի
 արիւնսթաթախ, սրտմտայոյղ, ան
 ողորմ, և զազանայնոյ կատաղութե
 հանգունակեցեալ: Այլքն մոլու
 թիւնք, կարեն ծածկիլ՝ և ի թագս
 տեան սնանիլ: Բարկութիւնն՝ հրա
 պարակէ զինքն, և ի դէմնն վազէ •
 և իբր զկրակ՝ հրդեհէ զամբողջան
 մեծաւ հոգաբարձութիւնս Զանասցես
 ծածկել զնոս, այնքան առաւել յոր
 դորի: Չգիտէ զեղանակն, և ոչ սան
 ձիւ նուաճի՛ այն, զոր ստացեալ ու
 նի՛ բարկութիւնն:

2. Ան և մնացեալքն մոլութիւք,
 կոպարիք իմիք բացորոշեցելովք,
 ներազսպինս բարկութեանն, չիք
 ինչ

ինչ անշոշափ. և ոչ ինչ է անմեր
 ձենալի. ընդդէմ ինքեան երկնի,
 մարտնչիմք բարկութիւն: Աստուտ
 հայհոյութիւք, աստուտ արտունջք
 ընդդէմ Ա. Յ. Աստուտ շարժին
 վիճմունք յ'ամբարշտաց, զնախա
 տեսութիւնորին: Այ միայն բարկա
 նամք այնց. յ'որոց վիրաւորեցեալս
 համարիմք զմեզ, այլ ևս 'ի մտած
 մանէ յաստունւոյ զրարտութեն
 զկծիմք, և տապիմք. և որ անիրա
 շիւղայն իցէ 'ի մեզ. բազմիցս հաւա
 տամք, մտածականաւ ստիւ, թէ
 անդ արար: () ոյժ ուշիմագունեղք
 եմք 'ի մոլութիւնս: Ան և բազմիցս
 ոչ գիտեմք, թէ որոց բարկանամք.
 և սակայն բարկանամք. Այլ եթէ
 չիցէ որ'նորում խորտակեցի թափն
 այն, ընդդէմ մեզ ինքեանց սրտմք
 տիմք: Արդ՝ զի ծանիցես իսկապէս,
 թէ ոչ միայն 'ի զրարտութենէ՝ և
 յ'անիրաւութենէ ծնանի կիրս այս,
 իմն խոհունակաբար. զի զկատա
 ղութի մերոյ բարկութեն, զգան
 ևս այնք, որք ոչ վնասել կարեն
 մեզ, և ոչ նախատակոծս առնել:
 Ասան որոց բազմիցս, պատարեմք
 զպատ

զպատմութեանս. հարկանեմք զգետ
 նի՝ զանօթս. խորտակեմք զգրիչս,
 ծո՛ւատեմք զթո՛ւղթս, մինչ ո՛չ կա
 րեմք առնել նոքօք, ըստ կամաց մե
 րոց: Սոյնն և բազմիցս՝ ՚ի սրամտու
 թիւն կոչէ զմեզ. կամ բաժակն կոր
 ծանեալ. կամ սեղանն պղերգագոյն
 եդեալ. կամ պաշտօնեայն, յամբա
 շարժ, կամ ճոռումն աթոռոյն, և
 այլք համանմանք բազումք, որք
 զբարկութիւն մեր, ո՛չ արդիւնաւո
 ղին, և ո՛չ զգան խի: Սոյնգունակ,
 և երիվարն ընկրկոտ և սանձ ընկէ ցօ
 շունն վայրահաչ. և ծղղարձակքն
 թռչկունք. յանդգունք ճանճիցն
 թռչումունք, և կամ խայթումն մո
 ծակաց, ընդոստուցանեն զղկծումն,
 և զանհամբերութեան մերոյ ողբան
 զպատիժն: Տե՛ս թէ որքան մտայե՛
 ղիցես: Յիրաց անզգայնոց, և ՚ի
 կենդանեաց ստրկագունից, պահան
 ջես զպատիժդ, որոց յանդէր զքոյդ
 մանաւանդ խրատել զխելագարուիւ
 3. Ըրդ՝ եթէ հաճոյ իցէ նշմա
 րել զվնասակարութիւն, և զգործս
 բարկութեանն, արդարև ո՛չոք ժան
 դամահ, զայնքանս սաստակեաց ՚ի
 մարդ

մարդկայնոյ սեռէ, որքան բարկու
 թիւնն: Ահարկեան զսրախողխող
 մունսն. և զվտանդսն քաղաքաց, և
 զտապալմունսն ւողանց պէսպիսեաց:
 Տէս զձեռագործ մահան, և զգիւ
 գէղն սպանելոցն, և զհեղեղսն ա
 րեանցն գետայեալս: Հայեանց ՚ի հի
 մունսն ազնուականացն քաղաքաց,
 որք հաղիւ թէ երեկն: զտոսն, բար
 կու թին տապալեաց: Հայեանց յան
 մարդաբնակ վայրսն և յանապա
 տացեալ երկիրսն. զայսոսիկ՝ եկու
 բարկութիւն: Հայեաց ՚ի տունսն հրո
 դեհիցեալս, և յաղբիւրս՝ թունիւք
 տապականեցեալս: Տէս զաղգատոհ
 մունսն բնաւին ջնջեցեալս. զայսի
 սիս անօրէնութիւնս, առգործեաց
 ինքն բարկութիւնն: Օգուղանաց
 գումարս կոչեսցես, ոչ զմարդկանց.
 միայն՝ զի նոքա հաշտք և համբոյրք
 են առ միմեանս, և սոքա գիշատ
 մամբ, զիրեարս ստատակէն: Ասաս
 հի մոլութեանս այսմիկ՝ աւերածու
 թիս այս: զի մերկացուցանէ զմարդն
 ՚ի նամանութէն Ա. Ե, որոյ գործքն
 անգործունք են. կուրացուցանէ ըզ
 միսն, զի մի տեսցէ զճշմարիտն, և
 մի

մի այլոց զեկուցմանց հետևիցի • շքոթ
 թէ զբովանդակ զօրութի հողւոյն
 և խամբէ, այնքան, մինչ զի չարս
 չար քանդեալ ասպականէ զբոլոր
 մարդն • և սակայն հաղիւ հաւա
 տանի, ներդու 'ի նախն ախտս այս,
 զազրալի: Յոյժ փառաւորագոյն
 համարին մարդիկք զբարկանաւն:
 Բայց հարկաւոր է մատիլ առ դեղս
 բուժիչս, որովք մուար կիրս այս,
 թէ և ոչ բարձցի ամենեին, դոնէ
 ընդ իշխանութի բանավարութեն
 նուաճեացի, և ստիպիլ կարիցի, առ
 փրկական եղանակն:

4. Յառաջ քան զամ յոյժ բա
 րւորէ, քամահել փոյթընդոստ,
 զնախկին զկծեցումն բարկութեն,
 և դիմամարտիլ ինքեանց սկզբան
 ցրն: քան զի եթէ սկսանիցի ածել
 'ի կոյնն թիւրահակ, դժուարին լի
 նի անդրադարձումն առ փրկութին:
 Ըրացէ, որքան կամեացի, ոչ որ
 քան թողացուցես: Յորժամ թըշ
 նամին 'ի դրունս հասանէ, ոչ առնու
 զեղանակն 'ի դերիցելոյն: Սի դիւ
 րագոյն է ոչ թողացուցանել զաճե
 րածունն, քան յետ թողոյն, հա
 5 Ե մողել:

մտղել: Ա կրնազոյն և կարգաւորա
 գոյն մասն աշխարհիս՝ և մերձաւո
 գոյնն աստեղաց, ոչ յ'ամսոց նեղի.
 և ոչ 'ի մրրկաց վրդովի՝ այլ ազատ
 է յ'ամենից աղմկութեանց. վայրա
 գոյնքն են որք զշանթս արձակեն:
 Սոյնդունակ և վսեմագոյն ոգին,
 ցանգ խաղաղ՝ և բարեկարգ, և ե
 դեալ 'ի հանդարտականում կացու
 թէ, ճնչէ 'ի ներքս զչարխան՝ յ'ո
 ռոց ծնանի բարկութիւնն. և խօսից
 իւրոց սակաւիկ իմն տայ զանձնիշ
 խանութիւն. զի գիտէ, թէ մինչ
 բարկանայցէ՝ ոչ բառնի չարն, այլ
 ծանրագոյն արառոցի: Արպէս թրու
 չունքն՝ մինչ կայտուեալք բախեն
 զծօղակն, զրկին 'ի բնաւից փետրոց
 իւրեանց. այսպէս նմ որումտութի
 զարգանայ՝ 'ի տանջանս իւր: Առա
 ել մնասէ՝ բարկութիւն, քան զբար
 սութիւնն: Ար բարկանայ, արհա
 մարհեցեալ համարի զինքն՝ յ'այլմէ.
 իսկ ճշմարիտ ներազննօղն իւրեանս
 ինքեան, ոչ լինի վրէժ խնդիր՝ զի
 ոչ զգայ: Արէժ խնդրութիւնն՝ է
 խոստովանութի կսկծանաց: Ամե
 ծասիրտ, որ խաժանէ զխաժօղն:

5. Մինչ լսես զձայնն չարաբա
 նին. իսկոյն մտախոհ լէր. ոչ զինչ
 լուիցես ՚ի նմանէ. այլ թէ զինչ
 վայելիցէ խօսիլ քեզ: Մէ է սարտ
 այնքան ներազննել զչարակնութի
 օտարին, զի զպարզութիւն քո ազ
 միւսցէ: Ըստուած՝ որ զամ կարէ,
 այսոյքանեաց վատթարից արանց
 համբերէ. դու՝ վատթարագոյն ա
 մենից, և ստրկագոյն՝ չկարես կրել
 զնախատն միոյ: Ը. իժաղելի է յոյժ.
 զի դու ոչ թողուս զչարութիւն քո՝
 զոր կարես, և զայլոյն բառնալ ջա
 նաս՝ զոր ոչ կարես: Ե. թէ այսքան
 մեղաց սարտական ես, զորինչ և
 կրեսցես՝ ոչինչ է բաղդատութիւն զե
 հենոյն, զոր արդիւնաւորիս: Ո՞ ես
 դու. որում ունկանն տաղտկանալ
 անպատէհիցէ: Ար զոսարտէ, վնա
 սէ ինքեան՝ զի մեղանչէ. քեզ զինչ
 չար պատահի: Ը. յն՝ որ յաւիտենից
 վճռեցեալ է վո՞քոյն փրկութիւն:
 Ը. ուր զինչ ասէ Ը. Թ. եթէ թողու
 ցուք դուք, և ես թողից ձեզ:
 Ը. որոամանէս յայսմանէ եթէ ոչ
 ընդոսանուս, ոչ նեջես՝ այլ մեռեալ
 ես: Տալի է ներումն այլոցն մոլու
 թեանց

Թեանց, զի քոյոցդ ընկալցիս:

Ն. Դ. բաց բառնալ արժանէ՝ ի մտացդ՝ զխաբէական գրգռութիւն բարկութեանն: Ա. յ.՝ ո՛մն, ո՛չ բարեպէս ողջունեաց զիս: Ա.՝, զսկը սեալ խօսն իմ, վաղվաղակի եհատ՝ միւսն՝ յետա դարձոյց յ'ինէն զերեսս իւր: Ա.՛չ պակասին առարկութիւնք և նշանք կարծկոտութենց. զի միշտ դիւրահաւանք եմք առ չարն:

Ա.՛եծագոյն մասն զբաբարտութեն, բաղկանայ՝ մոլութեամբ մեկնչին: Ա.՛ն որոյ հարկաւոր է սարղամտութի, և բարեհամարութիւն իրացն:

Ա.՛րա՛ հակառակ քեզ զդատաստան բացագոյին, և լիցի քեզ մոլութիս կարծկական՝ թէ զոր յ'ականայ լը սեմք, յօժարասէս հաւատամք. և նախ դատիցիսք՝ բարկանամք:

Ա.՛իշտ տալի է միջարկութի ինչ ժամանակի. զի զճշմարտութիւնն, օրն ցուցանէ: Ա.՛ն փոքու իմն իրի գող քո դատիլոց, թանրց վկայից ո՛չ փորձին իրքն. իսկ զբարեկամդ՝ դատապարտէս նախքան լուիցես զդանոն:

Ա.՛աղվաղակի հաւատալ իրացն լեցելոց, առն անխոհեմի է: Ա.՛ազու մք
ստեն

տանն՝ զի խաբեցեան զայլս, և յոգուէք, զի անոր խաբեցեալք են։ Արասէ՛ ՚ի ծածուկ՝ ինչ. գրեթէ՛ ոչ ասաց։ Օ ի՛նչ անօրինադոյն, քան հաւատալ ՚ի ծածուկ, և յայտնի բարկանալ։ Եւ՛ մարդ տեսանել զամ, և լսել։ Եւտնու զզրպար տութիւն՝ որ ոչ գիտէ։

7. Յորժամ իմանաս, թէ այս ոմն շարաբանէ՛ զքէն, հարց զխորձ մտանս քո, մի՛ թէ նախկնադոյն խօսեցեալիցես դու. զնմանէ։ Եւ խորհեաց՝ թէ զորքանեաց բազմաց խօսիս։ Համոզագունեզ առնէ զքեզ՝ քոյդ բաղազանութի, եթէ զքեզ ինքնին քննեացես։ Վանզիցուցանէ քեզ, թէ ընդէր ոչ ներես օտարին վավաշոտութեն, որ ոչինչ զլացար քոյոյ խենեշութեդ։ Ընդէր զստատացն հալածես, որ ինքդ ուխտադրուժես. զմէ՛ լինիս անաչառ քինախնդիր հաւատոյ. որ ինքդ հաւատադրուժես. հիմ՛ շնորհես քեզ վստահիլ յայլս, և ՚ի քեզ ոչ կամիս։ Եւ իշումն աժ. ոչ միայն զօր կրեսդ. այլ և զօր արարերն։ Օ որինչ յայլում ըսողտանես, ՚ի
Տոց

Տոց քո գացես: Եւ մե՛նեքեան չարք
 եմք. տալի է ներումն մոլութեանն
 հասարակի: Եւ թէ զո՛չինչ այնպիսի
 արարեր, սակայն կարեն տռնել:
 Ար կայ, զգուշ լիցի, զի մի՛ անկցի:
 8. Օ ի՛նչ նորագոյն լինի. եթէ
 վնասէ թշնամին. վշտացուցանէ, բա-
 րեկամն, յանցանէ որդին. մեղանչէ
 ծառայն: Եւ մե՛նեքեան սոքին այն
 պէս են սովորականք, որպէս վարդն
 ՚ի գարնան, և պտուղն յամռան:
 Արպէս հարկա՛ւոր է զբանտդայն ՚ի
 հռչակա՛ւոր տեղիս. մայրաքաղաքին
 աշխարհակալի, ուրեք անկանիլ.
 ուրեք արգելանիլ. և յայլ ուրեք
 թաթալիլ ջրով, այսպէս և ցնդե-
 ցելոցն և տառանեցելոցն ընկենումս
 յ'այամիկ, բազմադիմիք սրասուհին
 վշտակրութիւնք, և դիմամբոստու-
 թիք: Ոմէ՛ բարկանաս մինչ զբար-
 տիս յ'առնէ չարէ: Եւ ըստ՝ զոր իւրն
 էր. իսկ դու՛ եթէ բարի ես, զգործ-
 առն բարւոյ ՚ի կիրանի: Չանա՛ զի
 զնա՛ բարի արասցես: Եւ այց այս ո՛չ
 լինի քինախնդրութի՛ք, այլ համբե-
 րութի՛ք, և շնորհառութի՛ք. և եթէ
 ո՛չ բարի, դոնէ՛ բարեհաճ արասցես.
 զնա.

զնա. և եթէ չի՞ զոք, առանց կար
 ծեաց, լաւս գոյն արտագործեցես
 զքեզ: Եւ վատահամբաւեաց
 զքեզ, և ծանրաբար թշնամանեաց:
 Իսկ դու զի՞նչ: Այ՛ հաւատամ:
 Եւ եթէ ասաց ինչ՝ պատրեալ ՚ի
 մոլորութի՛ն, ասաց. ո՛չ չարամտու
 թեամբ, այլ բարեաւ նախանձու,
 զօրավիգ լինիլ կամեցաւ. կամ իս
 կասէ՛ս վիրաւորեցեալ եղև յինէն:
 Այ՛ է կրել զբարտութիւն, զոր նա
 խաղոյն արարեր: Եւ զարե զմեզն
 զայն գործեցի. պարտականեմ. զո՛յգ
 է, զտեղի տալ արդարութեանն:
 Բայց զո՛ւր դատասարտիմ, և ա
 ռանց մեղանաց: Օ ի՞նչ փոյթ անտխ
 շեռեեցայց Վրիտոսի, և ասացից
 ընդ մարգարէին: Ի ուու եղէ և ո՛չ
 բացի զբերանիմ, զի՛ դո՛ւ արարեր:
 Եւ արքն կամ ասացունձքն այլոց,
 զինին քեզ չարք. և եթէ իրաւա
 պէ՛ս լիցին չարք, յայտ է թէ չարեո՛ք
 վարեցար նոքօք: Եւ յսպիտիքէն,
 օրսպիտիք և կիրառումն նոցին:

9. Արէ պատճառ զբարտութե՛:
 կործիքն: Բարձ զկարծիս վնա
 սոյն, և ո՛չ ինչ նեղեցի զքեզ:

Աչինչ

Աջինչ իր մերձի ոգւոյն, կամ շար
 ժէ զնոյնն, և կամ 'ի նմին ներսամտէ.
 միայնակ ինքն, շարժէ զինքն, և
 զորպիսի դատումն առբերցէ, այն
 պիտիք վնսին նորին, որք նման պատա
 Տին: Աջինչ վնասէ զքեզ, եթէ
 ոչ գու ինքնին վնասեացես քեզ:
 Վայց չարէ (անես) նա որ հալածէ
 զիս: Համբեր. տացէ այլում զպա
 տիժն, զոր տալոցն էր քեզ. և անդ
 ետ ինքեան, զի մեղաւ: Վայց պրճ
 նեալէ բանահանութիւն, ընդէր ոչ
 հարձէ զպահասութիւն իւր: Աւ
 գու որ զարդարեալդ ես բանա
 հանութեամբ, զմէ ոչ զսպես զան
 համբերութի քո, ընդէր ոչ յաղ
 թես բարեաւն՝ զչարն: Օմոլու
 թիս այլոց՝ յաչադ ունիս, և զքոյսդ
 'ի թիկունս: Վայց արան, որոք և
 իցես գու, որում քաղցր թուի քե
 նախնորութիւնն. ահա արի քեզ
 հրաման ցանկացելոյ վրէժխնորու
 թեդ. այսու սակայն արդարեղի՞
 օրինի՞, զի 'ի մեծագունէն սկսցես:
 Անդ զբարտութեանն, նախա
 գրեցէ զվրիժառութիւնն: Օտն
 բազոյն թշնամի քան զամ, ունիս
 զբար

զբարկու թիւն քո. սա առաւել զբար
պարտեաց զքեզ: Ի սմանե, սկսիլ
զվրէժիմսդ բու թիւն: Եւն ինդրե
լիք ՚ի հրապարակս, հակառակորդք,
մինչ չարեկամն գոյ ՚ի տան: Պղա
տոն, բարկացեալ ծառային, արդէլ
զձեռն իւր, զոր վերացուցեալ էր ՚ի
հարկանել, ասելով. հարկանեի,
եթէ ոչ բարկանայի: Կախ կամե
ցաւ զբարկացողու թիւնն ձաղել,
քան զծառայն. արժանագոյն համա
րեալ գանից՝ զտէրն բարկացող, քն
զծառայն սղէրգ: Արքան համե
իցէ ոք, այնքան հզօրեղապէս ճընչէ
զբարկու թիւնն:

10. Իստաւորքն, և վերակա
ցուք ժողովրդեան. ցուցանել պար
տին երբեմն զբարկու թիւ. և ՚ի գործ
ևս ածել, այնպէս սակայն, զի մի
յառաջեցէ քան զբանասկանու թիւն,
այլ իբրև աղախին, հեռագօտիցի
նմին: Ազղելի և խրատելի է որ
մեղանչէ, բայց թարց բարկու թեւ:
Եթէ այր բարի չարագործացն բար
կանալ մարթիցի, բովանդակ կեանն
նորին բարկացողու թեամբ անցանէ:
Օ ՚ի ո՞ր լինիցի սրահ, յորում ոչ տեղ
ցի

ցէ զպարսաւելիս : Վայց այսնուճազի,
 եթէ այնքանիցս արաքսեցէ յին
 քէնէ, զբարկու թին, որքանիցս պա
 հանջեցէ պատճառն : Աւ այսպէս,
 այր հանդարտ, և արդարամիտ,
 զայնպիսի դու թ ունիլ պարտի առ
 մարտեցեալն, զորպիսի ունի բժիշ
 կն, առ խելաց նորաժէտսն : Արսէս
 ոչ վրդովիլիս ՚ի սառնամանեացն՝ և
 ՚ի տապոցն՝ որք ՚ի մրրկացն յուզե
 ցեալք, ներածեն յանցողսն, զիւ
 բեանցն փոխարժու թի, սոյնպէս և
 ոչ բարկանալ պարտիս զբարտու
 թեանց՝ և անիրաւու թեանց վասն
 զորս սովորեն ներածել մարդիկքն
 ապիրատք, ըստ բնածնի իւրեանց
 բարուցն : Տիւանդքն անըմբերք
 են, յորս չի ինչ առողջութի : Յոյժ
 կակծագոյն վրէժխնդրութի և ընդ
 դէմ արհամարտին, ոչ խնդրել
 զվրէժ ՚ի նմանէ : Ա՛յ զքեզ խոցո
 տեաց, զի ցաւիցիս դու : Իսկ եթէ
 ոչ ցաւիս դու, ցաւիցի նա : տեսա
 ներով զփափկութիւն արհամարհա
 նացն յափշտակեցեալ յինքէնէ :
 Ատուղն զբարտութե, կարի իմն
 եզեալ գոյ, նզգայութեան, և ՚ի
 բար

բարկութե կրողին: Աստատինքն՝
 եթէ բարկանաս, թուին ծանու
 ցեալք. իսկ ոչընչանան՝ արհամար
 հեցեալք: Քայց՝ անվայելէ (ասես)
 անարգիլ, և զխամբեցեալ պատիւն
 ոչ վերանորոգել: Անաւանդ ան
 վայելէ երկնչիւն, անարգիլ, զի չեք
 կնչի յ'այնմանէ. եթէ ոչ, որ արժա
 նինէ անարգանաց: Այնայի այր
 իմաստուն յ'այն, զոր ենթադատեց
 ցեն մարդիկք, անվայել չաբար:
 Չիք անվայել նմա, բայց՝ ի մեղաց:
 Արհամարհիմ (ասէ) յ'ումեմնէ,
 ինքն տեսցէ: Աս ջանացից, զի մի
 ինչ գործ իցեմ, կամ խօսիցիմ արժա
 նի արհամարհանաց: Ատէ՞ ո՞ք զիս:
 Տեսցէ: Աս եղէց բարեհաճ և բա
 րեգութ առ ամենեւեան: Այսպէս
 այսպանեալ լքանէ զչարութիւնն
 ապիրատից, անյաղթ համբերու
 թին: Առ հետեի Այ, ներօղն յան
 ցաւորաց, որ համբերագունեղնէ,
 և զանօրէնութիւնս մեր, իւրով
 բարերարութիւն յաղթէ: Աեծա
 գունեղի սրտի է, ոչ ճանաչելն
 զզրպարտութիւն, քան թէ ներելն:

Գլուխ . Ը :

Յաղագս նախանձոս՝ և ծուլութեան :
 Ասորաժրութեան երկոցունցն , և
 սպեղանոսն

1. **Մ**ախանձն՝ վրէժ ինդիր
 ինքեան . նախ զիւրն աղիս
 խարչատեալ քայքայէ , քան զբարիս
 ընկերին : Պատիժքն վրիժառուք
 այլոց մոլութեանց՝ զկնի հետեին
 նոցին . իսկ սորինն , յառաջել ևս սո
 վոր է : Վանզի նախանձոսն , զեր
 ջանկութիւն օտարին՝ տանջանս առ
 նէ իւրեան . և՛ի գիրութենէ դրա
 ցւոյն՝ նիհարանայ ինքն : Միանգա
 մայն մեղանչէ՝ և սրատժի , զոր ժան
 դամակս այստիրապիտեաց : Մյլքն
 մոլութիւնք՝ հակադրին ոմանց բա
 րեաց . իսկ սո՛ , թշնամի է համայնց
 բարեաց . և խանգարէ զբնութիւն
 ամենից իրաց : Հակառակի Մծայ
 նոյ բարութեանն , որոյ յատուկ է՝
 հաղորդել զամբ բարիս իւրայինս .
 հառակի կացութեան երանելեացն՝
 որք զերջանկութիւնն այլոց , իբրև
 զիւրեանցն վայելէն . հակառակի սի
 րոյն

բոյն քրիստոնէականի, որ և զբա
րեաց թշնամւոյն ուրախանայ. հա
կառակի ևս օրինի բնութեանն, որ
հրամայէ զամբարիս մեր՝ կամիլ ևս
այլոց: Օրորինակ ակն ատարայել
այնու հիւանդութի՝ զոր բժիշկք
խտտացաւ անուանեն՝ յամենից պայ
ծառութեց նեղեալ խուճապի, այն
պէս և նախանձոտն, յառաքինութե
թէ՛ և՛ ի ճոխութե՛ օտարին՝ չարչա
րի: Վախանձ ասի՝ զի ներախանձի
ի բարեզարդութենէ՛ այլոցն:

2. Վախանձի սատանայ, բայց մի
այն մարդկան, ընկերացն՝ և ոչ ու
մեք: Իսկ դու գոչով մարդ՝ նախան
ձիս մարդկան, զոր և ոչ գեքն առ
նեն: Եւ այս է, փոքր ոգեացն՝
և իւրեանցն ենթադատմամբք,
զերջադատողայն զինքեանս. զի ոչ
նախանձէիր այլում, եթէ ոչ համա
րէիր զնա՛ լաճագոյն՝ և գերագոյն
քեզ: Կամիս աննախանձ լինիլ:
Սպերեա՛ զհոսանուտս բարիս աշխար
հիս այսորիկ, և սիրեա՛ զյաճխտենա
կանան: Սէր յաճխտենականութեն՝
մահ է նախանձու: Սչ կարէ նախան
ձիլ մահկանացուս բարիս այլոց, որ
ցան

ցանկիսյ միայն մշտնջենաւորին :
 Ա որ իշխան նախանձեցաւ երբեք
 սարկադունից ծառայութեանց ար
 Տեստիցն՝ դերձակի, կամ կոշկարի :
 Աջ վայրահակէ զինքն՝ ՚ի ստորինս,
 միտն՝ զբաղեցեալն վսեմիք :
 Միժէ չէ՞ բաւական քոյովքդ
 նեղից յոգնագիմօք չարիք, զորս
 ունիս՝ եժէ ոչ վշտագնեացեն զքեզ
 և բարիքն սցլոց : Աջ երբեք լինիս
 երջանիկ, եժէ տանջեացէ զքեզ եր
 ջանկագոյնն : Միժէ կարծես՝ թէ
 բարիքն որոց նախանձիս, յափշտա
 կեցեալք յայլոց՝ կարիցեն առ քեզ
 անգրանցանել : Աւնի մերձաւոր քո
 զինչս, ծաղկեալէ դիտութիւն՝ գե
 ղազանցէ զքեզ իշխանութիւն և պա
 սուռով : Համայնքն սորին՝ լինին
 քոյք, եժէ սիրեացես զնա : Յոգնա
 գունիք փարթամանայ՝ որ սիրէ զօ
 տարինն :

3. Եւրազուդեմ աստէն ընդ նա
 խանձուն՝ և զծուլութիւնն, զի եր
 կաքանչիւրն՝ վհատութիւն է, և տրրա
 մութիւն : Ան, զբարւոյ օտարին :
 Ան, զխրոյն : Արկոքեանն՝ առ փոք
 ըրասիրտն սլատչաձին, զի զփոքրիկն
 սպա

սպանանէ նախաձն: Ա՛րդ՝ ծուլու
թի՛ն, է՛ վհատայելոյ՝ և հիւանդո
տի ոգւոյն, որ կրէ զձանձրութի՛ բա
րեայն հողևորականաց. որ զարհու
րեցեալ՝ ի մեծութենէ՛, և՛ ի դժուա
րութենէ՛ իրին, յ՛նչինչ գործ մտա
նէ՛ արժանի մարդկան: Կամի՛
և՛ ոչ կամի պղերզն. մշտայե՛ղ՝ և ան
հաստատ. բեռն ինքեան, այլոյ թա
խանձ. և յարատեւեալ լքմամբ
իւրով, գրկէ զիւրն սրտի՛ծ:

Հանգոյն գնդակի, որ ընծրում թէ
պէտ սրտի, սակայն ոչ արտելանէ.
և այնպէս շարժեցեալ ՚ի զօրութի՛
խարաղանին, մնաց ցանկ մշտակաց.
Կարես հաստատել, թէ կամեցեալ
իցէ նր՛ զիր ինչ, բայց ոչ արարեալ.
Տուլանդակքն արարք նորին, աղ
ձատմունք են. և զօրէն ջրոյ գաղջի,
զարտափոխումն վերակոչեն, և զզուե
ցուցանեն. ոչ միայն զմարդիկս, այլ
և զնձ: Աւրեմն վայրապար յուսաս
փրկութեան, եթէ՛ ոչ ՚ի բաց եղեալ
զշրտնական թուլութի՛ քո, զաղնու
ականագոյնս վերընկալցիս զոգիս.
և սրագունիք խթանիք ստիպես
ցես զքեզ ՚ի մեծամեծս: Արպէս
հաւ,

Հաւ առ'ի Թռչիլ, սոյնպէս և մարդն
 ծնանի առ'ի յաշխատանս: Եւ զի
 սրահասիցին աշխատքն, որք վ'ս Լ. Ե
 առնին, վերագիգէ կենցաղս այս'ի
 վերայ անձներ ումեք, զզանազան
 տեսակս սրտոժոյ: Սրբան տքնի'նս,
 զի գումարեցցէ զինչս: Սրբան զա
 ռածի տն, զի առցանկացեալ պա
 տիւն հասցէ: Ս'եծագունիւք տա
 ռասպանօք պաշտին մոլութիք: Իսկ,
 եթէ զհոսանուտս զայսոսիկ բարիս,
 այսքանեաւ քրտամբ ջանաս գնել:
 Ընդէր ոչ առատրես զհոգարարձու
 Թիս զոյգ սոցին, ստացման երջանկա
 գունեղի յաւիտենականութեանն:
 Լ. Ե, պատկառեաց յուլանալ յի
 թիս յայամիկ: Սզադունեղէ աշ
 խտան, վարձն յաւիտենական: Ս'ջ
 ինչ գոյ այնքան կարծր, և դժուա
 րին, զոր մարդկայինս միտ ոչ յազ
 Թեացէ, օգնութեամբն Լ'ճ այնով:
 Հոօրաբար վատահեաց. և դժուա
 րութեանց երեւմունքն ոչ ընչանան:
 Օ որինչ հրամայեաց ինքեան մեծա
 սիրտն, ընկալաւ: Լ. րա՛ զոր կա
 րես, զամենայն կարասցես: Լ'ճ,
 օգնէ արարողին:

Յաղագս հպարտութիւն. ամբարտաւանութիւն
 և անախտութիւն: Գնաղագար հպարտին:
 Ունայնաւիան արժանապարտութեանց, և
 Հրանգ: Փխացճան չարիքն. և սպե
 ղանի նորին.

1. **Ս** Ուրթիքս այսոքիկ՝ հպար
 տութի, ամբարտաւանութիւն՝
 և անախտութի, ազգականք
 են միմեանց. յորոց՝ իբր յ՝Սլկիա
 նու՝ բղխեն գետք ամենից չարեաց:
 Քանզի մինչ առաջագնէ մարդ՝ ըզ
 գերյարգոյութիւնն իբր, փոխանակ
 վախճանի՝ յայն ուղղէ զնմ, արհա
 մարհեալ զպաշտօնն Վ.Յ, և յապա
 ռեալ զպատիւն այլոց մարդկանց:
 Իւրեթէ ոչ բանինմա մուտ՝ ի փառս՝
 եթէ ոչ անօրէնութիւնք, անօրէնութիւնք
 երթիցէ ի փառս. և հորդեա
 ցէ ինքեան զճանապարհ, առ գեղն
 յառաջագրեցեալ՝ խորամանկութիւնք,
 և պատրանօք՝ աւերմամբ՝ և տապալ
 մամբ մերձաւորին: Հպարտն՝ ատե
 լի Վ.Յ. անլմբերելի՝ մարդկայնոց
 սեռի, զնմ ջանս՝ և զգործս իբր,
 6 զ միան

միտէ՛ ՚ի յափշտակու թի գովու թե՛,
 և փառաց մարդկան։ Վարժէ՛ զինքն՝
 սրատուականագունի սատիճանի ար
 ժանաւոր գող։ և՛ ՚ի նմին յոյժ հաճի
 ինքեան։ Յանդգնաբար մտանէ՛
 յիրս մեծագոյնս քան զիւրն կարո
 ղու թի։ յամենայն գործս ներամը
 խէ՛ զինքն։ մեծացուցանէ՛ զինքն յին
 քեանէ՛, անպատկառաբար. անգոսնէ՛
 զայլն։ Վեղժաւորաբար ձևակեր
 պէ՛ զխոնարհու թի, զի հեռացուցէ՛
 յինքեանէ՛ զկարծիս ամբարհաւ
 ճու թեան։ Նկեցեալ յաստիճանէ՛
 սրատուոյն, ընու զամենեւին տրտըն
 ջիւք։ յարուցանէ՛ զկռիւճս, և զատե
 լու թի։ Հանդէսլ վայրագունիցն,
 ահագնադէմ գազան ցուցանէ՛ զին
 քրն։ հանդէսլ մեծագունիցն՝ շողո
 քորթօղ ծառայ, և երկիւղալի սրշ
 տօնատար։ Օբարիա, եթէ ունի՛
 ոչ ընծայէ՛ Վ՛յ որպէս արժանն է.
 այլ առատրէ՛ ինքեան՝ ամբարհաւ
 աճօրէն։ Յանկայ տեսանիլ յամե
 նեւին. և զիրաց բարձրագունեղից՝
 զորս տգիտանայ, իբրիւ րով փորձիւ՝
 նրբաբար հակաճառէ։ Օարարս
 այլոց՝ հետաքրքաբար որոնէ՛, յան
 7 է դգնա

գոհաբար դասէ՛, անաչառօրէ՛ն դա
 տապարտէ. ուղեւճու զմուլութիւնս,
 նուազեցուցանէ. զգովութիւնսն :
 Վիսօսս, և՛ի գնացս՝ զյօրացումն իմն
 նախաբերէ ինքեան, և այլոց զա
 նարգութիւն : Վտէ՛ զուղղեցողութիւ
 արտաթքէ զխրատարանութիւնս. զե
 կուցմանց ոչ լսէ՛ : Համարի ունիլ
 զբարիս, որոց չքանորի. և զորս ու
 նի, տիր մեծագոյնս ձեացուցանէ
 յաչս իւր՝ քան իցեանս : Վս այնորիկ
 զայլանայ, և՛ի վատթարագոյնս ըն
 ընկենու ի մուլութիւնս. եթէ ոչ
 մեծարիցի իբր արժանաւորագոյնս
 այլոց. և եթէ զինքն, և զիւրականսն
 արհամարհիլ կարծիցէ : Տատանի
 սիրտ նորին մշտաչարժիք յուղ
 մամբք, զի մինչ պատիւն որումցանս
 կայ. գոյ ընդ իշխանութիւնս այլում,
 հարկէ նման վրդովականիք տե՛նչ
 մամբք՝ յարածամ ալեկոծիլ :
 Ակիղբն ամենից մեղաց, է՛ հպար
 տութիւնն :

2. Վիր ՚ի կշիւ. եթէ հանս
 ճարեղեւս. զորինչ բաղձալիք երե
 ինքեզ յաշխարհիս յայսկմիկ՝ զկայ
 սերութիւնս. զթագաւորութիւնս,
 և

և զբոլոր տիեզերս, հանդերձ իւրաց
 նովք փարթամութեամբք, և բազ
 դատեան ընդ փոքրկան խն մասնկի,
 երջանկութեանն յա՛խտե՛նականի,
 և տեսցես թէ որպէս հակեալ մաս
 նիկն այն, ծանրութբ իւրով, և
 մղեալ ցնցեսցէ՛ ՚ի վեր զընդհանուր
 աշխարհ. ընդ պերճութեց, և վայել
 չութեց նորին, իբրև զտերև մի թե
 թև ազոյն, որ յափշտակի ՚ի հողմոյ :
 Ս երամբարձ ուրեմն զքեզ, ՚ի յաւ
 խտե՛նականն, և արժանադործեան
 զքեզ երկնի, որում ծնեալդ ես :
 Տ օթափեան զփքացեալսդ մտածմու
 նրս՝ գերյարդոյութե քոյոյ, և չա
 փակցեան զքեզ խկականեօքն բա
 րեօք : Վ թէ կայսրն, յորդէգրու
 թիւն իւր առնոյր զքեզ, ո՞ որք մար
 թանայր բառնալ զարտևուն քոյին
 իսկ այժմ, որդի Վ յ ես. արեամբն
 Քրիստոսի վերադնեցեալ : Օ մէ
 ո՞չ մտածես զսկիզբն քո. ընդէք
 ձդես զքեզ յերկրայինս, որք անար
 ժանք են ամենեկն քոյոյ տոհմի :
 Ք աջալերեաց : Վ հա՛ւասիկ կոչէ
 զքեզ հայր քո. ՚ի տերութին երկնից,
 և աստեղաց, ՚ի ստացունա՛ծն մշտաաւ :

Ս երբնկալ աստէն զթոճահոճ սրտե
 զոճ թիս . այսու խոստամամբս ուռւա
 ցիր . 'ի հօրէս յայսմանէ զաղնուճ
 կանու թիւն քոյին յորջորջեա . ըստ
 նմանու թէ նորին , յորինեա զվարս
 քոյինս : Սա է պողոտայ անասե ըիւր ,
 որ ածէ 'ի փառն իսկական :

3 . Օրնչ են գաճաղանքն թաղա
 ճորականք , զի նչ պատկքն : Փայլա
 կաճե ստնակապք , և պոյծ առ թշու
 առու թիք . զորս եթէ ճչ գրտիճ ծա
 նուցեալ էր մարդկանց , ոչ երբեք
 մարտնչէին վասն գահոյից արքայա
 կանաց : Յոգնադոյք լինէին թա
 գաճորու թիւնք , քան թագաճորք :
 Սեճ ծառայու թի է , բախան մեճ :
 'Լորին , զորս ամբոխքն , երանեցելա
 համարին , յոյժ տարաճայն զգան
 զինքեանց . քանզի ծանրագոյն յենու
 'ի նոսին երջանկու թին , զոր վարկու
 ցանէ զնոսին ծանուճա՝ ժողովր
 դեանն և ռամկին : Յայնժամ գուլեն
 զքաղցրուճակ պարտապու թին և զա
 զատու թին 'ի գործոց : Յայնժամ
 աստե լի լինի նոցա փայլունակու թին ,
 բնդոր հիանային յառաջագոյն :
 Յայնժամ շրտուցեալք և տարսա
 փեալք

փեղք զերկրաճորացս ունայնու թեց
 իմաստասիրեն: Յայնժամ երկնչին
 'ի մահուանէ, և 'ի սոսկալոյ դատաս
 տանէն Վ. Ե. առաջի որոյ, ոչինչ օգ
 նել կարէ 'նոցին՝ արժանապատուութիւնն,
 այսքանեաւ ջանիւ շահեցեալն,
 այսքանեաւ քրտամբ ծնեցեալն,
 և գնեալն արեամբ: Վ. րդ.
 այնպէս կեանց ընկե՛սում, թէ աներկիւզ
 գտցէ զքեզ՝ դատաստանն այն
 սարսափելի: Ար խոնարհեսցի այժմ,
 բարձրացի յայնժամ:

4. Սոլիս, եթէ կարծես հանդարտիլ
 և անքութանալ քեզ, յետ ստացման
 արժանապատուութեան: Օ որ վանդ
 ուրեմն մարթ էր քեզ, այժմ ոչ է:
 Փոքագոյն թոյլէ, 'ի մեծամեծս:
 Արքան բարձրագոյն եղիցիս,
 այնքան յաճէտ երևելոցեն մոլութիւնք
 քոյինք: Աչ թագչի, որ ընկատարում
 կայ: Ա, թէ նախկնաբար գոյր
 քեզ անքթութի ինչ, անդ կորեաւ:
 Վ, անզի ոչ ոք խորհուրդ ազատ
 լինի քեզ, զոչ ոք օր, ըստ կամաց
 քոց կարասցես կարգաճորել և
 տրամադրել: Սեծագոյնք են անկ
 մունքն 'ի բարձու: Վ, նդ լայր որս
 նես

նես զհանգիստ անդ, ուր ամենեքեան զվտանդ՝ և զաշխատ. և բազումք զողորմելի զէլն կենի իւրենց՝ գտին: Չկարեն տանել սեղանքն արքայականք զանկասկածս խոր տիկս: Սկեռու և ակամբք՝ ըմպեն զմահեթոյնս: Արքան թաղաւորք, արեամբք իւրեանց ներկեցին զգահայս: Այրժիւն է կայութիւնն՝ ի ծայրում. մազակախք են համայնքն՝ և մերձագոյնք զահալիժիլոյ:

Մնկասկած ուղի, ընհարթում է: Արքան յօգնաթիւք, զարմացողայն և կայթողայն իցեն կաճառք, այնքան բազմագոյնք լինին թիւք նախանձողայն: Արքանունք լինին անդէն խարդաւորայն, և հակամարտիցն գումարք: Արքան կասկածելիք, և երկբայականք են բնաւքն: Այ հաւատարմութիւն ծառայից. ոչ բարեկամաց. ոչ որդւոյ՝ և ոչ եղբոր: Ի այց ի տունն գեանակործ, չմտանեն ապիրատք: Մնկասկած կեայ՝ որ թագչի: Չերկնչի յ'ումեքէ, յ'որմէ ոչոք երկնչի:

5. Եթէ տեսանելի զերկովար ոմն, կամ՝ զշուն, որ ի մէջ այլոյ անհա
տից

աից իւոյն տեսակի, զիչխանահանն
 առնոյր զտրատիւ՝ միթէ արգելուլ կա
 ըէի՛ր զժաղրդ : Բայց դու՛ մեծա
 գունի ծաղէր արժանիես, եթէ՛ զե
 ըազանցել զքեզ քան զայլ մարդիկս
 նիւթես, զի հարստագոյն այլոց, կամ
 հզօրագոյն լիցիս : Օ՛ի նչ ամբար
 տանանիս հոգի՛ և մոխիր : Ա՛չոք
 պարծիլ կարէ՛, եթէ՛ ոչ իւրով բա
 ըեաւ : Եւ ո՛ր է բարին քո, եթէ՛
 զամ յ'Մ.Յ առեր : Ա՛ջինչ քո՛ բայ
 ՚ի մեղաց : Օ՛ որ եթէ՛ առեր՛ հատո՛
 նման զփառս, որ զբարիս իւրս՝ շնոր
 հեաց քեզ ձրի : Միթէ՛ երիվար՛
 քան զերիվար պատուահանագոյն
 համարեցեալ լինի, զի առանէլ ունի
 զյարթ՛ և յօլովագոյն զգարի : զի
 զոսկե՛ծոյլ ունի զսանձ, և զահանա
 կուռ զթամբ : Ա՛ջ այլ որ երագոյնն
 է՛ մեծագին համարի, քան զմիւսն :
 Սոյնպէս և մարդ, զի մի խելայեղ
 լիցի համարեցեալ՝ մի խնդրեցե՛ր ըզ
 փառս յ'այնմանէ, որ արտաքոյ ին
 քեան է : Բայց՛ լա՛ւագոյն եմ՝ ասեո,
 և ազնուագոյն այլոց : Եթէ՛ զայս
 ասես, անարժան ամենից պատուոց
 ես : զի ո՛չոք արժանաստէս վերաստա
տուի

տուի, եթէ ոչ միայն այրն բարեշուք՝
 որ զհամայնս անդոսնէ զպատիւս՝ և
 զփառս: Նշմարիտ ազնուականու
 թիւնն՝ չգիտէ բարձրավ զիլ. և ուր
 պայծառասիգու թի կենի՛ կէ, անդէն
 և համեստութի գտանի: Վրանցն
 վսեմականաց՝ ամենամեծ փառք են,
 կարի՛ խոնարհեցուցանելն զինքենս:
 6. Սանիբ զտկարութիւն որպի
 սութեան քոյոյ, ստորաջափեա՛ զմար
 մնիկդ. զյոգունս գացես՝ ի քեզ, ու
 բոց վս կորակցիլ մարթիյիս. և զոչ
 ինչ՝ որով կարասցես բարձրամտիլ:
 Մի անդոսնէր զերկրաջափսն, և զի
 մաստասէրսն. բովանդակ երկիրս,
 կէտ միէ: Արքան թշուառօրէն մո
 լիս, եթէ զթագաւորութիս ընկի
 տում հաստատես, և բաժանես ի
 նմին զտէրութիս: Մնփոքեր՝ ոչոք է
 մեծ: Սերկիրս զայս, զոր փքացե
 ցելով Ճեմմամբ այժմ՝ ներբախո
 խես՝ յասպայ ինքն ներբախոխեսցէ
 զքեզ. և ոչ ևս յաւելցիս ստանալ
 յայնմանէ, զոր վերլուծեցելովք
 անդամօք քովք. և նեխեցելօք օդու
 ածովք զետեղիցես: Մսմին՝ և
 նայամ ոչընչում, շինեա՛ քեզ զմեծա
 մեծս

Տե՛ծս՝ և զանամահականս : Ա՛ստ՝ ըզ-
 օրամտութիւնս քոյս, անտ զամբար
 հա՛ւածդ մարդէ՛ն զանզգամութիւն
 հարածեալ լայնացո՛ւ աստէ՛ն, զցանս
 կութիս քոյս, աստէ՛ն յօրինեա՛ զճա-
 կատս . անտ՝ զմարտս խմբեա՛ն :

Ա՛րնչ բաղմակի խելագարիցիս, ա-
 նագան իմն ծանխցես յապոյց, թէ
 որքան ունայնք լեալք իցեն անու-
 անք պատուոց . որքան խաբէականք
 պատուագրութիւնք իշխանութեց :
 Ա՛պակեղէն է՝ որ ինչ աստէ՛ն լու-
 սատրէ, մինչ փայտայլէ՛ փշրի :

Ճառքն անարիք՝ աճէն յոգնամեա-
 ւի միում ժամու, արմատախլինս :

7. Օ՛ամենամեծ զկծեցումն հը-
 պարտութեանն հատեր, եթէ թա-
 գիցես : Ա՛նք է՝ հարուստ յաջս իւր՝
 և ոչ սակաւուց իմն, կամ ընտանեաց
 իւրայնոց . այլ զփառազարդութիւն
 մոլութեանց իւրոց, ՚ի տեսութիւն
 յոգնախմբի ամբոխին տարածնէ :
 Ա՛նք զգեցաւ զծիրանին՝ զոր ոչ ու-
 մեք ցուցանիցէր : Ա՛նք յառնձնում,
 սեղնում, յոսկեզօծս յանօթս եհանս
 զխորտիկս : Ա՛նք լէ հովանեաւ գռե-
 հականի ծառոյ, զցոփութեն իւրոյ
 զհան :

զՏանգէս, միայնակ Տաշակեաց
 Ըմբարտաւանութիւն, ցանկայ տե-
 սափոխից. և ոչ յայլ ուրեք հղորա
 գոյն երևեցուցանէ զղորութիւնք քան
 ՚ի մէջ գովարանութեց մարդկանց:
 Սեղուն՝ եթէ գործեաց զմեզք: Ե-
 րկուար՝ եթէ ընթացաւ. ծան՝ եթէ
 պտղաբերեաց, զոչինչ և անգրխընդ-
 րեն. մարդ կայթմանց՝ և դրուա-
 տից բաղձայ. և ցանկայ ցուցանիլ
 մատամբ, Սակ: Իսկայ եթէ մտա
 դրագոյն խորհիցիս, թէ որք են նո-
 քան, յորոց գովիլ տեսչաս գու՝ ոչ
 ինչ գիւրագոյն քան զխաղանառամ
 կին՝ անգոսնիցես: Ինդունայնք են
 մարդիկք՝ և յեղեղուկք, զորս խե-
 լագարիլ ասես բաղմիցս՝ որք դատա-
 պարտեն զինքեանս, յամենայնում
 ժամու խելագարութիւնքեանց. և
 սակայ վերանարդեն իսկ զիւրեանցն
 խորհուրդս: Սուղ իմն կեանէ՝ գո-
 շողին, և գովիցելոյն. և լինի յան-
 կեան ինչ երկրի, որ կէտ մի է. այլ
 և ոչ անգրամբն իմանան. և ոչ իսկ
 ինքն, զինքն: Իսկ՝ մեծագոյն է գո-
 շիլն յապրտնեայց, իմ յայնց՝ զորս
 ոչ տեսեր, և ոչ իսկ տեսանելոցես:
 Ինդէր

Բնդէր ո՛չ կսկծան շեղեալ զքեզ
 գովեցեալ յ'այնց, որք զարբուն քո
 յառաջեցին: Բայց ձեացո՛ զնոսա
 գոլ զանմահականս. որք ՚ի մտիունին
 զքեզ և զասպանի քոյդ յիշատակ
 զանմահական. զի՞նչ օգուտ լինիցի
 քեզ այս՝ քեզ մեռելոյդ. և զի՞նչ
 օգուտ է՝ անդ կենդանւոյդ: Բազմիցս
 գովիս, ուր շես. և չարչարիս՝ մեք
 ես: Գի՛ն իւրաքանչիւրոյ իրի, նին
 քեան գոյ. և ո՛չ լա՛ւագոյն լինի, ե
 թէ՛ գովիցի, և ո՛չ վատթարագոյն՝
 եթէ սրարաւիցի: Միթէ՛ արեգակն
 կորուսանէ ինչ՝ ՚ի լուսոյ իւրմէ, եթէ
 շիցեն հայեցո՞ղք: Միթէ՛ պակասի
 ՚ի քաղցրութենէ թուզն, կամ ծա
 ղիկն ՚ի վայելչութի՛ն և ակն ՚ի պայ
 ծառութենէ. եթէ ո՛չ հռչակիցին
 գովութի՛ք քարոզչաց: Մե՛ծ առար
 կութի է ոգւոյն՝ եկելոյն ՚ի բարձրա
 գունէ անթուոյն, արհամարհել զգո
 վութիս մարդկանց՝ և ինքեամբ և
 եթ շատանալ: Կորուսանես զգովու
 թիս, եթէ ցանկաս. զի զի՞նչ ցանե
 կալի ներդոյ ՚ի քեզ. որքան է՛ սա
 հեցողութիւն քո. որքան թշուա
 ռութիւն. որքան կասկած և իսկա

տուժի փրկութե քոյոյ: Մառայ
անպիտան ես, թէ՛ և արարեալ իցես
զմմ, զոր ստորան էիր: Վրդ՝ որս վ
գիմիւ համարձակիցիս ասել զամե
նայն արարեալ քո, զորս սարափս:
Վրկիւր ուրեմն, մի գուցէ չիցես ՚ի
նեքքս, զոր առ արտաքս վիպասանի
ցիս. և զգուշ լեւր, զի մի այնք գովի
ցին ՚ի քեզ, որոց վ՛ո, գու՛ անհա
ճոյասցիս քեզ: Հատմ Վ՛յ, զոր ՚ի
նմանէ ունիս, զգողդ. զկեալդ՝ և
զիմանալդ. և ասան ոչինչ մնայ քեզ՝
բայ ՚ի մեզաց: Աւրեմն՝ մինչ ոչինչ
էսդ, զոչընչէ պարծիլ չկարես:
Սկաննիցես գո՛ւ ինչ՝ մինչ ծաննիցես
զքեզ, գու՛ ոչինչ:

Գլուխ. Գ:

Յաղագս բովանդակի ճարմնոյն, և պայտա
նեանց արարչոց՝ համոզման: Արամ ներե
վեցէ ճարմնոյ: Ո՞նչել զնոյնարուսեանն
աչաց: Փառասուսեանն պիտարաց՝
գաբարարի:

Ի. **Օ** Վ՛ո ողջարարս զայս և զող
ջամիտս, վերընկալ՝ զգա
ղափար՝ կենաց, զի զայնքան մի
այն

այն շնորհեցես մարմնոյդ, որքան
բա՛ւ է բարեկեցութեան նորին։
Աստարար ընձեռելի է՝ զի մի չար
ակնեայ ծառայիցէ։ Աերելի է նմա՛
ոչ ծառայելի։ Տո՛ւր զկերակուրն՝
զի զքաղցն լցուցէ. զջուր՝ զի զո
վայցուցէ. զղգեսա՛ զի զցուրան
մեղկացուցէ. զտուն՝ զի ամրասցի
ընդդէմ ապիրատութեանց ժամա
նակաց. բայց այլոց իրաց, զորս յօրի
նեաց տքնութիւնն՝ վայրասլար իբր
զզարդս՝ և զսրածուձանս նորին,
ընդդիմացիր՝ և երկիր. զի սոքօք
սլատրաստին թակարթք՝ հակադիրք
հողւոյն։ Ա՛յ ի՛ր համեստ, անա՛րդ
է՛ նմա, որում կարի սիրելի է մար
մինն՝ և որ տիր երնկնչի վասն նր։
Ա՛ն ծագոյն ես. և վ՛ա մեծագունից
ծնեալ. և ոչ՝ զի գերի ստրկագոյն
լինիցիս մարմնոյդ. առ որ՝ ոչ պար
տիս վերահայիլ այլասէս, քան իբր
ի կապանս հողւոյ՝ և անձնիշխանութեան։
Ա՛յր ու շիմե՛ղ և իմաստուն, հողայ
զկարիս նորին, ոչ իբր զի կեց
ցէ վասն նր, այլ՝ զի եկեալ չկարէ,
թարց նր։ Ա՛րմինն՝ գործի է հո
ղւոյն։ Ա՛րդ՝ ո՞րք արհեստա՛ւոր,
թո

Թողեալ զարհեստն՝ վատնէ զժամա
նակն ՚ի հոգս գործեաց: Ասմբացե
լոյ մտաց է, զբաղիլ շուրջ զպաշտօ
նատարութեամբ մարմնոյն:

2. Արդ՝ զի ընդ լուսամուտս զգայ
արանացն, ներսամտէ մահն ՚ի հո
գի քո, ջանա՛ վերածել զնոսին ՚ի
կեննէս երկրայնոյ՝ առ երկնայինն. և
ճողոպրեա՛ զնոսա՛ երբեմն, ՚ի սաստ
կագունէ խոկմանէ գործոցն զորս
կրթեն. զի մի կարի ընկղմեացին ՚ի
բաղձանս հեշտութեց, և վայելչութեց
իրացն երկրայնոց: Ասուայել պար
տին զգայութիւնքն, ոչ ի խել:
Աստի նախկնաբար ճնշելի է Թոյլա
տրութի աչացն. քանզի՝ յորժամ
տեսանեն յօրիօրէն և խեննչաբար՝
զբազմաց իրաց զնեւրածեալ պատ
կերս. յ'երևակոյութիւնն անդրան
ցուցանեն՝ և անգուստ ՚ի միտն առա
քեն, և զսերմանս ծանրագունից
մեղայ՝ ընդոստուցանեն նախորժա
կում, եթէ ոչ պարսիակիցին՝ հաս
տատնեալ պահպանութբ: Աթէ
արտաքնոյ աչաց ուղղութեանն, ու
զեկցիցի ներքնոյն մաքրութիւն, ըզ
հետս շաղայն Ա. Յ. գտցես յ'ամ
ուրեք

ուրեք ներատուցեցեալ . և մինչ ուսցիս
 վերաորտու՛եւ զՎճ՝ ի ստեղծու՛ածս
 նորին, դիւրաբար վերամբարձցես
 յ'այսցանէ զմտոյ, ի խոկումն փա
 ռազարդութեանն Վճայնոյ: Աին
 արձնեցեալ, աշխատակոր բղջախո
 հութիւնէ, մի երբեք սեւեռիցես ի
 նա՛ զակնդ, զի կորնչիս: Աստու
 տեանու՛ադս, ի սարս, յասպիզան
 թացս, և ի փաղս տեսարանականս,
 մի հայիցես բնա՛ւ, զի ցնդեն զմտոյ,
 և զբաղեցուցանեն հոգովք աշխար
 հականօք, զի մի կարիցես ամբառ
 նալ զնա՛ յերկինս: Աւրմոլորի աչն
 մոլորի իղձն:

3. Ասելին, զգայութիւն իմն է՛
 մակայութեան և խրատու . ընդ որ,
 իբր ի դուռնին, ներտամտեն անդր
 ի միան, ծանօթութիք ճշմարտու
 թեան, և խնայտութեան: Յան
 կտարտեա՛ն ապաքէն զունկդ, զդու
 շութք, և խոհեմութք . զի մի փո
 խանակ ճշմարտութե, ստութիւն .
 և փոխանակ խնայտութե, ախմա
 ղութիւն, սպրճիցեն ի սենեակ սր
 ախդ: Վղխեա՛ զնոսա՛ ընդդէմ ցո
 փարանութեց . շնչմանց . վայրա
 խօս

խօսու թեանց և շփոթից: փակեանս
 ընդդէմ դատարկաբանութեանց.
 և բնաւից իսկ իրաց. որք ոչնչ
 ուղերձեն, զարգացման հոգւոյն:
 Որպէս որ լսէ զնորձաց հեշտալիս,
 կրէ յ'ունկն իւր, զեղանակն զայն և
 զքաղցրութիւն երգոյն, և ևս յետ
 անցման ձայնին. սոյնպէս և լուի
 ցեալ խօսն վատթար. թէպէտ և
 ոչ ներգործեցէ իսկոյն, սակայն
 ցոնէ զսերմանս վէսս՝ յոգւոջ, և
 թողու անդէն. որք յենուն 'ի նսկն
 յարակ, և ըստ առւերման ժամա
 նակի, իշրտին և արտասուղեն:
 V. յնքան յաճախագոյն լսես V. J,
 որ խօսի ընդ քեզ 'ի ներքս, որքան
 յամբողջոյն լուիցես մարդկանց:
 V. մենայն անուշահոտութիք արհես
 տագործեցեալք, կանացեացեն, և
 չարոնք հոտոտողաց: Յաղագս որոյ
 'ի բաց ձգեան և մերժեան 'ի քէն
 զբնաւս անուշահոտունս. և արան,
 զի բարեբարութիք առաքինութեց,
 զքաղցունս բուրեցես հոտս, 'ի
 քիմս համայնից: V. JL և զճաշակդ
 զսպեցես, սրահեցողութեամբ, և
 սրարկեշտութի: O շօշափակդ, խոր

քիւք մաղեղինեօք՝ գանիւք, և խրստադուռնիւք անկողնօք, և այլովք կարծրութիւնք՝ աւագայնէ խրատել զմարմինն, և պահել քան վնասս կարիւք փաղաքշութիւնք կորուսանել զնա, և զհոգիդ ևս միանգամայն՝ ՚ի յաւիտեան:

4. Մտի՛րդ՝ զի ՚ի զարդու և ՚ի պաշտօնէ մարմնոյն, ներքնոյ իսկ՝ ոգւոյն արտացուցանի կայութիւն, հեռացին ՚ի քէն այնք, որք սուղորք են լի նիլ ցուցակք, մոլեկանի և աղմկիցելոյ ոգւոյ: Աղէմի իմաստասէրքն հեթանոսաց, շետուն թոյլ առն բարեփործի, և ոչ զմատնիկ իմն շարժառոցել, թարյ բանավարութե, և պատճառի: Այ պահանջեմ ՚ի քէն զայնքան ուղղեցողութիւն. այլ միայն բաղձամ զնոյն և պատուիրեմ, զի խորշեսցիս ՚ի ծաղոն, ՚ի ցոփաբանութե, ՚ի լկտեաց և ՚ի վատշվերից արանցարձակալութեց, ՚ի յանձահաբար շարժակցելոյ ձեռացդ, և ՚ի յաքառնաշոյտ ձեմմանէ՝ որպէս զի ոչ ինչ երևեսցի ՚ի քեզ, որ կարացէ տաղակացուցանել զհայեցողսն. ոչ խենեշութիւնք զգեստուց,

և հոտք օժանեւեաց. ոչ կնճիւք
 անկատու, ոչ յօնապանծութիւն.
 ոչ շարժումն անյարմարական, և ոչ
 նշանաւք արհամարհաւթեանց.
 և ոչ՝ որինչ ճնանի զտաղտուկ իմն,
 և զժայթումն զզոճալիւ Արեւն գոլ
 իրք բազումք համեստօրէն, որք
 չկարեն տեսանիլ համեստաբար:

5. Մերկ ճնաւ մարդն նախկին,
 և ոչ ամաչէր. զի ոչ կարէր ամօթիւ
 թարղծել զնա, մերկութիւն տղիտա
 ցեալ: Իսկ յետ մեղանայն, ձգեալ
 իսկ զանմեղութե սրտմուճանն որ
 բաճակմանապէս քողարկոցէր զնա,
 հարկեցաւ զփաճանիլ արտաքնով
 զգեօտիւ ամօթոյն: Այլ որ՝ ի նախ
 նումն արեցաւ առ ի պատիժ. այժմ,
 էանց ի պարժանս պատուոյ:

Խնդրին զգեօտք, ոչ որք ծածկի
 ցեն. այլ որք զարդարեացեն. որք
 աչաց օտարաց և անառակութեանց,
 հաճոյասցին: Յուցակ ոգւոյն,
 զգեատն է: Առաւել քան զչափն
 հոգ ածել զնմանէ, և սրտմուճել
 զգէմն ընհայելոջ, կանաչեաց
 բարձրէ, և իդացելոյ մտաց:

Պատկառիցես յարտաքնոյ պաշտ
 մանէն,

մանէն, եթէ մտած իցես իսկօրէն,
զինչ ծածկիցի ընդ այնու: Արունի
'ի ներքս յ'ինքեան զզարդ վարուց,
ոչ խնդրէ զարտաքինս: Արևի, և
սրանծայ առաքինութիւնն, թարց
վերերևութից. և սուտակասպասից
զարդուց, և կանացեաց փաթեթա
նաց. և զորինչ վերայաճելցես, նու
ազագոյն նորա է: Անայն մոլորու
թիւն է մարդկանց, արտափայլել
ծիրանեօք, և մտօք ժահահոտիլ:
Ամանք սարաճանդէն զինքեանս
շղթայիւք. բայց զի ոսկեզէնք են, ոչ
առնեն փոյթ՝ զվատահամբաճութե
ծառայութեն: Սոմանս՝ ոչ միայն
կապէ ոսկին, այլ և ծակէ. քանզի
վիրօք, անդրանցանին ընդ ունին,
և կախին յ'այնմանէ. յ'որոց և կա
խին բազմիցս, ինչքն հայրենականք
և գոյքն բովանդակք. և որք երբեմն
անուանք էին պատժոց. այժմ՝ անու
անք են պատուոց, և ամբարտաճա
նութեց: Տեսցես, ոչ զսակաճս, 'ի
մէջ սանդերն և հայելոյն զբաղե
ցեալս՝ ի բազումս ժամս, որք առա
ճել սարապեցեալք են զարդու
գլխոյն, և գեղգեղելոյ հերացն,
քան

քան հոգոյն իւրեանց փրկութեան :
 Եւ յնքան հուժկու եղև խելագարից
 մարդկանց թիւրեցեալ ենթադա
 տումն , մինչ զի կարծեն զարդարիլ
 ինքեանց իրօքնայնօքիւք , զորս պար
 տէին առ ռան հարկանել : Եւ ըրդ՝ եղի
 ցի զգեստ քո . ունայն յարհեստա
 գործութեց , և յօրինու՛ածոց սէս
 սիսեաց , որ ոչ ՚ի հանդէս , այլ ՚ի
 հարկանորութիւն վերարկցին . ստո
 բագոյն քան զփառամոլութիւն , և
 մակագոյն քան զտաղտկալութիւն .
 և բարեխառնեցեալ ըստ որպիսու
 թեան կենաց , և թէութեան քոյոյ :
 Ի՛նչպէտ ոսկեա՛ն և մարգարտիւք
 զարդարիցիս , թա՛րց զարդուն :
 Կ՛րիստոսի՛ տգեղես : Կա՛ն գեղեց
 կութիւն մշտակայ . որ ոչ զմիտ մա
 հացու , այլ զքե՛զ , զարդարէ ՚ի
 ներքս : Եւ մարական ամբարտա՛ա
 նութի է , վերածած կել զա՛ղբն ,
 ոսկեա՛ն :

Գլուխ. Ժա:

Յաղագս պահպանութեան լեզուին: Որքան
այ մտի իցէ, և որքան դժուարին: Օ՛րնչ
պահելի 'ի խօսս, և յ'որոց խորշէլի: Օ՛րարդ
բառնալի իցէ ճուղեիան լեզուն այլոց:

1. **Ա**յնքանում միտի է պահպան
նութիւն լեզուին, մինչ զի
մեծագունիւ հողաբարձութեամբ,
քան զբիբ ականն պիտոյանայ պա
հել զնոյն. զի մահ և կեան, 'ի ձեռն
լեզուի: Արնչ կարէ զսպել զնա,
բաղդատի անարատուարունոյ քաղա
քի, որ բաց յ'ամենից կողմանց, և
թարց սարսպաց իցէ: Հաղիւ սա
կայն կարէ սանձահարիլ և ընտանե
նալ, առանց յատկի օգնութեանն
Մատուածայնոյ: Հնազանդեցուցա
նէ մարդ, զառիւծ. զցոլլ, զանջ.
և զայլս գազանս, և զլեզու իւրնչ
հնազանդեցուցանէ: Օ՛ր բնածինէ
մարդկանոյ բնութեան, լեզուագա
րութի. և զոր ինչ խորհի' և բաղձայ,
խկոյն ձկտի բարբառել: Ա՛ն և
լեզուն, մերձէ խելապատակին. և
բերան, երևակայութեանն. զի զոր
ինչ մտածեցի նա, յըղեցի առ
բերանն,

բերանն, և 'ի խօսան հեղուցու :
 Աւսոյց քեզ և բնութիւն, թէ որքան
 հարկաւոր իցէ պահպանութի լեզու
 ին . մինչ կրկնացանկիւք շրջափա
 կեաց զնա, այսինքն աստամամբք, և
 շրթամբք : Ա՛րդ՝ որպէս հոտ օծա
 նելեացն, ունայնանայ, եթէ ոչ
 խցիցի բերան շշոյն, նոյնպէս ևս
 բացամնայութի դրան բերանոյն,
 բովանդակ զօրութիւն ողւոյն ցրու
 եալ պահասի : Չարևոք հոգաբարձէ
 ինքեան . որ լեզուի իւրում ոչ հո
 գաբարձէ յարածամ :

2. Օգուշ լէր յ'ամ խօսակցու
 թիա, սանձահարել զանդուգն զայն
 վստահութիւն . որով յողունք սախ
 պին առ'ի զգացմունս հազիւ ըղա
 ցեալս ընմտում ումեք, և լրբաբար
 բարբանջեն, թարց քննութեան, և
 ներհաճութեան : Փախի՛ր յ'երկա
 լեզուութենէ և'ի շոքմոքութենէ,
 և զզգացումն ողւոյդ, թարց ծրարա
 բանութե և կարծախօսութեան,
 մաքրագունեղապէս արտաբերեան :
 Տո՛ւա քեզ յ'Ա՛յ, իշխանութիւն
 խօսելոյ . զի վերապատմեսցես նոյ
 վա՛ն զիրս, իսկապէս և վճատիւն,
 որպիսիք

որպիսիք խի ե՛նն նորին: Մի՛նչ
 բարբառելոց իցես, ք՛ննե՛ս նախահա
 բար, և հա՛րց զքեզ. մի՛թէ գուցէ
 ՚ի ներքս ՚ի քեզ անգուսպ ինչ ըղձա
 կրութի, և աղմկայոյց եռանդոտու
 թի. և յորժամ հա՛ւաստես նե՛ր գող
 այնպիսի իմն մի ինչ թուլացուցա
 նե՛ր ելուզանել լեզու՛ի քում, մինչև
 եռանգն շփոթունակ, ամենևին
 դադարեացէ. ապա թէ ո՛չ, զյո
 դունս աբաստանեացես, որոց վասն,
 ստիջանայցես յապոյ, թէ ասացեր:
 Վիւրապէս լուսցես, եթէ ազա
 ղակք շփոթմանց, ո՛չ վարդալիցին
 ընտրառում քում, և եթէ լիցի նո
 դուջ անթթութի, և սրարզութի:
 Սկարէ գող, այլ իմն երանգ՝ բանից,
 և այլ իմն սգուց: Վթէ միան առնոջ
 է. եթէ բարեխառնեցեալ է. եթէ
 շարազուդեցեալ է. խօսքն ևս, ան
 հիւթք, և սրարզականք լինին:
 Վ վատթարանալ նորին, վատթա
 րանան և սորին: Վւրաքանչիւրում
 ումեք զխարդութեան ցուցակն,
 բարբառումն լեզու՛ին է, և որպիսու
 թիւն բանին:

3. Մի՛ ելցէ երբեք ՚ի բերանոյ,
 քումսէ

քումսի դատարկաբանութի, որպէս
 ընտրես զուսելիդ, այնպէս ընտրես
 և զխօսելիդ: Վննես զկերակուրն՝
 մտանելոց՝ ի բերանդ, զմէ՞ ոչ, և
 զբանն անդուստ ելանելոց: որ բազ
 միցս զարթուցանեն՝ ի տան քում,
 զծանրադոյնս քաղերգանա, քան
 կերակուրն, ի քումդ յեփարանում:
 Սովորեսց, շատաբանել ընդ քեզ,
 և սակաւաբանել ընդ այլոց: Վազ
 միցս սարջացան արք Տանձարեղք,
 թէ խօսեցան. բայց ոչ երբեք, թէ
 լռեցին: Վենդանիքն որք իմաստու
 նակք Տամարեցեալք լինին, Տազիւ
 թէ ձայնաւորք են: Վարկաչոտութիւն,
 է մոլութիւն մանկանց, և կանանց.
 յորս նուազագոյն իմն ներգոյ բա
 նավարութիւն և տրամախոհութի:
 Չիք առաքինութիւն ինչ յայնմ,
 յորոյ բերանէն ոչ ինչ արտագային,
 բայց յունայնութեանց, և յանօգ
 տակարից: Աթէ սիրելի զՎ.Ծ,
 եթէ հոգայիր զփրկութիւն անձին
 քոյոյ, նմ խօսակցութիք և պիտա
 ռութիւնք քոյինք, լինէին՝ զՎ.Ե,
 զառաքինութենէ, և զկատարելու
 թի: Սէրն՝ ոչ գիտէ ստեղծած կիլ
 չկարէ:

չկարէ: Իւրաքանչիւրոք զեղու յ'այն՝
 զոր սիրէ. և Թագուցեալքն ներ-
 տրամատահու թէ, յաճատագունա-
 պէս իմն արտավազէն առ լեզուն:
 Սանն այնորիկ փոքրինչ յօժարա-
 բար խօսիս զիրացն զԱ՛ծայնոց, զի
 չէ՛ ևս արտասուղեցար 'ի յ'աղտե-
 ղեաց մերոց քոյոց մօլու թեանց. և
 մինչ պատահի դոյզն ինչ ընթեր-
 ցումն, և մտածումն կենսատու. զայնց
 իրաց, որք վերաբերին առ փրկու-
 թի հոգոյդ, նուազեցեալ պակասի
 նիւթն խօսելոյ թէ և յօժարիցիս
 ևս խօսիլ: Յա՛ւելու՛ածոյ սրտին,
 խօսի բերանն:

4. Գրեթէ համայն խօսակցու-
 թի և զրուցատրու թիւն ընգումնա-
 ղետղում մարդկանց, զվարուց՝ և
 զկենաց օտարանց է: Իւրաքանչիւրոք
 զայնքան ունի զդատաւորս որքան
 են գլուխք ընթաղաբում: Հազի՛ւ
 գտանի որ, որ 'ի տանն ունիցի զա՛չս:
 Շ լանկատքեմք 'ի վերահայեցումն
 մերոց մօլու թեանց, և սրատեսք՝ 'ի
 ներազննումն պակասու թեանց օտա-
 րացն: () վատաբանու թիս մերձաւ-
 որին, լիաբացիւք երկփեղկենիւք
 ներա

ներանիս թեմք. զգու՛ռ թիւնան,
 հազի՛ն թէ ծերպի՛ն յարգեցելով:
 Ուտի՛ որքան հասարակագոյնէ մո
 լու՛թիւնս այս, այնքան հոգունակա
 գոյն խորշելի է: Վա՛ւական՝ գոյ
 քեզ գործ և աշխատ ընդ մոլու՛թեց
 քոց. զնոսին քանցեա՛ն, և նուղղու
 թեան նոցունց պարապեա՛ն: Օ խոր
 հուրդ քո՛ և կամ, զօտարին՝ զոր՛ի
 հարկէ թագուցանել պարտիս, մի
 հրատարակեր ումեք ամենեինս:
 Օ ի յոգունց պատասէեայ՝ ներան
 կիլ յաղմկափա՛ծոյ թինդ իրս, ասկա
 անխո՛հեմաբար հա՛ւատալոյն զխոր
 հուրդս իւրեանց, այնց՝ որոց շէրն
 յանդ: Ա՛յ թէ միում, և եթէ բազ
 մաց ասիցես՝ մի և նոյն է: Օ ի գիւ
 րաբար անդրանցանէ խօսն, ՚ի միոյ՛
 առ միսն, և ՚ի նմանէ առ բնաւս:
 Մ՛րդ՝ դիւրահասու թիւնս այս ծնա
 նի մանաւանդ յայնմանէ. զի մինչ
 մեծագունի՛ն արդարու թք՝ ՚ի լոյս
 ամի խօսն, մեղմաբար սպրդեալ
 ներսամտէ քաղցրութիւն ինչ խօ
 րակցութե՛ն, և հազորդելոյ զնոյնն,
 սլլում, ո՛չ սլլապէս մեղկացուցանե
 լով զոգին, քան զարբեցողութիւնս.
ուստի

ուստի՛ չի՛ք խորհուրդ , այսքան թա
 գուն , և ծածկագունեղ՝ որ ոչ հրա
 պարակեցցի : Մինչ բանայ ոք զիւրն
 խորհուրդ մտերմաբար , քեզ առան
 ձինն՝ վստահիա և դու . իբր զպա
 տանդ հաճատոյ առեալ ՚ի նմանէ ,
 հաղորդել նմա՛ զքոյդ : Նայց դու
 թերևս առ ժամանակ մի գաղես զլու
 եալոդ , նա՛ սրամէ իսկոյն ընդ ու
 ղին՝ անձներց գիպեցելոյ . և մինչ
 ամքն յայսնի՛ տգիտանան , թագնա
 բարգիտեն : Օ ի թռչտին լեզուքն ,
 յ՛ունկս ամենից , գաղտագողորէն՝
 մինչև գաղանիքն հռչակիցին , և յու
 ղիցին անդուստ վրդովմունք և ա
 ղաղակք : Որքան չար գտանի՛ ինեք
 քոյ երկնի , կամ ծնառ ինքն լեզուն՝
 և կամ աճեցոյց սերմանելով : Մո
 ղոյ դի՛ր զկշիռ բանից քոյ , և զսանձ
 լեզուի . մի՛ ինչ խօսիցիա բնա՛ւին , որ
 լաճագոյն իցէ լուելն : Վալեւագոյն
 է ժլատու թիւն բանից , քան արծա
 թոյ : Օ ի որ վասնէ զարծաթն ,
 մինչ փասէ ինքեան՝ այլոց զգտէ ,
 իսկ շապլն բանից՝ և ինքեան փա
 սէ , և այլոց . մերձի՛ Վճութեն՝ որ
 գիտէ լուել զյոգունս , և խօսիլ զփո
 քունս :

5. Չիք անհպելի՛ լեզուինս :

Իշխանք աշխարհիս այսորիկ, զորս
արտաքոյ երկիր զի սրոյն կացոյց՝ կա
րողու թիւնն չեն ազատք՝ ի դատա
պարտութեց լեզուինս : Այլ ոչ արքն
վսեմագունեղք, զարդարեցեալքն
սրբութեամբ . զորս արտահանեաց
յ՛իրաւ ադատութեց, անմեղութիւնս
ինքն Վ՛ս, մինչ երթեկցէր ՚ի մէջ
մարդկանց, ոչ ազատեցաւ ՚ի ձաղա
նաց լեզուինս : Մտ օրինակի սոցինս,
կառն զհամբերութիւն քո : Վ՛րհա
մարհանքն, խթան իմն է առաքինու
թեան, և սանձ՝ հաստադոք, զի մի
յ՛ուղղէ պողոտայէն արտուղիցիս :

Չիք գլխաւորագոյն և նախապետա
կան թշնամի մոլութեց, քան ինքն
իրաւ ադատութիւնն : Վ՛րդ՝ մինչ
վատարանէ ոք զքէն, զգուշ լեր՝
թէ յ՛որմէ խորչիցես : Վամիս փրծա
նիլ ՚ի թունայեղէ խածանմանէ լե
զուինս, անդոմնեան : Այնչ վէր սեւե
ռի ՚ի քեզ՝ եթէ լուիցես առգոր
մամբ, և տանիցես բարդակուտից
լրարկութեց . առատրեւոյլ զայնս
մանաւանդ բարեացն դատմանց,
քան զրադատողին յանդգնութե :

Սակաւ

Մահա՛ւ ինչ փոյթ է, թէ զինչ զգայ
 ցեն զքէն մարդիկք. ներգոյ ընհո
 դւոջ քում իսկագոյն, և անապա
 կան վկայ: Հարց զխղճմտանս քո,
 և նմա՛ հա՛ւատա: Օրինչ տգեղա
 գոյն, քան կախիլն ՚ի բանից անզգա
 մաց, և զյատուկ պատիւն շքեղու
 թե՛. դնել յ'ենթադատման այլոյ:
 Օրինչ և ասացեն զքէն այլք, մի՛
 փոյթ լիցի քեզ. միայն ջանայ, զի
 լինիցիս բարի. որպէս եթէ՛ ոսկին,
 կամ սմարակտոսն, ատէին բարառ
 նաբար. զորինչ և ասիցեն մարդիկք,
 չէ ինձ փոյթ. ինձ ոսկի գոլ. ինձ
 սմարակտոս ե՛լ պարտէ, և պահել
 զերանգնիմ: Ա՛յ թէ որ զվճտահոս
 աղբիւրն չարակնաբար աղտեղաբա
 նէր, միթէ՞ վասն այնորիկ դադարէ՞ր
 յ'արտաբըղիւելոյ զսառնատեսիլ
 ջուրն մաքրաձոյլ: Ա՛ւ եթէ որ արկ
 ցի ՚ի նա՛ զտիղմ, ո՛չ ասպաքէն իսկոյն
 սղողեալ բացացրո՛ւէ՛ և պարզի:
 Սոյնպէս և ո՛չ դու, զանդորրագոյն
 կացու թի՛ ոգւոյդ պարտի՞ս աղմկել,
 եթէ արքն իսկ չարք, օձտեսցեն և
 վշտակոծեսցեն զքեզ: Տրուպ համա
 բու՛մն է ինքեան, յամենից շփոթ
մանց

մանց ազմկիլ: Հայեաց 'ի տխմար
մանկունան, թէ որպէս ճիրանա
տեն զբերանս ծնողացն. զհերս
մարցն քայքայեն. խաճատեն զըս
տինս. ճանկեն զծնօտան, և թքա
լից առնեն զդէմն. և զժողք յայս
ցանկ կոչեմք զարհամարհանս՝ զի
որ արարն, արհամարհել՝ փոքրէն
կարէ: Ա՛րդ՝ զորպիսի սիրտ ունին
ծնողքն առ մանկունան, զայնպիսի
ուներաց և գու առ այնս՝ որք նախա
տակոճ առնեն զքեզ:

Եւ թէ անգամ մի և եթ թողացուս
ցես քեզ՝ ազմկիլ յապիրատու
թեանց՝ և 'ի բանից անիրաւնութեց,
վերապատուէս զնա՝ որ արարն:

Վ՛անզի հարկաւոր է զի յայնմանէ
պատուիլ ինդասցես, յորմէ ան
գոսնիլ ահաճիս: Ա՛այց այս է մո
լուծիւն իմն ոգւոյ մեզկացելոյ, և
զինքն վայրասուզողի:

Ա՛պերջան լինիս ցանգ, եթէ կար
ծես կարել քո արհամարհիլ:

Գլուխ. ԺԷ:

Յաղագս ներքինոց զգայութեանց: Ախրատու
 ընդ կարծեաց: Քարեօր Տրածճամբքի սոգո
 բել պարտէ զխան: Յաղագս սանձահարելոց
 ախորժակին զգայականի, և Տուարից ըղձահա
 թառնեանց նորին: Օսնազանչ՝ սառ նոյնն
 պատուէրք:

1. **Ս**յամ շարժի, մանաւան
 զազանս ծխնի, իմաստու
 թեանն, զի ոչինչ կարծիք ներախա
 կիցի ընտուում քում. որ իցէ անհե
 տազօտ բնութեան, կամ բանաւա
 թութե: Աւտի՛ բայաթողեալ զս
 մենայն, ընդգէմ շարժման երևա
 կայութե՛ն կրթիլ պարտիս՝ որպէս
 տրամաբանքն, ընդգէմ պատեղցն
 իմաստակից: Ա՛եռաւ որդին:
 Չէ՛ սա՛ ընտեքում իշխանութե՛, չա՛ր
 ոչ է: Սառանգատեաց զնա հայրն:
 Ա՛ւ սա՛, զի չէ՛ կամաց մերոց՝ չէ՛ չար:
 Քայց զիրն զայն վճատութի՛ կրեց:
 Սա՛, է՛ կամաց մերոց՝ և վճայնորիկ
 չար է: Ա՛րիաբար կրեաց: Ա՛յս՝
 մերոց կամեցողութե՛ն է՛, և բարի:
 Ա՛րդ՝ եթէ սովորիցիս սոքօք, զար
 գանայ

գանսայցես: Քարեկամն 'ի բանտ ա-
 ծաւ: Օ ինչ պատահեաց: օչինչ:
 բայց միայն՝ զի 'ի բանտ արկաւ:
 Իւրաքանչիւրօք վերայաճելու յ'իւ-
 րոց անտի, [Թէ չար լինելոց է նմա:
 չարթեան զկարծիսդ՝ և բովան-
 դակքն անդորրունք են: Արպէս կա-
 պեմք զմովին սրտմտայոյզ, զի մի վնա-
 սեացէ ումեք. նոյնպէս շարապնդե-
 լի է զերեւակայութիւն, զի մի սախք
 կարծեօք պարաճանդեացէ զմիտդ:
 Սո՛ւ, հանգոյն անընդէլ գազանի՝
 խրտուցանէ զինքն, և ո՛ւր կամի՝ մե-
 ծաւ անձնիչխանութիւն վայրատա-
 տանի: կարկաչուն. փախստունակ.
 անհանգիստ. նորութիւնք իրաց ու-
 ըրախագունեղ՝ և ո՛չ ճանաչէ զհամօ-
 զումն բարեխառնական: Աւրեմն
 հարկամիտիս ներակրթել 'ի սմին
 զջանս արիականս, ամենայնիւ՝ հո-
 դաբարձութիւն՝ զի կալցես և կապես
 ցես զօս, և ընմիում սեւեռեսցես՝
 զի մի զօրութիւնք ոգւոյդ և մտած-
 մունք քոյինք, միշտ կախեսցեալք ի-
 ցեն 'ի կարծեաց: Արինչ գոն արտա-
 քոյ կարողութեան քոյոյ, չի՛ն քո:

2. Ընթինչ՝ որ մատուցանէ զինքն

ենթադատման քում. քննեա՛ն ուչի
 մարար. վիճարանեա՛ն ընդ քեզ ինք
 նին, թէ զի՛նչ իցէ լոկութիւն իրին
 այնորիկ՝ և զի՛նչ բնութիւնն, բայց
 բոլեցեալ յայլոց ամենից, որք իցէն
 յատկութիւնք. որ վախճան. որք
 պարագայք. և զի՛նչ ոգուան. մի՞թէ՞
 պատշաճ իցի՛ առ քեզ՝ և իցէ՞ 'նիշ
 խանութե քում, թէ ոչ. ապա՛ թէ
 ոչ՝ զնչինչ հարումն 'ի քեզ առատրես
 ցես նմա, այլ դիմամարտեալ մարա
 ռեա՛ն ընդդէմ նորին, որքան կա՛րէ՛:
 Վ՛ճ, ներսունապէս ներկայ, զամե
 նածածուկս սրտի քոյոյ պայծառե
 զապէս նշմարէ. և չէ՛ ինչ թագուն՝
 որ ոչ յայտնեցեալ հրապարակեցի
 աչաց նորին: Օ գուշ լէ՛ր ուրեմն,
 մի գուցէ հանդէպ նմին զայնպիսիս
 ծրարեցես ըն սրտում քում. զորս
 խօսիլ առաջի առն համեստի՛ պատ
 կառեցես: Վ իցին խորհրդակառու
 թիք քոյինք խաղաղականք՝ պարզք՝
 զուտք, և ունայնք՝ 'ի բնա՛նից չարա
 կնութեանց: Վ՛ յնպիսիք լիցին՝ թէ
 իսկոյն՝ 'ի հարցանելն, զի՛նչ խորհիս
 կարասցես անպատկառ հրապարա
 կել. որ՝ 'ի ներքս ծածկի ընսրտում:

Պատկառեալց խորհիլ. զոր պատկառեա խօսիլ: Արեալց մտած մանց զմեան խցես, եթէ զբաղիցիս ցանգ՝ բարեօք խոհունակու թիք:

3. Աիք զուգահանգոյն վընաս հոգւոյն, զիք ա՛ւա՛ւել հակառակ քան սուղականն՝ անասնայինն, և զգայական օխորժակն: (Կի զգայական ցանկու թիւ) Սա՛ է աղբիւր՝ ամենից եղեւնամուլու թեց՝ և անկատարու թեանց: Սա՛ է թշնամի. յ՛որ մէ յա՛ր երկնչիլ. և միշտ դիմամարտիլ պարտիս. մինչև ընդ իշխանու թիք բանալարու թե (որքան կարէ նայամ կենում) ենթարկեալ նուաճիցի: Աջ արի սատէն հանգիստ ինչ՝ և ո՛չ պարսպ: (Ի՞նչոց վախճանի՛ և թարց եղանակի մարտնչելի է. զի ո՛չ զվախճան ունի հակառակա մարտն՝ և ո՛չ զեղանակ: Սա՛ թագուցեալ դոյ ՚ի՛նեբքս՝ ՚ի քեզ. և մանա՛ւանդ դու ինքնին թշնամի քոյ ես, հզօրագոյն քան զզօրսն Վսեբք սեա: Պահպանեա՛ ինքնին զհոգի քու: Օ ի մեծագոյն և լա՛ւագոյն է յաղթել և տիրել քեզ. քան քաղաքաց մեծամեծաց, սպանալ զքեզ, քան

քան զի՛րս զարտաքինսն : Մէ պահանս
ջեմ, զի զիզմն մուարսն՝ ամենեին
ոգորեացես, և ոչ ընչացուցես՝ այլ
զի ուսցիս կառավարել զնոսին :

Մաւնահանապէս օգնէ բանավարու
թին՝ եթէ զսպեացէ, և համոզեացէ
զնոսին : Վժպհիք եղեն ստոիկեան
քրն, որք զամ ըղձաձկտութիս՝ իբրև
զարս վատաբանեցին : Մէ է չար,
և ոչ իսկ ընդ վայրէ, դորժն բնու
թեան : Մառնայ զհամայնս առա
քինութիւնս, որ բառնայ զհամայնս
ըղձաձկտութիւնս : Ըն յաղթու
թիւնք, ուր չեն մարտք :

4. Մրդարև դժոճարին է մարտս
այս, և երկդիմի սրատերազմ. զի
ըղձաձկտութիւնքն ծնանին միանգա
մայն ընդ մեզ. և բանավարութիւն,
յետ յոգունց ամայ, յապայ ստո
բահետեի, յորժամ նոքին, անդ տի
բապիտեալք իշխեն. և կամն թարց
հակառակութեան գրգէ զնոսին,
վայրապարիմն արդարև խաբեցեալ
ի տեսակէ բարբոռոյն. մինչև բանա
վարութիւն՝ շարահետեմամբ ժամա
նակի, և փորձառութե, կազդու
րեալ զզօսութիս իւրայինս, ծանիցէ
զիրաւ

զիրաւունս իւրոյն տէրութե . և զի մամարտիլ բռնակալութեան ըղձաձկտութեանցն սկսանիցի : Ա՛րդ՝ զի նախկին շարժողութիքն բնութե , անգերազանցելիք իմն են , հարկէ քեզ հսկմամբ ծայրագունիւ զննել և պահել . և մինչ յ'իսկզբանն ներզգաս աղմկիլ քո , յայնժամ իսկոյն բանավարութեամբն , իբր սանձիւ , բնդ զսպեան զաղմկումն զայն :

Օ ի դիւրագոյնէ սկզբանցն դիմակայիլ քան կառավարել զթափն նոցին : Աւտի'ի սուղ իմն ժամանակի , առ մեծագոյն անդորրութիւն ոգւոյ ժամանես , եթէ զդիպուածսն համայնականս , շրջակն ամեսցես , նախքան վերահասանիցեն . որպէս զի եկեալ թշնամոյն , գտցէ զքեզ նախապատրաստ : Ա՛նագան կրթի ոգին 'ի հնարսելից , յետ վտանգին : Ա՛ն և ուսիր , խուն ինչ առնել , և խօսիլ . քանզի եթէ յ'այսցանէ՝ զորս յոգնակի իմն խօսիս և գործես , հատցես 'ի բայ՝ զայնս որք չեն հարկաւորք , զփոքունս ներզգայցես զաղմկունս ոգւոյդ : Ա՛լ միասիցես . այս՝ դոյզն ինչէ , և այս՝ փոքր ինչ մակա

մտակարեռէ: Օ ի կարի մեծագոյնէ,
 թէպէտ փոքրիկ ինչ թուի քեզ,
 որէ սկիզբն առաքինութեան, և
 կատարելութեան:

5. Ա՛րդ՝ եթէ մարդն հին, որ ՚ի
 ծորեցելոյ սերմանէ մեղացն ադա
 մայ ձգէ շսկիզբն, զմտաւ ածեցեալ
 համաքատակիցի ծառի ուրուք,
 արդարեւ՝ ունի փոխանակ արմատոյ՝
 ղինքնասիրութիւն, փոխանակ բնոյ՝
 ղխոտորումն ՚ի չարիս. դէր ոստոյ՝
 զաղմկմունս. փոխանակ տերևոյ,
 զվատթարամոլս ունակութիւնս. և
 դէր պտղոյ՝ զգործս, զբանս, և ղխոր
 հուրդս, որք դիմագրին Ա՛ծայնոյ
 օրինին: Աւրեմն՝ զի մի բողբոջեացին
 ոտակունքն մոլարից ըղձաձկտութեց,
 և արտատուղեացին ՚ի տերևս և ՚ի
 պտուղս ախտունակս, դի՛ր զտա
 պարն նարմատում. և զվատթարա
 գունեղ ինքնասիրութիւնդ. քան
 ցեալ արմատաքեւս ՚ի բնուստ:

Եթէ զսա՛ և եթ թնաբարձցես՝ զբո
 վանդակ սերունդս ներքնոյ ախոր
 ժակին մոլեկանի. համանդամայն
 բացահատեր: Ա՛րդ՝ բառնաս՝ և
 արմատախլեց. եթէ զքեզ խտաի
 ցես:

ցես. եթէ իսկապէս հաճատայցես
 զքեզ, գող միամն՝ ի հազարից, և ոչ
 յատկականա՛ւ իմի՛ւ ձրի՛ւ՝ պճնազար
 դեցեալ, և գող ունայն՝ յամենից
 առաքինութեանց և գիտութեանց.
 եթէ չերկիցես յանհաճոյանալոյ
 մարդկանց, և ՚ի նոցունց խտրելոյ.
 եթէ յամենից մխիթարութեանց և
 ապահովութեանց, չքա՛նորիցիս:
 Պահեսցես զքեզ, եթէ բարւո՛ք
 ատեսցես. կորուսցես, եթէ չարւո՛ք
 սիրեսցես:

Գլուխ. ԺԳ:

Յաղագս սիրոյ: Որ էցէ բնաւնիան նորին՝
 որչ պատճառաւ. և որչ էցեն գործի:

Յաղագս նորին սպեղանայն: Սերաբերաւ
 իհան ինչ՝ յաղագս արեւուսեան:

1. **Ս**րն՝ բարեհաճութիւն բա
 րւոյն է. քննախիին ներաւ
 տարումն այն, որով ճմլի ախորժակն՝
 յորժամ բարին ճանաչեցեալ հաճոյ
 անայ նմա: Ի սա՛ թիկնեցեալ յե
 նու, բոլոր տիեզերս. ուստի՛ ՚ի յաղ
 թիլ սորին՝ որ զնախադասութեանն
 տեղի բռնակալէ՛ ՚ի մէջ ըղձաճկտու
 թեանց

Թեանց, դիւրապէս յաղթին մնալ
 ցեալ ամբոխքն: Ահրն բարի՛ անդ
 ձկտի, ուստի էառ զսկիզբն իւր
 մերձի՛ առ բարին՝ զի ՚ի ծայրագու
 նէ բարւոյն արտաբղխեաց: Վննեան
 զկեանդ քոյ. և ՚ի կշիռ անձկագունի
 զննման դի՛ր զսիրտ քո: Աշմարեան
 ուշխմաբար. Թէ որպիտի սէր զօրա
 նայ ՚ի նմին. քանզի՛ որ ընմիտումսի
 բողբոթէն հակամիտէ, նա է Վ՛ճ քո,
 և այն՝ կուռ ամբարշտութե քոյոյ,
 զոր պաշտես: Աս այնորիկ հրամայ
 եաց Վ՛ճ. զի սիրեցցես զնա և եթ բո
 լորով սրտի՛. ցանկացեալ զետեղէլ
 զիղձ մտի քոյին. քանզի՛ զոր սիրեա
 բողբոլ սրտի՛, այնմ՝ իբրև Վ՛Դ
 երկրպագես:

2. Վարչեն ևս առ ՚ի սիրել,
 բաց ՚ի բարութենէն, և ՚ի գեղեց
 կութեն, համակրութիւնք ոմանք.
 և համազուգութի՛ք յարմարականք
 բարուց, և սգւոց. այլ և համեստու
 թիւնն արտաքին. ուշիմութիւն,
 սրամտութիւն. և այլ քնոյն շատեաք
 զարդք, մարմնոյ՛ և սգւոյ: Ինքն իսկ
 սէրն, է՛ մազնիս սիրոյ. առ որ եթէ
 մատիցեն բարերարութի՛ք, և չնոր
 հունա

հունակու թիւնք, ստիպի առատել
զսիրելու թիւնն փոխաբերական, որ
նչ կամէրն վերատրել: Վսն ևս
ումանք, որք բնականաբար իմն դրդեն
'ի սիրումն. քանզի որոց կենակիրքն
վճառագոյնք են, ջերմագոյն իսկ
սիրան. և անօրագոյն արիւնն. և
որք հեշտալիք, և հեզք են բնութի,
դիւրահակագոյնք են առ սէրն:

3. Սեծ է կարողութիւն սիրոյն.
յ'իրն սիրեցեալ, փոխակերպէ զսի
րոյն: Սէրն՝ արտելութի իմն է՝ յ'ին
քենէ. պանդխտութիւն յ'իւրմէ. և
մահ ինքնայօժար: Ա՛մ որ սիրէ, ար
տաքոյ ինքեան գոյ. ոչ ինչ խորհի
ղինքենէ. ոչ ինչ նախահոգայ, ոչ ինչ
գործէ. և եթէ ոչ լիցի ընկալեցեալ
'ի սիրեցելոյն, յ'ոչուրեք է: Ա՛թէ
որքան ապերջանօրէն սիրէ, որ զան
նչ սիրէ: Սի ոչ կարէ, գող 'ի
սիրեցեալն, որ զերկրաւորս սիրէ.
որք չկարեն յագեցուցանել զհոգին,
գողով ինքեանք վերջունակք, և
ենթարկեցեալք, ունայնութի. և
մահու: Սակ որ զԱ՛ծ սիրէ, յ'Ա՛ս
տուծումէ, և թողեալ 'ի բայ ըզ
կեալն 'նինքեան, 'ինմին կեայ, 'նո
րում

բուժ կեան նամքն. որ է միջակէտ մեր՝
 և անյեղլի բարի. Ահրն մարդկայ
 ին՝ ճողոպրական, բռնակիր՝ և դառն
 է. Վճայինն՝ միշտ խոնարհ, և ան
 դորրականն. զնա՝ մաշէ նախանձն
 սեղեխաց, նայամիկ՝ շէ համանութի
 ինչ: Վա՛ երկնչի, զի մի այլ ոմն սի
 րեացէ. սա՛, ցանկայ զի ամքն սիրես
 'ցեն. Սւրեմն, եթէ սիրես զքեզ՝
 զՎճ սիրեա՛. քանզի՛ որ սիրեսդ,
 օգուտ քեզ է՝ և ոչ նմա: Սարդն՝
 փոփոխիլ կարէ, և կորնչիլ. զՎստու
 ած՝ ոչ երբեք կորուսցես, եթէ ոչ
 թողուսցես:

4. Օ ի սէրն լիցի իօկական, որով
 հօրասպէս սիրեսցես զընկերդ մեր
 ժեալ հեռացո՛ ՚ի նմանէ զհամայնս
 պատճառս՝ և զառիթս մարդկայ
 ինս. զուշիմութե՛ զհամեղաբարոյ
 ութե՛, զնմանութե՛ և զայլոց հան
 գունից. և զայնս միայն խնդրեա՛, որք
 կայանան ՚ի սրբութեան, և ՚ի բարե
 պաշտութեան: Սւտի տապալումն՝
 և քանդումն առաքինութե՛ է՝ սէրն
 այն, զոր Սղատոնական կոչեն՝ որով
 վերանալ ասեն հոգւոյն, ՚ի հայեց
 մանէ ձեոյ մարմնոյն՝ առ ՚ի մտա
 ծումն

ծուռն՝ և ՚ի խորհուրդն գեղեցկու թէն
 Մ. Թայնոյ: Չքնաղականին դիմի հայ
 եցուռն, ընդուստուցանէ առ ՚ի ցան
 կու թին շոշափման: Աւ որ ընդ ա
 կունան արտելանէ, թէ՛ լոյս իցէ, և
 թէ՛ հոսուռն իմն՝ մեղկացուցեալ
 լուծանէ զմարդն՝ և կորուսանէ:
 Աւագոյն է զթիլ սախ. քան ա
 կամբք: Աւոր յոյժ դժուարինք են
 սպեղանիք սիրոյն. զի խրատեցեալ
 առաւել խրոխասանայ և ոգորէ. և
 եթէ ոչ ընդդիմակայեցես սիրդ
 բանոյն՝ այնպիսի իմն սողոսկմամբ
 մեղմաբար ներսամտէ, մինչ զի նա
 խագոյն զգոս սիրել քեզ, քան թէ
 մտցես ՚ի խորհուրդ՝ վասն սիրելոյ:
 Իսկ եթէ ամենեւին ընդդիմակայցես
 ձգանոյն, դիւրին լինի ապաքինումն:
 Հարկաւոր է ուրեմն զի այլովք իրօք
 զբաղեցուցես զմիտդ, որք ներակրես
 ցեն զհոգս, և զյիշատակ իրին սի
 րեցելոյ՝ հեռացուցեն: Աւ և ս
 խորէ լի է յամենից բաղձաբարչու
 թեանց, սիրեցելոյ մարմնոյն. զի
 չիք իր այնքան հեշտակի վերարմ
 բոստող, որքան սէրն. զոր եթէ ան
 գամ և եթէ դիմիցէ ՚ի քեզ՝ այնքան
 կա

կարի յանդդնաբար ներդեալ վրդո
վէ զքեզ, մինչ զի անկարելի իմն
լինի տարամերժումն նորին՝ եթէ
ոչ մեղմագունի՜ սպեղանեաւ ժա
մանակի, և հեռակացութեան լքե
ցեալ՝ ինքնին սրահասիցի՝ և թողա
ցուսցէ։ () բազումս բժշկեաց խոր
շողական ամօթնս. մինչ զղջացեալք
կօկծացին՝ զմատնացոյց լինին իւ
րեանց. և առակ նշանակի, ռամկինս.
և մինչ զգարշութիւն ինքե՛նց ի
րին՝ և զլիապատար դօն զագրու
թիւ, և վտանգի՜ մահածեալ, և
զտաախժ սպաշխարութե՛ն՝ զմտա
ածին։ () ոգունց իսկ զօրավիդ եղև՝
ուչխմաբար նկատումն, և ուղղակի
ներազննումն չարեացն՝ և անձահու
թիւն իրին սիրեցելոյ. որք զվայել
չութի գեղոյ նորին, և զսիրեցելու
թիւնն՝ նուաղեցուցանէին։ () այց
կատարունակապէս նպաստ լինի
սմին՝ դարձուցանելն զսէրն առ () ծ,
յ՛առաքինութիւն սրբավայել՝ և առ
վարձն անքատակ յա՛խտե՛նական, և
առ յ՛այնս՝ որք իսկապէս են սիրե
լիք. զի սէրն բարի, մերժեացէ զսէրն
չարաբարոյ՝ և վտեմազնեղ. միտն
մարդ

մարդկային, ամաչեցել պատկառես
ցէ թաճալիլ 'ի ստրկագունեղ, և 'ի
գեղազուրկ սէրն երկրի: Աէրքն
չարք, թունաճորեն զվարս բարիս:

5. Օ ամ, 'ի մի շարակապեց բնու
թիւն, իբր շղթայի՛ւ իմի՛ւ սիրողակա
նաւ: Սա՛ համատեղէ՛, և շարազուգէ
գեղեցկօրէն, զպարս աստեղայն 'ի
յ'երկինս, զերամս թռչնոց 'ի յօդս:
զնախիրս եզանց՝ 'ի յարօտս, զհօտս
խաշանց 'ի լերինս, և զջուկս գաղա
նաց, յ'անտառս: Բայց սրբազանս
այս շողկապումս, խզի 'ի միայնոց
յատելութի. զի որպէս սէրն ձկախ
առ 'ի շարամանու՛մն և 'ի միաճորու
թիւն, նոյնպէս և ատելութիւնն, 'ի
փեռեկտումն և 'ի բացաձայնութի:
Ա՛րդ՝ այսմ կրի, դիւրապէս ենթար
կին դանդաղ կոտքն, երկչոտքն, և
կարծկոտքն, որք յ'ամենից կողմանց
երկնչին 'ի փնասու: Գոն ևս ամանք
մարդիկք, այնպէս իսկ ծնեալք, թէ
բնականաբար ատեն զամենեւեան.
որք և իբրև զգժնդակս չղջիկայս,
ատեն ևս զիւրեանցն խաճար:

Ա՛րդ՝ եթէ որ հանդիպիցի քեզ ըսա
այսմ փաղանշանի, մի ատիցես զնա,

այլ գթասիրեալ ողորմեսցիս :
 Արախտս ընխազետղում զգուշանաս
 'ի խաղակցեդ՝ հեղաբար, և թարց
 ցասման. նոյնպէս յ'ամ կենում
 քում, խոտորեա՛ն 'ի նմանէ առանց
 ատելութեան իմիք, որ հակառակ
 զինի քեզ : Իսկ զատելութիւնն սան
 ձեսցես, զարթուցանելով զողիդ
 'ի սէր, և 'ի տենչանս. մտածմամբ
 բարւոյ 'ի մի ներգոլ յայնմ, զոր ա
 տեսդ : Ալինչ տեղի լինի 'ի քեզ
 ատելութեան, եթէ զհամայնս առ
 բարին նկրտեսցես : Յարազուգեա՛ն
 զատելութիդ յ'այնս, որք իսկապէս
 արդիւնաւորին և արժանիք են ատե
 ցողութե. որք են սոգեղութիք, և
 զազրութիք մեզաց. և դատասպար
 տութիւն յաւխտենական : Իսկ եթէ
 առ յայլս դարձուսցես զատելութիդ,
 ոչ զիրն զոր ատես, այլ զքեզ ինքնին
 վտանգաւորես, և կորուսանես :
 Վանգի եթէ հրամայի քեզ, սիրել
 ևս զթշնամիսդ, զո՞ւրք ունիս առ 'ի
 ատել : Պարտէ քեզ արտելանել
 արտաքոյ բնութե իրաց, զի դտցես,
 զինչ մարթիցէ ատել քեզ : Մտա
 քոյ բնութեան իրաց, չարն և եթէ
 ներում

ներում միայնում արդարապէս 'ի
կիր առնանիլ կարէ, ասելու թիւն:
Բայց եթէ սարտ լիցի քեզ՝ ասել
և զմարդիկս, զոչ ո՞ք յանգագոյն և
արժանագոյն գտանես, քան զքեզ
ինքզ. զի ոչոք այնքան վնասեաց
քեզ. որքան դու ինքզ:

Գլուխ. ԺԴ:

Յաղագս Բաղ Յանաց, և Գալստիան:

Արամ Բաղ Յալի, և յ'որի Գալստիի եղև:

1. **Ե** ջանիկ է այրն, որ ենթա
դրեցեալ և հնազանդե
ցեալ է Վստուծոյ. որ ոչ ումեք
իրաց բաղձայ ամենեկին. որ յար
մարեցուցանէ զինքն՝ իրայն պա
տահեցելոց, և դիպունձոցն յարկա
ծից. որ ասէ: Կամի՞ զիս Վճ, զի
անսայթագ կայցեմ. կամի՞ զի հիւան
դացայց. կամի՞ զի հարուստ, կամ
աղքատ իցեմ. կամի՞ զի չուեցից աս
տի, կամ մնացից աստէն: Պատրանտ
եմ յօժարապէս առ երկաքան չուրն:
Եթէ անգամ մի ասիցես. Յորժամ
զնացից յայսնիլ տեղի: Յորժամ ու
նե

նեցից զիրն զայն : Սղորմելի լինիս :
 Վանգի եթէ ցանկացես այնմ իրի,
 որ արտաքոյ քո է՝ մշտնջենաճորիճ
 տազնապիճ տաժանեցեալ տանջա
 նիյիս . և իբր ընդնդաձեռմ կեր
 տակի՝ միշտ հետե իցես , և ոչ երբեք
 հատակալցես : Վրդ՝ են նիշխեցո
 զութեան քում , կարծիքդ՝ մտած
 մունքդ՝ ըզձակաթութիւնքդ , և
 անձնիւրքն քոյին առք անձնիշխտ
 նականք . արտաքոյ նորա , (այսինքն
 իշխեցողութեդ) մարմին . հարստու
 թիւն . փառք . արժանապատուու
 թիւն . և այլք համանմանք . և զոր
 ինչ՝ դու ինքնին ոչ իրակես : Վոքին՝
 ոչ արգելանիլ կարեն յումեքէ . և
 ոչ դիմարմբոստիլ . սոքին՝ օտարո
 տիք են , և սրտաճանդեցեալք հակ
 արկութեց : Սնորոյ մի ցանկասցես
 նոցին ամենեին . և կամ այնպիտեալ
 իմն ոճիւ՝ զի գիտասցես զորպիտու
 թի նոցին , և զկախիլն՝ ի կամաց օտա
 րաց՝ և ոչ կարել բնաւին գոլ քեզ
 յարակ . քանզի այսպէս սրահանջէ
 թէութիւն նոցին : Վչինչ իր ար
 տաքին , է բաղձալի . զի անցանէ
 ձեւ աշխարհիս այսորիկ :

Եւ եթէ համայնքն՝ սոքին որոց տենչաս, լիցին ևս ըստ քոյոց բաղ ձանաց. սակայն թողլոց ևս յապայ, զնմ զորինչ և ստացեալ ունիցիս, յակամայ կամաւ, և կսկծ ադ ունիւք ցաւօք, իժամու քումդ մահուան: Եւ ներքս նկատեաւ. զի՛ ի ներքս է աղ բիւրն բարւոյ. որ միշտ բղխէ վայել չաբար, եթէ միշտ պեղեցես:

2. Այսմ միայնում, ներադրեցեալ եղև մակացութի ոմանց հնոց իմաստասիրաց, որք յիշխեցողութի բախտին՝ ազատեցեալք. ի մէջ ինքեանց դառնակսկծից չարչարանաց մտմոյն և նեղութեց, երանեցելովք մտօք, լիճաբանէին զերջանկութի ն և զդաւա յարուցանէն զնմանէ: Եւ անզի՛ մինչ զեղերս կարողութեցն մարդկայնոց, յՎ. Ե շնորհեցեալս տրամախոհէին, հաւանեցուցանէին ինքեանց, իւրեանցն մտախոհութբ, ամենւին ոչինչ պատշաճիլ առ յինքեանս, բայց յղձաձկտութեց, և ի մտածմանցն իւրեանց: Սակսորոյ, այնքան բացարձակապէս շահեցուցեալք աճեցուցանէին ի նոսին զիշխեցողութի, և զմիապետութի իւրեանց

բեանց, կրթմամբ և կիրառութիւնս
 մտածմանս այսմիկ. և այնպէս կա
 ռավարէին ուշիմաբար զշարժմունս
 ողւոյն, թէ ոչ առանց իմն պատճա
 ռի, զինքեանս միայն յարանուննէ
 ին հարուստս, միայն կարողս. և հուժ
 կուս ամենից. և միայն երջանիկս և
 բարեբախտս համարէին: Ա՛րդ՝
 հարկաւորէ քեզ ամենեւին, քաջա
 կուռն վարժեցողութի, զի ուսցիս
 արհամարհել զիրան, արտաքոյ կա
 բողութեան քոյոյ զետեղեցեալսն,
 իբրև զոչ պատշաճեալս առ քեզ:
 Այժմէ զսո՛ւ և եթ հասակալցես, ոչ
 երբեք կսկծեսցիս կամ ցաւիցիս,
 թէ չունիցիս զարտաքինս. որպէս
 և ոչ ցաւիս և ոչ նեղիս, թէ չես
 թագաւոր թաթարաց. կամ չունիս
 զթևս առ՛ի թռչիլ: Արք արտաքոյ
 քան զմեզ, ոչինչ առմեզ:

3. Ա՛յսու արդարադունիւ սան
 ձիւ՛, զսպիւլիք են բաղձանքն ձկտե
 ցողականք. որոց եթէ ոչ վերադի
 ցես զչափ իմն և զեղանակ, ոչ երբեք
 լնանի, անլնլի ողին. և զոր ինչ հա
 մագումարեացես ՚ի նմին, ոչ լինի
 վախճան ցանկացողութեանն, այլ

աճումն, և զկեցեցումն: Օ ի ոչինչ
 հիւթ գիճունակ բաւէ այնմ. որոյ
 փորձախիբն ջերմագունիւ տապիւն ախ
 տացեալք են. քանզի ոչ ծարաւ է
 այն, այլ հիւանդութիւն: Այնդու
 նակ պատահէ և նոցին, որք զբաղ
 ճանս իւրեանց ոչ վերակոչեն առ
 բանալարութիւնն, որոյ կոտարն է
 իսկազիր, այլ առ մոլութիւն, և ի
 վախճանութիւնս, որոյ կամնանչա
 փական է, և անբարեկեցիւ: Օ ոչինչ
 տրամապահով, և անհնգիստ զգա
 ցեա. և ոչ իմն իսկ պակասեցէ
 որոյ բաղձաւ, եթէ շարափակեցեա
 զքեզ, ներշափում բնականում:
 Աթէ վերանցցես զչափն, իծայրա
 դոյնան և սփարթամութիւն, աղքա
 տանաս: Յանկացողութեն, ոչինչ
 բաւէ, բնութեն, փոքունք:

4. Յուշ լիցի քեզ թե այնպէս
 կենցաղավարիչ պարտիս ընկենում,
 որպէս ի խրախճանում: Օ ի զորո
 թիտակ մինչ շրջաբերին խորաիկքն
 ընտելանում, և հետեւապէս ժամա
 նեն առ քեզ, համեօտաբար ձգեալ
 զձեռք, առնուող քոյդ բաժին:
 Աւ եթէ անդրանցանէ կերակիրն
 քան

քան զքեզ, չարդէլութս զման: Աթէ
 չեւեւ իցէ ժամանեալ, ոչ տարածես
 զախարժակդ առ հեռակայն, այլ
 տրամես, մինչև մատիցէ: Արդ՝ եթէ
 հանգուսաբար մարդեսցես զքեզ
 հանդէպ հարստութեանց, արժա
 նապատուեաց, և այլոյ՝ որք արտաքս
 քան զքեզ գոն, արժանի լինիս
 արդարև խրախճանի սրբոցն. և
 զայնս վայելես բարիս պարզութի
 ոգւոյ, որք ամենից դիպուածոցդ ե
 րազանցեցուցանեն զքեզ: Աւեթէ
 զայնս՝ որք ընծայիցին քեզ, աստի
 առնիցես. և հրաժարիցիս խորշեց
 մամբ, ոչ միայն խրախճանակից սր
 բոցն լինիցիս, այլ և վիճակակից եր
 ջանկութեան նոցին. և զառհարձա
 չեաց այնցն, նախաճաշակել սկսանի
 ցիս յեքիբի, որովք նոքին յարահր
 ճուին յեքիինս: Աստեցողութի
 քով կարես դու ինքնին երանագրել
 զքեզ. եթէ ոչ տենչասցես բնաւից
 իրաց, որք արտաքոյ իցեն քոյ:

Ով է երանեալ: Ար ունի, զոր ինչ
 կամի: Արդ՝ ունի զոր ինչ կամի, որ
 ոչ կամի, եթէ ոչ զոր կարէ:

5. Երբովից փախչիմք, և սնագոս
 նեմք

նեմք զնոսին իբր զվնասակարս, և
 զհակառակս բարեկեցու թէ մերոյ,
 որք ճշգրտիւ սխտանացուք են մեզ:
 Օ ի բազմիցս ասանջականք դոն
 կենակրին, որք գիմակացքն են
 ախորժակին: Արք վնասեն՝ ուսու
 ցանեն: Մահ, աքսոր, աղքատու
 թի, անարգանք, աշխատ, հիւան
 դու թի, և այլք սոյնասեռք, որք
 չեն նիշխեցողութե քում, չեն չարք.
 և ոչ սխաշաճին առ քեզ: Աւրեմն
 ոչ պարտիս գիմագրել սոցին, ոչ
 զփախուստ, և ոչ զթշնամանս, այլ
 ապախդ առնել զըղացեալ կարծիսն,
 ամենեին, զնոցանէ: Օ բովան
 դակն սոսին, գիմայլակս յարանոճա
 նէր սոկրատէս: Վանդի՛ որպէս գի
 մայլակքն, ահաբեկեն զմանկունսն.
 յորս ոչինչ բայ յարտաքնոյ ձեոյն
 զարհուրելի ներգոյ. սոյնպէս հան
 գիպին և յիրս, զորս ոչ որպիսիք
 ենն, այլ որպիսիք երեկնն, սովորես
 րմբունել: Օ ի նչէ մահն:
 Վիմայլակս Տեո, թէ որքան քաղցր
 և ցանկալի լեալիցէ, ոչ միայն սրբոյ,
 և վսեմազարդից առաքինեոյ արանոյ,
 այլ և սոկրատի, և այլոյ իմաստնոյն
հեթա

հեթանոսաց, Օ ինչ է՞ ուրեմն զար
հուրելի ընմահում: Աարծիքն,
Լարկիւղ մահունէ՞ զարհուրելի, ո՞չ
ինքն մահն: Օ նոյնն խմասցես, և
զայլոց իրաց. զորս սողորես թշնա
մանել: Հարթեա զկարծիւդ, և
զո՞չ ինչ դտանիցես, զոր պարախլիա
թշնամանել, բաց ՚ի մեղաց:

Գլուխ. ԺԷ:

Յազաֆա ուրախաւնեան, և արամոսեան:
Օ իարդ ուրախանալ պարտի. այր բարի:
Ո՞չ արտի՞ որ պիտի նախապեսանէ: Օչնա
պանի սպեղանիքի ցատոյն:

1. **Ա** Յնպէս ուրախանալ պար
տիս, թէ նուրախութեան
քում, բացախայլեացէ համե ստութի.
և մի այնքան մեղ կացեալ լուծցի ո
գիդ, թէ չկարասցես անձնիշխա
նաբար՝ ՚ի արամուէ անդրանցանել
յ՛ ուրախութիւն, և թէ պիտոյասցի
նոյնն: Ինքն Տէրն մեք Վ՛ս, գերա
զանցադոյն են թաղատողն համայնց
իրաց՝ ո՞չ զծիծաղողն կոչեաց երա
նեալս, այլ զլացողն: Օ ի կարի
անխայելուէ է առն քրիստոնէի՝ որ
խոստո

խոստովանի զինքն հետևող գող
բարեացն յաշխոհնսհանաց, 'ի մէջ
այսքան լտանգից' եւ փորձու
թէ ց, մտաց' եւ մարմնոյ. 'ի մէջ այս
քան արդարեղից պատճառաց տրրտ
մուծէ, որք ստիպէն յարածամ 'ի
թաղճումն' զբաղիլ ծաղու, եւ կատա
կանօք, զօրէն խելառից' եւ մտայե
ղից. եւ զուարճանալ 'ի վերայ իրացն
կորստականաց: Փախչի փափկու
թիւնն երկրային. եւ զորս կոչեմք ու
րախուծին, բազմիցս' սկզբունք են
նորին, տրամուծեանց: Ոչմարիտ
ուրախուծիւնն' ոչ ուստեք, բայց 'ի
խղճմտանաց առաքինու թէ ցն' ծնա
նի: Աւտի ոչոր կարէ ուրախանալ
բայց յ'արդարոյն յ'արւոյն' եւ 'ի բա
րեխառնէն: Արպէս զի ոչ երբէք պա
կասիցի խնդու թին յ'ողւոյ քուսիկ,
արա՛ զի ծնանիցի քեզ' 'ի տան:
Եւ ծնանիցի արդարեւ, եթէ 'ի
նեքքս' 'ի քեզ լինիցի: Ա. Մքն զուար
թու թիւնք' եւ հրճումնք, թեթեք
են եւ անժուրք, ուստի ոչ լնուն յա
գի՛ զկուրծս. եւ ոչ միշտ ուրախա
նաց, որ ծիծաղի. իբ վճատունակ, է
խկական ուրախու թիւնն. եւ ծնա
նի

նի սա՛ ՚ի բարձոք խղճմտանաց , հա
մեատից խորհրդոց . ՚ի յ՛ուղղաց ներ
գործութեանց , և ՚ի յ՛արհամարհմա
նէ փափկութեանց . ՚ի հանդարտա
գունոց քաղաքավարութե՛ն , և յան
բժոց , յանարատէ՛ և ՚ի կատարունաց
կենէ : Վ՛յս է իսկական օրե՛ն առա
քինութեան . ոնց ղի ճմարտապէս
խնդայցես , ողբալի՛ է յարակ :

2. Տրամութիւնն՝ ՚ի չարէն ներ
կայէ գարշի , և նզովէ զնա . կամ՝
իրապէս , և կամ ըմբձամբ իսկ մտա
ծականաւ , ընդ վրդովման իմիք՝ և
անհանդատութե : Վ՛անցի սովոր
եմք բազմիցս՝ ոչ իրօքն ինքեամբք ,
այլ կարծեօք իրացն տապիլ : Մի՛ նե
րազններ ուրեմն զիքնն որպիսիք ի
ցենն , մի զպաշտպանութիւնն . մի զա
գարակս , մի զարծաթ՝ և մի զգործս .
այլ մանաւանդ զմտաւած . և իսկա՛
իսկօրէն , թէ՛ ո՞ր իցէ քոյդ կարծիք
զնոցանէ : Վ՛թէ թշնամանիս . եթէ
անարդիս . եթէ կողոպտիս . և եթէ
ձաղիս , չեն ո՞ք քոյին կամաց . իսկ ուղ
ղանց զգալն զնոցանէ՛ թէ չեն նօրին
չարք , այլ բազումանգամ պիտանա
ցուք և օգտակարք , այս՝ առ քեզ

դոյ: Այլ երբեք ցաւիցիա՝ եթէ ՚ի ներկայ վճատմանէն, դարձուցես անդր զմտածմունս քոյս. ուր իսկա կանքն են ուրախութիւնք: Ան բարւոյ՝ ոչ ինչ ամենեւին չար պատահի. ոչ զի զնոյնն չղգայ, այլ զի յաղթէ: Վասն զի հայի նա՛ն առ նամ տառապանան, իբր առ պատճառս կրթելոյ, և կիրարկելոյ զհամբերութի. հայի իբր առ գործիս՝ Վճայնոյ շոր հին. և իբր առ ճանապարհ իսկա կանի փառացն, որ յաւիտեան յարատեւելոյն է: Այլն բարի՝ կարէ՛ կոչիլ ողորմելի, գոյ չկարէ:

3. Արհնչ լինիլ կարէ, իբր զապառնի՝ նախատես: Այսպէս մեղկացուցես զթափս ամենից չարեաց, որք առ նախապատրաստան, զոչինչ նորոգ վերաբերեն. նամ ծանունք, և դժուարինք, լինին անքոյթք՝ և դիւրինք, ակնկալիցն: Օհնչ լինիցի, եթէ զկէս ընչից քոյ, ՚ի բաց բարձրէ դիպունձն. զի՛նչ. եթէ զբնաւն: Օհնչ եթէ կործանեցի տունդ. հրձիք լիցին որայքն. պակասիցին բարեկամքն. զի՛նչ եթէ համբաւդ քո ախտացեալ վտանգիցի

ցի, և յ'աստիճանէ պատուո՞ցդ զըբ
 պարտութի՛ք ընկիցիա: Հիւանդու
 թի. գերութիւն. աւերումն, հրկի
 ղութիւն, և այլք համանմանք, ո՛չ
 հասանեն յանկարծակի 'ի վերայ
 իմաստնոյն: Ո՛ր զթշուառութիւնս
 ապագայս. և զցաւս, զոր այլք կրէն՝
 բազմօրէիւ ժամանակաւ՝ նա՛ կրէ
 միշտ ընդ ինքեան, մտածմամբ բազ
 մօրէիւ, և մեղկացուցանէ զայնս:
 Ա՛միցուն պատահիլ կարէ, որ միում
 պատահեաց: Ա՞րք են հարստութիք,
 որոց ո՛չ հետեի 'ի թիկունս. սովն՝
 և մուրացութիւն: Ա՞րէ արժանապա
 տուութիւն. որում ո՛չ ուղեկցիցին
 աղտեղութիք. ստրկութի, և վեր
 ջին իսկ թշուառութիւն: Ա՞րէ թա
 գաւորութիւն, որում չիցէ պատրաս
 տագոյն՝ պաշարումն, և քանդումն:
 Ա՛չ ապաքէն սուսերաւ դահճակա
 նիւ հատեալ զարքայականն պարա
 նոց՝ հրամանաւ հնազանդեցելոցն,
 անլրիւ իմն օրինակաւ՝ ետեսարբունս
 այս: Ա՛չ են տրոհեցեալք սոքին 'ի
 միսեանց, երկարաձգիւք միջոցիւք:
 այլ պահ մի և եթ ժամու գոյ՝ 'իմէջ
 հարգտութեց՝ և տնանկութեանց՝ 'ի
 մէջ

մէջ արքունւոյն՝ և խղոյն. ՚ի մէջ դա
Տոյից, և կացնոյ: Օտնի բուրեմն
զամ՝ թէ ու թիւնս գու յեղ լիս՝ և որ
ինչ գիտեցաւ միում մեք, կարէ գի
տիլ և քեզ: Օ բախան ձախողակ,
հեշտակի կրէ՝ որ ցանգ ակնկալէ:

4. Այն հրատարակեալ հաշակէ
զինքն, առաքինութիւնն՝ մինչ վա
րի կեանն անդորրուք: Յայնժամ
երեւի թէ որքան իցէ նա, յորժամ
ցուցանէ զինչ կարիցէ համբերութիւնս
Տեսիլ եղաք Վ. Ե, և հրեշտակաց՝ և
մարդկան. ասէ Վ. Առաքեալս:

Վ. հաւատիկ տեսիլ արժանի, առ որ
հայի Վ. Ծ՝ որ միշտ նկատէ ՚ի գործս
իւր: Վ. հաւատիկ զոյգ արժանի Վ. Ե,
այր հզօր. որ բաղադրեցեալ լէ տա
ռապանաց՝ յաղթանակէ զինքնէն, և
զամենից վշտից: Օտնս անդորրուն՝
և հողմն հանգարտաշունչ, ոչ ցուցա
նեն զարհեստ նաւաւարին: Ար ոչ է
փորձեցեալ զինչ գիտէ: Ամն ասէ.
չարաբախդ ես, որում այս սրատահի
ցի: Մանաւանդ բարեբանս գու, զի
ձեռնհաս եղեր փորձել զքեզ:

Վ. անզի կարաց իւրաքանչիւրումեք
գիտիլ հանգոյն ինչ բայց ոչ իւրա
քան

քանչիւրոք կարաց կրել զայդպիսի
 դիտումսդ, թարց ցաւոց: Աւրեմն
 զի մի վհատիցիս 'ի ձախողակիցն յար
 կածից, հաստատապէս կանց լէդէմ
 նոցին, և զժանրութիան վերահա
 սեալս, բարձ հզօրեղապէս: Վասն
 զի յեա խորտակման առաջնոց թա
 փին, զոչինչ զարհուրազգած և ա
 հադնային ներգող 'ի նոսին գայես,
 բայց 'ի կարծեաց: Այլ քատու թիւն.
 Թնամանք. անարգանք. վիշտք, և
 այլք համանմանք՝ զորս չարս կոչեն
 ամբոխքն ուսկիականք. բազումք
 կրեն համբերութիւն, և տանին զու
 արթանիւ ոգւով. յոգունք ի սկի և
 ոչ զգան ամենեւին. ուրեմն չի բնա
 կան թաղծիւ մաշիչն 'ի նոսին, այլ
 բղխէ հաշու մնայս՝ 'ի դժպէտաց ի
 միք կարծեաց: Օ ի որքան 'ի բնու
 թենէ ունին զզօրութիւն իմն, պա
 հեն զնոյն՝ նամենեւին: Ինդէր
 ստես քեզ: Կարես թեթեացուցա
 նել զմմ տառապանս, կրելով յօժա
 րաբարս թեթեւէ համայն ցաւ. և
 թէ զոչինչ վերյաւելցէ 'ի նա, կար
 ծիքն: Ի՞նչ անհամբերութիւն քով
 ժանրայուցաներ զչարիս, և զտառա
 պանս

պանս քոյս: Ընքան թշուառ է իւրաքանչիւրօք, որքան խիզ՞իլ զինքն համարէ:

5. Ըմենայն ախտակրութի վատ նեցեալ պակասի յամիսեառ. և թէ պէտ անըմբերի և կսկծահոծ իմն գուցէ ցաւ, և յանգգնագունեղ ախտ՝ սակայն բառնայ զնա՛ ժամանակն, և նուազեցուցանէ: Ամիս սպասել ուրեմն այնմ աւուր, յորում յակամայ թողցէ զքեզ՝ իբաց, թաղծումն և ողբառութիւն. կամ գու ինքնին՝ դնել նմին զվախճան: Ընդէր ոչ նախածես զայն խորհրդով, զոր վերածելոց է յարակուսում թիւնն ինքնակամօրէն: Թէպէտ պահպանեսցես գու զթաղծումն քո՝ պահպանողին սակայն, ընդանցանէ: Ընդի ոչինչ իր վաղագոյն ասե լի լինի, քան ախրութիւնն, որ մինչ նորն է՝ գասնէ միսիթարիչ իւրեան, բայց հնացեալ՝ ծանակի: Որ թէ ցաւօք և կսկծամարբ յաղթահարի վշտակրութիւնն, անցցէ տիւն բո վանդակ ողբովք և կոծիւք. զգի շէրն՝ տքնութիւն վարեացէ ախրութիւնն. կցեսցին ձեռքն՝ ի վերայ կրծից

կրծից. և ինքն ցաւն կսկծունակ, 'ի
կիր արկցէ զինքն, նախ սեռի՛ւ տան
ջանաց: Իսկ եթէ արտասուքն ան
օգուտք են. եթէ ոչ լալեաւ խի՛ւ
մեղկանայ վիշտն, ուսի՛ր կառավա
րել զքեզ ինքնդ: և ընդդէ՛մ կայ
ամենից հակադիմութեանց, անյաղ
թելեաւ հաստատնութեամբ:

Ընթացք են նա՛ւապետի նա՛ւուն.
զորոյ զղէկն յափշտակեաց ալի ծո
վուն. որ զժփեցեալ նաւն, և զտա
տանեալն 'ի հողմոց, էտ ալէկո՛ծ ու
թեն: Իսկ նա՛ զովելի է՛ և ևս 'ի
նա՛ւարեկութե, զոր կալեալ զղէկն
'ի ձեռին կորովաբար, սուղեաց
ծովն, մինչ մարանչէր ինքն լը՛ղէմ
ալեացն՝ հզօրեղապէս:

Գլուխ. ԺԳ:

Յաղագիս յասոյ՛ և յասահարտութեան:

Օ խարդ համուէլ ճարն իցէ պերկայան վարն:

1. **Յ**Ո՛յսն՝ ունայն և սո՛ւտէ, և
արդարե իբրև երազ զար
թուցելոց, եթէ ոչ տեղա՛ւորեսցի
ն՛ ստուծում. որոյ միայնով ակնար
կի՛ւն՝ յաղթահարիլ կարեն ամենայն
գժուա

պանս քոյս: Ա՛յնքան թշուա՛ն է իւրաքանչիւրք, որքան իսկ գո՛ւլ զինքն համարէ:

5. Ա՛մենայն ախտակրութի՛ վաս նեցեալ պակասի յ՛ամինեաւ. և թէ պէտ ա՛նըմբերի և կսկծա՛հոծ իմն գուցէ ցա՛ւ, և յանդգնագու՛նեղ ախտ՝ սակայն բառնայ զնա՛ ժամա նակն, և նուաղեցուցանէ: Ամիս սպասել ուրեմն սոյնմ՝ աւ՛ուր, յ՛որում յ՛ակամայ թողցէ զքեզ՝ ի բայ, թաղծու՛մն և ողբառութի՛ն. կամ գու ինքնին՝ գնել նմին զվախճան: Ի՛նդէ՛ր ոչ նախածես զայն խորհրդով, զոր վերածելոց է յարակու նութիւնն ինքնակամօրէն: Եւ պէտ պահպանեցես գու զթաղծու՛մն քո՛ պահպանողին սակայն, ընդանցանէ: Քան զի ոչինչ ի՛ր վաղագոյն առելի լինի, քան ախրութիւնն. որ մինչ նորն է՝ գասնէ միսիթարիչ իւրեան, բայց հնացեալ՝ ծանակի: Որ թէ ցա՛ւօք և կսկծամամբ յաղթահարի վշտակրութիւնն, անցցէ տի՛ւն բո վանդակ ողբովք և կոծիւք. զգի շերն՝ տքնութք վճարեցէ ախրութիւնն. կցեացին ձեռքն՝ ի վերայ կրծից

կրծից. և ինքն ցաւն կսկծունակ, 'ի
կիրարկցէ զինքն, նմիւ սեռի՞ն տան
ջանաց: Իսկ եթէ արտասուքն ան
օգուտք են. եթէ ոչ լալեաւ իմի՞ն
մեղկանայ վիշտն, ուսիր կառավա
րել զքեզ ինքնդ: և ընդդէմ կայ
ամենից հակադիմութեանց, անյաղ
թելեաւ հատաանութեամբ:

Վճօթանք են նա՛ւապետի նա՛ւուն.
զորոյ զղէկն յափշտակեաց ալի ծո
վուն. որ զժփեցեալ նաւն, և զտա
տանեալն 'ի հողմոց, ետ ալէկոծու
թէն: Իսկ նա՛ գովելի է՝ և ևս 'ի
նա՛ւարեկութե, զոր կալեալ զղէկն
'ի ձեռին կորովարար, սուղեաց
ծովն, մինչ մարանչէր ինքն լըգէմ
ալեայն՝ հզօրեղապէս:

Գլուխ. ԺԳ:

Յաղագս յտան՝ և յտասահարումնեան:

() Իարդ համուլէլ մարն իցէ պերիարանցիորն:

1. **Յ** Սոն՝ ունայն և սուտէ, և
արդարե իբրև երազ զար
թուցելոց, եթէ ոչ տեղա՛որեցի
ն՝ ստուծում. որոյ միայնով ակնար
կիւն՝ յաղթահարիլ կարեն ամենայն
դժուա

դժուարութիւք : Նի՞մ տազնապիտ
 ապառնուո՞յ իրին , և տարածեա ըզ
 մնած մունս քոյս 'ի հեռաւորս :
 Աչինչ յուսացեա , եթէ ոչ սեօջաս
 ցեա ումեք . և եթէ զամ երկրաւորս
 արհամարհեցեա : Աչոք յուսայ՝ զոր
 արհամարհէ : Եւ թէ պէտ յուսա
 լիքն ոչ երբեք պատրեալք իցեն ըզ
 քեզ . թէպէտ ոչ խնդրիցի 'ի դժու
 արագունից զոր յուսաս . սակայն որ
 քան յարանկ առիպէ զքեզ յոյս ինչ ,
 այնքան տաժանակոծ լինիս , և անձ
 կահո՞ծ՝ քոյոյ իսկութեանդ , և իբր
 դրեցեալ յ'երկդիմակում : Արպէս
 ոչ գնաս ոտիւք ընդ անկոխ՝ և խամ
 բածեռ ճանապարհս , նոյնպէս և մի
 յուսացեա ոգւով յ'այնս , որք շէն
 յ'իշխեցողութե քում : Սակ է ծխնի
 համայն թշուառութեան . զրկիլ
 կամայն յ'անկեալութենէն՝ զոր յու
 սացաւ :

2. Բազմիցս զգացուցանել պար
 տիս ոգւոյդ , զի հայեացի յ'այնս՝ որք
 արտաքոյ քոյնն , և շուրջ զքե՛ իբր
 'ի կորստականս՝ և կախեցեալս 'ի բա
 բակագունէ դերձանէ : Սմէ՛ ուծա
 նաս զորպիսութիւն քո : Մահկա
 նաս

նացու ծնեալեա. ոչ ինչ խոստանի
 քեզ զօրէս զայսմանէ. ոչ ինչ զժա
 մէս: Վ՛հա՛ւատիկ հասեալ կայ մահն
 'ի թիկունս, և վիճէ՛. զորինչ ունիս,
 փոխ առեր. միայն քո է, վայելումն
 նորա. զորոյ զժամանակն կարգա
 գրէ ծայրագոյն դատաւորն ամե
 նից: Յ՛ականարկելն նորին՝ հատուցա
 նելիքն համայնքն, թարց շրջնջմանց՝
 և մրմնջելոյ: Վ՛ ատթարագունի պար
 տականի է թ՛նամանել զպարտա
 տէրն: Վ՛ ւրեմն չիք ինչ 'ի ներքոյ ա
 րեգականն՝ յ'որ պարտիցես, կամ
 կարասցես յուտալ: Վ՛ յն է միայն
 ճշմարիտ յոյս, որ բղանի օրինաբար՝
 զիսկականէ և զծայրագունէ բա
 րոյն:

3. Օ յուսահատու թին պատճա
 ռեն եղեռնագործու թիքն. ստրկու
 թի ոգւոյն. կարի իմն ըմբռնումն
 դժուարութեց. մոլեկան վհատու
 թիւնն ինքեան. և զօրութեանց և
 զգօնութեանց պակասութիւնն:
 Վայց յաղթահարի, զարթուցանե
 լով զոգին. յարացուցիւ՛ այնոցիկ,
 որք 'ի ծանրագոյնս ևս տառապանս
 անկեալք, աշխարհար պարտեցին
 զա

զամենայն Տակառակութիւնս :

Սկսիր ուրեմն, և յառաջ մղեա՛ւ. զի
զործակից լինի Մատուած զործո
ղայնս : Այլ որ դժուարին երևիւր՝
դիւրագոյն լինի, եթէ 'ի բաց դիցի
կարծիքն սուտ՝ զնմանէ : Օ որինչ
պատահի քեզ, բովանդակն նախա
սահմանեցեալէ յաճխտենից : Տայց
այն՝ հանդիպի. կամ այնպէս, որպէս
և դու պատրաստ և բաղազոյգ ես
բնութիւն կրել զնա, և կամ ո՛չ այն
պէս : եթէ նախկինն. մի յուսահա
տիր՝ այլ կրեա՛ւ : եթէ երկրորդն, և
ո՛չ յայնժամ յուսահատիլ պարտիս .
զի որինչ՝ և իցէ նա՛, վաղվաղակի՛
ունելոյց է ինքն զվախճան, և վերա
դնելոյց է զնոյն, ևս քեզ :

Եթէ է՛ զոր բառնալ կարես .
կարճ՝ զոր ո՛չ կարես : Տայց յիշեա՛ւ,
զի ներգոյ 'ի քեզ զորութիւն տա
նելոյ զամենայն, և թեթեացուցա
նելոյ զնոսա՛ եթէ բմբունեցեա զնա
սա իբր զօգտակարս, և զպատշա
ճաճորս : Տառապանն, իք առիթ
առաքինութեանս :

Վարդապետ ԺԷ:

Յաղագս երկնաշէ: Որքան ունայն իցե, եւ որո՛ւ պատճառաւ յաղլահարէցի: Սորշիւ յանդգնութեց Տարլե է: Ս Երստին՝ Գորիկնչ Վեր յանելութիւն, յաղագս Բարկութե:

1. **Ս**Ն ծագոյն մասն մահկա նայուայս, մինչ ո՛չ է ներկայ չար ինչ. և ո՛չ իսկապէս յ'ապագայ, տագնապի սակայն և տրամաբանէ՛ կամ աճեցուցանելով զան բախտութիւն իւր, կամ ձեւացուցանելով: Սչ եգիտ խստասրտութիւն մարդկային՝ զայնքան յոգնադիմի տանջանս, որքան կրէ ոգին՝ նեղեալն յապառնուո՛ւոյն. որ պարապեցեալ է յ'այն միայն. զի մի զբարիսն ներկայս կորուսցէ, կամ վերահասցեն չարիքն մերձակայք՝ և ապագայք: Սազումք ևս չարիք, որք չ լինէ ինն՝ գոն անդ զի երկնչիմք: Օ ի՛նչ օգուտ է քեզ նախ քան զժամանակն չարչարակոծ լինիլ. և ունայնիւք նախատեսուիք հանդիպիլ և ընդ յառաջ ելանել թշուառութեց քոյ: Ս ի՛թէ՞ վ'ս այ նորիկ մարթ է քեզ անդ գ'ոլ ողոր

մեզի, զի երբեմն լինելոց ես: Եւ լա
 գարիցն է. հաճատալ ամենից առա
 բերմանց, և թարց նշանաց խմբ գու
 շակողաց զչարն, սախք և սրատրողա
 կանօք մտած մամբք սարսափել՝ և
 գողալ: Վաղմիցս պատրեցեալ՝ ի խա
 բէականէ փաղարկու թենէ, զխօսն
 երկբայանշան՝ առ վատթարագոյն
 կողմն թիւրես: Վաղմիցս՝ զարա
 րեալ յանցանագ ընդ գէմ իշխեցո
 զին, մեծագոյն կարծես գոլ՝ քան
 թէ իցէ իսկատէս. և խորհիս, ոչ որ
 քան բարկացեալ իցէ նա՝ այլ որքան
 կարէ նա՝ առնել, և որքան թոյլա
 արի՝ բարկացողին: Վայց ունայնք
 են երկիւղքս այսոքիկ. և վասն այ
 նորիկ առաճել աղմկեն, զի ընդու
 նայնք են: Վանզի ճշմարիտքն՝ ու
 նին զեղանակ իւրեանց: Ար ինչ գայ
 յանհաճատի փաղարկու թենէ, ա
 ռարի այն՝ գանգաղ կոտի, և երկչո
 տաղ գած ոգւոյն: Փոքր ինչ բաղա
 զանու թք տարբերին՝ ի միմեանց,
 թէ կրեացես զվիշտն՝ կամ ակնկալ
 ցես. միայն թէ եղանակ ցաճելոյն,
 ոչ է եղանակ երկնչելոյն: Հաճիս՝
 որքան գիտես, թէ անդ պատեհե
 ցեալ է

ցեալէ . երկնչիս՝ որքան կարէ պատասխիլ :

2. Եթէ կամիս մերկանալ զհամայն երկիւղս բոլորովիմբ, յ'որմէ խիթաս զի մի եկեացէ, անդ գալոց համարեա՛ զնա . և զչարն զայն, և զերկիւղ քո՛ չափեա՛ ընդ քեզ . և իմասցես խկորէն՝ ոչ գող նորա մեծ իրապէս, այլ միայն կարծեօքդ՝ զոր երկնչիս : Եթէ կարէ պատասխիլ քեզ խօտագոյն ինչ, քան թէ առաքիցիցիս յ'աքսորս, և թէ արկցիս՝ ի բանտ : Եթէ երկնչելի՞ է վ'ս մարմնոյն յ'իրէ յ'ումեքէ առաւել, քան՝ զի մի կիզիցի, և կորիցէ : Օննեա՛ զանձնիւրս ՚ի սոցանէ, և դարձո՛ զայնա առ ճամարիտ երկիւղն քո . զբազումս գտցես . և ևս զանհաւատս, որք զայս ամենայն եսլերեցին : Կտեփաննոս՝ ՚ի մէջ քարանցն կուտակից, խաղաղականաւ ոգւով աղօթէ առ Վ՛ծ : Կառէնցիոս՝ ՚ի մէջ բոցոյն ցնծայ, և ծանակէ զբռնաւորն : Ինքնայօժար կամօք ընկենու զինքն յ'այրեցումն, կոյսն Վ՛փօլլօնիայ : Օ՛ իծաղի Վ՛նաքսարքոս, երկաթե զինեօք ուռիւք ջարդեցեալ ըն՝սա նում՝

նուս: Սոքրատէս՝ ըմպէ խնդութք
 զբաժակն թունալի, և մատուցանէ
 Վրիցիոսի: Օմէ՛ խիթաս՝ ի հրոյն՝
 և՛ ի ջոկուց դահճացն, որք շուրջ
 զքե կրճեն զատամուսնս. թ այսու
 խմբիւ՛, որ զանմիտան զարհուրեցու
 ցանէ՛ թագուցեալ գոյ մահն. ու
 բում այսքան մանկունք՝ և մանկտու
 հիք. զու՛արճացելով ոգւով գիրկս
 արկին: Վ բայց ճողոպրեա՛ յ՛իրացն՝
 զամբոխն. մերկեա զանճնայլակն
 նոցին. հատո՛ մէնմիում, զիւրն տե
 սակ. և տեսցես զոչինչ գող՝ ի նոսին
 ահերկելի, բայց յ՛երկիւղէն: Վրդա
 բև պատահի մեզ՝ մեծագունիցս
 քան զտղայս. այն՝ որ սովոր է հանդի
 պիլ երեսայից: Սոքին՝ զորս սիրեն,
 ընդ որոց սովորեալք են. և ընդ որս
 խաղան, եթէ տեսցեն դիմայլակե
 ցեալս՝ զարհուրին: Վսկ դու՛ վատ
 թարագոյն տղայոցն, առ յ՛այնքան
 ախմարութի և խելառութի ժամա
 նեցեր, թէ ոչ միայն ի ցաւէն, այլ
 և՛ ի դիմայլակէ ցաւոյն՝ և ունայն եր
 կիւղէ նորին, շրտուցեալ սասանիս.

3. Վ վեր ա՛ծ զոգիդ յ՛առանճնա
 կանէ սրտճառէ, ի յ՛ընթհանրա
 կանն

կանն: Եւս, զմահականացու և զգիւ
 րակործան մարմնիկ իմն ունիլ քո-
 որ էնթարկեալէ յոգնադիմից ախ
 աից. և ևս մահու՝ և մեռանելոց
 պարտաւոր: Եւս ց՛քեզ. անդ վնդ
 ուրեմն դիտէի, թէ յոգնադիմիքս
 այսօքիկ տաժանամունք՝ դիտելոցէին
 ինձ: Եւս թմ ուրեմն ընդէ՞ր խիթամ
 չիւանդացայց: () գտակար լինի ա-
 ոողջութեան հոգւոյս, հիւանդու
 թիւն մարմնոյս: Տնանկանայցեմ:
 Եւս քոյթ՝ և անդ որրադոյն լինի կենս
 իմ: Աորուսից զինչս: Եւս նտաին
 և զհոգս բազումս, և զվտանդն մըշ-
 անջենաւոր: Ախտատակի՞ծ լինիցիմ
 Ա, թէ արդարութե՞ զպատճառ նո-
 ըին եպերեցից. եթէ անարդարու-
 թե՞, խղճմտանօք իմովք՝ մխիթա-
 րեցից զիս: () ըկիցիմ յուսացելոյ
 իրէն: Ա, և ոչ թագաւորք հասակա-
 լեն զմմ, որոց ցանկան: Յաքոնրս
 առաքիցիմ: Գնացից ինքնակամ,
 և լինի ինձ պանդխտութիւն: Աու-
 րացայց: Ացի պողոտայն յոգնադ-
 նեաց ցանկութեց: Չար խօսիցին
 զինէն մարդիկք: Եւս րասցեն՝ զոր ար-
 դիւնաւորիմ. և զոր սովորեն:

Սեռայց, Մյուս թէ ու թէ մտի,
 զի ելից: Սայց մեռայց պանդխտո-
 րէն: Սչինչ երկիր է օտար՝ չունողին
 աստէն զքաղաք մնացական:

Սեռայց նախ քան զժամանակն:

Սչոք՝ եթէ ոչ խելագար, արանջէ
 նախ քան զժամանակն արձակիլ ՚ի
 կապանաց, և սղատիլ ՚ի բանտէ:

Սահ, աքսոր՝ ողբ. չեն տաժան
 մունք երկնչելիք, այլ հարկք են մե-
 րոյս մահկանացու թեան: Յիմարու
 թիւն է խիթալ յայնցանէ՝ յորոց
 զերծիլ չկարես:

4. Փախի՛ր ՚ի համարձակութի,
 և մի մտաներ ՚ի գործ ինչ յանդդ-
 նարար. զի ոչոք վաղագոյն յաղթա
 հարի, քան որ կարի պարծի և մե-
 ծաբանէ զինքենէ: Խնուն են զօրու
 թիք մեր թարց ձեռնտուութեանն
 Մյ, յորմէ անբաճականութի, և
 անկար արտաքղիսէ: Նաննի համար
 ձակութիւն՝ ՚ի կարի յառաճելագոյն
 համարելոյն զօրութիւն յատուկ. յե-
 պերելոյն զհակառակորդան. ՚ի խամ-
 բեցելոյ ու շիմութի, և ՚ի փոքր ինչ
 կիրառութենէ իրացն առոցելոց:
 Մաւճել երկնչի, որ խոհեմագոյնն
 է

է: Օ ի չափէ՛ զյատուկ կարս իւր. նրբարար նկատելով. Թէ զի՛նչ կարասցեն, և զի՛նչ բառնալ հրաժարեցեն: Իսկ համարձակքն՝ մինչ՛ի ծանրագոյնս ներանկանին վտանգս, քան զոր նախկնաբար ըզացեալքն էին, լուծեալք ՛ի Թափոյն առաջնոյ՝ վհատին և լքին. անադան իմն ճանաչելով զանհաւատութի մարդկայնոյ նախատեսութե, և զունայնութիւն մտածմանց: Սկիզբն է ասրառնուոյ Թշուառութեան, ան զգուշ ասպահովութիւնն:

5. Այ երբեք տիրէ՛ քեզ բարկութիւն, եթէ՛ ՛ի բաց մերժեցես զկարծիան զրպարտութեան: Ի ու ինքն աւջնորդ և պէտես յանցանաց քոյ՝ և հրա՛հրակ սրատժարարտութեց: դու ինքնին՝ կազմես քեզ չարիս. Ի նդէ՛ր զպատճառ աղմկութեանց քոյ՝ ամանցես առ յ՛այլս, եթէ՛ դու ինքնին վանես զքեզ և ընդ վայր հարկանես: Աչ որ խղիայթի, եթէ՛ ոչ յ՛ինքենէ: Օ որ մանկածուքն ասեն ց՛տղայն. եթէ՛ ոչ լաս, շահես զայս ինչ: Օնոյն շեշտակի ասա՛ և դու ց՛ողի քո, սրամտեցեալ և աղմկե

մկեցեալ Վի բարկանար՝ մի սախ
սլեր, և աղաղակեր. լաճագոյն լիցի
զոր կամէիրն: Եւ և կարգեան քեզ
զաճուրս ոմանս, յորս առաջագրես
ցես ոչ երբէք ցասնուլ, զիարդ և
դիպիցին պատճառք. և ևս՝ ամսիճ
միով՝ կամ երկիճ, կրթեան զքեզ նս
վիմբ կանոնաւ. և զկնի փոքու ժա
մանակի՝ գտցես զքեզ այնքան զար
դացեալ, թէ՛ ի ծաղր վերակոչես
ցեն զքեզ այնք, որք նախկնաբար
բարկացուցեղք մտաբանիս առնէին:
Բարբն հեղավարք, ոչ ումեք նոցին
ընդ որս քաղաքավարին՝ այնքան հա
ճոյականք և համեղաչունչք են, որ
քան նմա՝ զարդարեցեալ նոքօք է:
Օ այս բարութիւնս ունի ոգին իոս
ղաղական. թէ միշտ ցնծայ, և յա
րաժամ յաղթանակէ:

Գլուխ. ԺԸ:

Յաղագս զօրութեանց՝ հոգոյն բանականի:

Օ սպեղէ է իմացն՝ ի հեթաբարբութեանց:

Որում հախոյութեան պարապիլ պարսիճ նա
խապեղաբար: Որչան շար էցէ՝ զննել զլարս
այլոց: Օ դաբողութեանս օտարաց, էպե

բել Տարևիճ : Ս ան զԼացման կամացն :

1. **Տ**ՍԼաւ քեզ յ'Մ.Յ, կարողու
 Թիւն իմանալոյ, զի զնա
 ճանաչէիր՝ և ճանաչելովդ սիրէիր :
 Քայց 'ի ձեռն մեղացն՝ կրկնեաւ վի
 ըի՛ն խոցեցար, ցի տգիտութի՛ք՝ և կու
 ըութի՛ք : Քանզի 'ի ծանօթութե
 նէ՝ ճշմարտութեանն՝ մոլորիս . և
 զի՛նչ առնելի իցէ . կամ, յ'որմէ փախ
 չելի, ճեպամե՛րթ տգիտանաս :

Մ.Րդ՝ որքանեաւ հողաբարձութի՛ք
 զգուշանայ քաղաքն՝ վասն երկիւզի
 մահտարածամին . կամ ամբոյն շրջա
 պատեցել հինիւք թշնամեացն պահ
 պանի, զի մի՛ ոք անծանօթ 'ի ներքս
 գիմեացէ . այնքանեաւ հողաբարձու
 թի՛ք՝ և մանա՛ւանդ ևս առա՛ւելադու
 նիւ հսկելի է, զի մի՛ գուցէ իմացո
 ղութի՛ն, զիրացն չարաց՝ առարկե
 ցելոցն ինքեան 'ի զգայութեանցն,
 զմուտն յարդարեացէ : Քանզի զտե
 սակս իրացն, առարկեն զգայու
 թիւնքն . իմացողութիւնն՝ ներսս
 մուծէ և առբերէ առենթադումն .
 և սա՛՝ կամացն առաջադնէ : Քայց
 զգայութիւնքն, մատուցանեն միան

գամայն զչոր՝ և զբարի: Մտայնեի
հաւանիլն՝ կամ արտաքսելն:

2. Վախապետաբար զսպելի է
զիմայն, ՚ի հետաքրքրութենէ:

Օմէ՛ ընդ ինանիրս սիռեալ ցնդես
զմիտդ՝ զծնեալն՝ վասն Մ. Յ. և վճառի
իմաստութե: Վր զնու՛ իմաստու
թիւնէ: Արպէս՝ որ ճաշակէ զմեռի
նայն, զի զորակութի նորին զննես
ցէ, վաղազոյն սատակի՛ քան զզգա
ցումն համոյն. նոյնպէս՝ և որք որո
նեն զայնս, որք ոչ պատկանին առ
ինքեանս, նախադոյն ոգորեալք
զինքեանս ներբակոխեն, քան զճա
նաչումն ինդրելեացն: Վիտել՝ զոր
ոչ օգուանէ. է՛ մե՛րձաւոր ազխտու
թեան: Ար ցանկայ գոլ խկապէս
իմաստուն, ոչ ուսանի կարծեաց
սակս՝ այլ կենաց աղագաւ, և վա
րուց. և ոչ որոնէ ՚ի մահացութեն,
զգրօսանս՝ և զհեշտութիւն ոգւոյն,
այլ զգեղն: Ինդամ ճանաչել զգօ
րութիւնս աստեղաց: Խերառիս՝ է
թէ յետ գիտելոյդ, ազխտանայցես
զհիւանդութի հոգւոյդ: Կամիս՝
զարդարուն և գեղեցկաբար խօսիլ:
Վաւագոյն է եթէ ուսցիս լուել:

Տենչաս գիտել զնորոգս: Օհնչ
մեծագոյն նորոգ, քան զվերանո
րոգելդ զքեզ: Օայս ուսիր: Օմո
լորութիս օտարաց ախորժես հերքել
Բնդէր ոչ հարժես զքոյսդ: () Ժան
դակէ՛ վերժանել զպատմութիւնս,
և գիտել զարարս այլոց: Բարձրէ:
Եթէ ոչ անդիտասցես ևս, որք ՚ի
քէն առնելիքն են: Երկպառակութի
կարողացն համաձայնեցուցանելն
զուարճացուցանէ. զմէ՛ ոչ և քոյքն
կիրք ազմկայոյդք: Եթէ ոչ խուզէիր
զաճելորդան, դիւրապէս գտանէիր
զհարկաճորան: Երդ՝ գիտութիւնն
հարկաճոր, այն է. որ մանաճանդ բա
րի առնէ զքեզ, քան գիտուն:

3. Այն էր տաժանեցուցեալ նե
ղես զքեզ ՚ի խնդիրս յայտասիկ՝ և
հաշես, զորս բազմիցս ուշիմագոյնէ
անդոսնելն՝ քան լուծելն զնոսին:
Օմէ՛ յանդգնեաւ ջանի՛ աշխատիս՝
զի ուսցիս զայնս, որք արժանիք մո
ռացման լինէին մանաճանդ թէ և
գիտէիր: Բայց որպէս այլոց իրաց,
նոյնպէս և ուսման անբարեխառնութիւն՝
նեղէ զմեզ: Չիք վերջ գրոց:
Յօրինին գրգատուծք, մանաճանդ
առ.

առ'ի տեսութի կ'ի զարդ, քան 'ի
կրթումն ընթերցողաց: Հազիւ կա
բասցես ընթեռնուլ զցանկս արարո
ղացն գրոց, 'ի բովանդակ կեանս քո.
Թէ և երկարակեաց ևս լիցիս: Աորս
յոգունք մտասկիւրք և աներած ուք.
բազումք՝ անարժանք ընթեռնուլոյ.
և այլք՝ ունայնք և ախմարաբանք
էն. զորս՝ որքան յարանկ վերծանէս,
զոչինչ մարթանաս գիտել:

Յոգուես, որ ջուներէք եզ թողանին
'ի Սեմէ և եթ. զի մի էնթադատի
ցես մեծագոյն ինչ՝ և բարւոք խոր
հուրդ թագուցեալ գոլ 'ի նոսին:
Վայց 'ի սակաւս պարասիլ մարթիս՝
և յայնս ևս մեծաւ ընտրութիւն:
Սակաւուց գրոց կարօտիմք՝ առ'ի
ունիլ զմիտս բարիս:

4. Վարէ վարկպարազեոց մտած
մանց մահկանացուացս: Հիւժեալք
չառագնիմք 'ի թուղթս և յարհես
տքս յանհամարս և 'ի գիտութիւնս
տարածեմք զուշիմութիւն մեր, իւր
թէ կելոյք իցեմք 'ի յոգնաթիւս
յաւիտեանս: Վսկ զհոգածութենէ
մշտնջենաւորի կենին, յուլացեալք
ասպախտառնեմք. որ ոչ գիտուիք,

այլ առաքինու թեամբք ստանի։
 () ի նչ օգուտէ որոնել զարարս ար
 տաքնոց թագաւորաց, և զոր հակա
 կրեցին 'ի մէնմեանց ազինքն զանա
 զանք, մեծագունիւք մատենիւք ստո
 ըադրելն։ Արքան լաւագոյն ելոյր,
 շիջուցանել զքոյտդ չարիս, քան զօ
 տարացն՝ աւանդել ապագայից։
 Ասուցանէ քեզ երկրաչափութիւն,
 ստորաչափել զանդաստանս և զգա
 յաւս թագաւորութեց. ուսուցէ
 մանաւանդ՝ թէ զիարդ չափեսցես
 որ բաւիցէ քեզ։ Ասուցանէ թվա
 կանութիւնն զհամարել, և զմա
 տունդ զուգայարմարել ժլատուէ.
 ուսուցէ մանաւանդ անդոսնել
 զայնս, և զուարճագունիւ ոգւով կո
 թուսանել, որք այսքանեաւ ջանիւ
 համահաշուին։ Յուցանէ երաժըշ
 տութիւնն, թէ զիարդ հնչմունքն
 համաձայնիցին ընդ իրեարս. ցուցէ
 մանաւանդ՝ թէ ոնկ համաձայնիցի
 միտդ՝ ընդ քեզ. և մի զգայութիւն
 և բանավարութիւն, ելուզանիցեն
 զհնչմունս տրամազոյգս։ Ապացու
 ցանէ. թէ որք իցեն եղանակք զու
 արթունք, և որք ողբերգականք.

ցուցցէ, 'նապաստուածիս ոչ բարձ
 րավիզել. և 'ի թշուառութե, ոչ ար
 ձակել զձայնս լալականս: Այ գատա
 պարտեմ զճանաչումն իրացս այսո
 ցիկ: Աայց զտոսին, և զայլս. պիտա
 նաբար գիտասցես, յետ գիտելոյդ
 զքեզ՝ և զյետինսն քոյին: Այնչ գի
 տես, թէ և զամ գիտասցես, եթէ
 զքեզ չգիտասցես:

5. Ատաճամբաւ մոլութիւն՝ և
 զաղբագուճեղէ՝ զննել զարարս այ
 րոց: Քննել զվարս. և զամ, խելայ
 եզորէն մեկնել: Աւ ո՛րքս դու՝ որ դա
 տես զայլոյ ծառայ: Տեառն իւրում
 կայ, կամ անկանի: Այնչ՝ որ դատէ
 զամենայն, որ զամ գատաստանս ին
 քեան առպասեաց: Արժ համար
 ձակութի յանդգնիս յաիշտակել
 զգատաստանն Աճային: Հայեաց
 'ի քեզ՝ և զխորշս խղճմտանաց քոց
 ներաքննեան: Տես զչարիսն՝ որք
 ներգոն անդ, և զբարիսն՝ որք բա
 ցագոն. և մի դարձուցաներ զակնդ՝
 'ի մոլութիս այլոց: Գացես 'ի քեզ
 զյոգնասոյլ ջոկս չարեաց, զորս զբա
 պեոցես անաչառ ի՛ իրաճարատմամբ:
 Հազի՛ն կարէ լինիլ իմն. զոր թիւ
 րա

բահակ ուշիմութիւնն, ոչ կարաս
ցէ խոտորեցուցանել 'ի չարն:

() Ինքն իսկ զՎճեատարանն, չարա
չար իմն մեկնէն հերձուածօղքն:

() առսն Վ. Ի՛ հայհոյէին և այսպա
նէին եբրայեցիքն: Այ՛ մարմինքն
տխուրք, և վատահիւթ՝ զոր ինչ կե
րակուրառնուն, փոխարկէն 'ի մաղձ
նոյնպէս և հողին չարութք բաղադրե
ցեալ, զոր ինչ տեսանէ՛ և զոր ինչ
լսէ, 'ի կողմն վատթար վերաթարգ
մանէ: Վխտաւորութիւնն, բարի՛
կամ չար բազմիցս բացակատարէ
զիրս, բարիս՝ կամ զչարս: այլ սա՛ն
միայնոյ Վ. Ե՛ կ'իտելի, որ քննէ ըղ
սիրտս՝ և զերիկամունս: Ալ և եթէ
անն մերձաւորիդ չկարէ՛ ոչ ինչ սրտ
ճառաւ ջատագովել, զի՛նչ փոյթ է
քեզ: Չամաչէ՛ս զգարչելիսն զայնո
սիկ, իբր՝ 'ի կախաղանայ իջուցանել
և 'ի տեսութի՛ հրապարակին ածել:
Վնգէ՛ր ոչ ակնածեա՛ 'ի քեզ, որ վատ
թարագոյն ամենիցես: Վ՛ քեզ մար
զեան զչարաբանութի՛ քո, ամբաս
տանեան՝ զքէն՝ առ քեզ, գանկատեան
զեղեռնագործութենէ՛ քումմէ, և
գատեան՝ զքեզ ինքդ: Վ՛ անզի՛ 'ի գա

տաստանէն Մ. Յ զերծ անիցիս, եթէ
դատաւոր անաչառ լինիցիս քեզ:

6. Որպէս ուշիմագունեղք եմք
բազմիցս՝ ՚ի ստորագննումն առիցն օ-
տարաց, յուսով վերայաւելլոյն ան-
տի, զհամբաւ խոհեմութեան մե-
րոյ. այսպէս ևս դիւրապէս ՚ի կար-
ծիս անկանիմք, թէ՛ այլք զգան-
զմէնջ չա՛ր՝ կամ խօսին. և ատելիս
գող զմեզ նոցին, և խոտելիս: Մ. րդ՝
զի զմոլութիւնս զայս բացամերժես
ցես, մա՛րթիս նախկնաբար՝ բարե-
խառնել զտենչանս քոյս. որովք ցան-
կաս հաճոյանալ մարդկանց, և մեծ-
ոմն համարիլ: Ա. և ևս ջոննա՛, ՚ի բաց
քեցել զմտածումն զայն, թէ զի՛նչ
զգայցեն զքէն մարդիկք՝ կամ խօ-
սիցին: Վ. անզի սրատահի բազմիցս,
թէ նորա՛ զոչինչ խորհեացին զքէն,
զոր դու ձեացուցանես ընմտում
քում, չա՛ր խօսիլ զքէն՝ և զննել
զանս քոյս: Մ. ա՛ ց՛քեզ ընդ Մ. ա
քելոյն: Ա. թէ տակաւին մարդկանց
հաճոյանայի, Վ. ՚ի ծառայ ո՛չ լինէի
Մ. ա՛ և առ այլս: Փոքր ինչ է՛ ինձ,
եթէ՛ ՚ի ձէնջ դատիցիմ, կամ ՚ի բնա-
ւից մարդոց: Մ. յնպիսի ես իսկա

պէս, որպիսի ետդ՝ առ Վ՛ճ: Օ դաց մուկքն, և խօսաբանութիւնն մարդկանց՝ զքէն, զոչինչ վերայաճելուն բարութե՛ք քում: և զոչինչ նու՛ազեցուցանեն ՚ի չարութենէդ: Եւ ա՛ւադոյնէ գո՛ղ բարի քան տեսանիլ:

7. Աչինչ վերահասանէ հակառակ կամաց քոց. եթէ ամենեկին արտուրացես զնա, և անդրահոսես ցես յ՛Վ՛ճայինն: Եւ յսպէս զվճիտ խաղաղութիւն մտացդ, և զիրա՛ւայի անդորրութիւն վայելեսցես:

Կեցցես՝ ո՛նք և կամեցիս, եթէ ուսցիս զի՛նչ պարտիցիս կամիլ: Եւ՛րդ՝ պարտիս կամիլ, զոր Վ՛ճ կամի:

Օ ի սա՛ է միայնակ երջանկութիւն այսմ կենի. կամիլ՝ թէ որք լինին, այնպէս լինիցին ո՛նք Վ՛ճ կամի, ո՛չ որ պէս կամիմք մեք: Եւ՛ճէ՛ զքեզ Վ՛ճ առ վախճանն, յ՛որ նախասահմանեցեալ ես յաճիտենից. ընդ դիւրինս և ընդ դժուարինս ընդ անքոյթս և ընդ վտանգահոծս: Հնազանդեաց նախատեսութեն Վ՛ճայնոյ, և հետեւեաց զուարթաբար. քանզի՛ թէ և հակառակիցիս, հետեւիցիս սակայն յ՛ազամայ, և ամբարիշտ լինի

ցիս: **Մ**ճէ **Մ**ճ զկամեցողն. զոչ կա
մեցողն, քարէ:

Գլուխ. ԺԺ:

Յաղագս կայունի զարգացողացն: Օւնա
զանք զօրալիփք՝ զարգացման: Տաշումն ժա
ճանախի, և կերտումնի նորին: Աերկայում
նիւնն **Մ**Ճ, ցոցանի փոլ հարկանոր:

1. **Ա** լձէ ցանկաս լինիլ բարի,
նախկնաբար հաւատան, չար
գոլ զքեզ: Ալերբեք զարգացիս,
եթէ զախորժն՝ ի բանց գիցես զարգաց
ման: Ալ կամելն զարգանալ, անար
գանալ է: Յարատեւեան ուրեմն, օնդ
և սկսարդ. և որքան կարես հպիր, ո
րով վաղապոյն կարացես վայելել,
հարթեցելով և բողբրեցելով ողբով:
ՄՃ զնշանք և առարկութք ողբոյն,
խեցն՝ ի լաւ անգր՝ այս է: Եթէ տե
սանես զմոլութիւնս քոյս, զորս գեւ
ես անգիտանայիր: **Մ** յապէս սովոր
եմք շնորհաւորել զառողջութի հի
ւանգացն, յորժամ ծանկան զին
քեանս գոլ խօթացեալս: Աի հաւա
տար քեզ դիւրապէս, այլ թօթա
փեալ զննեան զքեզ. և զփորձ զար
գաց

գացմանն քոյոյ, 'ի կաղղուրու թե
 նէ, սղւոյգ խնացիր, և 'ի յաղօտութի
 տափացողութեանն: Յայնժամ հա
 մահաշուիցես զքեզ ըն՝ դասակար
 գում զարդացողացն, յորժամ ունի
 ցիս 'ի քեզ՝ զամե՛նամեծ իշխեցողու
 թիւն և տիրապետութիւն: Անհամա
 բեւի բարի է. տանալ զինքն, և գող
 մի: Այլ բարի, միշտ նոյն. խոտանն,
 միշտ այլ է:

2. Արեւս 'ի միում աճուր՝ ժամա
 նել 'ի կատար որբութե, եթէ կամի
 ցիս: Եթէ բողոքով սրտիւ դարձցիս
 'ի ասեղծուածոցս, և վերադարձցիս
 առ Ա՛ծ: Ի այց մի թէ զկեանքո՛ր
 ներքս՝ ընդ Ա՛յ առնիցես, փորձեա՛
 'ի նշանացս յայտցանէ: Աթէ բա
 րիքս հոսանուաք, անհաճոյք իցեն
 քեզ, եթէ հաճոյասցի միայնաճորու
 թիւն: Եթէ հոգայցես, որ կատարե
 լագոյնն է, եթէ զկարծիս, և զեն
 թագատմունս մարդկանց՝ անդոս
 նեցես: Իսկ մեծագոյն օգնութի
 առատրէ քեզ առ նամ առաքինուիս,
 մշտախոկ մտածումն կենաց. և չար
 չարանացն ի՛նչ: Օրնակէ գիրք կե
 նաց, 'նեբում միայնում, իբր 'ի փար
 թամ

Թամ և՛ի մեծածախ գրատան՝ գրտ
 ցես զորինչ սրատկանի առ փրկուին,
 Թէ և համայնքն գիրք ընդ արարո
 ղաց իւրեանց կորիցեն: Սակայն ո՛չ
 է բաճական գիտել միայն զՎ՛ս, և
 խոկալ. եթէ ոչ համահետեւիցիս ևս
 նմա՛, և այնպէս կեցցես՝ որպէս ու
 սոյց նա՛ բանիւ, և օրինակաւ:

Ո՛չ կարարասցես ուղղել զԹիւրն,
 եթէ ոչ քանոնիւ:

3. Չքնաղավէ՛ս իմն ասացաւ
 յ՛ուսմեմնէ, Թէ որք կամին զարդա
 նալ, այնպէս մարթին կեալ, զի
 մշտնջենապէս հոգանիցին: Վ՛անզի
 բաղմադ խմիք են, որք զյատաղումն և
 զկիրճ արկնեն ճեպողացն յ՛ամբոցն
 առաքինութե՛, զսրաներաղննել պար
 տիմք. և ակնածել: Կ՛. Յորժամ սի
 րես զքեզ. կամ զայլ ինչ օտեղծուած,
 անկարգաճորիւ սիրով. յորժամ
 յ՛իրս յ՛արտաքինս այնմ յենուցուս,
 Թէ ՚ի պատահիլ ճողոպրման՝ կամ
 կորուսման նոցին, ախորժիցիս ու
 գւով. յորժամ զյատկից անքթու
 Թեյ քոց կարի հոգածու լինիս ըն
 կերակրում, նրմպելում. ՚ի խօսակ
 ցութիւնս, և ՚ի զբօսանս. յորժամ
 կա

կարի միտիս 'ի ժամանակեացս, և յե
 նուս յանդգնաբար 'ի յատուկ կամդ
 և յ'ենթադատումդ. յորժամ ըզ
 շարժմունս ներքինս, փոքրէ՛ն ներս
 զննես. և խոտե՛ս լսել Վ՝Յ, որ խօսի
 ընդ քեզ ներքսապէս 'ի ձեռն խոր
 հրդականաց ներափշմանց: Վ՝Տաւա
 սիկ սոքա՛ են մանաւանդականքն
 կիրճք, որք արդէլուն զքեզ նուղում
 զորս զի հեռացուցես, հսկել մար
 թիս հողունակօրէն, և գօտեւո
 ըեալ այրաբար մարդիլ 'ի դործ:
 Խրախուսեացէ առաքինութիւնն,
 զորինչ առնես: Խրախուսեացէ և
 վախճանն ամենակատար, զուար
 թութք՝ և երագութք: Խրախու
 սեացէ՛ և մաքուր դիտաւորութիւն:
 և այնպէս իսկ կաղդուրեա՛ զքեզ 'ի
 դործառնութեն, թէ նախածանօ
 թութեն. զոր ունիս զնորին կատա
 ըելութենէն, ամենևին հանգիտաս
 ցի: Աջ կայանաց զարգացումն 'ի
 բազմութիւն կրթմանց, այլ 'ի առ
 նելն կատարելապէս զայնոսիկ, որք
 լինին օրըստօրէ: Օ՛ի ո՛չ յեղեալն
 է գովութիւնն. այլ յեղանակն,
 որով լինի:

4. Թագին աւուրքն, փութայ
 ժամանակն, և զորանցեալն է, ոչ որ
 կարէ հատուցանել քեզ: Այլ կեաս,
 այլ կերոյեա. զի միշտ կեանն քսառ
 վաղն սրատչաւ ի: Այլ յապէս անցանէ
 կեան քո, մինչ որոնեա զդործ ի կե
 նաց. ժամանէ ծերութիւնն. վերա
 հասանէ մահն. յոր անկանիս անպա
 տրասա: Արպէս ճանապարհորդ քն,
 զորս սրտով փոխաբերական խօսակ
 ցութիւն, նախ ճանաչեն զինքեանս
 ժամանեցեալս յօթեանն, քան մեր
 ձեցեալս. նոյնպէս և շարունակ ճա
 նապարհ կենիս այսորիկ, զոր յարթ
 նութե և ի նիրհման հանգիտաբար
 ձեմեա, քեզ զբաղեցելոյդ և ցնդե
 ցելոյդ, չէ երևելոյ՝ եթէ ոչ ի վախ
 ճանի: Օրն ուրեմն դանդաղեա.
 զմէ՞ դադարեա: Այլ զգին ժա
 մանակի. վարիս նովաւ, և ի կիր
 արի երազաբար. հաշուեա զորս
 զայս. և ս առաւել, զժամս. զի կո
 բուտս նորին, անգտանելի է: Այլ թո
 զուս ստացուածոց քոյ, ասպատա
 կիլ յ'ումեքէ. եթէ դոյզն ինչ լիցի
 դաւ զասճմանաց, ի դատ և ի զէն
 աճապարեա: Իսկ զկեանս և զժա
 մանակ

մանակ քո, թողուս յափշտակիլ
 յ'ամենեցունց. գողով վատնիչ շուպ
 լագունեղ այնմ իրի, որոյ միայն
 ազահու թիւնն, համեստ անուանի
 հաշուեալ զարբուն քո, վերակոչեալ
 'ի կշիռ և 'ի քննութիւն զամսն ան
 ցեալն, թէ և զհարիւրամենիւք
 անգամ գերանցցես. և տեսցես,
 աի՛ր նուազագոյն ունիլ քո, քան
 զոր թուէս: Ա ի եթէ զոր քանա՛ի
 սոցունց ճողոպրեցին նիքհմունքն,
 սրկորն, դաւճն, բարեկամքն. և
 դատարկաբանութիւն. թող զայնան
 սրք առանց կիրառնութե թողան,
 զուգահաշուեացես 'ի մի, տեսցես թէ
 որքան փոքրինչ մնացեալիցէ քեզ՝ 'ի
 քոյոցդ. և խոստովան լիցիս ճշգրտիւ,
 միռանիլ քո մատաղատունկ:

Եւ զամիցս զանգատես զանցելոց առ
 ուրցն. զորս չարութիւն կորուսեր.
 Ընդէր ո՛չ ջանաս զներկայ ժամս
 նակս այնպէս անցուցանել, թէ
 յանցանել նորին, կարացես ասել.
 ո՛չ տեսանեմ. թէ զիւրդ լաւագոյն
 կարէի պարագնել: Անմի աւուրք
 են. և այնք՝ վարկենիւք ներկայք:
 Օ մէ՛ կորուսանես զներկեայս, որ
 քոյն

քոյն է, և տրամադրես զապառնին,
որ ո՛չ է քո: Ըմենամեծ կիրճ՝ կելոյ,
է վաղարկու թիւնն: Աեաց այսօր.
վաղիւն կեալ, անագան է:

5. Յամ խորհուրդս, 'ի բանս,
և 'ի գործս, միշտ վերահայեաց յ'Ա՛ծ,
արտաքսելով զհանուրս վախճանս.
և միայնոյ կամաց նորին հետադատեան
Սէ երբեք արտուղի 'ի շահէն ուղղա
կանէ, որ զ'Ա՛ծ դնէ ինքեան առաջ
նորդ ճանապարհի: Դ տեղւոջ հաւ
ատարմագ ունի պահին իրքն քոյինք.
Եթէ զամ զորինչ առնես, 'ի փառս
Մ. Ե ուղղա՛որեացես. և այնպէս
գործեացես զանձնիւրսն, իբր թէ
նա՛ ներանկատեացէ յ'առս քոյինս,
որ զամ տեսանէ, զամ պահէ, և
զամ նախախնամէ: Սէ երբեք փախ
չիլ կարացես յ'աչաց նորին. զի
ներ գոյ. ո՛չ 'ի բանս և յ'արարս
միայն, այլ և 'ի ներքնագոյնս քոյին
մտածմունս: Յորժամ ախես ըզ
դուռդ, և փակեալ զլուսանցոյցդ
խա՛ւարեցուցանես զսենեակդ, մի՛
կարծեացես միայն գոլ զքեզ: Ը՛ծ
ընդ քեզ է. որ զժածուկն քո կարէ
հրապարակել, որում չիք ինչ ա
խեալ:

խեալ: Ի նմին կեամք. շարժիմք, և
 եմք: Աեր առաջի նորա, և արբ. ընդ
 նման շրջագայեա. ընդ նման ընձե
 ոեան զգործս քոյս. Ի նա կառն ըզ
 կեանդ քո: Ա. րան զքեզ արժանի,
 նորում ակնարկեսցէ. յ'որ հայիցի
 ցանգ, սիրելաբար: Ա. եծ հարկա
 ճորում թի բարեբարոյութե վերադնի
 քեզ, մինչ հանդէպ աչաց դատաւ
 որին ամենատեսի, առնես զգործսդ:
 Ա. յնակս կեանց, իբր թէ չիցէ ոք
 յ'աշխարհի, բանց Ի քէն միայնոյ՝ և
 յ'Ա. յ. Օ. որ ինչ նախախնամութի
 նորին տրամադրեսցէ վասն քո, յօ
 ժարասէս ընդ գրկեա. թէ դիւրինք
 իցեն, և թէ դժուարինք: Օ. Ա. ծ
 խնդրես. զինչ փոյթ է, թէ այսու
 կամ այնու ճանապարհաւ ժամանի
 ցես առ նա: Ա. և երանի թէ երբեմն
 ժամանիցես:

Գ. Լուխ. Դ.

Յաղագս բարայն՝ Ռանորումեան: Փախել
 լի է յ'ընկերակցումեանէ շարաց: Ա. Լուխի
 աշխարհի քանի՜, և ո՛րք իցեն: Ս. նն զար
 գայելայն, է՛ շահումն տուարիւնումեանց:
 Ա. շանք

Նշանի ոմանի Վերաշահեցելոյ անասիւնում
Թեանն ։

1. **Մ**եհապետ Նշան բաղադրեց
ցեղոյ մտին, և ՚ի Թիւրկոյ
քղձաձկտու թէց մաքրեցելոյն, և կա
րէն կալ ընդ ինքեան : Սրպէս Վճ
ինքեամբ միայնով երանեցեալ, նին
քեան ցանդ յարամնայ . այսպէս և
դու հպիս երջանկու թէն Վճ, և
Թէ ուսցիս մնալ ընդ քեզ : Թէպէտ
և ոչ երբեք միայնակ լինիս՝ Թէ և
կամիցիս, և Թէ ոչ երբեք ՚ի Վճ բա
ժանիցիս : Եւ Թէ խօսելոյն՝ վնաս և
մտաւոր սովորութիւն թախանձէ զքեզ՝
Թէ քեզ, խօսեաց : Վայց զգուշ լեր,
դի մի ընդ առն վատթարի խօսիցիս :
Վճ զկամիս գիտել, Թէ՛ զի ոչ կա
քաացես խօսիլ ընդ քեզ : Սոյն զոր
մարդիկք յօժարապէս առնեն զայ
լոց : Կարախօսեան զքէն, առ քեզ :
Վնայ ան զմտու թիւնս քո . և խրա
տեան, զոր ինչ արժանի սողտանայ
դայեւս ՚ի քեզ : Սէ երբեք սրակասի
մտու թիւ ինչ, որում պիտոյասցի հո
գացողութիւն : Թաղոն զքեզ ՚ի դա
տարկու թէ : Վայց՝ և զդատարկու
Թիւն

Թիւն քո Թագո՛ւ: Պարծիլ 'ի միայն
 նաւորութիւն, խելագարեցեալ ամ
 բարտաւանու Թիւն է՛: Շարագու
 գեւ, ընդ միայնաւորութեանն մար
 մնականի՛ և զներքին միայնաւորութիւն,
 զի օգտակար լինիցի քեզ և
 հաճոյական: Արտահանեալ զքեզ
 յ'ունայնասոճից զբաղմանց. և ոչ մի
 այն 'ի մարդկանց, այլ և յ'իրայն և օ
 սրբ ոչ պատկանին քեզ՝ մեկուսացո՛
 զքեզ: Ա՛ր աղատ յ'ամենից ստեղ
 ծուածոց, և մերժեա՛ 'ի սրաւք բում
 մէ զպատկերս նոցին: Արտաքսեա՛
 զջանակութիւնս իրայն աղցաւո
 րաց. և զամ խելաութիւն մտած
 մանց. և խոյս տուեալ զետեղեա՛ 'ի
 Թագստեան սրտիդ. յ'որում քոյ մի
 այնոց, և Ա՛յ խոկմանն պարտալեւ
 ցիս: () 'ի 'նայամ լռակացութե
 նում սրտի, 'ի մտացութե համայնց
 իրաց և 'ի մերկութեան, կայացեալ
 է իսկական խաղաղութիւն սրտի՛ և
 ճշմարիտ անդորրութիւն: Ա՛ստ փա
 խի՛ր աստէն Թագի՛ր. յայն միշտ նկա
 տեւո՛, զի անդ դտանի Ա՛ծ, ուր պա
 կասին ամ ստեղծուածք:

2. Աթէ կամիս լինիլ բարի, փա
 խի՛ր

խի՛ր յ'ընկերակցութենէ չարաց :
 Չի՛ք այնքան փնասածու բարեացն
 վարուց, քան զուգախառնումն յակ
 ճիւղ ամբոխին : Այ երբեք տանել
 ընդ քեզ կարացես զբարոյ, զոր
 բերիր : Օ՛ի ոգին նորաբողբոջ, և
 դիւրամոռաց ուղղականի վարուց,
 զգրո՛հ մոլութեցն դիմելոցն 'ի նա՛
 այնքանեա՛ւ ամբոխի՛ւ, բառնալ
 չկարէ : Վիւրապէս անցանի առ բա
 զումն : Սեղանակիցն փափկասուն,
 առ սակա՛ւ սակա՛ւ թուլացուցեալ,
 մեղկացուցանէ . դրացին ընչա՛նէտ,
 բորբոքէ զտենչանս : Միով և եթ
 գաղափարի՛ւ բղջախոհութե՛ կամ
 ագահութեան, կարես կորնչիլ :
 Վարչեն 'ի մոլութիս, ծնողքն թու
 լամորթք . քարչեն ընկերքն . քարչեն
 և ծառայքն : Վիքեն բովանդակքն
 վտանդիւք, լիքեն որոգայթիւք :
 Վսկոյն յ'արտելանել մե բում 'ի լոյս,
 սրատաղիմք 'ի մոլութիս օրբատ օրա
 կանս . և 'ի ծայրագոյնս չարամոլու
 թիս կարծեաց տատանիմք : Հագի՛ւ
 ոմն գոյ յ'աշխարհի, որ զմոլութիւն
 ինչ՝ ոչ իրակեսցէ . կամ գրո՛ւ ասեսցէ,
 կամ հա՛ւ անեցուցէ տգիտացողին :
 Վ. բգ. ե

Մըդելուցուս զքեզ երբեմն, 'ի մէջ
 օձիցն ընտանեկեաց. արտաքս քան
 զհրապարակս, և զընկերակցութիս
 մարդկանս: Հահ. Թէ որքան քաղ
 ցու, և ցանկալեաւ փախուսեամբ:
 'Ի ներքս են պարզականք նմ, բո
 վանդակքն խաղաղականք, Թարց
 ամսոյ, և առանցհողմոյ: Պատա
 հի յանկարծ, եթէ որ կոչիցէ զքեզ
 յ'արտաքս, հետեիս նմա: Օուգակ
 ցեն և այլք զինքեանս, և լինի ջոկ
 եկանի 'ի մէջ հրապարակաց և ամբո
 խից. մեղանչի՛ յոգնադիմիւ՛ օրինա
 կաւ. և որ բարի և զուտ արտելեալ
 էիր 'ի տանէ, անդրադառնաս ամե
 նաչար և աղտեղի: Մըդ' զվերս
 հոգւոյդ ոչ ճանաչիցես, եթէ ոչ
 դարձեալ 'ի միայնաւորութեանս:
 Վարձիր ուրեմն առ քեզ՝ որքան կա
 ըողես, զի մի սողորեսցէ զմիտդ մո
 լութեք իւրով դու մարն մարդկան,
 որ յամենից կողմանց միտեցեալէ առ
 վատթարութիս: Աի զո՛ւարձագոյն
 է ոգին, որ 'ի փոքունս սփռի:

3. Համարեաց զքեզ՝ սակաւիկ մի
 մեկուսացեալ 'ի գագաթ լերին իմն
 բարձու, և հայեաց անտի յերեսս

ողորմեաց աշխարհիս այսորիկ։
 Բստուստ ուսցիս ատել զնա՛, և հեռա
 նալ՝ի նմանէ, և բնակել ՚ի միայնա
 ւորու թէ։ Տեսցես փակեցեալ զճա
 նապարհս յ'աւաղակաց. զճուլս ՚ի
 նաւարտակաց։ Տեսցես յ'ամենից
 հողմանց զյարուցմունս մարտից. և
 զդաշտս թաթաւեալս յ'արեանց
 մարդկայնոց։ Տեսցես զսանձարձակս
 մուլու թիս և զանօրէնու թիս, յ'ամ
 ուրեք տիրապետեալս։ Տեսցես, ՚ի
 թագստեան սենեկի, գործիլ ՚ի լոբե
 նեաց զայնպիսիս, որք և ոչ ինքեանց
 հաճոյանալ կարեն, գործողայն։
 Գտցես՝ զայնքան անարժանս, զայն
 քան անվայելուչս, թէ ոչ որ ՚ի տե
 սողացն տարակուսիցի՝ խելագարիլ
 նոցին։ Բայց զօրավիզ ողջամտու
 թեան գոյ. խելագարիցն ամբոխ։
 Մեղանչի ևս, ՚ի մէջ ինքեանց օրի
 նայն՝ և իրաւանց. և ոչ անկասկած
 է անդ անմեղու թին, ուր ջատագո
 վի ևս։ Օ ի կորնչի անմեղն, արձա
 կի պատժապարտն. և սակաւ մեղան
 չի պատժադրու թք, քան արձակ
 մամբ, և ներմամբ։ Չիք երկիւղ
 ինչ օրինաց։ Օ ի որ կարէ վերա
 գնիլ։

գնիլ. ոչ երկնչև Վառոճնք են լե
 զուք չարաբանողացն, խաբեբայք
 են բերանք գովաբանողաց. զի
 անգուստ սևեռե զատելու թիւնն,
 աստուստ պատրե զգործն՝ խաբե
 բայն: Մինն թանի գինեաւ, և
 միւսն շրաուցանի չարակնութիւն:
 Օնա ունի անյագ ժլատութի, զսա՛
 աշխատակոր առնե՛, ամբարտաւանութե
 թիւնն, կախեցեալ միշտ ՚ի դատմա
 նե՛, այլոց: Հայեանց և ՚ի հրապա
 րակս, յառլցեալն ամբոխիք. և
 զայնքան՝ խումբս յուռ թեւոց գող
 ՚ի նասին ստորասիցես, որքան մար
 դիկք են ՚ի նստում: Մեղանչեն ա
 մենեքեան. ՚ի մերձաւորան, զլուար
 աութիք. յ՛ՆՃ, արհամարհմամբ.
 յ՛իրս, չարապէս կիրառութիւն. զս
 մենայն ՚ի դատաստանն ինքեանց գու
 մարեն՝ որք սարտականք ամենից են:
 Իւր զիարդ ամբողջ կարասցես պա
 հել զչաւիղդ. կամ առ քեզ վերա
 դառնալ, ՚ի մէջ այսց քանեաց մտու
 թեց, յամենից կողմանց շրջապա
 տեցելոց. որք ստորասուղեն զցան
 կացողն յառնելոց և ՚ի բարձունս
 նկրտելոց զ՛աչն: Վ՛ժուարին է
ան

անձնասամնալ ումեք. ուր թագաւո
րեն ջոկք մնասակարից. զի թէ և
փոխարկել զքեզ չկարիցեն յին
քեանս, գոնէ արգելուն: Սի է
կազդուրագոյն անդորրութի, ար
տասուզել զքեզ յայսցքանեաց չա
րեաց. և մեկուսանալ ՚ի բնակարանն
յայն, ուտի աղատ յամենից շփոթ
մանց, կարասցես տեսանել զթշուա
ռութիւնս աշխարհի: Ընվանելի է
ոգին, որ եթող զարտաքինսն. և ին
քեան միայնոյ տարապեալ, ժողովէ
զինքն ՚ի յամրոցն իւր: Ըյամ,
աշխարհս բանտ է. և միայնաւորու
թիւնն, գրախտ:

4. Ընդունայն է մեկուսանալ ՚ի
մարդկաց, եթէ ոչ ստիպեցես զո
գիդ զի դեգերիցի յինքեան՝ և յե
նուցու ՚ի կրթմունս առաքինութեց,
մեծաւ խրախուսիւ: () ոչինչ բա
րի ունի մարդ, եթէ պակաս է առա
քինութին. զի չիք հանգիտ՝ չիք
երջանկութիւն, եթէ ոչ յառաքի
նութի: Երեք են՝ որք փոխաբերա
պէս պատասխանեն ինքեանց, նաչ
խարհի: Ի մէջ ամենից, և ՚ի վեր
քան զյամ, Ը. ՚ի մէջ զգալեաց,

լոյս, 'ի մէջ կատարելու թէց ոգւոյն,
 առաքինութի: Վ՛ճ է՛ լոյս՝ և առա
 քինութի ամենեցուն: լոյս, առաքի
 նութի աշխարհի՝ և պատկեր Վ՛Յ՝
 առաքինութիւնն՝ լոյս ոգւոյ. որով
 կոչիմք որդիք Վ՛Յ, և եմք: Վ՛՞ այս,
 մատիլ պարտիս մաքրեցելով ոգւով,
 եթէ ցանկաս ժամանել 'ի կատար
 կատարելու թեան: Օ՛ի առաքինու
 թին, է՛ կատարելու թիւն մարդոյն.
 վերանորոգող անմեղութե, լի՛ ամե
 նայնի՛ համեղութե: Վ՛՛ կատարող
 թերութե բնութե՛ն, որ անյարմար
 է ըստ ինքեան, բարւոյն դեր բնա
 կանի: Վ՛՛ դիւրութի բարեաց գոր
 ծոց, որով ուղղակի կեամք. որով
 իբր զաչացութ, լուսանորիմք որով
 ընդ գիմանամք մեղաց. որով ճոխա
 նամք արդեամբք. և որով զկեանն
 յաճիտենական արդիւնանորիմք,
 Վ՛՛րդ՝ 'ի ջանացողութեանս այսմիկ,
 հարկանոր է քեզ նախկնաբար, ըզ
 բնութիս ամենից առաքինութենց
 և զգործս՝ նախածանել: զի ո՛չ ոք
 սիրէ, զոր ո՛չ ճանաչէ: Վ՛՛ աս և ս ո՛չ
 երբեք դադարելի է 'ի գործելոյ, և
 'ի կրթմանէ. և եթէ չիցեն առ ի թք,

հետազօտիլ մարթէ զինո՛ւորացն • որք ՚ի մէջ խաղաղութեն, յօրինեն զճակատս թարյ թշնամեաց • և վեր երևութիւք մրցմամբք, առ ճշմարիտ սրատերազմն մարզեցեալք՝ սրատրաստեն զինքեանս • Չեռնիքսկեան մաածմամբ, զպէսպէս թշուառութիւնս, և զթուճահոծ վիշտս՝ շքր ջատատեցեալ զքե • համարեանց՝ նախատանօք ըսանիլ քո • և զնամ զսրատացեալ ունիս, բռնութիւն յտիշտակիլ • և այսպէս կրթեան զքեզ ՚ի համբերութի, իբր թէ ճշմարիտք իցեն իբքն • Այ տապիցիս յինքեան իրուին, եթէ նախ քան զիրն՝ կրթութեացեա զքեզ հանգուներար :

Ոմեծ ասրաութի անարի կրէ ընդ ինքեան ՚ի մարտի զինա՛ւորն, որ բազմացս եհեղ զարիւն :

5 • Ունակութիւք առաքինութեց ոչ սամին, եթէ ոչ կրթմամբ երկարածգիւ • Բայց՝ մեթէ շահեցեալ իցես զոմանց յայնցանէ, ծանխցես ՚ի ցուցակացս • Բ. յսինքն •

Եթէ զմարտութիան հակադրեցեալան առաքինութե, զգայցես շիջուցեալս, կամ գոնէ՝ նուաճեցեալս ըստ մասին

մեծ ազուհի : Աթէ շարժ մուկք մո
լարիցն ըղձաձկտութեց, ընդ սան
ձիւ բանաւարութեն կրեսցեն զօրէն .
և կամ դիւրապէս կարասցես հնա
զանդեցուցանել զնոսին, մտացդ :
Աթէ զներգործութի առաքինու
թեց՝ թարց դժուարութե . և մանա
ւանդ մեծ ազուհի հեշտութեամբ
ներակրթիցես : Աթէ անդոսնիցես
զատացեալսն մեղմեխից արանց, և
լի անձնիշխանութք ոգւոյդ, կրթ
թեսցես զքեզ՝ ի շահումն այնց, որք
անհաճոյք են անկատարից : Աթէ
զգործսն խենեշահանան, յորս խտտ
րէիր նախկնաբար՝ ի ձեռն ունակու
թեց, իբր բնածնաւ խիւ տհաճու
թք՝ արհամարհիցես : Աթէ և ոչ
ի յերազի հեշտանոցցես իրիւ իմիք
գորշելեալ, կամ հաւանիցիս անի
րաւութեանց ուրուք : Աթէ ջանայ
ցես հետազօտիլ այնց, զորս գովա
բանես և զարմանառ . և խորշիցիս
յայնցամէ, զորս կշտամբես : Աթէ
զոչինչ մեղս փոքր համարիցես . և
յամէ անկատարելութէ, որքան և
փոքրագոյն իցէ, խտտորիցիս և զզուի
ցիս : Աթէ մինչ տեսանես կամ լսես
զհա

զհամապատիւնն քոյին, հարստու
 թեամբք, կամ արժանապատու
 ութքք պերճազարդեցեալս, ոչ նա
 խանձիցես և ոչ շփոթիցիս: Աթէ
 զմարութիւնն քոյին՝ յօժարաբար
 և պարզապէս խոստովան լիցիս, ցան
 կալով յ'ամենեցունց ուղղաւորիլ՝
 հարդիլ, և խոչտանկիլ: Աթէ, վկայ
 ութեան խղճմտանայդ շատանայ
 ցես, և զգործս բարիս պահիցես
 'ի քեզ և թագուայես: Աթէ թարց
 թուլայման, յենուցուս յ'առաքի
 նութիւնս: Օ ի ճշմարիտ առաքի
 նութիւնն, ոչ երբեք անցանէ՝ այլ
 գոյ միշտ ներկայ:

Գլուխ. իմ:

Յաղագս Աճաբանականաց առաքինառնեց:
 Հասարակ գրոսարեւի է, հանդերձ գործով:
 Եւստոստոս միայնում դնելի է յոյն:
 Առիւնս սիրոյն, որ առ Աճ: Ար ընկերին՝
 Բաշտոսնառնի ցոցանի: Բաշտերոսն
 յորդորանն, առ ողորճառնիանն:

11 **Ա**ւն և խարխիս այլոց առա
 քինութեանց, և հիմն քրիս
 տոնէականի կենին, է՝ հաւատն. ա
 ռանց

աւնց որոյ, ոչ որ կարէ հաճոյանալ
 Մ. Ե. Սակ իմաստութի՛ն՝ որ զգօնա
 ցոյց զբոլոր տիեզերս. յ'որ յեկնի է
 հաստատնօրէն, եղեալ ՚ի բաց զա
 մենայն տրամաճառութիւնս և զհե
 տաքբքբութիւնս: Մ. րդ՝ հաճատն և
 գործեա՛, զի հաճատ առանց գործոց
 մեռեալ է: Այսօր քոյին՝ և խոստո
 վանութի, հրապարակէն և ցուցա
 նեն զհաճատ. զգուշ լէր, մի գուցէ
 կեանդ՝ և վարքդ, քարոզիցեն զան
 հաճատութիւնս: Հաճատս յ'Ն. լե
 տարանն, ընդէր ոչ հնազանդիս Ն. լե
 տարանին: Հաճատս ՚ի կեանն
 յաճիտեանական, ընդէր զսղագու
 նեղ ժամանակս՝ նախադասես ան
 եղրականի յաճիտեանականութեանս:
 Օ ինչ օգնուտէ հաճատալ ճշմար
 տին և բարւոյ, եթէ սուտես դու,
 և գործես զչարս: Աչ կարէ գոլ՝ եթէ
 բարւոք հաճատայցէ, որ չարւոք
 կեայ. զինն հաճատայ իսկապէս, որ
 կըթէ գործելով. զոր հաճատայ:

2. Մ. րդ՝ որովհետև ամենաճշմա
 րիտ և աներկբայականէ, Մ. ճայնով
 նախատեսութիւն տրամադրիլ և կա
 ռավարիլ համայնց՝ թէ և ոչ ճընճ
 զուկ

զուկ մի յ'երկնից, և ոչ տերև մի 'ի
 ծառոյ անկանի թարց նորին ակնար
 կու թեանն և կամաց. նման ուրեմն
 յանձնեա զքեզ բոլորովիմք, վսե
 մականաւ ոգւով և թուահոծ իւ յու
 սացողութք. ոչինչ երկուանալով,
 մի թէ յաջողակորէն ունելոց իցես
 զգորավիգ և զաստիճական՝ առ յա
 մենայն իրս: Իման, զամ խորհուրդս
 և զօգնու թիս մարդկայինս, գոյ խա
 բերայս և անհաստատս, և թող կա
 կառավարիլ քեզ և հովուիլ յՎ. Ե
 միայնոյ, թարց այլ իմն վարանման
 վշտի: Աւել թէ գիտիցին քեզ իբք
 յանկարծօրէն, որովք ներգործու
 թեց քոյ և խորհրդոյ բովանդակն
 կարգ, երկիցի ազմկիլ և խանգա
 րիլ. կամ հիւանդութեամբք, կամ
 զբարտառութքք՝ և այլովք գիտուա
 ծովք ծանրագունիք, մի սրտաբե
 կիր վհատաբար. այլ կազդուրե
 ցեալ յուսովն Վճայսով, արկ զքեզ
 ընդ հերամբ նորին: Ի՛նչի գի
 տուածովքս այսօրիք. և 'ի ձեռն
 թշուառութեանցս և տառապանաց,
 վերածէ զքեզ իմաստութիս Վճայ
 ին առ վախճանն յայն, զոր յաւի
 տե

տե՛նից նախատահմանեաց քեզ :

Ա՛չ զգայ զչարն ներկայ, որ յուայ
'ի բարին յ'ապագայ : Ա՛յնքան կա
րէ մարդ . և այնքան ունի, որքան
յուայ' և հաճատայ :

3. Ա՛յն, ամենից առաքինու թէց
զաղափար և թագուհի, վերահայի
յ'Ա՛ծ, և 'ի մերձաւորն : Ա՛րդ' Ա՛ծ,
'ի բոլորէ սրտէ . 'ի բովանդակէ
հոգւոյ և 'ի հանրից զօրու թեանց, 'ի
վերջան զնա՛ իրս սիրելիս, սիրելի է
մաքրապէս . վասն ինքեան, և վասն
անհնոց իւրոց բարութեան : Օ՛րէս,
զոր շարժիս, զոր զգաս և զոր իմա
նաս, շնորհ Ա՛յն է : Ա՛ս վերագ
նեաց զքեզ 'ի ծառայութեան սատա
նայի : Ա՛ն աղնու՛ացուցեալ պճ՛նա
զարդեաց զհոգի քո, անհամարիւք
ձրիւք և պարգևօք : Ա՛ն սրարաս
տեաց քեզ զկեանն յա՛նտենական,
թարց իմիք արդեանց քոյոց յ'առաջե
ցելոց : Ա՛հաճասիկ երկին, երկիր,
օդ . ջուր, և նա՛մ որք 'ի նոսին են,
մեծա՛ն բարբառով աղաղակէն զօր
հանասաղ, զի ծայրագու՛նի՛ն և բո
լորով սիրով սիրեսցե՛ս զնա և հետա
զօտեսցիս նա՛ն, յ'որմէ ստեղծեցեղք
եղէն

եղէն վասն քո: Բնդէր ցնդեալ տա
տանխա՛ի բազումն, խնդրելով զբա
րին հողւոյ քոյոյ: Սիրեա՛ զմի բարին,
որ է՛ նմ բարի: Խնդրեա՛ զպարզու
նակ բարին, որ է՛ ծայրագոյն բարի.
՛ի վեր քան զոր, ո՛չինչ լաճագոյն,
և ո՛չինչ սիրելագոյն մակամտած իլ
կարէ: Սէրն է՛ միայն, որով զեզառ
մու փոխարինու թի ստեղծողին հա
տուցանել կարես, թէպէտ ո՛չ զու
գակի: Սէրն, ո՛չ է՛ դատարկամոլ.
ո՛չ խնդրէ որ իւրն են. զմեծամեծս
գործ է, եթէ է՛: Ո՛չինչ դժուարու
թիւն անհէտ գոյ սիրոյ: Նշմարխա
սիրողն, մեռանիլ կարէ, յաղթիլ
չկարէ:

4. Ընորհեաց մեզ բնութիւնն
զսէրն փոխարինական, և ընկերակ
ցելիս արար զմեզ. զի մարդիկքս
ամենայն, անդամք եմք մեծի մար
մնոյ. կոչեցեալք ՛ի նոյն հաճատ, և
՛ի նոյն փառս: Ո՛չ սիրէ զԸ՛ծ, որ
ո՛չ սիրէ զեղբայր իւր: Եսկ՛ ներգոր
ծութիք սիրելութեն որ առ մերձա
ւորն, են սոքին. առատրել ամենից,
զբարեբարութի: օգուտ լինիլ ամե
նեցուն. յառաջէլ քան զաման, սի
րով

ըով և պաշտօնատարու թիւն : Մայր
 զբարեբարու թիւնն , բերկրեցելով
 ոգւով , և յարմարափու թու թեամբ
 տայես , ունողայն զպէտա , թարց
 յապաղման , և միջարկու թե ժամա
 նակի . եթէ ոչ 'ի յամօթխած ու թի
 ընդ ունողին : Մաճականագոյն գէղ
 է և միտի թարու թի , զանցս տխրալիս
 կրողայն , թէ գիտացես գոնէ զկա
 րօտու թի և զպիտոյս նոցին : Չանձ
 րացուցիչ , և ծանրալուր բանէ :
 Ազաչեմ : Աթէ յառաջես քան ըզ
 խնդիր բարեկամին լցուցանելով
 զկարօտու թիւնն , բազմատրատես
 զտուրս քոյինս : Ա՛ջ տարա՛ ձրի , որ
 մինչ աղաչեացն՝ էառ : Աթէ չկա
 րացեր յառաջէ՛լ քան զխնդիրսն ,
 միջակարեան զբանս բազումս՝ աղաչս
 զին . զի մի երևեսցիս աղաչեցեալ .
 և ցոյց զքեզ , ինքեամբ վաղվաղե
 լովդ , վաղ իմն տալոց նմին , թէ և
 չիցէիր լեալ աղաչեցեալ : Ա՛յ և
 յ'իրս բարիս , վերյա՛նէլ ևս զխօսս
 բարիս . և մի ի՛նչ տրամու թե , խառ
 նեսցես 'ի բարեբարու թիւնն . ոչ
 զտխրու թի . ոչ զյամբու թիւն . ոչ
 զխօսս խոցոտիչս , և ոչ զպարծանս :
 Ինքն

Ինքն իրն խօսեցայի, լռելովդ քով.
 և որ տեսանէ, 'ի ծածուկ, հատու
 ցէ քեզ:

5. Իմէջ ներգործութեց քրիս
 տոնէականաց բարերարութեանց,
 զնախապետականն ունի զակղի,
 սղորմութիւն. որով փորձի հաւատն.
 ջնջին մեղք. և գնի ինքն երկինն:
 Ս) գուշ լեր ուրեմն, մի գուցէ դար
 ձուցես զերեսդ յ'ազ քատէն. որ
 գոյով ինքեան տնանկ, փարթամա
 ցուցանել զքեզ կարող է: Ա) աճա
 ունեւալէս մեղաց քոց, վերադնեա
 զքեզ, արծաթով քով. արա՛ 'ի
 գործւոյ ազահութեանն, զօրավիգ
 որորմածութեան: Ղ) երասանն որ
 ծիծաղեցոյց զքեզ, լի՛ դարձաւ 'ի
 քէն: Վ) մատուցանողն զարքայու
 թիւնն երկնից, զոչ ինչ առցէ:
 Ս) հարկ թագաւորին հատուցանես
 յակամայ. թէ և զոչ ինչ յ'արմատաց
 ժողովեցես: Վ) թագաւորին,
 'ի յաւելորդացդ խնայես տալ զսրա
 տառիկ մի հացին: Ս) գուշ լեր մի
 գուցէ ներելով արծաթոյդ, սրար
 տական լիցիս արեան եղբօր քո:
 Ա) թէ ոչ երկեար, սղաներ: Ս) որհիս
 թէ

Թէ որպէս բարւո՞ք կեցցեն յետնա
մնայքդ. ո՛չ խորհիս Թէ ո՞վ չարւո՞ք
մեռանելոց իցես դու: | անաղո՛յն է
պակասիլ ինչ 'ի ստացունձոցդ՝ ժա
ռանգից քոց, քան Թէ քեզ 'ի փրկու
Թենէ: Տայեանց 'ի համարանս քոյս:
Տես, Թէ ղինչ ժառանգես 'ի հայ
րենիսդ յաւիտենական, և ղինչ աստ
Յամենից իրաց քոց զորս ժառանգ
դես, զայն միայն գտանես 'ի մահու
անդ, զոր ձեռօք աղքատացն,
յ'երկինս ըղեցեր: Աշտամբեան զան
հաւարու Թիւն քո: Թշնամին՝ կա
րէ ասպատակել զտունդ. ղերկինն՝
ո՛չ կարէ:

Ղալուխ. ինչ:

Յաղագիս խոհեմութեան: Տարկանորութեան
նորին, և դժոխարութեան: Ղործ՝ արան
խոհեմի:

1. **Ո**րպէս ո՛չինչ գործ ճարտար
ըսպեաին ուղղապէս յառա
ջանայ Թա՛րց գծի, և լարի. այսպէս
և ո՛չ մերն՝ առանց խոհեմութե: |
Սան է քանոն այլոց առաքինութեց.
ուղիղ խելամարութի առնելեացն.
ակն

անկն հոգւոյն՝ և արհեստ կելոյ։
 Այլ կարիք քաղցր գող կեանն, յ'որմէ
 բացանտ իցէ խոհեմութիւն։ Այլ որ
 դժուարագունեղ գող զսան, ամբն
 խոստովանին։ Վայց՝ և խորթնաժա
 ծուակէ։ Անանի դժուարութիւնն
 անդուտ, զի ընչընասակում իւրոյն
 մտախոհութեան. պարսիակէ զամ
 իրա. թէ զընդհանրականս՝ և թէ
 զմասնականս։ Այլ զի չէ հաւասարի
 ինչ կացութի իրացն մարդկայնոց,
 որք միշտ այլայլակք են և ներքնդու
 նականք՝ և յեղեղուկք. և կախին՝ ի
 զանազանից պարագայից։ Այն
 բիկ չէ անձնէր ուշիմութե, կացու
 ցանել ՚ի նոսին զհաւասարի իմն քա
 նոն. և զխիտ հակարկութիւնն, իս
 կականաւ իմիւ բարեխառնութե հա
 մազուգել և շարախառնել։ Վսկ ըզ
 խութնաժաժկութիւն յ'առաջ ամէ՛
 աղջամուղջն այն, յ'որ ծրարին պի
 ձառք իրացն առայելոց։ Այլ ին
 բարձունք նոցին, բայց գաղին հի
 մունքն։ Վաղի ևս վճիռն Աճայ
 ին՝ զյաջողակութե, կամ զապերջա
 նութե իրացն վերահասիլոց. ուստի
 լինի, թէ սակաւ ոյ իցէ այս՝ առաքի
 նութիւն

նութիւն: Սակաւք կարեն լերահա
սութ լինիլ, 'ի զխարդ և իցէ գործս,
թէ զի նչ առա՛ւել մանթ իցէ:

2. Քուսուցանեն զխոհեմութիւն՝
սովորութիւն, և յիշողութիւնն:

Օ ի իրքն նշանաւորք և անուանիք՝
զորս կառավարէ նա՛. ծանուցեալք
լինին մարդկանց, 'ի ձեռն սովորու
թեանն և փորձին: Մեկտակած լի
նիցիս՝ եթէ հա՛ւատայցես փորձի քոյ
ոյ, և այլոցն. և ո՛չ արկցես զքեզ
յ'իրս դժուարահոծս և 'ի բարձրա
գոյնս, ուստի լիցի քեզ սարսափել,
և անկանիլ: Ա՛րդ՝ զի զամ խոհեմու
թիւն արամադիցես, սրարտիս նախ
կնաբար ներանկատել 'ի քեզ. և ա
յա՛ 'ի գործն յ'որ ձեռնարկելոցես.
Նա՛ և յ'այնս, որոց իսկ աղադաւ լի
նելոցես ձեռնամուխ. կամ ընդ ո
րոց առնելի իցէ: Ա՛ւ մանրազննա
բար քննեա՛ զքեզ, մի՛ գուցէ առա
՛ւել քան զոր կարեսդ, երևիցիս քեզ՝
կարել: Մանզի ոմանք անկանին,
յուսով ճարտարաբանութե՛: ոմանք
առա՛ւել հրամայեն, և դնեն զքեռն
ընչից իւրեանց քան զոր կարենն տա
նել: ոմանք զմարմինն տկար. ճնչե
ցուցա

ցուցանեն, աշխատակորի՛ւ գործով :
 Սընեւիք էն և ս, և այնք՝ յորս ձեռ
 նամուխ լինելոցես, և կարողութի
 քո բաղդատելի է՝ ընդ իրացն առ
 նկեաց : Սի բեռիւքն կորածնչէն
 որք մեծագոյնք էն կրողացն :

Եւ յայնս ձեռնարկելի է . զորոց
 զվախձանն՝ կամ առնել, կամ յու
 սալ կարացես հաւատտեսու : Եւ ա
 օրն ունելի է և զընտրութի արանցն .
 մի՛թէ իցեն արժանիք, որոց ծախի
 ցես զմասն կենի քոյոյ . քնեւիք էն
 և վարք նոցին, զի մի վնասիցես քեզ՝
 մինչ օգուտ լինիլ այլոց ջանատ :

Եւ զկնի ամենայնի խորհելի է քեզ,
 մի՛թէ բնութի քո իցէ յարմար՝ ի
 րացս այսպիսեաց առնելաց . և յայն
 խոնարհելի է՝ յոր կար ուշխմութեդ
 առ բերի : Սի վայրապար է աշ
 խատն, ուր դիմամարտի բնութիւն :

3. Եւ խորհեմ, յոչնչ իր ձեռ
 նամուխ լինի, որքան յարակ ներ
 շիտթմամբ խնի՛ւ աղակի : զի ոչ կա
 թէ զճշմարիտն և զհամեմտն ճանա
 չել, միտն ոտնահարեցեալ, և մողա
 րից ըզձաձկտութեց դիւթութիւքն
 խաբեցեալ : Յոյ՛ժ դիմադարձի խո
 հե

Տեմուծէն՝ յանդգնուծին. որ ՚ի
 ծանաւնս, և յանեւնիս դիպուածս
 ներածեաց զբազումս: Աւտի այրն
 խոհեմ, զոչ ինչ առնէ, անընտրողա
 բար. և զյատուկ դատողուծիւնն
 իւր, խորհրդականուծէ այլոց ըս
 տորարկէ: Արկչապք են խորհուրդքն
 մարդկայինք, և անհաւատիք՝ նա
 խատեսուծիւնքն. ելիցն իրաց կարծ
 հականք, և խաբէականք են փորձ
 առուծիքն: Եւնդ է փրկուծի, ուր
 բազումք են խորհրդականուծիք:
 Պատկանի և ս առ խոհեմն, մե ըկել
 ղիրն. և սրանկատաբար ներահայել
 ՚ի նա՛, թարց վերերեւուծից և ծած
 կուծից, որք պատրել սովորեն զան
 զգոյշոն: Մերկեա զհնչան, զհամ
 բաւն, զարժանապատուուծին, և
 ՚ի ներքս զհնքն և եթ ղիրն քննեա.
 և իմարեան ղի՛նչ իցէ. ոչ զի՛նչ կոչե
 ցի: Եւսմարաց է, պատրիղ ՚ի նմա
 նակերտից և ՚ի ստուէրաց: Ան և ս
 պա՛քտէ իբր ՚ի գիտանոցէ՛ լրատել
 զնա՛, զոր վերահասանել կարեն.
 զի մի իբրև՝ ասելի լիցի առածն յի
 մարադէս: Աչ կարծէի: Ալ ասպա՛
 զերկար իմն խորհրդականուծիւն

առողելի է նմա, և զհասուն ենթա
 դատումն, և զնրբագոյն ներազննու
 թիւն. զի մի գուցէ մոլար իմն պարա
 գայ, զներգործութիւն քովատթա
 րացուցէ. մի իսկ և խոհեմութիւն,
 անդրափոխիցի 'ի խորամանկութի
 և 'ի փաղաքշտութիւն. և մի գուցէ
 պատրեցեալ 'ի հպագունէ դրակցու
 թիւ. ճշմարտի բարւոյն՝ և վերերե
 ութիւն, զմոլութիւն փոխանակառա
 քինութիւն ընդ գրկիցես: Աւ յետ
 կատարման ընտրողութեանն, հաս
 զամ յապաղմունս. և իսկոյն հետա
 ղօտեալ նմա, զոր վճռեցեր: Չիք
 դանդաղման տեղի, ընդ բարւոջ
 խորհրդականութեան. զոր չկարէ
 գովիլ, եթէ ոչ կատարեսցի:

Գլուխ. իգ:

Յաղագս արդարութե, և կրօնի: Արեգոր
 ծութի երկարանչիարոյն: Օրնչիցէ ապաշ
 խարութիանն և նորոճ, կայացի:

1. **Ա**րդարութիւնն. է վերնա
 կան իմն առաքինութիւն.
 Տնիցեալ վասն այլոց, ոչ վասն ին
 քեան. որ անդրահեղու 'ի մերձա

որսն զամ զորինչ ունի. և զնչինչ
 խնդրէ յ'ինքննէ, եթէ ոչ զիւրն
 կիրառութիւն. Սա՛ յետո նահանջէ
 զմարդիկքս, յեզառմեացն զբար
 տութեանց, և զբոլոր տիեզերս հաս
 տէ՛ ՚ի խաղաղութեանն: Սա՛ լռիկ իմն
 զուգաւորութիւն է բնութեան, և
 կապ ընկերակցութիւն մարդկայնոյ.
 և ոչ մի ինչ առանց նր, դրուատելի
 գող կարէ: Այլ արդար՝ զոչոք
 խուէ՛. ոչ խնդրէ զվրէժ այլոց. ա
 մենեցուն օգնուտէ: Բարւո՛ք զգայ
 զամենեցունց, և խօսի. տայ իւրա
 քանչիւր ումեք, զոր իւրն է. և ոչ ար
 դելու զբարին այլոց: Աթէ լիցի վե
 րակացու, զարդարն հրամայէ: ամե
 նից բացերեոյթ է: առաւել հոգայ
 զբարին հնազանդեցելոցն, քան
 զիւրն պիտոյս. սանձահարէ՛ զմոլու
 թիւննս պատժիւք. շնորհէ՛ զձիրս՝
 բարեգործաց. և այսպէս զամենե
 ռեան պարտակէ յ'իւրումն գործա
 կալութիւն: Աթէ լիցի հնազանդե
 ցեալ, պահէ զմիաբանութի հետեի
 օրինաց. և հօրատակի հրամանաց
 մեծաւորացն, և շատանայ իւրով
 կացութիւն. ոչ ցանցայ իշխանութեց.

և ոչ արկանէ, զինքն 'ի գործս, որք
 ոչ պատկանին ինքեան: Չրի պաշ
 առ զարդարութիւնն. զի ներդոր
 ծութեն արդարոյ, զնչ ինչ առաւել
 վարձ համարի, քան զգողն արդար:

2. Արօնն. գերապանծ բարոյա
 կանայ առաքինութեց, անմիջապէս
 հայի յ'Վ.Ճ, և 'ի նորին պաշտօնն և
 'ի պատիւնս Վ.Յ.Յ. նախկին պաշտօնն
 է, հաւատալ 'ի նա, և ճանաչել. և
 ապա հատուցանել նմա զխայելու
 թի նորին. հատուցանել և զբարութիւնս:
 Սակաւ ինչ է ճանաչել զՎ.Ճ. զոր և
 ինքեանք գեքն առնեն, որք
 ասեցինն. այլ պահանջի ևս սէք,
 և պաշտօն, յ'իրացս յ'այսցանէ ծա
 նուցեալ. որք երանի թէ այնքան
 բարոք ընանին, որքան դիտանին:
 Կիտես զՎ.Ճ. գոյ այն, որ վերահա
 ցու է աշխարհի, որ ունի զինամահա
 լութի մարդկայնոյ սեռի. որ զտիե
 զերս նախահնամէ: Խոստովանիս
 զնա, միայն կարող. միայն բարձրեալ.
 և 'ի նմանէ, իբր 'ի ծայրագունէ
 բարոյ և 'ի վերջնոյ բոյոյ վախճա
 նէ, ընդունել ակն ունիս զմշտնջեւա
 ճորն երանելութիւնս: Օ մէ՛ ուրեմն

ոչ պաշտե՛ս զնա՛ որպէ՛ս արժանն է .
 ընդ է՛ր ոչ առատրես նմա զժայրա
 գոյն պատուէլու թի . Տի՛մ զատրկա
 գոյն մասնիկն հողոյ, նախամեծարես
 քան զնա : Ի՛ նդունայն է կրօն քո ,
 եթէ՛ ոչ ցուցցի՛ ի գործոցդ : Կամի՛ս
 ճշմարիտ կրօնաւոր լինիլ : Օ զնա՛
 առաջի Մ.Յ. և լե՛ր կատարեալ :
 Բաւ՛տիսնապէ՛ս պաշտէ զնա՛, որ հա
 մարհետե ի : Ճշմարիտ կրօնն, կատէ
 զքեզ, ընդ Մ.Յ. և զՄ.Ծ, ընդ քեզ :
 Պարհոյանեա՛ն զնա՛ անբիծ՝ ի սղեր
 գութէ՛, ի մնորութե՛ց և ի մեղաց :
 Խելադարութիւն մեծ է . լեզուա
 քարոզել զհաւատ, և վարութ զան
 հաւատութի : Օ մարդ իկան՝ այսու
 փաղանշանիւ՛ տրամակայեցեալն ,
 ծանակեաց վսիղութեմն իմաստասէր
 ոմն մեծահռչակ՝ ի մէջ հեթանո
 տացն . ասելով : Աչկնչ փառաւորա
 գոյն գող քան զքրիտոսնայսն, մինչ
 խօսին . ոչկնչ խակ թշուառագոյն,
 մինչ գործեն :

3. Մարչխարութիւնն, է՛ վերանս
 ըողող յանցողութե՛ն Մ.Ծայնոյ իրա
 անցն . որ միտէ զմարդն՝ ի յանար
 գումն մեղաց, և ի բաւ՛տիսն վճա
 րումն

բու մն անարդանացն Մ. Ե. Օ ի ա
 սրաշխարու թի է, զանցեալ մեղան
 նզովել և ջնջել և ոչ յաւէտ սրատա
 դիլ նորօք: Աորնչի՛ որ հեշտացուցա
 նէ. մնայ որ կշտամբէ, որ տանջէ. և
 որ դատասարտէ: Օ ի նչ օգուտէ
 զանցեալ աղտեղու թին թագուցա
 նել: Աչ որ ինքնամնաս, արձակի՛ ի
 դատաւորէ: Աացուցաւ դատաստան
 իմն՛ ի բնու թե նէ, ՛ ի մարդկայնում
 մտի. նորում իւրաքանչիւրօք, ամ
 բաստանօղէ ասիրատու թե ց իւրոց,
 և վկայ, և դատաւոր: Մտ ստի
 պեան զոգիգ և զզգայու թիսդ, ներ
 գող հանապազօր. առ ՛ ի տալ զհա
 մար: Մտան ցքեզ զդատ քո, և որ
 քան կարես, յանդիմանեան գքեզ:
 Օ զրն բոլոր, մտախոհ լեւր ընդ քեզ.
 և զամ իսկ ատացեալս և զգործե
 ցեալս, և զինքեանս զմտած մունսդ
 վերաչափեան. ոչ զանց առնելով
 զմիսվ և եթ փոքու իրիւ, և ոչ ինչ
 թագուցանելով: Աթէ ճանաչես
 զանօրէնութիւն քո, թողու Մ. Ը.
 եթէ խոստովանիս սպեղանիս:
 Օ ի նչ զօրավի՛գ է. թէ ոչ որ գիտաս
 ցէ զմոլութիսդ, եթէ գիտես դու:

Մի թէ

Մի՞թէ օգտակարագոյն համարիս,
 թագնաբար դատաստարտիլ, քան
 յայտնապէս արձակիլ: Աւր և թա
 գիցես, խի՞ղճ՝ մտացող ընդ քեզէ.
 Հարես փախչիլ՝ի նմանէ: Ամենա
 թշու՛ռ ես, և թէ զայս անգոսնիցես:

4. Յերիս ժամանակս արոհի
 կեանն. որ է՛, որ էանցն, և որ ա
 պառնին է: Աերկայն՝ վարկեան մի
 է. նախքան ժամանէ, սպառի:

Ապառնին՝ չև ևս է: Աայց աւուրք
 անցելոյն՝ ներկայք լինին, յորժամ
 հրամայիցես, և թողուն տեսանիլ
 ըստ կամայ քոց: Մի երկնչիւր յիշո
 ղու թենէ քու մէջ, և մի սրատկառես
 ցես դառնալ՝ի յանցեալն, և զմո
 լու թիւնսդ յանդիման առնել քեզ:
 Արքան յաճախագոյն զնոյն արաս
 ցես, այնքան վաղագոյն վերանորո
 գիս: Անքնին վրէժխնդիր լեր քեզ.
 և մի գործեր վերստին զայնս, զորս
 կոծես և կսկծաս թէ՛ արարելս:

Յողունք՝ զերծեալք՝ի նաւաբեկու
 թենէ անիծանէն զնաւն և զծովն.
 և զԱ՛յ բարերարութիւն, յիշատա
 կաւ վտանգին՝ վերապատուէն:

Օ բարեզարդ խոկումս զայս գող՝ի
 քեզ

քեզ բաղձամ, զի մի դարձեալ կամի
ցիս զփորձ առնուլ, զոր միանգամ
երկեար: Օ երծար 'ի մեծագունէ
վասնդէ, մի տար զքեզ կրկին 'ի
փորձութիւն: Վ. յեքանիցս ներեաց
Վճ, որքանիցս մեղար. զգուշ լէք
մի գուցէ վատթարագունէ լիցիս,
զի բարիէ՛ Վճ: Օ որ առնելոց իցես
խորհիս երբեմն. զմէ՞ ոչ մանաւանդ,
զոր արարեալդ էս: Օ ի խորհուրդ
աստուծոյն 'ի ներկայէն բղիխ:
Վազու՛մք ժամանեին առ իմաստու
թիւնն, եթէ չկարծէին զինքեանս,
ա՛րդ ժամանեցեալս: Վ. եթէ ոչ հար
թեացես զքեզ օր ըստօրէ, օր ըստօրէ
վատթարագոյն լինիս:

Գ. Լուխ. Ի՞նչ:

Յազակս Բարեպաշտութիւն, եւ մեծարանաց:
Նապագութիւնն որոտարի, նոյն՝ եւ շնորհոտ
նախութիւնն: Օ իարդ առնելի, եւ հարտա
յանելի եղե Բարեբարութիւնն:

I. **Ո**՛ր խիւ՛ զօրութիւն բանի,
արտասանիլ կարե. որքան
գովելի գործ իցե, կարելն մարդոյն
ասել: Նազակ իմոյ՝ հոգատակե
ցայ

ցայ, և կամակատար եղէ ցանդ. հրա
 մանատրու թեան նոյին. թէ զպգ,
 և թէ խիտ եղև, հլու և հնազանդ
 ընծայեցի զիս. Վարի քաղաքս
 ցուցի զիս միշտ՝ հայրենւոյ իմոյ. եղ
 բարց՝ և արենակցաց իմոյ, ոչ երբեք
 դադարեցի առնել զբարի. Չանացի
 յաղթել զնման, բարերարութիւնք:
 Ո՛ր սոքին են առք բարեսրաշտու
 թե՛, որովք զսրտեանս սրաշտոն՝ հա
 տուցանեմք հայրենւոյ, ծնողաց՝ եղ
 բարց, և այլոց զուգակցելոյն մեզ
 արեամբ: Վսկ՝ զորինչ առատրե՛ք բա
 րեսրաշտութիւնս առ ազգակիցսն, ըզ
 նոյն շնորհէ մեծարանքն, առ յառա
 ջադէմնն՝ յիշխանսն՝ յուսուցիչսն,
 և յայլսն. որք եղանակաւ իմի՛ յա
 ռաջեն քան զմեզ. իշխանութեամբ
 իմաստութեամբ. տիօք. կրօնի՛. և
 սրբութիւնք: Վանզի սուրբութեմք յառ
 նել առաջի նոցա. բանալ զգլուխս.
 խուսել ՚ի ճանապարհէ. երիվարաւ,
 կամ կառիւ, զտեղի տան. ՚ի ծունկս
 փարիլ. զձեռս, կամ զսրտմուճանս
 համբուրել. և զայլս նշանս սրատու
 ոյ, ըստ սուրբութեան տեղեաց զս
 նազանից՝ առատրել: Վ՛րդ՝ զայս
 ամ

ամ յօժարահոծիւ, և վերյարդեցե
լով սրտիւ կատարեացես, եթէ յա
ռաջեցէ 'ի յ'իմաց քո, մեծահաշու
եցու թիւն վսեմութեան նոցին։
Վնդի աստուածագեցէ 'ի կամդ'
փախուստ իմն և երկիւղ. որով զգա
ծեալ խորշիցես 'ի կարի ընտանուէ
նոցին, և 'ի մեծութենէ նոցին' եղա
նակաւ իմիւ այսրոստեացես 'ի քոյդ
փոքրութի։ Վ'ի իշխանութի յ'Վ.Յ
է։ Օ որ ինչ և առատրեացես մեծա
ւորաց քոց, նուազ քան զպարտն լինի
պատիւ, եթէ զՎ. աստուած 'ի նո
սին նշմարիցես։

2. Արպէս յ'անհնազանդութենէ
նախկնոյն ծնողի, բնաւքն թշուա
ռութիւնք արտաբղխեցին. այսպէս
հնազանդութեամբ Արդւոյն Վ.Յ,
վերածեցեալք եմք առ երջանկու
թիւնն, եթէ և մեք պահիցեմք ըզ
հնազանդութիւնն։ Հնազանդութի
ն, ամենից իրաց կատարելութի
է. և շողկապ նոցին հաստատագու
նեղ, ընդ սկզբանն իւրոյ. Օ ի զար
մանատքանչիւ իմն ծրիւ, յ'Վ.Յ 'ի
յ'Վ.Տ ներածէ զամ։ Օսն դրուս
տեաց Վ.Տ, առաւել քան զայլ առա
քի

քինու թիս . որ և կորոյս զկեաննս, զի մի զնա կորուսանէր : Սա լաւագոյնս ասի գոլ քան զզոհս . զի սովաւ, յատուկ կամն զեհի : Եւ ընդ ընդուսնել սրարտիմք զհրամանս վերահայուաց, իբր զձայն իմն Եւստաք, զոչինչ հարցանելով՝ զպատճառ, կամ ըզշարժառիժ հրամայելոյն : Եւ զիտէ դատել, որ ուսաւ կատարելապէս հնազանդիլ : Պատուիրեսցէ վերահացուն . հրամայեսցէ օրէնն . ասացէ զինչ կամիցի առնել զիս . ոչ ուսանիմ . ոչ վիճաբանեմ, ոչ հրաժարիմ . այլ սրարզապէս և երագօրէն կատարեմ . սրատրանտեմ առ բնաւս՝ եթէ գիւրիմք իցեն, և եթէ դժուարինք, լցուցանել զուզազուարձցրն ծուծք՝ և յարմարափութութիւն : Եւ միայն է՝ ներում կարես գոլ յամառօղ, և կամասպաշտ . քի . եթէ ոք ՚ի բարւոյ գործոյ, յետս քարչեսցէ զքեզ, և ընդ դէմ օրինացն Եւստայնոյ մղեսցէ : Իսկ զայլն զամենայն, հպատակօրէն, և թարց տրանջմանս կատարել սրարտիս :

3 . Եւ որ հունակութիւնն, վերահայի ՚ի սրարտիսն, վասն առեցելոյ բա

բարեբարութեանն : Ա՛րդ՝ ոչինչ ալ
 ռաւել առնելի է , քան զՏամաՏաշ
 զումն բարեբարութեանն . եթէ ոչ
 ՚ի մեծութենէ իրին , գոնէ ՚ի սրակ
 և ՚ի սիրոյ պարգևողին : Այս և հար
 կաւոր է , զի յարամնոյ յիշատակ ա
 բարեցելոց բարեացն , յեւուցու նս
 գւոջ : Չկարէ շնորհակալիլ , եթէ
 ոչ , որ յի է , և որ յի է , ա՛րդ շնոր
 հակալէ : Այն , ոչ պահանջէ զգոյս ,
 ոչ զգործս , և ոչ զերջանկութիւն .
 զի առ ձեռն պատրաստ ամենից է :
 Այթէ չիցեն կարբ , ոչ երբեք չլինի
 կամն . որով վերահատուցանել կա
 րես՝ և ևս , թագաւորաց : Ա՛ինչ առ
 նուս յ՛ու մեքէ , զբարեբարութի , զու
 արթութի՛ք սրտի և երեսաց , առ . և
 զուրախութիւնդ հրապարակեա՛ն , զի
 լիցի յայտնի տունողին , որպէս զի ըն
 կալցի զպատու պարգևին իւրոյ :
 Ա՛րդար պատճառ ուրախութե՛ն է ,
 տեսանել զբարեկամն ուրախ . արդա
 բագոյն , արարեալ զնա՛ն ուրախ :
 Ար շնորհունակ էա՛ն զբարեբարու
 թիւն . որ յօժարապէս և բարեմտա
 բար , զնախկին սրտն նորին հատոյց :
 Ա՛չ երբեք կամեցաւ շնորհունակ լի
 նիլ

նրա, որ զբարեբարութիւնն այնքան
 տարածդեաց, թէ արտաքոյ տեսու
 թեանն աչաց իցէ: Ար մեծացուցանէ
 զնա. և որ ուրանայ կարել զչնորհին
 այնորիկ զփոխարէնն առատրել, անդ
 հատոյց: Ար նեղաարտութիւն, առ
 նու և ապախտորէն, փոքրացուցա
 նել զնա՛ երևի: Ար հաղիւ՛ զգա
 ցեալ ցուցանէ զինքն, և հազիւ՛ շար
 թէ զշրթունն, ապաչնորհագոյնէ՛
 քան լուեցեալնէր: Եւ յբարի, մինչ
 առնու զբարեբարութի, խկոյն խոր
 հի զհատուցմանէն: Օ ի զինչ այն
 քան հակառակ գործ գոյ, քան ոչ
 հատուցանել զւր առեր: Եւ ոչ խկ
 հատուցանելիէ զուգիւ՛ չափով, այլ
 լիսարատարիւ՛, որպէս երկիր զընկա
 լեալ սերմանն մեծագունիւք զիզա
 բարգեօք հատուցանէ: Օ գուշ լեթ
 սակայն, մի կարի փութացես՛ի հա
 տուցումն շնորհին: Ամանք՛ մինչ պար
 գեիկ իմն ըղիւնոցա, խկոյն անդրա
 ըղէն զայլ իմն, և ցուցանէն զին
 քեանս ոչ ինչ պարտիլ նոցին: Երազ
 իմն արտածգելոյ, և ընդվայր հար
 կանելոյէ, մինչ զպարգևսն խկոյն
 ջնջես, պարգևիւ՛:

Պարտաւ. ին :

Յաղագս ճշմարտութեան : Սիրաւորութեան
 նորին : Պարզաճոռութեան գովի : Սերփոք
 ճոռութեան հասարակարձութի :

1. **Յ** Բնական խօսս, 'ի շարժ
 մունս' 'ի գիրս, և 'նայլս
 նշանս արտաքինս, ներլիցի ճշմար
 տութիւն : Սկս վայելառն քրիստոնէ
 ի ստաբանութիւն շրթանց : Վանս
 ցական, և գոեհական յոռութիւն
 է. զայլ իմն ըն կրծում ներափակել
 և զայլ իմն բերանով արտաբերել :
 Բայ վսեմազնեղ պարզասպէս ար
 տասանէ զիրան, որպէս եհնս. ոչ զի
 զարարդէ. ոչ յողնակուտէ. ոչ խա
 բէ. ոչ շոքմոքէ, և ոչ փաղաքչէ. 'ի
 յորձապտուտից բանից, և 'ի ծրարու
 նեայ խօսից' խուսափէ. Վանզի
 ճշմարտութիւն սարղ, զբանս պար
 զականս սիրէ : Վամի մե'րկ տեսս
 նիլ, զի անմեղ է : Վսկ' որ խաբէ
 բայն է և պատիր, երկբանութիւն իմն
 իւրթնացուցանէ զիրն, զի թաղիցէ :
 Բով զլոյս, որ չարւոք խօսի. ոսկ
 և նա, որ չարւոք գործէ : Ս զուշ
 լե'ր, մի գուցէ ունիցիս զկրկինս զգաց
 մունս

մուռնս որպէս զպատմութիւնս . մինն
առտնի , և միւսն արտատնի . մի՛ յ'ար
տաքս լիցի ցուցամոլութիւն , և ինեւրքս
գաղիցի ճշմարտութիւնս : Յոռութե
նէս յ'այսմանէ , զըզէի՝ և ինքն բնու
թիւնն : Տէս զմանկուսան , չե և ս բա
նավարութեամբ մարդէցեալն :

Ստութիւն՝ առարկեն ՚ի մէջ նախ
կնեաց մոլութեց . և թէպէտ թե
թեութիւն իմիւ վերառնուն , սակայն
ուղղութեամբ բնածնի են թարգատ
մանն՝ դատաստարանն : Վորում իրի ,
զարմանալ պարտէ ընդ նախատեսու
թիւնն Վ՝Յ . որ ընդ ելուզեաց յ'ո
գւոջ զառաքինութիւնս , թարց ո
րոց , անհնար է կալ ընկերակցու
թեան՝ և կենի : Վ՝պակամիչ կենաց
քան զնմ , է ստաբանութիւնն :

Օ ի եթէ զնմ ստութիւն բանից
անդտնեո , իբր անարժան իմն վսե
մականի ոգւոյ , ընդէր ոչ երկնչիս
ի գոլոյն քո սուտ , և ՚ի կելոյն ստա
բանութեամբ : Վ՝եծ իր է , մի և եթ
առնել զմարդն :

2 . Վարդամտութիւնն , սակաւիկ
իմն ճանաչեցեալ ՚ի մարդկանէ առա
քինութիւն , այնքանուոյ պատուոյ՝ և
արժա

արժանաճորու թեան է, թէ և ինքն
 ՎՃ, մեծ իրապէ՛ս հեշտանայ այնու։
 Քանզի՛ խօսակցութի նորա՛, ընդ
 սրբազամասցէ։ Օ ի գորով նորին
 պարզ, և ամբողջագունեղ, կամի՛
 զի հոգիքն ևս որք առ ինքն համա
 հաճարին, իցե՛ն պարզունք։ Վ՛րդ՛
 պարզէ, որ՛ ի զոնազանս ո՛չ ճատաղի.
 որ թարց երկաբանութե և կեղծաւ
 որութե, այնպէս ցուցանէ զինքն առ
 արտաքս, որպէս գոյ՛ ինե՛րքս. սր զյա
 տուէ պակասութին, մինչ դիպի ա
 ռիթ ինչ, պայծառապէս և մտեր
 մաբար խոստովանի, և յանձնատ
 նու. որ տղայացեալ է՛ ի չարեաց. և
 զամ պատճառս ցոփաւարութեան,
 նշովէ. որ ո՛չ արտաքսեալ զչրջահայ
 եցութիւն խոհեմութեն, նամենայ
 նու՛մ ներգող համարի զհաճառն. որ
 ո՛չ առնու զկարծիս յ՛ուսեքէ, թէ
 նիւթեցեն ինքեան զչար. որ ո՛չ
 խորշի յիմար համարիլ առաջի մարդ
 կանց, զի լիցի իմատուն առաջի
 Վ՛. Ե. որ օտար յ՛ամենից յոգնատա
 կութեանց, սրբազանա՛նա՛ զիտաճ
 բութի առնէ զամ, զի հաճոյտացի
 Վ՛. Զ. Օ ինչ շիտեցեալ ցնդիս՛ ի
 բա

բազումս, ո՞վ անբախդ խորամանկ
կութի։ Սի միայն հարկաւոր է զի
առ նա՛ ժամանկցես։ որ մի՛, և ամե
նասարգն է։ Ոչ երբեք հասանեա՛ի
վախճանն ժամադրեցեալ, եթէ երկ
պատկի՛ ուղեաւ՝ ընթանայցես։

3. Հա՛ւատարմութիւն՝ ի մէջ ամե
նամեծ ից և նախասլետաց բարեաց
մարդկայնոյ սեռի, պաշտելի և հա
մարելի է։ Վնգի բարձմամբ օտ
րին, բառնի սովորութի և կիրառու
թիւն վաճառից։ լուծանի բարեկա
մութիւն, ուխտակուութիւնք ընդ
ջրին և բողոք օխեղերս աղմկեցեալ
չիթի։ Սակայն և առաքինութիւ
նոյ տրամախօսի է։ և գրեթէ անծա
նօթ՝ աշխարհի։ Յամենայն ուրեք
ամբաստանեն զդժբահաւատութիւն
մարդկային, այսքան վհայք կոչե
ցեալք՝ ի հաստատութիւն մուրհա
կաց և ձեռնագրից։ այսքան հա՛ւա
տութիք հարցաքննութեանց, որք
դրեթէ հաղիւ՛ բա՛ւեն, զի հաստատք
մնացեն դաշինք, և ուխտադրու
թիք։ Մյսքան զաղբալիք են բազ
միցս, թէ սրբագոյն թուի նոցին
դաւն՝ քան հա՛ւատն։ Ո՛հ, դարչե
լոյ՝

լոյ՝ մարդկայնոյս սեռի հրապարակիւ, խաբէութեանց և չարակնութեց խոստովանութեանն: Այլ ումեք հաճատամք, թարց վկայի, և առանց երաշխաւորի. որ և անկասկածադոյն սրահիլ համարիմք զհաւատն, 'ի տախտակս. քան 'ի յաճանդանոցում հոգւոյն: Տայց այր հաւատարիմ, զորինչ գործ և խոստանայ, անյեղլապէս կատարէ. զխորհուրդն հաճատացեալ ինքեան, ոչ ումեք հռչակէ. զտուեալ հաճատն թշնամեաց և սպասէ. և զնոյնն, առաւել քան զթագաւորութիւնս գերյարգէ: Յետի խոստանայ. զի ծանեալ թէ յարակցեցեալ գոյ երազ խոստմանն, երազ ապաշաճութիւն: Վսկեթէ անգամ և եթ խոստանայ. ոչ խաբէ՝ և ոչ խարբալէ. եթէ ոչ փարթաւրկացութի իրացն փոփոխիցի, կամ վտանդ մեղանչելոյ ներգուցէ: Օ ոչ որք հարկեցուցանէ խոստումն՝ որ ոչ կարէ ներլնանիլ, թարց ապիրատութեան:

Գլուխ . իջ .

Պաշտօնս սիրելունք : Որով ատիտի պաշտելի իցէ : Պատուիրանի ոմանի , ատեղատու յա երևելիցաւնն , պատկանելի :

1. **Չ** Ի՞ք ինչ առաւել հարկաւոր առ կեանն մարդկային , քան սիրելութիւնն . ոչինչ յանգագոյն , և ոչինչ քաղցրագոյն : Այսլաւ երկոցունց փոխաբերական բարեկամութիւն հիմնեցեալ է 'նառաքինութե . և բարեացն հաղորդութիւ շարագուգեցեալ : Արքան բարեզարդ է սա , ուր նախապատրաստեցեալք են կրճունքն , 'նորս' անկասկած բովանդակն խորհուրդ իջանէ . յ'որոց խղճմտանացն , նուազ քան 'ի քում մէդ երկիցես . որոց խօսակցութիւն փարատեսցէ զվարանումդ . զգացումն և բանն , վճարեսցէ զխորհականութիւնդ . զուարթութիւնն , ցրուեսցէ զտխրութիւնդ . և ինքն իսկ հայեցումն , հեշտացուցէ :

Օ ինչ քաղցրագոյն՝ քան զունիլն զայնպիսի ոք , որում չերկիցես խոտովանիլ , եթէ մեղիցես . որում ընդ առաջելն միայն , զօրավիգ լիցի

քեզ: Սանունք ումանք զեռունք,
 մինչ խայթի ոչ զգանին: զի կարի
 վատութիւն զօրութիւնք նոցին, և
 պատիւք 'ի վտանգս: Առուցումն
 արտայայտէ զխայթն: Այն և քեզ
 պատահիցի 'ի յերթեկցութիւն սիրե-
 լցն բարեոյ: ոչ զգացեալ յորժամ,
 կամ զկարգ օգուտ լիցի քեզ: մինչ
 անդ լինի ծանոցես: Բայց չկարէ
 գոյ ճշմարիտ սիրելութիւն, եթէ
 ոչ փոխաբերականն միջարկիցի սէր
 այլ սիրելն՝ նախապետագոյն է, քան
 սիրելն: և վճայնորիկ բարեկամու-
 թիւնն փոխանակ հիման կացուցա-
 նի, և փոխասիրութիւնն՝ փաղանջա-
 նի: Առեւս ճշմարիտ սիրելութիւն, և
 Քի ստուգան շող կապեցեալ է այն,
 զոր ոչ պիտանարցութիւն իրայն ընտա-
 նեկաց, ոչ միայն մարմնաւոր ներկայ
 ութիւն, ոչ տուտակաստաս պաշա-
 սանութիւն, և ոչ պատիրն շողոր
 թութի: այլ երկիւղն Վ. Գ. և ըն-
 թերթունքն Վճայնոյ գրոյ, յորդո-
 թեն՝ և զուգախառնեն: Աճիտ բա-
 րեկամութիւն, չկարէ գոյ, ընչա-
 բուն:

2. Վ. ո. 'ի ընտրել զսիրելին, մե-
 ծաջան

Ժաջանազգու շուժիւն հարկաւճո՞րէ .
 ըստ առակի ռամկին . Թէ յոլով
 սակ աղի կերլիէ՝ ՚ի միասին , զի սիրե
 լու թեանն ձիրն առ լնանիցի : Ա՛րդ՝
 չո՞րք են փորձելիք՝ ՚ի նմին , ընդ որում
 տենչաս զուգել զսիրելու թիւն :

Հաւատ . որ է իր իմն գժու՛արագու
 նեղ . որոյ միայն ստու՛ներն գաանի
 յ՛ե բերի . զի զքեզ . և զքոյսդ անկաս
 կած յանձնեցես : Վ՛իտաւճորու թի .
 զի սիրելու թիւնն , ունիցի զհամե սա
 վախճանն . և իրքն Վ՛ճայինք , մի
 անդ բանցցեն յազտեղու թիւն :

Ենթատրոհումն . զի գիտացես՝
 զինչ տալի իցէ նմա , և զինչ խնդրե
 լի՝ ՚ի նմանէ : Համբերու թիւնն : զի
 պատրաստ լիցի սիրան կրել , զհարգ
 և իցէ զթշու՛առու թի և զանյաջողու
 թի , վ՛ս սիրելոյն : Օպստսիկ մինչ
 փորձիցես ՚ի նմին . և և ս լրատեսել պար
 տիս , թէ զհարգ վարեցեալ իցէ ընդ
 նախկնեաց իւրոց սիրելեացն . զի
 զայնպիսի ՚ի քեզ ելոց յուսացես ,
 որպիսի առատրեաց զինքն այլոց :

Հաւատարիմ սիրելին , կենդանի
 գանձէ . ուստի մեծաւ հոգաբար
 ձու թի՛ս պահելիէ , և մեծագունիւ
 լալեաւ

լալեաւ՝ ողբալի, եթէ կորիցէ:
 Արանեալ ես, եթէ զայնպիսի ու
 նիցիս, որ սիրեացէ զքեզ, և ոչ ըզ
 գոյս քոյինս. ոչ զսեղանդ, և ոչ զու
 շիմութիւնդ. որ'ի մոլորիլդ, ուղա
 կուեսցէ. յանկանիլդ, վերականգ
 նեսցէ. և յընթանալդ, խրախու
 սեսցէ: Աչ գտցես նման նմա՛, նամ
 շրջանակում երկնի: Յոգունք են
 որք ասին սիրելիք. իսկ յոյժ փոքունք
 թու՛նցեալք լինին'ի նոցունց, որք
 իցեն իսկապէս: Աչ որ սիրէ ձրի
 զմիւսն: Ար վերահայի առ ինքն և
 եթ. որ զիրս զարտաքինս, փոխա
 նակ վախճանի յառաջագրէ, չէ
 ճշմարիտ սիրելի: Բ. յնքան յարակ
 սիրէ զքեզ, որքան յարակ պիտա
 նացու լինիս նմա՛: Ի բառնիլ սեղա
 նոյն, պակասի. և որպէս սկսաւն,
 այնպէս վճարէ: Ճշմարիտ սիրելու
 թի՛, անդր մեծ իրապէս չգոյ, ուր հա
 ճատացեալ լինի, գոլ առատապէս:

3. Արպէս բժիշկն, մինչ հանդեր
 ձեալիցէ հոգածէ՛լ զսիրելին իւր
 զախտացեալ, ոչ խնայէ յերկաթ,
 և ոչ'ի հուր. հանդունաբար մար
 թիս առնել և դու սիրելոյն քում,
 որում

որում պիտոյանայ ուղղաճորու թիւ
 և հարթումն. գերանձն իշխանաբար
 և ազատօրէն. համարձակապէս և
 անյեղլարար. ոչինչ զանցառնելով,
 կամ զքօղելով: Ատապարտելի է
 պաշտպանութիւն, որով գրկին մնու
 թիք: Ա՛րդ՝ լիցի զեկուցումն և յոր
 դորումն քո, ծածուկ. և ներ լիցի
 նմին, համայն քաղցրաբանութիւն.
 չքաճորիցի յամենից խտաբանութեց.
 և դառնութեց: Ա՛ի թէ այս
 ոմն առնկալ լի իցէ՝ ի սիրելութի,
 խորհեաց յարակ՝ ի մտի քում. և
 մինչ հաճոյասցի դու, բոլորով սրաիճ
 կապակցեա ընդ նմա. այնքան ազա
 տաբար խօսեաց ընդ նմա, որքան
 խօսիս ընդ քեզ: Ա՛յնպիսի կեալ
 պարտիս, թէ զոչ ինչ առակցիցես
 քեզ, եթէ ոչ, զոր կարիցես առակ
 ցել թշնամւոյդ: Իայց զի դիպին
 իրք ոմանք, զորս սովորութիւն հրա
 պարակեաց. զնմ հոգս զմտածմունս
 և զխորհուրդս քոյս, բաց առաջի սի
 րելոյդ, և ընդ նմա տրամախոհես:
 Ամանք՝ զիրան զայնոսիկ, զորս միայն
 սիրելեացն իւրենց յայտնել պարան
 էին. ճառէն ընդ ուղիս, և ծանրա
 ցու

ցուցանեն զլուրս ամենից: Սմանք
 երկնչին և ևս՝ ի խղճմանսաց սիրելա
 գունեղիցն իւրեանց բարեկամաց,
 և ի ներքս ընկրծում, ճընչեն զամ
 խորհուրդս: և ոչ իբրու ինքեանց
 հաճատալոց, եթէ կարկուցի գու:
ԸՆԵՐԿԱՔԱՆՆԻՐՆ՝ յուռեթիւնէ.
 հաճատալ ամենից, և ոչ ումեք հա
 առալ: ուստի միոյն՝ համեատագոյն.
 և միւսոյն անկասկածագոյն: Օր
 եթէ ցանկաս անվտանգ խօսիլ ևս
 լն ամեն, գիւրապէս ունիցիս զսոյն.
 ոչ թագուցանելով զոր առնիցես,
 այլ զոչինչ առնելով՝ թէ կամիցիս
 թագուն գու նորին:

4. **Ը**ՂԳՎԿԻԿԻՍԻՐԵԼՈՒԹԵ՛Ն Է՛ քաղց
 բախտութիւնն. որ զմարդկային
 երթեկցութին բարեխառնէ. ներ
 ում պահելի է համեատութիւն, և
 լուութի: **Ը**Ն ԲԱՐԵՆԿ ՎԱՅԵԼԷ՛ ԼԵԼ
 զյոգունս, և խօսիլ զփոքունս:

ՅՈՒՄԹԻՒՆ Է. կամիլ մանաւանդ
 գիտիլ, քան գիտել. ճանաչիլ, քան
 ճանաչել զայլս. զյատուկ վաճառն
 վայրապար վատնել, քան զոյլոյն
 գնել, և վերայաճելու ինքեան:

ՍՈՒՆՈՒՆԻՎԵՐՍԱԼ ԲԱՆԻԿ Ե՛ ԲԱՐՈՒԿ
 ՎԱՅ

վայրալուծից՝ այնոցիկ, ընդ որոց քաղաքավարիս . և զի բազումք խօսին զբազում վայրաբանութիս սուտս . զվէսս աղայականա, և զայլս . որք ոչ վերաբերին առ ինն յառաջագրեցեալ . զայսոսիկ խաճեմութք ընդ անցուսցես, և զբողեսցես : Աննա ցւոյ և սորկագունի ոգւոյէ, կամիլ ընդ այնասիկ միայն քաղաքավարիլ, որք զտեղի տան նմա՝ կայթեն, և շո զգորթեն : Օքէն, և զիրաց քոց, յոյժ ժլտորէն խօսաբանեան . և մի յենուցուս յանդդնաբար՝ ի զգացումն քս : Խորշեաց ի բանից փքացելոց, որք շիշխանութիւն իմն, կամ զվարդապետումն փաղանշանիցէն : Աինչ զիպիցի քեզ տեսանել զոմն յանվայելս ձկակցեալ, մուտ ի ներքս ի քեզ, և հարց ց'քեզ . մի՞թէ և դու այնպիսեալ մուլութք իցէս պատաղեցեալ : Ալ ևս յամենից՝ զորս տեսանես, և ըես . վերաբարդես զիր ինչ, ի շինումն և ի յօգուտ քեզ : Եարճոք առնի ընդ քեզ, եթէ ի մեզաց օտարացն, զքոյդ ծանիցես՝ և հարթիցես :

5. Զօրժամ զիպիցի քեզ անառ լոր

վոր ինչ և յեղակարծ . որ անլայե
լուչ, և զզու՛ելի իցէ ըն հայրենում
քում, մի կշտամբ իցես զնա՛ խկոյն,
քան զի թեթեամտիցէ զարմանալ
ընդ առն օտարաց, և զիւրեանցն պա
հել հոգաբարձութիւն : Իւրքն՝ համա
րելիք են, որպէս ենն . ոչ որպէս տե
սանինն : Կամիկքն՝ զամ ինչ մեծ
համարին, վասն նորագիւտութե՛ն,
արհեստադործութեան, տրամախի
տութե՛ն . դժո՛ւարութե՛ն, հանդիտի,
ամբոխմանց, և արտաքնոյ զարդու
և պատրաստութեան : Իսկ իմաս
տունն, նկատէ՛ ինէրքին նորին գինն,
և ՚ի համեատութին իրին . և զայնս
քնաւս խոտէ, ընդ որ զարմանաց
ամբոխն սակաւամիտ : Օ՛ր ինչ
պատահիցի, առ քեզ գոյ զի ըն
կալցիս զստուղ՛ի նմանէ : Կի՛ անձ
կացուցաներ զքեզ, և եզերեր զհա
շու՛եմնւտ քո : Թոյլատրի քեզ, անձն
այլակել զքեզ ինքդ, և քատակիլ
առասպելաբանողացն, և կատակա
ռո՛ւացն : Օ՛ի մինչ լան նոքին, ոչ
ցաւին . մինչ գնեն, ոչ ստանան .
հրամայեն՝ թարց հրամանատարու
թեան . նախատին, առանց վել՛թ
խնդրու

խնդրու թէ . և նախատեն , թարց
բարկու թէ . զի զկեանն օտարին առ-
ցուցանեն : Արանի թէ և դու հան
գոյն սոցին , խառնեցես զքեզ յ' ըն
կերակցութի այլոց . թարց ըղձի , և
յատկու թէ : Տեսարան մեծ է աշ
խարհս , ներում այնքան են դերա
սանք , որքան գտանին մարդիկք :
Ա'րդ՝ ջանա՛ , զի որքան կար իցէ ,
հայեցող լիցիս , և ոչ իրակող առաս
պելին : Օ ի որք զհայեցարանն յ' առս
խրեանց հրա՛ իրեն , աշխատին . և որք
հայինն , ծիծաղին և հեշտանան :

Գլուխ . ԻԷ :

Յազաֆս առասպելա՛նունէ : Օ ինչ իցէ .
և զխարդ ՚ի կեր առնելի : Օ ի արդ զանա
զան իցէ ՚ի Տեծյարգոյա՛ննէ :

1 . **Ա**՛կոչեմ առատաձեռն զայն՝
որ բարկացեալ է իւրոյն ար
ծաթոյ . որ ոչ զտան գիտէ , և ոչ
զսրահելն . որ ոչ պարգևէ , այլ ձգէ
յ' երկիր : Առատաձեռն է՝ որ ուղ
ղակի՛ տայ , և բանա՛ որաբար . և ըստ
չափոյ գոյիցն իւրոց որքան արժանն
է ծախէ՛ . յորժամ , և որոց պարտն
պա

պահանջեցէ. ոչ հայելով յ'օգուան
 իւր, այլ օտարին: Եւսկ առատաձեռ
 նութիւնն է՝ առաքինութի, բաշխիչ
 բարեբարութեց. որ շուրջ զառբե
 առութիւն արծաթոյն, շրջաբերի.
 այլ նախապէտաբար, տալն առ դի
 տի, զի լաւագոյն է տալն՝ քան զառ
 նութիւն: Եւրդ՝ բաւական է կամքն մի
 ոյն, յորժամ չիցէ գոյն առ'ի տալ:
 Եւ մանաւանդ կարի ակնկալի՛ օյս,
 զի ոչ լիցիա նպաստ եւթ, այլ և կա
 միցիա գոյն պատա: Այդք շնորհա
 կալ լինի գետոյ՝ կամ ծովու, զի
 կրեն զնաւարկութիւն. ոչ ծառոյ զի
 պտղաբեր են, և ոչ հողմոց զի հան
 դարախկ շնչեն: Քանզի թէպէտ հա
 մայնքն սոքին բարեբարութիք են,
 ստիպյն չիք'ի նոսին կամն այն, բարի
 առման: Եւ այց զոր պարզ եւելի իցէ
 ինչ այլում, գինն՝ յ'երագութենէն
 գիճակի: Եւն օմանք՝ որք մինչ պար
 դեւեն զիր ինչ, կորուսանեն և ապա
 կանեն զբոլոր շնորհն. դարձուցա
 նելով զերեւն, ստորաբարշելով զճա
 կասն, և օրէ առ յ'օր ձգելով:
 Եւ յոպէս յապաղելով, լքեն զտիրե
 լին և սառապէցուցանեն ակնկալու
 թեամբ

Թեամբ: Մ'որդ՝ զի յատուկ է յօժա
րապէս տվողին, վաղվաղակի տալն:
Ս ասն այնորիկ՝ որ յապաղէ՛. ոչ տայ
յօժարաբար և՛ի սրտէ: Ս աղվա
ղուն է նամբարեգ թու թի՛. և քնդցրա
ծորան է ձիրն, որ լէ յառաջ ելանէ:

2. Սչոր կարէ երանապէս կենցա
ղավարիւ, որ զինքն միայն տեսանէ,
որ զնամ, շարափոխէ յ'իւրն պիտա
նաւորութիւն: Սւրտէ զի կեցցես
այլում, եթէ տենչաս կեալ քեզ:
Մնդէ՛ք խնայես իբր քոյոյ: () ա
րանտեսուչ ես: Ս բովանդակն սո
սին, զորո երկաթեղինեօք արկղիւք
փակեալ պահպանես. զորս յ'արենէ
օտարաց յափշտակեալ, քոյովդ ջա
տադուլես, շենքոյք: Մնանդք եղան
ստքին առ քեզ. և անդ պատշաճին
այլում տեսան: Սամ թշնամին աս
պատակէ զսոսին, կամ յաջորդ ու
գւոյն թշնամականի: Սնդրե՛ս թէ
զի արդ արասցես զսոսին քոյս: Սար
գեւեղով: Օհնէ՛ն այն, որով փար
թամ հարձես զքեզ: Տնանն. ար
ծաթն. ագարակիկն: Սթէ պար
գեւեոյես մերձաւորիդ, լինի բարե
բարութի. լինի առաքինութի. որ
ընդ

ընդ քեզ յարամնայ՝ի յաճխտեանս
 Յայնժամ մեծագին է արծաթն,
 յորժամ կիրառմամբ շնորհմանն,
 գաղարի ստանիլ:

3. Ա՛րդ՝ վասն զի ծախքն աղօտ
 արկուք չկարեն գող մեծավէպ,
 յայն սակս, ույ զծախսն միջակունս
 առատաձեռնութիւնն կառավարէ,
 սոյնպէս զպերճականսն և զմեծա
 մեծսն, մեծյարգոյութիւնս: Աւստի
 երկոքին առաքինութիւքս, համա
 նմանք են միմեանց յամ իրս. միայն
 տարբերին այսու. զինս, ՚ի փոքուն
 սրն ևս, սա՛ ՚ի մեծամեծսն և ՚ի պեր
 ճականսն միայն արտափայլէ: Արոյ
 իրքն և գոյքն, անձուկք են ՚ի տան
 և նու՛ աղարկուք, առատաձեռն գող
 կարէ. իսկ զգովութի մեծյարգոյու
 թեանն, նա՛ միայն հատակալէ, որոյ
 փարթամութիւնն և գոյքն, ճոխա
 կանք և երևելիք են: Սա՛ յատկա
 պէս, ՚ի հրաշունակութենէ գործա
 կերտի, և յորինու՛ածոյ շինիցն հա
 մանկատի: Վ՛անզի՛ եթէ ոք զակն
 իմն մեծագին, ընծայիցէ ՚ի վայե
 լումն Վ՛ծայնոյ պաշտման, յարանու
 անի մանա՛ւանդ վսեմական առատա
 ձեռն

ձեռն, քան թէ մեծյարգոյ. իսկ
 եթէ դնի՞ այնու ահանն, կառուս
 ցէ զսրբատուն իմն, զտաճար, կամ
 զայլ ինչ պերճական և զհրաշունակ
 իմն գործակերտ, յայնժամ մեծ
 յարգոյ վերաձայնի: Եւ այց անու
 ամբ գործակերտիցն, յորս մտնիլ
 մեծածախու թիւնն կարասցէ, իմս
 նին այնք՝ որք առ պաշտօնն Եւ
 պատշաճին. ՚ի պէտս ժողովրդեան,
 ՚ի յօգուտ ռամկին, և ՚ի հասարակաց
 զուարճութիւն. և որք ՚ի գործս
 մարդկայինս վայելչապէս յանգին:
 Յայտոսիկ ունիլ մտնիլ թէ զխելա
 մտութիւն չափարեւրական՝ գոյիցն
 իւրոյ, և գործոցն առնելեաց:
 Եւ մեծյարգոյ, որ առաւել ընդ
 հոսէ, քան զոր ունի. որ պիտի
 օտարաց, ծանրացուցանէ զինքն և
 զիւրայինսն, զի շահեացէ զգովու
 թիւն մեծյարգոյութիւն: Եւսկապէս
 առատաձեռն և մեծյարգոյ նա է,
 որ յինքնէն արտաքարէ, զոր
 պարզ և է այլոց, և ծախէ:

Գլուխ. ԻԸ:

Յաղագոս արիւմնի: Որի իցէն տար նորին: Խորելի գոլ ճայն, յարունէ արիւմնի:

1. **Ս** Եղկունք էն սիրտք մարդկայինք, և ահարազգած է բնութիւնն. սակս որոյ մարթ է արիւթեամբ զինել զնա, զի մի զարհուրեցեալք 'ի վտանգից, յետո դարձցուք 'ի համեատութենէ: Արկին է առննորին: Ախկինն և մանաւանդականն է, զաշխատս և զվտանգս, վերաբառնալ անխոնձօրէն և տանել: և միւսն է, ներսաւ մտել 'ի նոսին, եթէ հարկն պահանջիցէ: Այրն արիասիրտ, ոչ ներարկէ զինքն յանդգնաբար 'ի չարիա. այլ զգիտեցելուն՝ կրէ՛ երկայնամտութիւն: ոչ ասորթէ զերկիւղալիս, այլ պայանէ. անդ բարձրանայ, ուր այլք կորած նշին. անդ կայ, ուր այլք բնկողմանին: Այ բռնադատէ զնա անվայելչութիւն և պարտաւ. ոչ արտաքսումն. ոչ աքսոր, ոչ զրպարտութիւն. ոչ բանտ. ոչ չարչարանք, և ոչ ինքն մահն զարհուրեցուցանէ: զամենայն ողբս, զամ հիւանդութիւնս՝ և զամ
թշու

Թշուառութիւնս, մեծասարսու թիւ
 իւրով վերլուծանէ: ոչ սպառնա
 լեօք, և ոչ ողորանօք թողացուցանէ
 ինքեան հակամիտիլ յ'ուղղականէն
 դրոյ: ոչ յուսահատեցուցանէ զո
 դին, թէ և յոգնաթիւք իմն կիրճք
 դիմարկցին սկսեցելոյ բարւոյն: ոչ
 զտեղի տայ բեռին, և ոչ կագէ՛ ընդ
 գործակալութեն միանգամ սկսեցե
 լոյն 'ի նմանէ, այլ տանի մինչև կա
 տարեացէ: ուղղակի կայ 'ի ներքոյ
 ամենից ծանրութեց, և ոչ կորակցի
 ոչ որ զօրեղութիւն փոքրացուցանէ
 զնա՝ ոչ որ կարողութիւն, և ոչ որ
 ասարկութիւն: 'ի մերձեւալ վտան
 գից յ'ամենուրեքէ, ոչ ընդ վայր
 հարկանէ, զառաքինութիւնն, և ոչ
 թագուցանէ: Ա՛յն գիտեացէ խորհի՛
 միշտ, ոչ զինչ կրեացէ:

2. Արտէս որ նա՛նէ յաջողակիւ՛
 հողմով, ամբացուցանէ զինքն սկս
 պիտիք նպաստիւք, զի մինչ ժամա
 նեացէ արեկոծութիւն ինչ ընդ զի
 մտացի: այսպէս և քեզ իսկ օգտա
 կար լինի խնդրել զզօրավիգս մինչ
 դեռ յաջողակէ բախտդ. որովք ըզ
 ձախողակն, արիաբար իմն կրեացեօս
 Չևա

Չեազո, անդ ժամանեցեալ քեզ,
 զոր ինչ ճախողակի դիպիլ կարէ.
 զսիրելազրկութի, զնաւաբեկութի.
 զաքսոր, զվէրա. զտանջանս. զՏիւ
 անդութիւնս. զբարուրս և զարհա
 մարհանս. և այնպէս բաղդատեան
 զքեզ, իբր թէ անդ 'ի մէջ վտան
 գիցն այնոցիկ իցես. որպէս զի այսու
 սկզբնախաղիւ ընդոստուցեալ, կա
 բիցես ասել նամենայնում դիպու
 ածում: Օ այս՝ վաղուրեմն ծանեա.
 վաղուրեմն նախատեսի, և անդոս
 նեցի: Յաւիտենից սահմանեցեալ է
 թէ զինչ խնդասցես. և զինչ լացցես.
 և թէպէտ մեծաւ զանազանութիւ
 և այլունակութիւ տեսանիցին տար
 բերիլ 'ի մասեանց կեանքն իւրաքան
 չիւրոց, սակայն գումարտակն՝ 'ի մի
 վերախմբի: Վաւք կորստականքս,
 զկորստականան: Օ ինչ սրտամտիս.
 զմէ՛ մըմնջես. թէ և բովանդակքն
 քոյք կորիցեն, ոչինչ կորի 'ի բումմէ:
 Վաւագոյն է՛ տալ՝ զոր սրահանջէ Վա
 տուած, քան բռնագատիլ 'ի հատու
 ցումն: Օ այր իմաստուն, 'ի տանջանս
 և սե՛ 'ի յարկածս գոլ երանեալ, ու
 օոյց ինքն Վ. փիքուռոս՝ ասելով:

Վ՛թէ 'ի ցուլն ջեռուցեալ արկցի,
 սակ . վա՛շ թէ որքան քաղցր է սակ,
 թէ որքան անսիրոյթ առնեմ զայս .
 Վ՛եծ իմն է արտասանուիս այս , բայց
 մեզ ո՛չ է անհաւատալի , յ'որս ներ
 գոն այսքան օրինակք վկայեցելոց .
 որոց կաղ գուրումն 'ի պատիժսն , ցրն
 ծուժիսն և երագումն 'ի բոցս հրոյ ,
 այնքան հրաշավէսլք եղեն , մինչ զի
 ո՛չ ինչ եղանակաւ զգալ զտանջանան
 տեսանեին . Օ ի կամեցողին և սիրո
 ղին զ՛ստուած , համայնքն պա
 տիժք , փատիկութիւնք են :

3 . Յո՛չ ուրեք պայծառագոյն ար
 տախայլէ գերազանցութիւն արիւ
 թեանն , քան 'ի հանդիսումն մահու
 ան : Վ՛ժուարինէ վերածել զոգին՝
 յեպերումն կենի . որոյ սիրովն՝ յո
 գունք այնքան կատակցեալք են , թէ
 զո՛չ ինչ երջանկագոյն և զո՛չ ինչ պա
 տուականագոյն նմակ համարին : Վսկ
 եթէ իմաստուն ես , ոն՞ և մարթէ
 գոլ քո , դագարեաց համաթուել
 զմահն 'ի մէջ չարեաց , որ վախճան
 բնակից չարեաց է , և սկիզբն կենաց :
 Յօժարականաւ և զոյգ ոգւով արտ
 ելանել պիտիս , որ վերագունալոց ետ

Մահն ունի զանյաղթելի հարկաւժ
 բուի. ուստի երկնչիլ ՚ի նմանէ, մտա
 կորուսից է. զի կարծիքք են յորոց
 երկուցանին. իսկունակքն սպասին:
 Տեն. զի ոչ մանկունքն տխմարք, և
 ոչ մտայեղքն երկնչին ՚ի մահուանէ:
 Արդ՝ յոյժ վատթարագոյն է, եթէ
 ոչ շնորհեցիք քեզ բանավարութի
 քո զանկասկածութիւն զայն, յոր
 ժամանեցուցանէ յիմարութիւնն:
 Բարձմամբ մահուանն, արեցեալ է
 կեանն. Գլամի կեալ, որ ոչ կամի
 մեռանիլ:

4. Շնորհատու եղև մեզ բնու
 թիւն, մինչ պարգևեաց առ ժամանակ
 մի, զվարժումն իւրոց հայեցարանաց:
 արդ՝ ի լրումն ժամանակին, չուէլի է
 մեզ: Մոք իմաստուն ժամանեցեալ
 ՚ի հողեվարն. (եթէ վերստին շնոր
 հիւր նման կեալ.) կամէր դառնալ ՚ի
 գութ որովայնին մայրականի. առ
 նուլ զանմարութիւնն տղայական.
 զերկիւղն տխմարական. զվտանգան
 մանկութե. զհողան այրացութե,
 և զաշխատանան ծերութե: Մչոք
 եկեաց այնքան երջանկապէս, որում
 հաճոյացի վերստին ծնանիլ: Մտա
 խոհ

խո՛հ լեր ուրեմն, թէ յո՛վերադիմես,
 և յ'որոց անջատիա: Արեւիւր չերկն
 չիլ յ'ելմանէ կենիա այսորիկ, եթէ
 յուսայիր 'ի մուտն միւսոյն: Ա՛յսէ
 տատճառ երկիւղի քոյոյ, զի ունայն
 էս 'ի բարեաց. որոց վասն սկասնիա
 'ի վախճան կենի քոյոյ կարօտանօք
 աշխատիլ: Ա՛պա՛ թէ ո՛չ, ո՛չ յող դող
 դէիր 'ի սեմանէ յա՛հտենի երջան
 կութեանն: Ա՛ռն արդարոյ, տան
 ջանք լինէր ծնանիլն, եթէ ո՛չ հե
 տեխւր մահն:

5. Ա՛յոք խնդու թեամբ ընկալա՛ւ
 զմահն, բաց յ'այնմանէ՝ որ վաղու
 բեմն տրամադրեաց զինքն առ նա՛ւ:
 Մտանեցո՛ զնա՛ քեզ, մշտախօսիւ՛
 մտածմամբ. զի յորժամ եկեսցի,
 զո՛ւարձութի՛ք ընդունիցիա: Օ՛ի եր
 կարակեաց լիցիա, ո՛չ ա՛ւուրքն, և ո՛չ
 ամբն բացակատարեն, այլ ողին. որ
 բաղձայ ելանել, և վերաթեւել 'ի
 սկիզբն իւր: Ա՛րկա՛ր եկեաց, որ բա
 րւոք մեռանի: Մարւոք մեռանի,
 որ բարւոք եկեաց: Ամի՛ս զանդոր
 րական իմն զմահ սլատրատուել քեզ:
 Այլորեաց մեծասրտաբար արհա
 մարհել զամ: Ա՛յ կարէ երկնչիլ 'ի
 մահու.

մահո՛ւնէ, որ զբազումս անդ Ըողոս
պրեաց յ'ինքէնէ, նախքան մահն
յափշտակիցէր: Աամնս քաղցրացու
ցանել քեզ զկեանդ: Վ բաց դիր
զամ հոգս, որք վասն նորա են: Ըր
պատրաստ առ ամ սեռս մահո՛ւնս.
Եթէ սուր, և եթէ ջերմատն խի
բարձցէ զկեանդ, մի լիցի քեզ փոյթ:
Վ յնա՛յ տրամադրեա՛ քեզ զկեանդ,
թէ կարասցես ասել յ'ամենայնում
ա՛ւուր: Աեցի: Վ, անկեաց անկասկած.
Ե մեռանի ուրախ, որ յ'ամենայնում
ա՛ւուր մեռուցանէ զինքն. որում
չնորհեցեալէ կեալ, յետ մեռանել
լոյն: ¹ Կարես բարւոք կեալ, եթէ
ոչ մեռցիս զօրհանապազ:

Գլուխ. իԹ:

Յաղագս Ռեծասրտութեան. (կամ Ռեծոգիտա
ութեան): Ստորագրութի առն Ռեծասրտի:

1. **Օ** Ա՛նձ իմն բացադանելէ ին
քեամբ խի անուամբն,
մեծասրտութիւնն, դերազանց ա
ռաքինութիւնն, որոյ կարն ամենա
կայտանէ. և ցանգ դիտէ առ մեծա
դոյնս: Վ, անոց ստրա՛ խրամատե
ցեալ

ցեալ տապալի, ամ ջան և կառու
 ցումն այլոց առաքինութեց: զի մինչ
 բազմադիմիք դժուարութիք սրտա
 Տին 'ի կիրառութե նոցին, յառնել
 պարտէ մտայն՝ և ընդդէմ նոցին
 գնալ համարձակօրէն, և դիմամար
 տիլ վստահաբար. և ոչ դառնալ
 յետս 'ի նոցունց, մինչև քանդեալ
 և ցրուեալ զամ կիրձս՝ և զմիջնորմն
 հակադրեցեալս, ժամանեացէ արիա
 բար՝ 'ի ստացումն իւրոց առաջադրե
 ցելոց բարոյն: Օ այս շնորհէ մեծա
 որաութիւն մարդոյն, որ միշտ միտէ
 'ի գործս Վճայրականս, և 'ի մեծա
 մեծս: Եւ Վճայնով զօրութեան՝ ան
 կասկած և յաջողակօրէն, ձեռնա
 մուխ լինի՝ և ևս 'ի դժուարագոյնս
 իրս: Համարձակելի է յինչ՝ եթէ
 կամիս լինիլ ինչ: Աչ կարէ՛ փոքու
 իրն լինիլ մեծ: Մեծ իմն իրէ մարդ,
 յորժամ իսկասպէս է մարդ:

2. Սիրան մեծ. ձկաթի միշտ առ
 մեծամեծս, և զայնոսիկ զհանուրս
 իբր զփոքրիունս խոտէ, որոց ցան
 կան ռամիկքն, իբր մեծադունից:

Օ առս մեծամեծս կատարէ, որք
 իցեն ըմբոնք բազմորակից սրտառոց.

բայց զինքն զսրատիւն զլացեալ, ոչ
 որոնէ. և զմատուցեալն ինքեան՝ խո
 տէ: Բայց միայն թէ այլապէս սրա
 հանջեցեց պատիւն Վ.Յ, և հնազանս
 դուրսիս: Օ ոչ ինչ առ ի սրարժանս,
 այլ զամենայն առ խղճմտանս վերա
 բերէ. և զվարձս՝ բարեպէս արարե
 ցելոցն, ոչ սրահանջէ ի ժողովրդե
 նէն, այլ յ՝ ինքեանէ իրէն: Բարձու
 կայ միշտ. գերազանց, անվանելի.
 զոյգ ինքեան՝ նամենայնում կացու
 թեան իրաց. և ոչ բարձրագունից
 տեղեաց տենչոյ, շատացեալ մեծու
 թիւ և եթ իւրով. Գերազանցէ զա
 մենայն, ամենեցուն տէր է. և վասն
 այսորիկ ոչ ումեք ենթարկէ զինքն.
 զօչոք աղաչէ, զիարտաբոյ ինքեան՝
 ոչ ինչ իրաց կարօտի: Զիք ինչ՝ որ
 զարհուրեցուցէ զնա, կամ խոնար
 հեցուցէ: Զառաջ ածէ զինքն, և
 տեսանիլ կամի. ոչ ջանիւ ունայնու
 թե, այլ փորձիւ աստիճանին, ներ
 ում կայ. և ճրիւքն Վ.Ճայնովք՝ ո
 թովք վերափայլէ: Կայ սակայն ընդ
 այսոսիկ, անյեղի և ծայրագոյն խո
 նարհութիւն հանդէպ Վ.Յ զի զնամ
 զբարիս իւրս. և զհամայնս փառս,
 ի

ի նմին անդրազեղու . դիտելով իսկ
օրէնս, զոչինչ ունիլ յ'ինքենէ, իւրմէ,
զոչինչ կարել' և զոչինչ գոլ: Բայէ՛
զեզերս առաքինութեան ճանաչել .
զինքենէ՛ և զիւրոցն իրաց, խոնարհա
դունաբար առզգալ . սակայն զու
նեցեալն նոքօք զփառան . (զերծեց
մամբ համեատութեանն .) ոչ արտա
մերժել: Փառքն՝ հետեւիլ սլարաի,
ոչ ցանկանիլ:

3. Բնդունի զսուրս հակառակոր
դաց, դիմադրեցելով կրծիւ . և ոչ
դիմամարտի, զի ՚ի ծայրագոյն կա
տար առաքինութեն ժամանեցէ:
Բնդարանց միջակից և սարկագու
նից, համեատ և բարեխառն առոցիկ
զինքն . առաջի իշխանաց և մեծա
տանց, ոչ սարկացուցանէ զինքն ոչ
չօղորթի, և ոչ թողու կորածնչիլ
ազատութեն իւրոյ, ՚ի նոցունց կա
րողութենէն: Արք սիրոյ, կամ ասե
լութեան արժանիք են, յայանապէս
ատէ, և յայանապէս սիրէ . և որք
հրասարակաւ ասիլ, կամ լինիլ կա
րեն, ազատաբար անձնիշխանօրէն
խօսի, և գործէ . զի ոչինչ երկնչի,
կամ յաւայ: () նոյնն առնէ, զոր
այլքն

այլքն առնեն մարդիկք. բայց ոչ նոյնապէս. և վասն այնորիկ վարի խուսափմամբ ընդ աամկին, և ոչ գիւրապէս զուգախառնէ զինքն ընդ ժողովուրդեան: Այլ յիշէ զզբաբար տուժիւնան. և յայնտիկ որք հարկաւորապէս կրելիք են, ոչ մրմնջէ, և ոչ ստրկանայ: Օսակաւս գովէ, բայց և ինքն ոչ ցանկայ գովիլ, այլ գործել զարժանիս գովութեան: Այլ կեայ ընդ հրամանաւ այլոյ, եթէ ոչ բարեկամին, և մեծաւորին. և ոչ գիւրապէս զարմանայ. զի ոչ ինչ երևի նմա մեծ, կամ նորոգ: Յամենայնում զխղճածումանկապ կած գոլով, ոչ շփոթի յիրացն վերահասիցելոց: Սչարժումն յամբարառոցէ. զձայնն՝ ծանր, զբանն՝ հաստատուն և հանդարտ. զի ոչ վազվաղէ, որ սակաւուց իրաց ջանայ. և ոչ կարի կազէ, որ շատանայ ինքեամբ:

Գլուխ. Ը:

Յաղագս համբերութեան: Առիւտ նորին երգործութեան: Յոցակ՝ ճշմարտի համ

վարժելոյ, որքան համբերութենս
 Վանդի՛ այնքան խումբք շարեաց
 դիմեն՝ ի նա խիղախամբք, և այն
 քան հակառակորդք պաշարեն, թէ
 ասիցի հանդարար. զինուորութիւն
 գոլ կեանք մարդկան՝ ի վերայ երկ
 րի: Վրեթէ՛ ոչ անցանէ վարկեանս
 մի, նորում չիցէ քաջապէս մաքառե
 լի: Աթէ՛ պակասիցին թշնամիքն
 արտաքինք, բաճականապէս ոսոխ է
 իւրաքանչիւրոք ինքեան, և դատա
 խազ: Վմէնջ՝ և՛ ի մեզ ծնանին, որք
 տանջեն զմեզ, և մարզեն: Վլալոյ,
 հմայեմք զկեանս. տհասք և խակք
 առ համայնս, բայց միայն վարժք
 յարտատու: Օնցս ուսանիմք նախ
 կնարար, և յայտմ գնեմք զջանմեր՝
 մինչև ցմահ: Վազումք գտանին՝ որք
 ոչ բնաւ ծիծաղեցան. ոչոք սակայն,
 որ ոչ երբեք իցէ լացեալ: Վո՛րոյ
 հարկաճորէ համբերութիւն, զի
 զկործն ամբայուցէ. զողին զօրա
 ցուցէ, և զառաքինութիւնսն կա
 տարեցէ: Վչոք կարէ ճանաչել՝ թէ
 զորքան ունիցի զկար, եթէ ոչ կրթի
 ցի ի նեղութիւնս: Այ՛ն իմաստուն,
 որ չէ՛ համբերող:

2. Չարունք է մարդոյն, որ ոչ երբ
 բէք զփորձէառ զբախտին ձախողա
 կի: Ասեն բժիշկք. թէ ոչ ինչ առա
 շել երկնչեւի է, քան ՚ի կարի բարոյ
 առողջութենէ: Այլ և նա՛ւս
 տեացն՝ ասի իմն հանդարտութիւն
 ծովուն, կարծականէ: Այլ թէ ձաղի
 ցէ և քայքայիցէ զքեզ թշուառահո
 ծութիւնն, ոչ է անաչառութի, այլ
 մարտ: Այլ թէ ոչ մարտիցիս, ոչ յաղ
 թիցես: Եթէ ոչ յաղթիցես, ոչ յաղ
 թանակիցես: () Ի եթէ մարթեղե
 Վի չարչարիլ, և այնպէս մտանել ՚ի
 փառն իւր. դու համարիս մասնա
 կից երջանկութեան օտարին լինիլ,
 թարց բնաւիցնեղութեց: Մոլորիս
 բոլորով երկնիւ, եթէ զայլ իմն ձա
 նապարհ ձեացուցես քեզ, որով
 մտցես յերկինս: Արհաւորք առա
 քինութեւն սոքա. առնել զբարի,
 և կրել զչար: Այց արդ ստացելոյ
 համբերութեւն ցուցակք, են սոքին,
 զչարիս օտարին, զուգամտութեամբ
 կրել. ՚ի մէջ խրատուցն Ա՛ճայնոց, ոչ
 տրտնջալ. ոչ փախչիլ յընկերակցու
 թենէ նոցին, որք չարարաքն են.
 ՚ի մէջ նախատից, պահպանիլ յ'ա
 տե

տեւութեան. որք վշտացուցանեն
 զմեզ, Վճայնոյ կամացն առդրել
 զայնս, 'ի չարիս, լուել. զչարարարսն,
 սիրել. զգրարարտութիւնսն զինեալսն
 ընդ գէմ, միայնոյ ինքեան Վճառ
 ցել, և մատուցանել նմա՛ զինքն. զս
 լով սխտրաստ առ յ'ամենայն առ
 ռասարնս, ուրախութիւն և գոհութիւն:
 Եւ մանաւանդ իսկապէս համբե
 րող գո՛ւ ճանաչի, որ 'ի վերայ անկա
 տարութեանց մերձաւորին՝ չէ՛ ան
 համբեր:

3. Վճասա և 'ի կորուստս բաշ
 բեացն արտաքնոյ, մեծագոյնս ախ
 փու՛մնէ՛, ներագննել զդժբող թիւ
 թիւն նոյին: Օ որ ինչ ստանաս, և
 զոր ինչ սիրես, զընական իմն հոսա
 նուտութի կնքեալ ունի յ'ինքեան:
 Վճքեզ գոյ, բայց չէ՛ քո: Մի՛ ծա
 նակեր զքեզ տենչմամբ մտածակա
 նի կայութեան, և հաստատութեան:
 Աչինչ կայուն, անկայնոյ, և ոչինչ
 յաւիտեանական գոյ առօրէին, բայց
 յ'առաքինութիւն: Սո՛ միայն անմահ
 սրտասի մահկանացուացս. այլքն՝
 զմահ իւրեանց, կրեն ընդ ինքեանս:
 Վճարութեմն. զոր ինչ և ունիս յ'այնմ՝
 տե

տեղւոջ դիր, 'ի մէջ սրոյ՝ և քոյ,
մեծագոյն լիցի միջոյ: Վ'առն բա-
րւոյ, ոչ ինչ կորնչի, զի զոչ ինչ ստա-
նայ իբր զիւր: Օ մէջ հեծեծես մինչ
կորուսանես զգոյսդ. մինչ մեռանի
որդիդ, հրդեհի տունդ. և մինչ կո-
րուսանես զհամեստութիդ. զամօթ
խածութիդ, զարիութիդ. ոչ լա-
ամենեւին մանաւանդ թէ սոքա բա-
րիք քոյքէն, և իրաւանց քոյ. նո-
քա՛, ոչ բարիք, և ոչ քոյքէն:

Եթէ կսկծաս մինչ կորուսանես զնո-
սին, ցուցանես զքեզ գող արժանի
կորուսանելոյ: Օ ոչ ինչ համարելի
կորուսանել քո, եթէ զոչ ինչ սիրելի
անկարգարար: Վ'բտաքինքն, ոչ
նեղեն զիմաստունն:

4. Մինչ միտելոց իցես զձեռդ 'ի
գործ ինչ՝ զնմ' պարագայս նորին՝ և
զդիպուածս, խոհեմու թի՛ք ներազն
նեա՛. զբազումս գոցես 'ի նա, որովք
ազակիդ կարացել միտ քո՛ եթէ ոչ
լիցին նախատեսիցեալք: Առէս ըզ
պաշտօնեայդ՝ կարէ՛ գող, թէ ոչ է-
կեսցէ վազվազակի՛. կամ զոչ ինչ
արացել ըստ քոյոց կամայ: Վ'նալից
ես առ այս ոմն. կարէ՛ գող, թէ անար
գե՛լ

դէլիցէ . թէ աղխիցին քեզ դրունքն .
 թէ ապախտ առնիցէ զքեզ : Օ այստ
 սիկ նախատե՛ս, և բնաւքն՝ խաղաղա
 կանք դիպին քեզ : Վստ ոմն՝ չեթող
 զիս՝ ի յարկն, մինչ զայլս մուծանէր .
 զխօսն իմ քամահեաց . ի ստրկագու
 նում տեղւոջ զետեղեաց զիս :

Բաղբաղանք են դանդաղ կոտի սրբ
 տի, յորս երջանիկքն և փափկա
 սունքն և անխոհեմքն՝ գթին :

Ոչ հայի յայսպիսիս, որ ոչ շփոթի
 ՚ի սոցունց . որ գիտէ զհամայնս սո
 սա, գոչ հարկս բնութեան : Վա՛ւա
 գոյնէ ապաքէն կրել, զոր ոչ կարես
 գերյարգել : Աթէ՛ ի չարակնութի
 կամ յանամօթութենէ ու մեմն նե
 ղասրտիցիս, զմտա՛ւած . մի՞ թէ իցէ՞
 հնար զի ոչ լիցին յաշխարհի եղեռ
 նագործք՝ և անպաակառք : Օ որ է
 թէ չկարէ գոլ այս . զի՛նչ նորագոյն
 գիպի, եթէ չար ոմն և անդգամ՝ չա
 բոք վարիցի ըստ բարուց իւրոյ :

Հայեաց՝ մի գուցէ մանա՛ւանդ դու
 իցես կշտամբելի . որ ոչ նախատե
 սեր մեղանչելոց գոլ զայնպիսին :

Միշտ անյեղ լի է աշխարհ . մուռ
 թիւնք են՝ ուր մարգիկք են :

5. Մինչ տաժանիցիս պատժիւ
 ունամք՝ ներազննեա՛ւ . ոչ զոր կրեսդ՝
 այլ զոր գործեցերն : Աթէ զիրաւն
 տսիցես քեզ՝ խտագունից պատժոց
 արժանի գող զքեզ ամենև ին խոտո
 վան լինիցիս, կամաւորապէս : Ա՛ճ է .
 որոյ ակնարկու թիւն, բովանդակքն
 տեղեն՝ ի մեզ : Ա՛յ խրատապատժէ
 զքեզ . զի բժշկիցէ . զի վարժիցէ . զի
 կարծրացուցէ . և պատրաստիցէ ին
 քեան : Ա՛ պառնեաց շարեացն պահէ
 զայնտսիկ, որոյ թուի թէ ներէ :
 Աւտի կարեմ գիտել՝ թէ զորքան
 սրտեղու թին ունիցիս հանդէպ աղ
 քատու թէն, եթէ դու յարազեղուս
 յ՛րնչաւէտու թիւնս : Աւտի ծա
 նեայց զորքանու թիւն անցեղլու թե
 քոյոյ, առ՛ի կրել զնախատս և զատե
 լու թի ժողովրդեանն, եթէ ՚ի մէջ
 կայ թմանց և զուարճու թեց ծերա
 նաս : Ա՛ ուայ զքէն, մինչ սփոփելիք
 զայլս ՚ի վշտակրու թե նոցին . ցան
 կամ ևս լտել, թէ միսի թարիչ իցես
 քեզ ինքեան . և հրամայող, զի մի
 կսկծայցես, և ցաւիցիս : Աթէ շնոր
 հակալ լինիս բժշկին՝ և զվարձս ևս
 հատու ցանես նմա, որ վշտանդէ և
 հա

Տասնէ՛ զանդամն քոյ . զմէ՛ն ո՛չ անտաս
 բժշկու թէն Վ. Ե. Խեղագարու թի
 է զնան կարծել զայնս, որք էն դեղք
 Ե թի կարողանային բանակուուել
 ընդ քեզ աղքատութիւն, Տիւանդու
 թիւն՝ և այլք համանմանք, զորս
 չարս կոչես դու, յառնէին՝ ի վերայ
 քո և ասէին. Օ ի՛նչ հակառակիս
 ինձ այր դու. Մի՛ թի զրկի՞ս ի բա
 րւոյ խեմնէ, իմովս փաստի՛ն. ի խո
 հեմութի. կամ յ'արդարութենէ,
 և կամ յ'արիութենէ: Աւ մի թի շի՞
 յ'անդ՝ կալ ընդ իս ցնծութի, և ու
 բախականաւ ողւոյ: Աւարիք վինին՝
 զորս չարս կարծես, է թի անկոխա
 տեցեալ՝ դերանցցես ի վերայնոցին:
 Մե՛ծ չարէ, չկարել զչարն տանել:
 6. Ի դիպուածս օտարաց՝ կարեա
 երբեմն կեղծա՛նորել զանյեղլու թի,
 բայց ո՛չ երբեք ի քոյս: Ի իցի քեզ
 լալիուենն հասարակ՝ ընդ տառապե
 լոյն. բայց ո՛չ լալիուենն ինքն սրաս
 ձառ. Ա՛ջ և խոնարհեցո՛ւ զքեզ ի
 վշտացեալն, զի կանգնեցես զնոր
 Աչ որք յարուսցէ զանկեալն, է թի ո՛չ
 զինքն կրկնեցէ և կորացուցէ:
 Ի այց զի նամ իրք, ունին զունկուենս
 16 Ժ՛՛ կրկինս

կրկինս. զմինն՝ բառնալի, և զմիւսն
անբառնալի: Աթէ որ զըսպարտիցէ
զքեզ՝ մի ըմբռնիցես զնա՝ յայնմ
կողմանէ որով զըսպարտեացն. զի
սա է ունին որով բառնիլ չկարէ:
Այլ զմտաւ անձ, վերագնեցեալ
զնա՝ նոյնով արեամբն Վի. և ՚ի
նոյն փառս հրահրեցեալ: Այս
պէս ըմբռնեցես զնա, որով ուն-
կամբ է բառնալի: Աւ զի սիրելու
թին, կարի աղօտածայն է ՚ի կշտամ
բութիոն ազատականն, ջանասցես
լեւ միշտ զճշմարտութիւնն ՚ի հակա
ռակորդէդ: Օ ի նա, հսկէ՛ մշտնջե
նապէս, և զկծեցեալ լրտեսէ զա
րարս և զիրս քոյինս. ուստի դիւրա
բար զանխլին ՚ի քէն չարիք քոյ, քան
՚ի նմանէ: Ա՞յլ զքեզ ընդ փողոցս
և ընդ հրապարակս, և զախտ ոգւոյ
քոյոյ, կամ զգաղելին՝ կամ զապախտ
արարեան, բարկացեալ ցուցցէ՛ նա՛ն
Յայտմանէ ուսիր զպիտոյս քոյս, և
հոգ տա՛ր փրկութե քոյոյ: Օ գուշե
զաբար շրջանկատէ զինքն, որ ծա
նեաւ արարաստ գոլ ինքեան, զգա
տախազ և զհակառակորդ իւր:

7. Յարատեութին, է սլտակ՝ և

կատարումն ամենից անարքինութեց։
 Սկսողացն խոստանի յաղթութեն,
 բայց արի յարատևողացն։ Ա՛ս որոյ
 նախ քան զնո՛ւ ջանա՛, զի զայս ստաս
 ցիա։ Աչինչ գոյ այնքան պիտանա
 ցու, թէ՛ ՚ի յանցմանն իցէ օգուտ։
 Յետո՛ւ ընդ կրունկն նահանջիս, է-
 թէ առ և անդրագոյնան ոչ նկրտիս։
 և էթէ սկսանիցիս զտեղի առնուլ,
 զիջանեա։ Ա՛նտե՛ս միանգամ զինչ
 կամիցիս, և մինչև ց՛ել գ. քս, յարա
 տեւա՛ ՚ի նմին։ Յեղեղուկ սրտիէ,
 հանսպաղօր զնորագոյնս սկսանիլ
 վարժեցողութիս, և զնորօգս արո
 նել ինքեան զաթուս։ Աչ պարտէ
 զի լիցիս յ՛սցուրեք, այլ՝ այլ խնս։
 Տունկն՝ որ ստեպ խլի, և անկի, ցա
 մարի։ և դեղոց յաճախապէս փախո
 խումն խարտանէ զառողջութիս։
 Եթէ Ա՛ռաքեալն՝ անօթն ընտրու
 թեան, չնկատելով զոր նախ արա
 բեալն էր, այլ զոր առնելն պարտէր,
 ոչ միով ի՛նք ըմբռնեալ զինքն հա
 մարէր։ զինչ տարա՛ առնելի է քեզ,
 որոյ ցանկալի յոյժ լինէր, թէ կարէ
 իր՛ի վախճանի քում, սկզբան նորին
 բաղդատիլ։ Տե՛նչ գրոց, յ՛ոչինչ
յ՛ար

յարբենում շիջանի . սէր ընչից , ան
յագելի է . չգիտէ ընանիլ պատուոցն
իղծ : Իրքն՝ ունելոց զվախճան , ա
ռանց վախճանի խնդրին : Իայց
զՎ՝ ճային իմաստութիւնն , եթէ հա
րեանցի իմն ճաշակիցես , յարածամ
յագիցեալ զքեզ կարծիցես :

Վ՝ յլով իմն կերպիւն կոչէ զքեզ ՚ի
կատարելութի , որ ասաց . եղերունք
կատարեալք , ոպ և հայրն ձեր երկ
նաւոր կատարեալէ : Վ՝ յս վախճանս
յառաջագրի քեզ , զի գիտասցես
միշտ գոյ տեղի աճման , առաքինու
թեան քոյոյ :

Գլուխ . Ըն :

Յաղագս Բարեկատունութեան : Որքան էնչ
Բաղնիսիցէ նմն , աճօնկածութեանն :

Յաղագս պահեցողութե , և ողջախոհութե :

1. **Բ**՝ րեխառնութիւնն , իշխէ
ժապիտութեց՝ որք ՚ի ճաշակ
կէ , և ՚ի շոշափակէ յառաջագային .
զնուազութիս՝ և զառաւելութիւնս ,
ատէ և արտաքսէ . համահետեի հար
կաւորացն , որքան թուլացուցանէ են
թաղատումն ուղղաշաւիղ : Կանոն

նորին անցեղի՛ է՛, ունիլ վասն չափոյ՝
 միայն զհարկաւորութիւնն յայնտ
 սիկ, որք պատկանին մարմնոյն. և ո՛չ
 երբեք մատիլ առ փափկութիւն՝ վն
 նոցին: Ա՛յսու առաքինութիւն յորի
 նի. զի մի՛ ՚ի մարդոյն, փոխիցիս յա
 նասուն: Օ՛յողունս բաղճիւսէ՛ նը
 մին՝ ամօթխածութիւնն. սանձն մն
 լարից շարժողութեց. ցուցակն բա
 ղեղարդութեան. պահապանն մաք
 ըութեան, և վկայն անմեղութե:
 Ա՛թէ ժառանգիցէ՛ նա՛ զմիտքո, ու
 սուսցէ՛ քեզ երկնչիլ յամենից զազ
 բագործութեանց, և խորշիլ՛ ՚ի բնա
 շից իրակութեանց անձահից. զներ
 կայութիւն Ա՛յստուէլ՝ և յամու
 ղեք պատկառիլ՛ ՚ի քէն. և զայն միշտ
 սիրել զխմանալի գեղեցկութիւն, որ
 յոյժ պայծառափայլէ՛ ՚ի յառս բա
 ղեխառնութեան: Մայց յայնժամ
 ծանիցես զքեզ գոլ ամօթխած, յոր
 ժամ սարսիցես յանուանէ՛ և եթ ան
 բարեխառնութեանն. յորժամ որ
 մունքն քոյին, ծածկիցեն զքեզ՝ ո՛չ
 թաղուսցեն. զորս բազումք հաւա
 տան շրջապատեալս զնոքօք, ո՛չ զի
 անկասկածադոյն կեցցեն, այլ զի մե
 ղի

զիցեն թագնագոյն: Այլ զի՛նչ ասան
 ջական է գաղելի գրեզ, և փախ
 չիլի յ'աչաց և յ'ունկանց մարդոց:
 Մ'նդ քեզ միշտ է՛ Մ'ճ. որ յ'ամուրեք
 անսանէ գրեզ. ընդ քեզ է՛ և խիղճ
 մտի քոյոյ, որ յ'ամուրեք ամբաստա
 նէ գրէն:

2. () Կիրառումն կերակրոյ՝ և
 ըմպելւոյ, պահեցողութիւնն և ժուժ
 կալութիւնն. իսկ՝ որք առ շօշա
 փակն պատկանին, ողջախոհութիւն
 և պարկեշտութիւնն բարեխառնեն:
 Վ կիրառութի խորտկացն, դժուա
 րագունել իմն է՛, արտաքս քան զսահ
 ման հարկաւորութենն ո՛չ ելանել:
 Արովայնն՝ սրատու իրանաց ո՛չ լսէ.
 խնդրէ՛ բողոքէ՛, և զհանապազոր
 դեան հարկն պահանջէ: Մ'այց թէ
 որքանեաւ փոքու յետս ըղիլ և համն
 զիլ կարիցէ, և որքանեաւ աղօտագու
 նիւ հարկիւ շատնայցէ, ո՛չոք մտածէ:
 Ստիպեմք զբնութիւնն, ծառայել մո
 լութեանց. և զքաղցն և զծարաւն,
 որք բնականօք դեղիւք դիւրապէս
 նուաճիլ կարեն՝ զանազանիւք խորտ
 կօք և ըմպելեօք, դրդեմք և բորբո
 քեմք: Վսլ և ողջախոհութիւնն,
 դժուա

դժուարաւ պահպանի 'ի մէջ այսցա
 նեաց բղջախոհականաց դրդողու
 թեց, եթէ ոչ սանձահարեալ պա
 պանձեցուցէ զնոսա՝ երկիրն Մ. Ե.
 փախուսան 'ի փաստից. պահպանու
 թիւն զգայութեանցն, և պատկա
 ռումն յ'ինքեանէ: Ար ոչ ամաչէ յ'իւր
 մէ յ'ինքեանէ, և ոչ յ'այլոց կարէ ա
 մաչել: Ասմիս ողջախոհ լինիլ. զըս
 պեան զակնդ. զի մի յակամայ սիրի
 ցես, զոր անդգուշաբար ակնարկե
 ցեր: Օ ինչ զարմանաս, ընդ հողա
 նիւթեա և ընդ աղցաճոր գեղեցկու
 թի ստեղծուածոյն: Ապասեան սա
 կաճիկ մի, և ահա ոչ է: Օ պայծառ
 և զլիալիր հակասան, հերկեսցեն
 կնձիւքն տաղտուկք, և զզուալիք:
 զլուսատու լապտերս աչացն, զքողեա
 ցեն ամպք տխրազգեացք մ'թու
 թե: զփողոսկրն գեղգեղուն ատա
 մանցն, ծածկեսցէ ժանկն: Փախի՛ր
 և օ յ'ընկերակցութեանէ թիւրից և
 խենեշից արանց, խորշի՛ր յ'ամենից
 մեղկութեանց. նուաճեան զմար
 մինդ՝ ծովիւք. և խատագոյն իմն տա
 ծեան զնա: Աորնչի՛ որ կարի սիրօղն
 է իւրոյն գերեզմանի:

Գլուխ. ՆԲ:

Յողաֆա հեղափոխան, և գեղափոխան:

Երբ ասանչ իւրոյն գործն՝ և գերազանցութիւն

1. **Օ** Ի մեղկացուացես զգիւ
մումն քարկու թէն, հար
կաւոր է հեղու թիւն. որպէս զի մի
կայսր, կամ և անգր, քան զկո
պարսն ու զգասասհմանա՝ ՚ի մասինս
յ'այտմիկ միտիցես: Ի քարկու թէն, է
սուսեր բնութէն. որով ճանչէ վա
րիւ, յորժամ կշտամբել և իւրապա
ստատել հարկիս զմեղանչողան ըստ
քոյոյ իշխեցողութե. յորժամ թե
լագրէ խոհեմութի. քոյ զքոյդ, կամ
զայլոցն զրպարտութիւն արամեք
ժելն դու հարկաւոր, ըստ պապաւաւ
ւոր եղանակի. զի մի ամեացէ յ'ան
ստատողութէն՝ ասկիւրատիցն թոյլ:
Վնողորմ է, այնքան՝ որ ներէ ամե
նից, որքան՝ որ սէ ումեք: Իսկ յոր
ժամ ըստ պահանջման արդարու
թեանն, ստատելիք իցեն ստատա
սարտքն, յիշեալ զհեղութի և զգր
թութիւն: Վջ ՚ի պատիժս նոցա՝
իբր յ'ակամայ. և այնպիսի լեր առ
մեղանչողան, որպիսի է առ քեզ Վճ:

Ու

Ո՞ր նա՛ համբերեացքեղ, զի լաւա
 գոյն արասցէ. նոյնպէս և դու համ
 բեր նոցունց՝ զի ուղղիցին: Ընդոս
 նես զբժիշկն, եթէ յուսահատե՛ս
 զհիւանդն: Ընքան դիւրին է բը
 ժշկութիւն հիւանդին, որքան խնա
 տութի բժշկին՝ և բարեգթութիւն:
 Ընք հեղ՝ գերազանցէ՛ ծովու բար
 կութեն, իբր զապառած բարձրա
 անդակ. և զալիան դիմեցէ՛ յինքն,
 վերլուծանէ և խորտակէ. ոչ միշտ
 պատժիք, այլ բազմիցս ապաշխա
 րութեամբ շատանայ: Ընդադակէ
 Փրկիչն աշխարհի, առ դասս մարդ
 կայնոյ սեռի: Եկայք ամենեքեան
 և ուսարուք յինէն. ոչ բուժել
 զհիւանդս, ոչ սրբել զբորոտս, ոչ
 կուրաց զլոյս, և ոչ մեռելոց զկեանս
 շնորհել: Իսկ զի՛նչ: Ուսարուք ասէ
 յինէն, զի հեղ եմ: Ե՛րայսմ ամբա
 րեալ թուի՝ զնմ գանձս իմաստու
 թե և գիտութե իւրոյ, զի՛ ինմանէ
 ուսցուք գոլ հեղս: Ընքան գերա
 զանցութիւն է հեղութեան:

2. Որպէս հեղութիւնն զբարկու
 թին, նոյնպէս և գթութիւնն, բա
 րեխառնէ և համօղէ զպատժողու
 թիւնն,

Թիւնն: Եւ, առ նամնս. սա, առ
 իշխանս՝ և վերակացուս և եթ պոռչա
 ճիւ. () ի գործ սորին է, աղօտագոյնս
 տալ զպատիժս, քան զոր պահանջեն
 իրաւունքն. ոչ յ'երկիւղէ շահին, սի
 բելութեանն, և այլոց շարժաութից
 համանամանեաց՝ ոյլ ՚ի հեղութենէ
 ոգւոյն: () է հարկաւոր զժեռունս
 լերանց հատանել. ՚ի ծայրս տաժա
 նուտից բլրոց, զբերդունս կառուցա
 նել. զթութիւնն՝ փրկէ զիշխանն՝ ի
 տախարակում վայրի: Սա է, ախոյ
 եան անվանելի, որ անկասկած առ
 նէ զտէրութիւնն: Եւ իշխանն չար՝ ա
 տի, զի երկնչի. և երկնչիլ կամի, զի
 ատի. () այց յ'որմէ երկնչին հնա
 շանդեցեալքն, ատեն. և որոք ատէ
 զոր՝ ցանկայ կորստեան նր: Տէր է
 կենաց թագաւորաց, որ զիւրն անգոս
 նէ: () ուր ամրացուցանէ զինքն՝
 իշխանութիւնն, որ ոչ է ցանկապա
 տեցեալ բարեմտութիւնս իւրայնոցն:
 Եւ թութեն իշխանին. բազմազանքն
 տանջանք. որպէս բժշկին, յոգնա
 թիւքն թաղմունք: Եւ զ' եթէ թա
 գաւորն զսպէ զկար իւր, եթէ զժե
 ղանս և զզրպարտութիս անգոսնէ.
 և

և եթէ մտխոյն ինչ ՚ի բարկութի
 օտարին, և յիւրոյն ոչ ինչ ծախոյն,
 յայնժամ ցուցանէ զինքն ճշմարտա
 պէս թագաւոր: Վաջարտին է,
 դուհեզատի, և խաղաղական:

Գլուխ. Էգ.

Յաղագս համարումք: Արինն էն գործք ա
 սամասիրումք: Օր կանոն պահել էյն
 ՚ի հրատումն յաղաքարոյումն:

1. Մե սառ թիւնն, զայլ ամե
 նայն ձիրս ոգւոյն, զարմա
 նազնաբար զարդարէ: Մա՛ գաղա
 փարէ պարկեշտութի, և սանձ մո
 լութից: Սէպէս լուսնն բանիւ,
 զգեւելօքդ և շարժմամբդ՝ մատնես
 զքեզ: Վշան առաքինութեանն ՚ի
 փոքրկանց ևս իմանի: Վէմքն,
 ծաղրն՝ ճեմումն և շրջածումն ա
 շայն, ցուցանեն բազմիցս զմարդն,
 թէ որպիսի իցէ: Մյուսկս կեանց,
 թէ անքն ծանխցեն զքեզ արժանի
 գող վիճակակցութի հրեշտակաց:
 Մահեան զգեղ և զճահաւորութի
 ՚ի շարժմունս համայնց անդամոց, ՚ի
 ճայնում, և ընհայեցման. զի մի ինչ
 իդա

իդացեալ և մեզ կուեն իցէ 'ի նոսում,
 և մի ինչ գռեհական՝ կի՛ ամաբողեւոյն:
 Ի սկական համեստութիւն՝ ի յ'ողւոյն
 առ մարմինն անցանէ, և ի ներքնոյ
 բարույն ծանրութե՛ք արտաբղխէ 'ի
 մակերևութիւն, որպէս՝ զի միան հայ
 իցի յ'արտաքս իբր՝ ի յ'արականաց
 իւրոյ: Ը՛յր համեստ, կենդանի նամա
 նակերտ Ը՛յր է. քանզի միայն հայե
 ցումն նորին՝ զտեսանազան շահէ՛ և
 շինէ: Ա՛ռ. Թէ որքան բարեոք է
 տեսանիլ, և օգուտ լինիլ: Ատակա
 նի ևս առ համեստութիւնն՝ ոչ վեր
 անցանել զթէտ Թի կայութեանդ,
 զգետտիւք և վերարկելեօք, զարդու
 տանդ, և բազմութե՛ք ծառայիցդ:
 Առքան կիրճք ողւոյդ, որովք ոչ
 դու, այլ որք արտաքոյ քոյնն զար
 դարին: Օ՛ մէ՛ ուրեմն խնդառ մնա
 տաբերի՛ւ չարեաւ քով. ընդէ՛ր հիա
 նաս ընդ ինանիրա, և ի բազմութի
 կրճից քոյ պարծիտ: Գ՛ոն այս
 ծառայից որ շրջապատէ զքե, յ'որմէ
 բա՛ւականապէս զգուշանալ չկարես,
 ուղղագոյն իմն էր կոչել զնա հէ՛ն
 Թնամական: Կ՛իտել կամին, զինչ
 առնիցեսդ, ոչ՛ զինչ հրամայեցես:
 Ը/իք

Չիք խոնարհագոյն քան զմուտ նոյնին . ոչինչ լրբագոյն քան զարարնն , և ոչինչ պտելագոյն քան զելն :

2 . Ասուամնատիրու թեանն կրկին են ձիրք . մինն է , բարեխառնել զախորժն գիտելոյ . որ բաղմիցս , առաւել քան զչափն գող սովոր է . և միւսն՝ զթմրութիւն և զճանձրոյթն՝ ի բաց թօթափել , և զջանս ոգւոյն զարթուցանել առ՝ ի սուամն հարկաւորաց : Ի նու թին շտրհեաց մարդկան զմիտս հետաքրքիր . և ինքնագէտ արհեստի և գեղեցկութեան իւրոյ , ծնաւ զմեզ հայեցողս և տեսողս գործոյ իւրոյ , գիտելով . թէ կորուսանէր զպտուղ իւր , եթէ զայնքան մեծամեծս , զայնքան պայծառս և զուշիմաբար շարայարդարեցեալս , ցուցանիցէր յանապատի և յամայնոյ վայրի : Ի այց վաանեմք մեք զբարիս բնութեն , հետաքրքրաբար զննելով զայնս , որք օգտակարագոյնք էին եթէ անգիտանային ի մէնջ : Ի՛չ նա իմանայ և իմաստասիրէ՝ որ զբաղումս գիտէ . այլ որ իմանայ իսկօրէն զայն , որ պատկանի առ իրն առաջագրեցեալ : Եւ յնք ուրա

նելիք

նեւիք են նախկինաբար, որք վերաբե
րին առ փրկութիւնն. իսկ զայլն,
որքան սակաւ ընթերցցիա, ոչ սպառ
նամ և ոչ իսկ ստիպեմ. մինչդեռ
զընթերցեալոց. յարմարեցուցա
նես վարուց բարեաց: Եւ այց զգուշ
ւեր. մի գուցէ ընթերցմունք գրոց
այլանդակից, ունիցին յինքեանս
տատանուտս ինչ և զվայրասարս,
զաղճատականս, և զանկայունս:

Յիսկականս և՛ի գուտս ընթերցմու
նքս և՛ի գիրս զբաղիլ պարտիս, և թե
կամիս շահել և քարշել ինչ ան
գուտ, յոգուտ քեզ՝ և՛ի նպաստու
թիւն կենացդ, որ հաւատարմաբար
վերաբազմացի յոգւոջ քում: Սանս
զանքն ընթերցմունք, հեշտացուցա
նեն. այլ ճշմարիտ և իսկականն,
նպաստէ և օժանդակէ:

3. Տալի է երբեմն թոյլ ինչ ոգւոցս
և ազատութիւն. և՛ի յաշխատն յա
ճախառու, ներախառնելի է հան
գիստ ինչ. զի չկարէ տեւել որ չունի
զհանգիստ փոխաբերական: () ըի
նադիրքն՝ սահմանեցին զաւուրս ո
մանս, որովք բռնադատիցին մար
դիկք հրապարակօրէն ՚ի զքօտանս,
և՛ի

և 'ի զոճարթութիւնս պարսպիլ . զի
 մոքք մի վեր ընդունիցին զգորութիւնս
 լուծեցեալս . և զթուրացեալս 'ի յաշ
 խատանայ : Իսկ զլքումն և զխոնջ
 ոգւոյն , վերաբողբօջեն արարք յագ
 նադիմիք . Կր : Օ բօնու ըն , 'ի վայել
 չում և յ'ընդարձակի վայրջ . որ
 սէս զի ազատականաւ բացակայու
 թք երկնի , վերամբարձյէ զինքն
 միան . և յօդոճածքն կորովայեալք
 առոյգացին . արտաքոյ քաղաքաց
 և շինից զգնալն , հեռի 'ի քաղա
 քայնոյ զազրահոտութեանց և ամ
 բոխից . հաւորսութիւն , և անաս
 նորսութի , որք չյցեն անվայելք կա
 ցութեան քոյոյ . և ձկնորսութի , որ
 ամբծագոյն այլոց է , և անմե զագոյն
 ընթերցմունք ուրախականք , և գիւ
 բխացք . եղանակումն երամշտա
 կան , և համեստունակ ինչ խնդ .
 նա և կատակարկու թիւնք անվասաք ,
 և քաղաքարոյութիք . յ'որոց 'ի բնց
 լիցի ամ զրարտութի և անվայել
 չութիւն : Կն ոմանք կարի մարդա
 տեացք և սոպեաք , որք անկեալք
 գնին յ'իւրեանցն մթնաբարոյութե .
 յ'որոց ոչ երբեք կարելի է արտելու
զէլ

զեւ զուարթական իմն խօսատրութիւն
 իսկ այլք, միշտ զբազեցեալք ՚ի կա
 տականս և ՚ի ծանակութիս, ոչ երբեք
 բնաճորէն զինքեանս իրաց վճարից և
 իսկունակաց. և ոչ իսկ մեկուսանան
 ՚ի գումարից մարդկանց և ՚ի խմբից:
 Ա՛րդ՝ զուգախառնել պարտէ զոս
 տա՛, և փոխաբերել. զի միայնաճո
 րութիւնն անխառնական, զկարօ
 տանս մարդկանց արտագործեայէ.
 և յաճախութի քո, զերբեմնութի.
 և այսպէս փոխարինականաճ կըրթ
 մամբ, մինն լիցի դեզ միւսոյն:
 Ա՛յնպէս և զատելութիւնն աշխատա
 նաց, բուժեսցէ պարապն. և զձանձ
 րոյթ պարապոյն, աշխատն: Կո՛նն
 և սբազումք, որք զկար և զզօրութի
 իւրեանց չգիտեն անօրինել, և հրա
 մայէն ինքեանց առաճել քան զոր
 կարեն: Ա՛յն ՚ի նստում չափ: Ա՛յն թո
 ղուլ գիտեն զուսումն առ ժամանակ
 մի, և ոչ սկսանիլ. զի մինչ ընդոս
 տուցանեն զինքեանս ՚ի յաշխատս,
 շարազուգին տիճքն՝ գիշերոց. և ոչ
 թուլացուցանեն, մինչև թուլաս
 ցին և լուծցին: Ա՛յն զարձեալ. մինչ
 ՚ի խաղս և ՚ի պարապս արձակին,
 այնքան

այնքան վերլուծանեն զիւրեանս,
մինչ զի առնախկին սովորութիւնն
հազիւ կարիցեն այսրաքարչիւ: Եւ յն
պէս ուրեմն տալի է ոգւոյն միջար
կութի իմն ժամանակի զի թուլացի
փոքր մի, այլ ոչ զի վերլուծցի:

Եւ այս, քաղաքարոյութիւն. զի
զիսկունակս կացուցի, զկողարս, ի
որս անդրանցանել անձահ իցի:

Եւ ահայնքն ևս՝ լինին վատթարք,
մինչ վերանցանէ որ զչափն արդա
րական:

Վլուխ. ԼԷ:

Յաղագս խոնարհութիւն: Յորում առհայտացի:
Սան ճանանչման իւրոյ ինչեան: Սորա
գրութի ճշմարտի խոնարհին:

1. **Ի**Վրիառուէ եկն խոնարհու
թիւնն: Եւ ինքն հռչակեաց
զսա բանիւ, և ուսոյց օրինակաւ:

Սա, յետ առարկնութեանցն Վճա
բանականաց և իմացականաց, ի մէջ
այլոց՝ ունի զնախադահութիւն. զի
տարամերժէ՝ զհարարութիւն, որ է
սկիզբն և արմատ ամենից չարեաց:

Սա՝ սիրելի առնէ զմեզ Վ.Ե. զի

ընդ խոնարհաց է՝ խօսակցութի նր՝
 Վաանց սորա. որ է հիմն առաքինութեց,
 որ ինչ 'ի հողեկանում շինուածում
 վերակառուցանի, ոչ խկու
 նակ, և ոչ կայուն լինի: Ալ թէ
 պէտ անուամբ իւրով՝ երեւի խոտան
 ինչ և սարկագոյն կրել յ'ինքեան.
 տակայն է՝ առաքինութիւն վեհաց.
 զի է՝ առաքինութի կատարելոց, և
 վերամբառնայ զողին 'ի խոկմունս
 բարձրագունեղս: Չեռնամուխ լի
 նի յառս վսեմականս, թարց վտան
 գի փքացման. 'ի տաժանուտս, ա
 ռանց երկիր զի դժուարութե. բարձ
 րագէտ, քաջայաղթ՝ մեծողի. և
 ցանգ 'ի նոյնում կարգի և ձևոջ են
 թակայանայ: Ալ առկայանայ խո
 նարհութիւնն, որպէս կարծեն ռա
 միկք. 'ի սոսկ և եթ քամահումն և
 յարհամարհումն իւրեան ինքեան,
 այլ 'ի բարեխառնեցեալն յ'այն, փա
 ռաց և սրտուոց յ'ախորժման, և 'ի
 ցանկութե նոցին. որովք խորշոցի
 յ'անելորդէն, և հեռասցի 'ի պակաս
 սութենէն: Վ' խորժէ՞ զփառս այրն
 խոնարհ, իբր զհարկ իմն առաքինութե.
 սրաիւ՝ ուղղապէս դիտելով 'ի

դործն. ոչ վասն պարծանաց, այլ միայն սակս առաքինու թէ. և որքան ինքն առաքինու թին պահանջէ:

Վարդինաւոր է նմ փառք, զոր ոչ ծնանի առաքինու թիւնն: Վայց զի այր խոնարհ, (որքան կարէ նկատել նրբահայեցու թիւն մտացն,) զոյդ և իրաւացի ներազննող ինքեան է վասնորիկ զնմ փառս, արժանատէս արհամարհէ: զի ծանեալ թէ որքան գոյզն ինչ իցէ, զոր նա յ'ինքե նէ բաղճիւտէ 'ի դործս առաքինու թեան. նա և երկնչի, զի մի 'ի յախորժմանէ պատուոյն ճահաւորի, անկցի յ'որոնումն անճահաւորին: Վնկատկամագոյն է քամահել զպատիւս. զի որ ընդբարէ, առաւելու. որ անգոսնէ, աճեցուցանէ:

2. Վասն այնորիկ չես խոնարհ, զի ոչ ճանաչես զքեզ ինքդ: Չիք երկիր այնքան բացատ, զորմէ խնկասն վիպողին, դիւբագոյն հաւատայցես: Օինչ է մարդ: Վխտաժէտ մարմին, և բեկանուտ. մերկ յիւրմէ բնու թեւէն. կարօտ գոյից օտարին, և են թարկեցեալ ամենից զրարարու թեանց ժամանակաց:

()ան

Օւնդ ուճած կա՛նի . տաղտուկ իմն ,
 և զազրագոյն կենդանի . գիւրակոր
 ծան առ ամ չարս . այնքան ախոյա՛նոր
 և խրամատեցեալ զգայու թ ք , թ է
 զերկրայինս երկնայնոյ , զհոսանուտս
 յա՛նտէն ահանացն ախադասէ :

Մտտէ ամ մարդ մտեղի : Աջ ու մեք
 կենդանւոյ կեանն տկարագոյն , ո՛չ
 ու մեք կատարումն չարագոյն , յ' ո՛չ
 ու մեք աղմկագոյն երկիր զ ներգոյ .
 և յ' ո՛չ ու մեք մեծագոյն վավաշտու
 թիւն : Աւտի է ուրեմն քեզ այդքան
 հպարտութիւնդ , ո՞վ ողորմելի և
 ստրկանիւ թ ստեղծ ուճած գ . ամենա
 թշու՛առ , և ասերջանագոյն բնա՛նից
 ստեղծ ուճածոց : Հայեաց 'ի թշու՛ա
 ռութի քո , զմտա՛ւած զարհամար
 հոտութի և զխրթնազարդութի քո ,
 եթէ գոյ 'ի քեզ նշմարանք ինչ բանա
 վարութե : Յայնժամ լինիցիս կա
 տարելասպէս խոնարհ , յորժամ ու
 ցիս ճանաչել իսկասպէս զքեզ ինքդ :

3 . Ղշմարիտ խոնարհն , քամա
 հէ զինքն ամենեւին . և ո՛չ կամի զի
 համարեցեալ լիցի խոնարհ , այլ ա
 նարդ և երկրամած . զպատիւնն ին
 քեան սրտկանեցեալն , վերաբերէ
 առ

առ Վճ. և կասկածէ զինքենէ, յ'ա
 մենայնում իրի. խնդայ ընդ նախա
 աննա իւր. և այսու միայն հպարտ
 գոյ, զի զգովութիւնս անգոմնէ:
 Խորհի զինքենէ ըստ այնց, զորս ունի
 յ'ինքենէ. իսկ զայլոց՝ ըստ այնց,
 զորս ունին յ'Վ. յ. և այսպէս բազ
 դատելով զինքն ընդ այլոց, ստրկա
 գոյն և երկրորդ ամենից վարկանէ.
 զի այսէ ուշիմութի խոնարհութեն,
 բազդատել զյատուկ չարիս ընդ
 բարեացն օտարաց, յ'որմէ իւրաքան
 չիւրոք ամենակատար, կարէ՛ թարց
 ստութեան, անկատարագոյն այլոց
 վարկանել զինքն: Ալ ևս ճշմարիտ
 խոնարհն, դնէ զինքն ընդ իշխանու
 թք մեծաւորին, ամի՛ հնազանդու
 թք. զյատուկ կարօտանս իւրս, ո՛չ
 կատարէ. զսլակասութիս իւրս, յօ
 թարօպէս բացայայտէ. զամ՝ զբար
 ստութիս համբերութք կրէ. զստրկա
 գոյնան ևս, ուրախութք ընդ գրկէ.
 միախշի յ'ամենից եզունակութեանց.
 պահէ զինքն ՚ի բազմախօսութենէ.
 ցանկայ թագ չիլ և անգիտանիլ. ՚ի
 ներքոյ քան զինքն դնէ զամ, և զինքն
 ստորև ամենեցուն. և զբոլորն զինքն,
 ՚ի

'ի ներքոյ ոչ ընչի ներառիակէ: Ամօթ
 խած, և շրջակնած է. ոչ բարբառի,
 եթէ ոչ ստիպիցէ հարկաւորութիւն.
 և այն՝ համեստաբար և թարյ ծա-
 դու. ցանկացեալ մանաւանդ լալ,
 քան ծիծաղիլ: Օխոնարհութիւն
 սրտին մարմնովն ցուցանէ. աչօքն
 երկրահայեցիւք, ծանու և համես-
 տաշարժիւ զգնացմամբ. ամօթունիւ
 և կորակրկնիւ գիմաւ, հանդոյն մա-
 հասարտի, որ անդ և անդ կալի իցէ
 'ի սարտափելու զատաստանում Աս-
 տուծոյ: Վիտակ պատժապարտու
 թեանց զորս գործեաց, և ան իսկ
 զչնորհէն, և կարծունակ զփրկու
 թենէն. ոչ համարձակի զաչն 'ի
 վերամբառնալ յ'երկինս, այլ ընդ
 մաքսանորին կայեալ 'ի բացուստ,
 ջերմածաւալեօք աղօթիւք հայցէ
 զներումն մեղանաց: Ամաչէ՛ յամե-
 նից գործոց իւրոց, խոտէ՛ զնմ բա-
 րիս երկրաւորս. ներբաւկոխէ՛ ըզ-
 բնաւս հանդէսս և զխումբս աշխար-
 հի: Օ ի զբոլոր աշխարհս զոչինչ
 համարի, որ զինքն ոչինչ գոլ հաւ-
 ատայ:

Յաղագիս կայոռնի կատարելոյն: Պատկեր
ատն կատարելոյ. Լիւծան կատարելոյ կենին,
է միանորոսնիանն ընդ Վ.Յ:

1. **Մ** Լ. տարեալ ասի նա՛, որում
մէ ինչ գոյ սրակաս: Լ. շ. զի նչ
կարէ, գոլ սրակաս այնմ, որ մաքրե
ցեալ ՚ի մեղաց, որբեցեալ ՚ի մոլու
թեանց, և զարդարեցեալ առաքի
նու թքք՝ ամենև ին յենու յՎ.Ճ իւր,
և լինի ընդ նմա՛ մի ոգի յաճիտեանս
սէս: Սա՛ է կատար քրիստոնէակա
նի կատարելութե. սա՛ է վախճան,
յոր սարախ գիմել բողորով ըղձիւ:
Օ ի մինչ իւրաքանչիւր իր յայն
ժամ համարեցեալ լինի կատարեալ
յորժամ մակարդակ ցիցի ընդ իւրոյն
վախճանի. հարկա՛ն որէ քեզ յայն
ժամ կատարիլ, յորժամ կատարե
լապէս յենուցուս յՎ.Ճ և միա՛նորի
ցիս ընդ նմա, որ վախճան քնչ է. և
դարձցիս առ յայն, յորմէ ելերն:
Բայց ոչ ոք է կատարեալ, թարց
յատկահանի նորատու թեանն Վ.Յ:
Լ. շ. զի սակաւք ՚ի մէջ մահկանացու
ացո, տրամադրեն զմիտս ՚ի ընդու
նումն

հուսնն եզուսակի ծորանոյ քաղցրու
 թեանն Վ՝ ծայնոյ, վն այն՝ սակաւուց
 է կատարելութիւն: Օ սակաւս առ
 բերին, իւրաքանչիւրքն յաւիտենիք:
 2. Օ այլն զայն կօչեսցես կատա
 րեալ, զոր տեսցես դու անասանն՝ ի
 վտանգից. անշոչափ՝ ի ցանկացողու
 թէց. ի մէջ չարաբախտութեանց
 երջանիկ. ի յանարդութիւն երանե
 ցեալ. ի մէջ արեւոծութէց, հան
 դարտ. որոյ ցանկան այլքն և յորոյ
 երկնչին, ծանակեցէ նոս. զանց առ
 նիցէ զհամայնիւք, իբր զդուզնա
 քեօք. ոչ իճիք բարեօք, եթէ ոչ ի
 րովքն արտափայլեսցէ. միշտ ազատ,
 հանապազ փաղակայ ինքեան. ցանդ
 իսկ հանդոյն իւրեան ինքեան. ուղ
 զադէտ. գերազանց, ունայն՝ իւ
 րեան, և լի Վ. Ե. որոյ բարիքն ան
 թօթափք և անսարսափելիք՝ ի բնա
 ճից զօրութեանց հակառակաց. որ
 զչարս դարձուցանէ՝ ի բարի. որ
 ոչինչ իրիւ՛ ունայնանայ. ոչինչ գի
 արուածով վնասի. որ առ դնէ զգինս
 իրացն, ոչ՝ ի կարծեաց՝ այլ՝ ի բնու
 թեանէ. որ ի վերայ ամենից գերան
 ցեցեալ, գիմադրէ զինքն ընդհան

րոյ աշխարհի. և տարածէ զմտախո
 հու թիւն իւր յ'ամ առանորին. միշտ
 անդորրական և անդրդռնէլի. որ
 ըստ մեծագունի մասին իւրոյ անդ
 մշտնջենապէս համազբազի, ուստի
 էջն: Արպէս ճառագայթք արեգա
 կանն թէպէտ սիրին ընդ երկիր, սա
 կայն գոն անդէն ուստի առաքինն.
 այսպէս և այրն կատարեալ թէպէտ
 ընդ մեզ քաղաքավարի, սակայն
 լաճագունի՛մ մասամբ իւրով բացա
 գոյ, և յարակցի միշտ վախճանին
 իւրոյ: Այնպիսի է ուրի՛նորին, որպի
 սի է կացութիւն մասին աշխարհիս
 մակաղուանի: Միշտ պարզ է անդ:
 Չգիտէ զպակասութիւն իրաց. չունի
 զսիրտ զանազան. հանուրք յա՛նի
 տեանք ծառայեն նմա, 'ի բաց ընկե
 ցեալ զ'ամ բազմութիւնս, հանգչի
 յ'ամենապարզ միութե՛ն: Օ՛նչինչ
 խնդրէ, ո՛չ ուրուք ցանկայ արտա
 քոյ ինքեան, չունելով զհարկա՛ն
 րութիւն խնդրելոյ 'ի բացուստ զեր
 ջանկութիւնն, զոր 'ի սրտի իւրում
 կնքեալ կրէ: Գործէ միայնոյ Ա՛յ.
 միայնոյ Ա՛յ կեայ. միշտ պատրաստ
 առ 'ի գնալ: Չգեա՛ զլարս զայս 'ի
 վերայ

վերայ կենի քոյոյ, և իմասցես թէ որքան բացատ իցես 'ի կատարելու թենէ:

3. Մեծագոյն և բարձրագոյն է իրս այս, քան զոր կարասցես առնա՛հասանել. եթէ ո՛չ 'ի վեր առ ինքն քարշեսցէ զքեզ նա՛, որ ասաց: Առանց խմ, ոչ ինչ կարէք առնել: Այլ և հարկա՛նորք են տրամագրու թիւնք ագաջնորդականք: Ախ ճան կենին կատարելոյ, է՛ սեղմագոյն միա՛նորու թին ընդ Ա՛յ, Ա՛ւ զի նա՛ բնակէ 'ի լոյս անմատոյց, ո՛չ երբեք մատիցես առնա՛, եթէ ո՛չ 'ի բաց հերքիցես 'ի քէն զխա՛ւարս ըստեղծուածոց: Ակարէ մարդ վիճակակից լինիլ բնու թեանն Ա՛յ, եթէ ո՛չ գերազանցիցէ մտօք և ըղձի՛ւ, զինքն և զհամայն ստեղծուածս: Ա՛մ յենումն զխարդ և իցէ փոքրկան իրի, քատակի ամենև ին ձկանն նա՛ւակաե՛ր, որ խայծ մամբ իւրով արդելեալ կացուցանէ զնաւն, 'ի մէջ ընթացից ուղւոյն: Հանգոյնաբար սրատահի յոգունց հոգեաց, որք իբր զնաւս ծանրաբեռնեցեալք երկնայնօք փարթամութեամբք, երջանկապէս

սէս հասանեին 'ի նաւահանդիտո
 երանեցելոյ միաւորութեանն, եթէ
 ոչ լինէին արգիլեցեալք յ'ըզակա
 թութեսէ իսեմնէ մուկեկակաւսէ :
 Ը՛ծ, մի և ամենապարզէ : ոչ երբեք
 կարէ հողին գոլ յարմար միաւորու
 թեանն ընդ նմա, եթէ ոչ բացակա
 տարիցի մի, և ամենապարզ :

Ո, Ե Ր Գ :

ՅՈՒՅԸ. Կ Գ. Լ. Խ Ո Յ.

Մ Ա Տ Ե Ն Կ Ա Ն Ս.

Գ. Լուխ. ւն: (Թ. իւ. 20:

Յաղապս վերջնոյ վախճանին մար
դոյ: Արքան չարիցէ սատրիւրին
յայնմանէ: Արովք միջնորդիւք, և
որով կարգաւ ժամանիցի առ նա:

Գ. Լուխ. ր: (Թ. իւ. 28:

Ար տենչայ բարեկեցութեան, առ
ընարեւ որարաի զոմն կրթիչ վարուց
իւրոց: Թէ սրպիսի ոք պարտիցէ
գո՛ւ նա: Գործք աշակերտին:

Գ. Լուխ. ր: (Թ. իւ. 36:

Յաղապս մաքրեցութեն 'ի մեղաց:
Սերկանալիք են ըղձմունքն ձկան
ցեալք առ նոսին, և յոռութիւնքն
կրճաատիք: Չիք գործադրողա
գոյն դեղ յոռութեանոց, քան զմա
հուան և զյաւճառեանականութեան
մտախոհումն:

Գ. Լուխ. ր: (Թ. իւ. 49:

Յաղապս որկորոյ: Չարն նորին, և
դեղ: Արք իցեն նշանք յաղթեցելոց
որկորոյն:

Գ. Լուխ

Վլուխ . Է : ԹՎԻԸ . 56 :

Յաղագս բղջախոհութիւն : Արքան
գարշէլի իցէ մոլութիւն այս : Արքան
դիւր իցէ անկումն 'ի նոյն , և զխարդ
խորշէլի : Հեշտութեց ոգւոյն հետա
զօտելի է , որ զտագունեղն է :

Վլուխ . Զ : ԹՎԻԸ . 64 :

Յաղագս ագահութիւն : Չարութի
նորին կաշկանդի : Բաղդատութի
տնանկին և հարստին : Հարստու
թեանցն ստութի , և ունայնութի :

Վլուխ . Է : ԹՎԻԸ . 72 :

Յաղագս բարկութեան : Տիպ բար
կացողին : Վսրժ , պատճառք , և
դեղք բարկութեան :

Վլուխ . Ը : ԹՎԻԸ . 89 :

Յաղագս նախանձու , և ծուլութիւն :
Ստորագրութիւն երկոցունցն , և
սպեղանումն :

Վլուխ . Թ : ԹՎԻԸ . 94 :

Յաղագս հպարտութեան , ամբար
տաւանութեան , և սնտիառութիւն :
Վաղափար հպարտին : Աւնայնու
թիւն արժանապատուութեանց , և
վտանգ : Փքացման չարիքն , և սպե
ղանի նորին : Վլուխ .

Գլուխ. Ժ: թիւ. 106:

Յաղագս բովանդակի մարմնոյն, և
զգայութեանցն արտաքնոց համող
ման: Որքան ներելի իցէ մարմնոյ:
Նշել զթոյլատրութիւնն աչաց:
Փառամօլութիւնն զգեստուց,
դատապարտի:

Գլուխ. Ժա: թիւ. 115:

Յաղագս սրահպանութի լեզուին:
Որքանուոյ միտի իցէ, և որքան դժու
արին: Օ ինչ սրահելի ՚ի խօսս, և
յ՛որոց խորշելի: Օ իարդ բառնա
լի իցէ մոլեկան լեզուն այլոց:

Գլուխ. Ժբ: թիւ. 125:

Յաղագս ներքնոց զգայութեանց:
Ախրառութի կարծեաց: Վարեօք
մտածմամբ տողորել սրտուէ ըզ
միտն: Յաղագս սանձահարելոյ ա
խորժակին զգայականի, և մոլարից
ըղձակաթութեանց նորին: Օ անա
ղանք՝ առ նոյնն սրատուէրք:

Գլուխ. Ժգ: թիւ. 132:

Յաղագս սիրոյ: Ո՞ր իցէ բնութի
նորին, որք պատճառք, և որք իցէն
գործք: Յաղագս նորին սպեղա
նւոյն

նւոյն: Ա երաբերու թիւն ինչ, յա
ղադս ատելու թեան:

Գլուխ. ԺԴ: Թիւ. 140:

Յաղագս բաղձանաց, և փախս
տեան: Արուս բաղձալի, և յ'որմէ
փախչելի իցի:

Գլուխ. ԺԵ: Թիւ. 145:

Յաղագս ուրախութեան և տրտմու
թե: Օ իարդ ուրախանալ պարտի,
այր բարի: Աջ տրտմի, որ զամենայն
նախատեսանէ: Սանազանք սպե
ղանիք ցաւոյն:

Գլուխ. ԺԶ: Թիւ. 155:

Յաղագս յուսոյ, և յուսահատու
թե: Օ իարդ համուղել մարթ իցի
զերկաքանչիւրն:

Գլուխ. ԺԷ: Թիւ. 159

Յաղագս երկիւղի: Արքան ունայն
իցի, և որով պատճառաւ յաղթահա
րիցի: Խորշիլ յանդգնութեանց
մարթ է: Ա երստին, փոքր ինչ վեր
յաւելումն, յաղագս բարկութե:

Գլուխ. ԺԸ: Թիւ. 167.

Յաղագս զօրութեց հոգւոյն բանա
կանի: Օ սպելի է իմացն. 'ի հետա
քրքրու

քրքրութեց: Որո՞ւմ մակացութե
պարապիլ պարտիմք նախապետա
բար: Որքան չար իցէ, զննել զվարս
այլոց: Օգտողութիւնս օտարաց,
եպերել մարթիսք: Սան զլացման
կամաց:

Վլուխ. ԺԺ. ԹԻԸ. 176:

Յաղագս կացութե զարգացողացն:
Օանազանք զօրավիգք զարգաց
ման: Հաշուումն Ժամանակի, և
կիրառութիւն նորին: Վերկայու
թիւնն Վստուծոյ, ցուցանի գոլ
հարկաւոր:

Վլուխ. Ի. ԹԻԸ. 184:

Յաղագս բարւոյն՝ միայնաւորութե:
Փախէլի է յ'ընկերակցութենէ չա
րաց: Սոլութիք աշխարհի քանիք,
և ո՞րք իցեն: Սանն զարգացելոյն,
է շահումն առաքինութեանց:
Սչանք ոմանք վերաշահիցելոյ ա
ռաքինութեանն:

Վլուխ. Ին. ԹԻԸ. 194:

Յաղագս Վճարանականաց առաքի
նութեց: Հաւատն գրուատելի է,
հանդերձ գործուք: Սաստուծում
միայնում

միայնում գնեւի է զյոյնս: Եւ ի թք
սիրոյն, որ առ Մ^Ը: Աէր ընկերին,
բարեառնութիւն ցուցանի: Վաջա
լեւութիւն յորդորական, առ ողոր
մութիւնն:

Վլուխ. իբ^Է: Թ. իւ. 201:

Յաղագս խոհեմութիւն: Տարկաւոր
ութիւն նորին, և դժուարութիւն:

Վործ, առն խոհեմի:

Վլուխ. իբ^Ը: Թ. իւ. 206:

Յաղագս արդարութեւ, և կրօնի:

Վերդործութիւն երկաքանչիւրոյն:

Օինչ իցէ ապաշխարութիւն, և նո
րում կայասցի:

Վլուխ. իբ^Թ: Թ. իւ. 212:

Յաղագս բարեւրաշտութեւ, և մե
ծարանաց: Տնազանդութիւն դրու
ատի. նոյն՝ և շնորհունակութիւնն:

Օխարդ առնեւի, և հատուցանեւի
իցէ բարեբարութիւնն:

Վլուխ. իե^Է: Թ. իւ. 218:

Յաղագս ճշմարտութեւ: Վիրառու
թիւն նորին: Պարզամտութիւնն
գովի: Վերդործութիւն հաւատար
մութեան:

Վլուխ. իՉ: Թ.Խ. 223:

Յաղագս սիրելու թէ: Որո՞վք առ ինչք պաշտելի իցէ: Պատու՛իրանք ոմանք, առ եզառմու երթեկցու թիւնն սրատկանելիք:

Վլուխ. իԿ: Թ.Խ. 231:

Յաղագս առատաձեռնութեան: Օ ի՛նչ իցէ, և զիա՞րդ՝ ի կիր առնելի: Օ իա՞րդ զանաղանիցի՝ ի մեծյարգոյ ու թե՛նէ:

Վլուխ. իԸ: Թ.Խ. 236:

Յաղագս արիութեան: Ո՞րք իցեն անք նորին: Խոտելի դող մահն, յ'առնէ արիականէ:

Վլուխ. իԹ: Թ.Խ. 242:

Յաղագս մեծասրտութեան, (կամ մեծողիութեան:) Ստորագրութի՛ն անն մեծասրտի:

Վլուխ: Ն: Թ.Խ. 247:

Յաղագս համբերութե՛: Մ.ն.ի.թք նորին, և գործունակութի: Յուցակ ճշմարտի համբերութե՛: Յորդորակ և խրատաբանութիւն, առ՛ի կրեւ զամ չարս: Հարկաւորութիւն յարարեութեան:

Գլուխ. ԼԽ: Թ. իւ. 257

Յաղագս բարեխառնութեան:
Արքան ինչ բաղճիւսիցէ նախն, ամօթ
խածութիւնն: Յաղագս պահեցո
ղութե, և ողջախոհութեան:

Գլուխ. ԼԽ: Թ. իւ. 261:

Յաղագս հեղութե, և գթութե,
Երկաքանչիւրոյն գործն, և գերա
զանցութիւնն:

Գլուխ. ԼԿ: Թ. իւ. 264:

Յաղագս համեստութե: Արկին են
գործք ուսումնասիրութեան: Օգր
կանոն պահելի իցէ, 'ի կիրառումն
քաղաքարոյութեան:

Գլուխ. ԼԿ: Թ. իւ. 270:

Յաղագս խոնարհութե: Յորում
առկայուցի: Սան ճանաչման
իւրոյ ինքեան: Ստորագրութիւն
ճշմարտի խոնարհին:

Գլուխ. ԼԵ: Թ. իւ. 276:

Յաղագս կացութե կատարեցելոցն:
Պատկեր ան կատարելոյ: Սախ
ճան կատարելոյ կենին, է միաւորու
թիւնն ընդ Մ. Յ.

Ս. Ե. Մ. Գ.

Եւ շէտրս իմ սիրտս անէրս :

Սրբևոր խնն վարկի շարաղուդել
 աստէն համարուտաբար, զլուծ
 մունա ձայնից ոմանց նորակերտից,
 զմիտս և զո՛ճ լաթինականի բարբա
 ռոյն, պայծառանց և անաղձատ՝ արա
 աստնելոյ սակս՝ հնարեցելոցն. և ևս
 սակաւուց այլոց նախկնականաց, որք
 ՚ի կիրառեցեալք եղէն յ՛ինէն ըստ
 հարազատից նոցին իմացից, նայտմ
 փոքրկանս մատենում, (ըստ որում
 թելադրեաց ինձ խելամտութիւնս
 տկարիմացի անօթոյս.) որովհետև
 իղձ և դիտանորութիւնս իմ, յայն
 և եթ միտեցեալ գոյ, զի զտարակոյս
 և ոչ զմի ունիցի վերծանող պիտոյ
 իս. և մի խակ զխութնագունութիւնս
 բառից, և զանծանօթութի նոցին
 պատճառելով, առբասարիցէ զինքն
 պարապիլ ՚ի յ՛ընթերցումն սորին,
 և վերաքաղել զպտուղս հոգեւո
 ըոգս, առաքինութեանցն՝ պարփա
 կիցելոց ՚ի սմին. որ է նախապետա
 կան վախճան, և մի անդր իմոյս
 թարգմանութեան: Իսկ զանց առ ի
 զյոգունց՝ իբր ինքնակամ. ենթա
 դրելով զնոսին ընդելագոյնս և բա
 ցա

ցալոյճս գոլ համայնից ուսումնասի-
 րաց, և լուծման իմում փոքրէն կա-
 րօտիլ. և մանաւանդ այնու, զի կարի
 իմն ընդհոժ տարած իւր ծրագրումն
 մեկնութեան յատկականի, իւրա-
 քան չիւրոյն բառից, զոր դիւր մատե-
 նիս անպարտիակ գոլով յոլովութե-
 նոցին, ներընդունել չկարէր ըզ-
 քնաւսն: Աստի զգրեցեալս և եթ.

Ի փառս մեծագոյնս Աստուծոյ
 ընկալարուք, և շատէ:

Բ Ա Ռ Ա Ր Ա Ն

Գրքիս

Լ:

Լ Խտաջեր. երան. Յողնակի.
 Լ Խտաջերունք. Սեռական
 իմն անուն դժնդակի հիւանդութե,
 զոր Վաթինացիք Ֆէպուխ յարանու
 անեն. և է անբարեխառն ինչ տանս,
 ծրեցեալ ընդ բովանդակ մարմինն:
 Աւնի զտեսակս բազումս, որք զյատ
 կականս վերընդունին զանուանա
 դրութիս, ըստ որպիսութեանց ախ
 տին: զի ոմն կոչի Զարակնեայ. կամ,
 Վերմախտ. որ չարագոյն այլոց գոյ,
 յորմէ դժուարին իմն է փրժանիլ:
 այլ ոմն ասի Վատցաւ, և Վամկորէն
 Վարցաւք: Տասլ: Տենտ: Վերմ: և
 սա'ի յ'()րականն. յ'Արկորականն.
 յ'Առօրական. 'ի Քառօրական. և
 յ'Ամսական, կամ 'ի Վունական
 ստորաբաժանի: Գոն և այլք բա
 զումք, զորս թողում յուզիլ, 'ի հե
 տաբբբից ընթերցողաց: Վունանի
 և վ'ս ախտացութեան ոգոյն, մինչ
 տափողականաւ մոլութիւն բորբոքե
 ցեալ տապի:

Վիսա

Բնաշրջածեմ. հոգու նահաբար
շուրջ ածելով զանս, այսր և անդր
հայիմ մտադրութիւն: Բնանի և
վասն աչոց մաին, մինչ շրջահայի'ի
վարժմունս առաքինութեանց, խոր
չեցութեամբ մտլութեց: Ը ջիւ-
քումս փիլիցիո:

Բնակափաթոյթ. շրջապատեցեալ
ազմկիւք. թէ հոգեկանօք, և թէ
մարմնականօք. և զառածեցեալ
նորօք:

Բնուրեք, երբեմն է մակբայ
տեղական, և նշանակէ յ'ամ ուրեք:
Իւ երբեմն անուն, և հոլովի այսպէս:
Բնուրեք. եքիւ և նշանակէ զայն,
որ սփռեցեալ գոյ ընդ բնաւս կող
մանս, և յ'ամ իրս, և յ'իրակութիս:

Բնորօքարչեմ. բունութեամբ
յեսս քարչեմ:

Բնորոտեմ, յ'ետս ցաթկեմ:

Բնարգանամ. անարգ, և անպի-
տան լինիմ. կամ, ոչ յարգանամ:

Բնդրօքացեմ, յ'ետս օքացեմ,
հանգոյն գրատից, և նախրաց:

Բնժնւր. նունազ, և անզօր. կամ
ոչ սարարտ:

Բնկարեւոյ, ջոյ: Յոգ: Բնկա-
րեւունք

բելլուհիք , ջաց : Տեղի ինչ , շրջափա
կեցեալ պատուհարաւ , և լարաբաժ
նեցեալ 'ի ներքս յորձապտախիք
ճանապարհօք , և համանմանիւք :
Չորք եղեն անկարելլուհիք մանաւ
անդականք , և ուշիմազոյգք . քի :
Արեւտականն : Ագիպտականն :
Ահմինիականն , և իդալականն : Աւ
վիճակեցաւ այսոմ անուհան . 'ի գոր
ծոցն իւրոց արտակացելոյ . իբր ասի
ցէր . անկար 'ի ներքս , ոչ գոյ ճար
արտելանելոյ : Վանդի 'ի համանմա
նութենէ յորձապտտեաց , և բազ
մապատկից ճանապարհացն , դժու
արին իմն էր , և գրեթէ անկար զէլն
նորին դտանել , եթէ անդամ մի և
եթէ ներսամտէր ոք . զի որքան ջա
նայր խուզմամբ հայիլ , յոր մտեանն
էր , այնքան տարաձգիւր յեւիցն ,
և մուրեցեալ վերագառնայր 'ի
նոյն տեղի : Աստի և արատսանէն
վիպատանք , զերժեցեալ (Թէզէտ
աթենացի 'ի յանկարելլոյ անտի
կրետականէ , (յետ սատակելոյն
զմինօցոյն առասպելական ,) թե
լիւն Արիատնեայ . փաղանշանելով
զուղիան , ընդ որ անցեալն էր :

Մտուտ, նամ իրք դժուարիմայք
 և խրթնածածուկք. և իրակութիք
 աշխատայոյրք, յարանունին անկա
 րելչունք. այնու, զի չկարէ, կամ
 դժուարապէս ըմբռնել մարթանայ
 միտս մարդկային, զիմանց և զհուն
 նոցին: 'ի՛նչունաց և 'ի՛ Վաթինացոց.
 Վապիրի'նթուս վերածայնի:

Մնկոխատ, որ ոչ ստորագրէ զինքն
 այլում, կամ խոնարհեցուցանէ: և
 կամ, որ ոչ տայ կոխապիլ ինքեան:

Մնճնայլակ, ազանելի ինչ այլան
 դակ և անսովոր, որով փոխակեր
 պէն զգէմն, և զբովանդակ իսկ
 զանճն, ըստորում յաճուրս բարե
 կենդանեաց, և այլոց զուարթու
 թեանց խրախճանականաց, պարա
 ծածկէն զինքեանս, զի ազատորէն
 կարիցեն շրջագայիլ ընքաղաքում,
 անճանաչք 'ի ծանօթից:

Մնճնիւր, եր: Յոգն. Մնճներք.
 երց. իւրաքանչիւր: Վ. վճառիպէթ:

Մնոպայ, ընդ վայր, և աւելորդ:
 Մ. յ. և ս նշանակէ զիրակութիւն
 ինչ ընդ գէմ համեատութեան. և
 զինքն և ս զիրակողն:

Մշխատայոյր, լի աշխատութիւն,
 և

և դժուարութեամբ :

Մտադնի . որ ոչ է սերեցեալ յ'ազ նուականէ տոհմէ . կամ . Սամիկ . նոյնպէս և արարք անսրտեհք , կոչին ապադնիք :

Մտառոցեմ . 'ի բայց թողում . և հրաժարիմ յ'իրէ յ'այնմանէ զոր ունեցեալն էինախնարաբար զոր օրինակ հրաժարիլ յ'Ապիսկոսոսութեանէ 'ի վերականգութեանէ . յ'իշխանութի , զոր յառաջագոյն ունէի : Աւ և սմոլութեց , և այլոց անձահականաց վարուց 'ի կիրարկեցելոցն հրաժարումն , կոչի ապառոցումն : Աւ և մինչ առաքի ոք 'ի գործակալութիինչ , և անդրադարձեալ 'ի գործոյն , վերապատմէ զոր արարն , և զոր լուսւ , կամ ետես , ասի ապառոցումն : Ը . Սէնոնցիս :

Մտերջան . թշուառ . ողորմելի . զրկեցեալ յ'երջանկութեանէ : Աւթին . Վնֆէլիքս :

Մտօրինաւոր . ոչ օրինաւոր . արտաքոյ , կամ ընդդէմ օրինի : Լա . Իլլէջիթիմուս :

Մաբասրեմ . յ'առարկեցելոյ ժառոյն , կամ յանցանացն , և կամ 'ի հրա

հրամանէն, անպարտ առնեմ զիս :
 և ևս, բաճական առնեմ սրարտաճ
 բուժեան խնում : Լ. Աքսուղո :

Բռունիմ. հասանեմ ցանկացելոյ
 իրին. զոր կամէի, անդ ընկալեմ
 զնոյն : Լ. Վօ՛սակգուօ :

Բռաջադրեմ. զիրն ըղացեալ ըն
 մտում, հաստատօրէն եղերեմ առ՛ի
 առնել, կամ ոչ : Արբեմն է՛, առաջի
 աչաց դնեմ, նախադասեմ, առար
 կեմ. առաջի առնեմ : Լ. Փռօփօ՛նօ :

Բռաջադրեալ. կո՛չի իրն այն, որ
 եղերեցեալ է մտօք, և փաղակա
 ցեալ հաստատասպէս : Առչի ևս առա
 ջադրեալ. դիտաճորութի մարդոյն :

Բնուղղասպէս առնանի, վասն դնե
 լոյն զիր ինչ առաջի ումեք : Լ. փռօ
 փօսի՛թում :

Բռասպել. վիպումն, և պատմու
 թիւն ինչ հնարեցեալ, վասն հեշ
 տացու ցանելոյ զլսօղս, որ ոչ իցէ
 ճշմարիտ, և ոչ խնկ ճշմարտանման :
 Առչի ևս առասպել. ամ զբուցատրու
 թիւնք, և խաղք վայրալոյծք. և ևս
 իրքն, բաղմիցս հրասարակեցեալք.
 որք յ՛ունկս ամենից լին, և խօսին
 զնմանէ ամքն : Լ. Փանպուլայ :

Վառնի, որ ընտան'ի կիրառնանի:

Վսպիզարնթաց. է միանգամայն
անուն խաղետղին, և խաղի: Վայց
զանազանք են խաղքն, պարունա
կեցեալք ընդ այսու անուամբ: Կր.
արշաճումն երիվարաւ. և կրթումն
'ի հեծելութիւն. մենամարտումն
նիզակաւ. սուսերօք. և այլովք հա
մանմանիւք, առ'ի մարզողութիւն
զինուորութե: շրջարնթացումն ձեւ
ցուցելովք գրասախիք. և այլք:

Վազի լինին սորա յասպարիզակա
նում խաղետղի, վասն այնորիկ աս
պիզարնթաց վերաձայնի. այսինքն,
ընթացումն յասպարիսի: Լ. թափ
նէամէնթում:

Վատանդական. որ զկարէ'ի մի
ում և եթ տեղւոջ կալ, այլ տարա
բերի սյոր և անդր. կամ մարմնով,
կամ մտօք:

Վարբուն. ենոյ: Յոգնա: ունք.
ենից: հասակ ժամանակական մար
դոյն, մինչև ցոկիղըն մանկութեան:
որէ երկուտասան ամն, և կամ մինչև
ցամն, ժող: Վարբուն ասի, և ժամա
նակն այն, յոր անդ ժամանեցեալ
գոյ իւրաքանչիւրօք:

Մըդ ծանրացեալ այսու գրիւն է՝
մակբայ ժամանակական. և նշանա
կէ զանցումն ներկայի ժամանակին,
անորոշապէս: Բայց առաւել ազդու
է՝ քան զմակբայսն. այժմ՝ իսկոյն,
և զայլս նմանիս: Լ. Ամմ:

Մըթանապատիւ, և Մըթանապա
տուութի. արժանաւորութիւն պա
տուոյ. մեծարանք. պատիւ. իշխա
նաշուքութիւն. իշխեցողութիւն:
Արտիտիք են Մէլիքութի. Տանու
տիրութի. Մէագերիցութի. Ար
դապետութիւն. Ապիտակապատութի
Մթուակալութիւն: և այլք տոյն
պիտիք: Լ. Տիկնիթաս:

Մըտամնի. որ ՚ի գործ արկանի,
արտաքս քան զտունն. և կամ իր
ինչ, որ ոչ է տնային:

Մըտուղի. ւոյ: արտաքս քան
զճանապարհն: կամ, որ շեղեցեալ է
ի ճանապարհէն ուղղականէ:

Մըտուռն, ան: Յոգ: Մըտու
նունք. անաց: կամ. ունց: Ա երջնա
գոյն մասն ճակատոյն, որ մակաչաց
վերակայի, ծածկեցեալ հերօք կար
ճարուսիք, պահպանութե սակա
ականցն, ընդ գէմ իրացն այնոցիկ,
որք

որք 'ի վերուստ ներանկանիլ կարեն .
 զոր Սամկորէն Ունք վերաձայնեն .
 Օբազմազանս ունի զնշանակուիս
 երբեմն զՏարսուութիս, և զՎանս
 աւելորդս առնշանէ : երբեմն զՎքա
 ցումն, և զՎմբարհաւածութիւն :
 երբեմն առնանի վս Վագաթան' և
 Օայրի ուրուք իրի ըստ սյնմ . ա
 ծին զՅս, մինչև ցարտեան լերինն :
 Վայսմ սակայն գիտելի է զմոլորու
 թիւն գրչայ, որք փոխանակ գրելոյ'
 արտեուն . անհմտութիւն գրեցին, ար
 տեան . որ է ևս ընդդէմ արհեստի
 քերթողութեան Սերթ' առնանի
 վս Սերարկոյն, զոր զգենուլ սովոր
 են թագաւորք, յաւուրս հանդիսա
 կանս . և զօրավարք 'ի տրամագրումն
 զինուորականի դասին . երբեմն վս
 Օանրախօսութեան, և Յամրաշար
 թութեան : Սերթ' փոխանակ Վնա
 չառութե, և կարծրասրտութեան :
 Վւ երբեմն վասն հանդարտօրէն, և
 վայելչութեամբ զգնալոյ : Լ Սու
 փէռչիլիում :

Վքառնաշոյտ . կարի' վաղվաղուն'
 և երագ, 'ի փոխել աքեացն . յ'որում
 և ցուցանի երբեմն, ինքնահաւանու
 թիւն

Թիւն իմն . անխոհեմութի , և կամ ,
անհամեմատութիւն : Ը Փռէփռճ
փէրու :

Բ :

ԲՆ զճարարչութիւն . քարչումն 'ի
բաղձանս , և 'ի կարօտանս . կամ
քարչիցումն 'ի բաղձանաց :

Բանավարութիւն . ազնուակա
նագոյն իմն կարօղութի , և նախա
պետական մասն հողւոյն , որով միաց
նով տարբերի մարդ , յայլոց կենդա
նեաց , և որոյ շնորհիւն վերակոչի
բանական , ինչ որ բանավարութե :
Բնանի երբեմն , փոխանակ
արամբնութացութե՝ ոգւոյն , և տրամա
բանութե , մինչ հետազօտի քննել
զճշմարիտն , զոր առարկեցեալ լինի
'ի մտաց : Երբեմն առնանի իբրև
զփնտս՝ և զպատճառ : Ի ճարտասա
նաց վարժեցել լինի , փոխանակ ցուց
մանն փոքեր , որ ենթադրեցեալ գոյ
նախադասութեան : Եւ յայլ ու
րեք՝ այլ իմն կերպիւ , զոր ոչ գրեմ
աստէն : Ը Սացիո :

Բարուր . զբարտարութիւն , և խա
բէական թակարթ . և կամ զբասա
ցու

ցուծի. որով դիզեն 'ի վերայ ան
անպարտի զպէսպէս մնասս աներոր
դիւք, առ 'ի պատժել զնա. կամ առ
'ի ցուցանել զնա գոլ վատահամբաւ
և դատապարտելի: Ը. Վալճւմծիար
Վացագանչեմ, արտացուցանեմ,
նշանակեմ, փաղանշանեմ, և կամ
զձայն արկանեմ առ հեռակայս,
կամ 'ի բացուստ հնչեցուցանեմ:

Քաճականարութիւն. անպարտ
առնել զինքն. առ բարումն. վճա
րումն. բաճականապէս վճարումն
պարտաւորութեն. զի բաճականա
րութին, է այնքան առնել, որքան
բաճական լինի բարկացելոյն, և քի
նախնդրոյն, առ 'ի հաշտութիւն, և
'ի թողումն յանցանացն: Այլ մինչ
բարկացուցանեմք զՎճ, մեղանչե
լով ընդ դէմ վայելչութեն սրին,
խոնարհեցուցանեմք զմեզ առաջի
նք, և հաշտեցուցանեմք ընդ մեզ
բաճականարութիւն ապաշխարանացն
զի մի պատժեցի՞ զմեզ վն մեղացն
գործեցելոց: Վսի ևս բաճականա
րութի, մինչ առաջի վկայից, յանձն
առնումք զարարեալ մնասն մեր
ընդ դէմ ուրումն, և հաճատեմք
զասպա

զտապաշաճանս, և զղջմունս մեր,
վասն արարեցելոյ յանցանացն:

Ը Սաթխաֆաքցիօ:

Բունետղ. ետեղ: Սամկօրէն.
կոթ:

Պ:

Պ.Ն.դակ. Սամկօրէն. Ֆռլա
ղուճ, կամ Ստուկ, անուճանենս
է անուն գործւոյ ուրումն բոլորա
կաձևի, որով խաղան մանկունք.
բայց են յոգնադիմիք, գործիքս այ
սոքիկ: Սմանք են փոքրիկունք իմն
ծիրք, 'ի բարակագունից տախտա
կաց յօրինեցեալք, ընդ որոց կէանս
միջին, ընդանցուցեալք զէրկտայրիս
փայտս, շրջապատեն 'ի վր նոցունց
յուժգնակի իմն մանառամամբ մա
տանցն: Մ.Ս.ք են բոլորակաձևք
իրբև զինծոր, ընդորս ներանցու
ցեալք զքուղ իմն երկթեւան, նախ
շրջած են ոլորմամբ, մինչև ընդ ի
րեարս մանիցին թեւքն քղոյն. և
ապա յ'երկոցունց կողմանց ձգելով
զքո՛ւղն և թուլացուցանելով փո
խաբերապէս, այնքան երագօրէն
իմն դարձուցանեն զգնդակն, մինչ

և ոչ երևիլ անդամ կարէ նկատու
 զայն, և շրջաբերեն նովիմբ թա-
 փով, որքան և կամին: Սմանք են
 յօրինեցեալք իբրև զտանձս խաղու-
 րակաձևս, ունելով 'ի տեղւոջ կախե-
 կին, ներապնտեցեալ զերկաթ իմն
 սայրեղ. 'ի վերայ որոյ փաթու թէլք
 զխորազան ինչ չուանեայ, և կամ
 զքուղ ստուարանման, ընդ խաղու-
 րակնն բովանդակս, թողլով միայն
 զծայր խարազանին այնքան, որքան
 ըմբռնիլ կարէ. և հարկանեն յուժ-
 դնակի զգետնի, ցնցմամբ ձեռին.
 որ զերծեցեալ 'ի քղոյն, սաստկու-
 թ'բ թափին շրջապտտի յ'ինքենէ,
 մնալով իբր անշարժ: Վրն և այլք
 և ս տեսակք, որք բրօք ստուարասայ
 ըիւք դահեցեալք, առոցեն զնոյն
 արտագործութիւն, բայց չէ՛ ժամա
 նակ ձառել աստէն զնոցանէ: Լա.
 թ) ուրպօ, կամ թ) բօկուս:

Վրումարետղ. տեղի գումարման
 մարդկանց, կամ, այլոց իրաց:

Վրումարտակ. լրուենակ, և կատա
 բաժ ուրումն իրի յաղագս որոյ խօսին.
 և կամ ծայր իրի ուրուք: Վ. յլ և հա
 մանդամայն առումն բովանդակից

Թուիցելոց, կամ արարեցելոց. զոր
 օրինակ, մինչ ծախեմք զպէտպէս
 գոյս, առ'ի շահումն իրաց զանազա
 նից, կամ'ի օրհասոյս կարեաց մերոց.
 և կամ ժողովեալք զհաստ, և զմուտս
 տարեկանս, զբովանդակն համա
 թվեմք'ի մի, առ'ի գիտեւ զորքա
 նութիւնն. զբոլորն զայն, բազկա
 ցեալ'ի մասնկանց, կոչեմք զուամբ
 տակ. Լ. Սուամիս:

Դ.

Դ. Բակեմ. Ճանաչեմ այնքան
 նրբագունիւ խուզմամբ և հե
 տաղօտամամբ, մինչ մնայ և ոչինչ
 յ'ենթակայունն ճանաչելոց, գա
 ղեցեալ յ'իմոյս ճանաչմանէ:

Գերատան. իրակօղ առատաբէլի,
 և ծիծաղունեաց իրաց. որ անձնայ
 լակեցեալ, վիպէ զառս օտարաց,
 ընտեսարանում, կամ'ի քաղաքայ
 նում հրապարակի: Գերատան կոչի
 ևս, նմ կատակառու, և խաղարկու:
 Լ. Տիսթրիօ:

Գերյարդեմ. զթիւրեցեալն, և
 զխանդարեցեալն, վերատին ուղ
 ղեմ և յարդարեմ: Լ. Սմէնտօ:

Դ. իա

Պիտակի. հուսովի գիշեր մեռելոց:

Պիտակի. ընդդէմ զի նիմ, և հակառակ կամ, զի մի լիցի և իբր բարձրագորէն կիրճարկա նեմ, և խանդարեմ զլինելու թիւն իրին: Ը Վասնէ տիօ:

Պիտակի. նմանութիւն ինչ դիմի, կամ այլանդակ իմն կերպարան, յօրինեցեալ ՚ի զանազանից նիւթոց, զոր ՚ի գէմն վերագնեն, զի մի լիցին ճանաչեցեալք, կամ զի երկուսցեն զերեխայս տիմարս:

Սասնորէն: Սասնարայ. կամ Սոսրաթ վերագայնեն: Սերաբերի և տա յ'իրն յ'այնոսիկ, որք առար տաքս երկիւղալիք թուին, բայց ՚ի ներքս, հեշտալիք և անխառք են: Ը Վասնէ այ:

Ե:

Ե. Սթատոհուն. կոչի առաքի նութիւնն այն, որ ներառակէ յ'ինքեան, զվճիտ և զիսկական վեր լուծումն զիրացն հետագայից, նրբա գունի՛ հետագումամբ: Ը Տիս կրէցիօ:

Երբեմնութիւն. անուն բաղկացեալ

ցեալ 'ի մակբայէն, երբեմն. և նշա
նակէ զկիրառումն ժամանակի, նո
ւիմբ մակբայիւ:

Արբե՛. մակբայ ժամանակական
Յետ խուն իմն միջարկու թե՛ ժամա
նակի: Մե՛րթ, առնանի փոխանակ,
Յայլում ժամանակի, կամ: Յորում
և իցէ՛ ժամանակի: Աշանակէ ևս
ուրեքուրեք: Արբեմն:

Արթեկցու թիւն. կցորդու թի
գնալոյ և գալոյ առ միմեանս: Սո
վորո թիւն քաղաքավարիլոյ 'ի միա
օին: Մնտանեկցու թիւն, որ ծնանի
'ի խօսակցու թե՛նէ, 'ի գնալոյ և 'ի
գալոյ առ միմեանս: Ը Վօնւէր
սայիտ:

Ափարան. օտամոքս. կոչի աղե
պարկն այն, ընդ որ անցանէ կերա
կուրն, յետ ծապելոյն և կլանե
լոյն: և կամ այն. յ'որ եփի՛ վերա
տին, ջերմութեամբ բնութեանկա
նաւ: Ը Սթօմաքուս:

Օ:

Օ Մրգանամ. աճիս յառաջելով,
' և միշտ շահիս զառաճել ինչ
քան զոր նախ ունեցեալ էի: Արբեմն
նշա

Նշանակէ յառաջեմ . յառաջ գնամ :
 Լ . Պրօֆի' չիօ :

Օ գայազուրկ . զրկեցեալ 'ի զգայ
 ութեան . անզգայ . առանց զգայու
 թեան :

Օ գացումն . դատողութիւն և
 խմայումն ոգւոյն , ըստորում այս
 պէս կամ այնպէս ենթադատէ զլու
 եալն , կամ զտեսեալն , և կամ զըզա
 ցեալն մտօք : Նշանակէ ևս , զասու
 թիս յատկառականս , արանց հան
 ճարեղաբանից : Լ . Սենթէնցիայ :

Օ ետեղեմ . բռնութիւն առնում
 և փրօսալիտեմ : Բնդ տէրութեամբ
 իմով դնեմ , որ ոչ էր իմ : Վալնում
 զտեղի ինչ , և ընում ինե : Բռնանի
 ևս վասն նստելոյ 'ի տեղւոյ ուրուք ,
 կամ կալոյ : Նշանակէ ևս երբեմն ,
 յառաջել քան զմիւսն , թէ խօսիւք ,
 և թէ արարմամբ : Լ . () կկուսօ :

Օ ուգամտութիւն : հաճատարա
 մտութի . և բարեխառնութի ոգւոյ
 որ ոչ ընբարեբախտութեան բար
 ճրակղէ , և ոչ 'ի թշուառութիւնս
 արանջէ , և վրդովի : Վրբեմն առ
 նանի , վս համբերութեան և տես
 զութեան : Լ . Վգճանիմիթաս :

() ուգ .

զատացեալս իմ: Այլ կամ իմ դալ առ
 իրն առաջադրեցեալ, և պատճառ
 ունի զբանս պէտքս: Գարեհուցա
 նեմ յետս, զԹիկունս: Այլ համար
 ձախիմ ՚ի դործ ինչ մտանել, վասն
 որոյ և զբարութս վերագիցեմ վախ
 ձանին այնմիկ: Այլ յատկապէս փա
 ղանշանի անունս այս, ՚ի շարժմանէ
 Թիկնասի շաին, և ուսոյն. զի մինչ ՚ի
 բարեկամէ ու մեմէ՝ կամ ՚ի մեծ առ
 որէ, հրամայի առնիլ ինչ. որ ոչ կա
 մի առնել զհրամայեցեալն, սովորէ
 զԹիկունս և զուսն, երբեմն ՚ի վեր,
 և երբեմն ՚ի վայր. կամ սյար և անդր
 շարժառոցել, առ ՚ի ցուցանել զոչ
 ունին զկամս, և կամ զդժուարութեան
 իմն ներգող ընդ սրժումս:

Լ. Թեքըխիկըսոր:

Թոյլատրութիւն. այնպիսի իմն
 աղատական ընդարձակութիւն, և
 հրաման առնելոյ և խօսելոյ ամե
 նից կամեցելոյ իրաց, Թէ և ոչ
 պատիժ արկցի խօսեցելոյ՝ և արա
 բեցելոյ: Այրբեմն սակայն նշանակէ
 զպարզ Թոյլն, և զհրամանն: Լ
 Ա. Ինչնայից:

Ժ:

Ժ Նշգամաս. ախտ իմն, միաճարերս
 և ցաւած իր. որ թուանորիցե
 լով փտեցու թք, զկենդանական զօ
 րու թիւն սրտին աղճատել, և ապա
 կանել սովորէ: Սամկորէն, միաճ. և
 ուրեք ուրեք բարութիւն կոչէն:

Ղ Նանի և փոխանակ շնատակարու
 թեան, թշուառութե. և խանգար
 ման: Մերթ, շնառն չարագործի,
 և վատթարաբարոյ, որ իւրով ժան
 դամուլութեամբն, ապականէ զայլս,
 և կորուտանէ: Ը. Սէսթիս:

Ժ առանգատեմ. զրկեմ 'ի ժա
 ռանգութենէն, զոր ունելոցէր ըստ
 իրաւանց. թողում զնա, առանց
 ժառանգութե: Ը. Սքսէրէսո:

Ի:

Ի Սկադիր. որ ունի զճաստատ իմն
 ճշմարտութիւն, և ոչ փոփոխի:
 Իսկ. շաղկապ ընդդիմական:

Ի ւ երբեմն է անուն, և հոլովի:
 Իսկ. իսկոյ. և նշանակէ զճշմարիտն:

Ի սկառ. զուրկ 'ի ճշմարտութե
 նէ. սուտ:

Իրաւա

Իրաւադատ. վերատեսուչ, և
քննող վարուց քաղաքականաց, և ա-
րարմանց նոցին: Լ. Սէնսոր:

Իրաւադատութիւն. արժանատա-
տիւն և գործակալութիւն, իրաւադա-
տին: Լ. Սէնսորա:

Լ:

Լ'նձ. ի: կողմն զառ'ի վեր' բլրոց.
և լերանց:

Լեզուագար. յաճախաբան. և որ
խօսի զչար, զայլմէ. վատահամբաւ
ելով. ստելով. և ընդվայր բարբան
ջելով. յ'որոյ խօսիցն ոչ զպատու
ինչ. և ոչ զշինութիւն ընդունել
կարեն լսողքն, այլ մանաւանդ ըզ-
տաղտուկ. և զձանձրոյթ:

Լուսագար. խանդարեցեալ 'ի
լուսոյ. կոյր. զաչացու:

Լպրծիւն. և լպրտիւն: յատկապէս
կոչի այն, 'նորում չկարէ որ կալ-
այլ սահի ներբան ոտիցն. որպիսի է
գետին լոկոնեցեալ կաւով. կձեայք
տղորկեցեալք. երկիր ինչ, կամ ջուր
սառնացեալ. և այլք համանմանք.
'նորս չկարեմք դիւրապէս հաստել,
զչաւիղս: Լպրծիւն կոչի ևս, որ
յ'ըմբու

յ՛րմբունելն՝ սողացեալ սահի՛ ՚ի ձե
 ուայ . ը որում են ձկունք, և նմանք
 նոցին: Անանի սակայն վն խաբէ
 տութե . և այնց, որք զպէսպէս պատ
 բանս՝ և զխարդախութիւնս գիտեն
 կիրարկանել: Արքեմն, վասն ան
 հաւատարմութեան . և նենգադոր
 ծութե: Սերթ՝ անկայութեան, և
 անցողութե: Ը | Ուպրիկուս:

Արարկութիւն . շարախօսութի,
 կամ վատարմութի զուսեմնե:

Խ:

Խ Աղանք . անայ, կոչին տուրք և
 լուելիք երեխայից, զորս մարտ
 ցանեն նոցունց, մանկածուք և դաս
 տխարակք: որպիսիք են՝ կարկաչայք,
 ձուռինք, տախտակ նկարուն, սրս
 պղուն ինչ մանեակ, սասարիկ երկ
 գիւմի, արծաթաձող դանկիկ, ագա
 նելիք դեզգեղունք՝ և համայնք
 զարդք տղայականք, որովք խայ
 տան երեխայք:

Խաղեւող . հրապարակ, և անդի
 խաղուց:

Խայտաախիտ . որունի զխայտա և
 զբիծս յողնե բանդս, և կամ զփառ
 բակս

բակա մանուկս նինքեանս սեւեւ
 և եցեալս :

Խանդեան ես . է : Հրամայական .
 Խանդերս արժանի լինիմ ունիլ
 զայս՝ կամ զայն իր : Այելեմ զայս
 ինչ իք : Իւրացուցանեմ սեպհակա
 նապէս :

Խարբալ . լի : Թիւրահոծ , և պրտ
 տայորով ճանատարհ . որոյ մանա
 ռիքն ծաւակեալք և յաճախազոյնք ,
 խառնեցեալք ընդ յ'իրեարս , քակ
 տինս ուրեք օւրեք , և խանդարին . և
 կամ ինտ իմն ընդ միսեանս խառնի
 լով , այլայլեն զուղղութիւն ճանա
 պարհին , մինչդի ոչ մարթին ճանա
 պարհորդք ասրբերել զուղին ար
 քունի , 'ի կողմնակոնաց :

Նստուսա բղխէ բայն . Խարբալեմ
 որ նշանակէ զառ . նոյնոյ անուան ,
 Անանի երբեմն , վասն մոլորեցու
 ցանելոյ , և պատրելոյ :

Խելացնոր . հիւանդութիւն իմն ,
 որ ցնդէ զխել և զմիտ հիւանդին ,
 և վերածէ միանգամայն յախմարտ
 թիւն , և 'ի սրտմտութիւն : Իւր պատ
 ճառի սակ , 'ի ջերմութիւն մաշկեկաց ,
 կամ 'ի գեղնամաղձէ , և 'ի շառա
 մաղձէ

մաղձէ, կարի իմն կիզկցելոյ: Լ
Ֆրէնէզիս:

Խելացնորածէտ. ախտացելալ
Տիւանդուծեամբ խելացնորիւ: Լ
Ֆրէնէթիկուս:

Խեցէմորթ. կոչին զեռունքն, և
սողունքն, որք ունին զմորթ կարծ
ըագոյն, ըստ նմանութեան խեցոյ,
և կրեն ը ինքեանս զքնիկ իւրեանց.
Թէ ջրայինք իցեն, և թէ ցամաքայ
ինք: Յաճախապէս սակայն առնա
նի, վասն փոքեր զեռնոյն այնորիկ,
որ ունի զեղջիւրս կրկինս, որովք
զուղին նախազննէ, գոլով ինքն զա
չացու. զոր Սամկորէն. Ըողոտ,
և Սպէղուլաղի, վերածայնեն:

Խուճապեմ. մեծաւ հողաբար
ձուծի յուղեմ զսխտոյս, և ջանամ
կատարել զոր ձեռնամուխ եղէ:

Խրամատաղ գած. զգածեցելալ,
փաստաբերիւ և աւերածեալ խոր
հրդով, կամ դիտաւորութիւն, կամ
մտածութիւն, կամ իրակութիւն, կամ
բանիւ, և այլովք համայնիւք, որք
վերածել կարեն զփասս, և զաւեր,
Թէ հողւոյ, և թէ մարմնոյ:

Խրատապատեմ. կշտամբեմ
բա

բանիւք, կամ պատժեմք ինախնդրու
թիւ և խրատու: Ը Վաստիկօ:

Խրոխտառոցեմ. շարժեմ զգը
լուխս հանդէպ կրծոյս, ահայուցա
նելով զոք. և կամ սպառնամ, միան
գամայն զբանս խրոխտս, և զոգորա
լիս ելուզանելով:

Խտտացաւ. հիւանդութիւն իմն
աչաց, որ շառագունէ զսպիտակոյց
նորին, և ուռուցեալ զկոստն, յետս
ջրջէ իբր զարիւնատեսիլս և զկե
ղունակս, մինչդի ոչ կարեն թար
թափքն առ յ'իրեարս մերձիլ՝ թարց
մեծագունի ցաւոյ. և եթէ շոշափի
ցին ձեռօք. կսկծեցեալք մրմնջին.
և ոչ իսկ համարձակապէս նկատել
առ լոյսն կարեն, և կամ յ'իր ինչ
սպիտակաձոյլ. վասն զի խտտին 'ի
պայծառութենէ ենթակային:

Ը () Ֆ թ ա լ մ հ ա յ :

Օ:

Օ կոտկէն. ինի տեսակ իմն
քարի թեթևագունի, որ ըզ
ծակս փոքրկունս ունի յ'ինքեան,
խիտս մսեանց:

Օ րարաբանութիւն. ոճ իմն խօսե

ԼԳ,

լոյ, որ համանմանիւք և երկխմացիւք
բանիւք՝ զքօղէ՛ զիմացն ուղղական,
և իբր ներած բարէ զիսկն իրին,
մինչ զի ոչ կտրէ իմանիլ մաքրանդ։
Եւ իբր միշտ մտլու թիւն համարե
ցեալ լինի, կերպոս այս խօսելոյ։

(1) րարուն. ունոյ. ունք. եաց։
Ծրարեցեալ, և առ միմեանս պա-
տատեցեալ։

Կ.

Կ՛խեկ. եկիւ բարակազոյն, և
խիտա մասնիկն այն ամենից պլտ
զոյ, յ'որմէ կախին յ'ոստոյ ծառայն։
զոր Կամկօրէն, կոթ անուանեն։

Կաղաբոյս. անուն իմն սեռական,
որ պարունակէ ընդ ինքեամք զամ
բանջարս վայրիս, որք ՚ի միաջէ և եթ
զնդաձևոջէ արմատոյ, արձակեն
զտերևս ուղիղս՝ և երկարաձիգս, թէ
ջրայինք իցեն, և թէ ցամաքայինք
որպիսիք են. Կայլասխտոր. բծեծ.
աղպաշար. և այլք նմանիք։

Կարծախօսութի. անհաճաստու
թիւն, և տարածուսական իմն զօրու
թիւն բանից, որ ՚ի կարծիս և ՚ի տա-
րակոյս արկանէ զլսօղան։

Կարկաչոտութիւնս . լեզուագարութիւնս
 Թիւնս ասամարականս, որ ոչ զվայերս
 ունի խօսելոյ, և ոչ իսկ զժամանակ
 և զորպիսութիւնս խօսիցն ընտրէ :

Յատկապէս հաւուցէ կարկաչէլ,
 յորոյ անդրափոխի և առ մարդիկս,
 որք թարց մտախոհութե՛ և պատ
 կառանաց, բարբանջէն վայրապար :

Լ. Կարո՛ւ լիթաս :

Կենակիր . նախապետական իմն
 զօրութիւն հողւոյն, որ յաջողակօ
 ընն յարգարէ զքնաւս նորին ներ
 գործութիւնս . և իբր յինքեան կրէ
 զկեանս : Սա՛ երբեմն անուանի
 շունչ . և երբեմն ոգի . ըստ զանազա
 նից գործոյ, զոր իրակէ : Լ. Սալի
 ըթութիւնս :

Կենաս . խոտ իմն թունաղի, որ
 բուսանի ընկզղոջն Սարտինեայ .
 զոր եթէ կերիցէ որք, գաղարէ զջիւս,
 և յեաս քարչէ զշրթունս և զմորթն
 որ շուրջ զբերանոյն, բացմամբ ծա
 նեայն . մինչ զի որք մեռանին ՚ի թու
 նից տրին . ցուցանեն զգէմօ, իբր
 թէ ծիծաղէին : Լ. Սարգօնիայ :

Կերակիր . որ առբերէ զխորտիկս
 ՚ի սեղան : Լ. Նիշխանս, է՛ արժանա

սլատի՛ն հիմն, կերակրու թիւնն. զոր
լաթինացիք. Տասլիթեր վերակոչենն:

Վերարկ. ամ ինչ որ արի, վասն
ուտելոյ և ըմպելոյ: Արսէս և ու
ճիկ անուանի ամ ինչ, որ առ ՚ի
ուտել ՚ի զգէնուլ, և յայլս սէսս
առասրին:

Վերտակ: մեծածախս ինչ շինու
ած: և ևս գործի և արարք, որ ոչ
միայն իցէ մեծ ահաշիւ՛ վ՛ս նիւթոյն,
այլ և ձեռագործին, և ուշիմութե
կառուցողին: Լ. Սաքինայ: Ամանք
մեքենայ կոչեն զսա, առեալք ՚ի
բառէն լաթինացոյ:

Ն:

Ն. զիւ: Աամկորէն բռնւք.
կամ. Ննձախ: նշանակէ, մե
ծաւ գծուարութեամբ: Արբէմն
նշանակէ. Մէ: զորորինակ. հազիւ
գտանի այր, որ ոչ ունիցի զպաշտօն.
այսինքն. ոչ գտանի այր, որ ոչ ու
նիցի զպաշտօն:

Նակակրութիւն. բնական իմն
դիմադարձութիւն, և հակառակու
թիւն իրաց, զոր ունին առ միմեանս
ընտածնեաւ ատելութեամբ. որում

գիմագրի: Համակրութի. որ բնա
կանաբար ունին զձկտումն առ յի-
րեարս: Լ. Մնթխիաթիայ:

Համակրութիւն. բնական իմն
ձկտումն սիրողական, 'ի մէջ իրե-
րաց: որում գիմագրի. Հակակրու-
թիւնն: Լ. Սիմփաթիայ:

Համարան. Ստուեան ինչ, 'նո-
րում փաղանշանին բովանդակքն
ծախք, և մուտք. և ևս հաշիւք ա-
ռից՝ և տրից:

Համբարու. կենդանի իմն յոյժ
գազանաբարոյ և կարծրասիրտ, որ
ձևացուցանէ զձայն իւր ըստ խօսից
մարդկանց. և ուսեալ զանուանս հո-
վուաց, կոչէ յ'արտաքս 'ի փարախէ
անտի, և դիշատէ զնոսին: Կարծե՛ն
ումանք զբնութի սորին գոլ երկատե-
սակ, իմ 'ի միում ամի է՛գ, և 'ի միւ-
սում, արու առ փոխիլ: Լ. Հիէնա:

Հայեցարան. տեղի, ուր խաղք,
և պէսպէս հրձուանք հասարակա-
կանք, հրապարակին: Սերթ' ասի
և ինքեան հայեցմանն առ յ'այսպի-
սիս: Երբեմն առնանի վ'ս տեղւոյն,
սւտի հայեցանի առ խաղս հանդի-
սականս: Լ. Սպէկտակուլում:

Հաշուեմուտ. պտուղ և շահ տա
րեկան, զոր ժողովեմք 'ի ստացուա
ծոց մերոց, յ'անդեայց, յ'անդաս
տանայ. 'ի տանց, 'ի քաղաքաց, և
ևս յ'անձանց ստորադրեցելոց 'նիշ
խանութե մերում. և յ'այլոց իրաց,
որք մտանեն 'ի հաշիւ համարանի
մերոց: Ը. Արօճէնթուս:

Հասակալեմ. հասանեմ իրին ցան
կացելոց, և իւրացուցանեմ զնա:

Հաստագորք. որ ունի զստուար
իմն և զամբաղոյն անձ, և կամ որոյ
կողմն ներքին հաստագոյն է, քան
զկողմն վերին:

Հարթեմ. զնախօկին թիւրն և
զսխալն, որ ոչ օրինապէս դրեցեալ
եղև, ուղղեմ. և զվերյաճեղեցեալն
յ'ուղղակիանէ չափէն, 'ի բաց հաստ
նեմ: Ը. Աօսիդօ:

Հարկամիտիմ. ստիպիմ իւր 'ի
հարկէ, առ 'ի հետեւիլ առաջագրե
ցելոց իրին:

Հաւաստագրութ. որ խախտէ և
լուծանէ զհաւատ:

Հէ. միջարկութի ստրառնական:
Երբեմն է, հոշական, և Երբեմն,
աւանդական:

Հովանի . որ ընդ միւսում սիրտ
զակցի ընկերանայ , առ'ի սիրել զմի
և զնոյն սիրուհի , սիրով առփակա
նաւ : Լ . Սիւնակս :

Զ :

ԶԱ . ռաճոթիւն , և ձեռնաճոթ
թիւն , ըմբռնումն 'ի ձեռանէ'
և առաջնորդումն : Լ . Սանուդուկ
ցիո :

Ճ :

ՃԱ . սրամե'րթ . յաճախապէս .
բազմիցս : Լ . Փրէքուէ'նթէր :

Ս :

ՍԱ . գնիս . տեսակ իմն քարի , որ
յիներն առ քարէ զերկաթն :
զոր Տաճիկք . Սքլատուզ տաչի ,
կոչեն : Արժեն ոմանք թէ յարա
նուանեցեալ իցէ 'ի գտանողէն , որ
զնոյն անուն ունէր : Իսկ այլք , 'ի
գաճառէն մակնէ'սիաց , ուր նախ
գտեալ եղև , շուրջ զքաղաքան
Հէռաքլեան . ուստի և անուանեցինս
Հէռաքլիոն մակնէս : Բայց զհարդ
և իցէ , մողորութիւն է' նոցին , որք
անդամանդ կոչեն զսա' . որ ամենևին
Հակա

Հակառակ է որպիսութե տորին: զի
անդամանդն, է մեծագին իմն 'ի
մէջ բոլորեցունց ականց ազնուակա
նաց, և կարծրագոյն քան զբնանս,
և փոքրիկ. թախանձութեամբ իսկ
և գունով, հանդոյն սառնորակի.
Չոր | ակթինացիք. Բտամաս, Ալա
լիացիք, և | էհացիք. Տիամանդ.
Իդալացիք և Սպանիացիք Տիա
մանթէ. և Տաճիկք, Ալմազ վե
րաձայնեն: Իսկ մագնէսն, ոչ հա
մաթոճի 'ի մէջ ականց, և ոչ իսկ է
ճանրագին. կարծրութք և քանա
կութք, իբրև զքարս հատարակս.
Երանգիւ, երկաթագոյն, և նսեմա
տես: Ը. Սագնէս:

Սահեկ. եկան: ծառ իմն ըստ
նմանութե գիհոյ, որոյ սաղարթքն,
ունին յ'ինքեան զթոյն. մանուճանդ
'ի սպանիայ, և յարքաաիայ: Ը.
Թաքսուս:

Սահեթոյն. մահադեղ իմն, կազ
մեցեալ 'ի թունալեաց սաղարթից,
մահեկանն: Ը. Թաքսիկայ:

Սեծիրապէս'. կարի, յոյժ սաս
տիկ: Ը. Սագնոպէրէ:

Սէտ. կոչի բարակագունեղ եր
կաթն

կաթն այն, որ կառուցանի 'ի մէջ
 լծակի կշռոյն . որով համանշմարեն
 զթեթեւութիւն և զծանրութիւն
 կողմանց կշռոյն, մինչ այսր կամ
 անդր, միտի : Մէտ կոչի ևս, սակայն
 անյատկապէս . մասնիկն այն, զոր
 դնեն երբեմն 'ի թաթ կշռոյն, առ
 'ի զուգահարթել զնոսին միմեանց,
 մինչ ոչ են արդարամետք : զոր
 Ամալգորէն . Վարայ կոչեն :

Մեռինայ . խոտ ինչ թունալի,
 որ բուսանի 'ի լերինս անջրդիս,
 մերիս, քարաժեռս, անհետս, և
 յամուլս, յորմէ մինչ ճաշակեն քա
 ծինծք, գլխատեցեալք իւրովին,
 սատակին իսկոյն, 'ի սատկութենէ
 թունիցն : Օսմանէ առասպելաբա
 նեն վիտամանք, վերաբուսեցեալ
 'ի վրիւրոյն հոսեցելոյ 'ի բերանոյն
 Ղէնարէռոս կոչեցելոյ շանն, այսինքն
 եռագլուխ, յորժամ եհան զնա
 հէոքուլոս 'ի գծոխոց անախ, եր
 կաթեղինեօք շղթայիւք, և էւսձ
 'ի լեառն Սիթինեայ : Լ Վկո
 նիսուս :

Մերթընդմերթ . բազմիցս . յա
 րաժամ . յաճախապէս : Լ Սկպէ :
 Միան

Միանդր երևի ձողածեհին,
 զոր կառուցանեն նասպարիսուս, վն
 խաղուց ընթացականաց: Առնանի
 հասարակորէն, փոխանակ եզերաց,
 և զիարդ և իցէ վախճանի: Աւստի
 սահմանք և կոտարք անդաստանաց,
 գաւառաց, և այլոց, միանդր յարա-
 նուանին: Ամանապէս և կոյտք քա-
 ղանց, շեղջք ցորենոյ. և դէզք խո-
 տից, և այլոց համանմանեաց, որոց
 կողմն ներքին ստուար, և բարակա
 գոյն իցէ գաղաթն, միանդր կոչիլ
 սուլորէն: Այլ և արձանք կանգնե-
 ցեալք, և բրգունք եռաժանիք և
 քառաժանիք, այսու անուամբ յոր
 ջորջին: Ը. Մէտար:

Միջակէտ. նշանախտց միջական,
 որ ՚ի մէջ բողորակածեուս գնդակոջ
 և կամ ծրի, առկայանայ. յորմէ
 գիծքն ընդածեցեալք ուղղապէս
 առ յերկոսին եզերան, զուգաչափք
 ընին միմեանց: Աւստի և մէջ երկրի,
 որ ուղղակի և հաւասարապէս տարա-
 ձգեցեալ գոյ յամենից կողմանց,
 կոչի միջակէտ, առ որ ձկտին բնաւ
 ինք ծանրութիք, ինքնայօժարութի
 բնականաւ: Ը. Չէնտրուս:

Յ.

Յղթանակ. հանդէս երևելի,
 և մեծածախ պատրաստութիւն
 զոր առնել սուրբէին հոսմայեցիք,
 մինչ զօրավար որ և կամ կայսր,
 յետ յաղթելոյ և վանելոյ զթշնա
 միս, մտանէր 'ի մեծն հոսմ և
 Տրիոլմֆոս:

Յաղթանակեմ. զյաղթանակ առ
 նեմ: զկնի վանելոյն զթշնամիս,
 հանդիսի և ցնծութի մտանեմ 'ի
 քաղաք իմ: և Տրիոլմֆո:

Յարակ. մակբայ ժամանակա
 կան: ընդ երկարածիգ իմն ժամա
 նակ: և Վիոլ:

Յարակունութիւն. երկարածգութիւն
 ամանակի: Սիւն աւուրց, և
 յոգնամենութիւն տեւելոյ: և Վի
 ուտոլընիտաս:

Յարմարափոյթ. որ անդ պատ
 րաստեալ է առ 'ի զիր ինչ առնել
 թարց յապաղման, կամ ծուլութե.
 և որ առ ձեռն պատրաստ գոյ, մինչ
 ինդրի կամ պիտոյանայ: Վրբեմն
 առնանի վասն գիւրութե առնելոյ
 իրին: Սերթ՝ նշանակէ, զերազա
 գոյն

գոյն, և զճախաւոր պաշտօնատարու
թիւն: Իմանի ևս փոխանակ զուար
թութեան և հրձուանաց: Լաթ,
Պրօմպտուս:

Յամին. նոյ. եառ: յապաղումն,
տրտաւորեցեալ 'ի կամաց յամողին:

Յապառեմ. եպերեմ. անհոգա
նամ, և իբր յապառնում ամանակի
թողում զջան և զհոգացութիւն
իրին առաջագրեցելոյ: Արբեմն է,
անդոսնեմ. առ յ'նչինչ համարիմ:
Ը. Ա՛գլիգօ:

Յաւետագին. որ զառաւել ունի
զգին, և զմեծահաշուեցութիւն,
քան զայլս:

Յորձապտոյտ. նշանակէ զչրջա
բերմունս, և զխութնածութիւնս
բանից: Ալ ևս զճանապարհ, և ըզ
չաւիղս մանեմանս: Ալ յատկապէս
առնանի վասն ջրոյ, մինչ զպտոյտ
առնու 'ի տեղիս ծոցածաւալս գե
տոց և ո՛չ ընդ հասի ուղղապէս ընդ
վտակն:

Յուռացողութի. կարծիք իմն իս
կադիր, և յոյս, ըզպեալ զինքենէ,
կամ զայլմէ: Ի կիրարկանի մերթ
'ի կողմն չար, և մերթ 'ի բարի: Ը. Քի
գո՛ւ չիայ: Ալաւա

Ե

Երթալիցեւ. շարժմամբ անդամ
մաց մարմնայս, հեշտացուցա
նեւ զհայեցողս: Լ. Մէտաթիկուլորս

Երթաւոցեւ. յօրացմամբ ի
մի՛ շարժեւ զձեռս, կամ զանձս իմ,
այսր և անդր:

Երթաւիթ. նշանակէ զպատ
ճառն զայն, յորմէ շարժիմք, առ
'ի առնել զայս ինչ կամ զայն: Լ.
Մօտիվուս:

Երկաղէզ. կուտակ ինչ շիւղից,
կամ այլոց նիւթոց, զորս գիզաբար
դել սովորեն մըջիւնք, 'ի վերայ
բունոց իւրեանց. մանաւանդ յան
տառս, և 'ի վայրս խոնաւուտս:

Եւանկատեւմ. հայիմ, սակաւ ինչ
առնելով զտեսութի, և իբր զկիտա
կոյր: Լ. Մէկնցիօ:

Ենորհունակութիւն. յիշողու
թիւն առեցելոց շնորհին, և բարե
բարութիւն, հանդերձ հատուցմամբ
փոխարինին: Լ. Վրատիտուդօ:

Ենորհառութի. պարգևումն,
կամ ընձեռումն շնորհի ուրուք, ըստ
արդեանց, և արժանաւորութի: Լ.
Բէնէֆիլուս:

Ոգի:

Ո՛

Ո՛րի շունչ կենակիր կամ կեն
սատու և Սպիրիտուս

Ո՛ստղ եղ նիւթ ինչ մածեղ,
զոր յօրինեն 'ի մօրթոյ եղենոյ,
կամ ցլայնոյ, քաջ իմն եփելով զնոյն

Սամիրէն, սոսինճ անուանիւ և
Գլուտէն, և Գլուտիւնում:

Ուղակուեմ. հարթեմ և ուղղեմ
զթիւրութիւնս և կամ առ ուղին դար
ձուցանեմ զարտելեանս:

Ուսումնական, որ առ ուսումն
պատշաճի. կամ որ վարժէ զուսումն:
Ուսումնականք կոչին և մանկունք.
որք յաճախեն 'ի դասատունն, և
որք յ'ուսումն պարասին: և Ստու
գիօզուս:

Չ

Չ՛րեօք չարեպէս. ոչ բարեօք
և Ս'ալէ:

Պ

Պատուագրութիւն. ընծեռումն ար
ժանապատուութեան. մեծա
րանք, գովարանութիւն, պատիւ իշխե
ցողական, կամ տիրական: և տի
տուլուս: Պ՛

Պողոտենու ազ: Տեասկ իմն բանա
ստեղծականի վերաձառութե. որ
քաղաքականաց, կամ զյատկառից
անձանց զվարս և զկեանս առցուցա
նէ ներկայապէս, հրատարակեցեալ
ընտեսարանում. որոյ սկզբանն ընձե
ռին իրք և արարք տրտմականք:

Բայց կատարի ուրախականաւ վախ
ձանիւ: Արդ՝ յարանուանեցեալ ե
ղև այսպէս. զի մանկունքն Աթենա
ցւոյ յ'սկզբան գիւտի սորին յօրի
նէին զառատպելս բանաստեղծա
կանս, և ՚ի սպողոտայս քաղաքին եր
գելով, կոչելին զամբօխն ՚ի հանդէս
իւրեանց: Աւ զկնի ժամանակաց.
մինչ հաճոյ եղև բազմաց գիւտօ այս
պիտի, վերածին զսան, առ լաւագոյն
և ազնուագոյն կացութի, որպէս զի
ընտեսարանում հրատարակեցիւր,
գեղեցկագունիւ յօրինամբ. Լ
Վօսիչդիս:

Ս:

ՍՆաստեսիլ, պայծառ և զուտ
հանգոյն տեսութեան սառի:

Սառնորակ. Վար իմն պայծա
ռատեսիլ և սպիտակափայլ, լը նմա
նու

նութէ ջրի սառուցելոյ. զոր հանեն
 'ի փորուածոց լերանց: Աւտի կար
 ծեն բազումք, թէ արդարև 'ի սաստ
 կութենէ ցրտութեց լեռնականաց,
 սառուցեալքն հիւթք յարատևե
 լով ներկրում, փոխեն զտեսակ նիւ
 թոյն 'ի քար, կարծրացուցանելով
 զնա, և թողուն միայն զգոյն, և
 զթափանձութի նորին: Ասմկօրէն՝
 Քլլօր վերածայնի. Լ. Քրիստոս
 լուս:

Սառնորակեայ. յօրինեցեալ 'ի
 սառնորակէ: Լ. Քրիստոս լինում:

Սիրելազրկութիւն. զրկին յայնց
 իրաց, որք կարի իմն սիրելիք խեն,
 զորօրինակ. 'ի հօրէ. յ'ամուսնոյ.
 յ'որդւոյ. 'ի բարեկամէ իսկականէ.
 և յ'այլոց:

Սմարակտոս. կանաչագոյն և թա
 փանձիկ իմն, ակ. որ 'ի մէջ ականց
 մեծագնից և ազնուականաց զերրոր
 դականն ունի զտեղի. Լ. Սմարագ
 դուս:

Սկզբնախաղ. յատկապէս կոչի նա
 իանուագումն այն հանդարտիկ. և
 համաձայնեցութի աղեաց քնարին,
 և այլոց գործեայ երաժշտականաց.

զոր նախ քան զերգեւն, սովորեն եր
գիւք և քնարահարք փորձառոցել:
Սակայն առնանի սեռօրէն. վստն
սկզբան իրաց համայնից, մեղմաբար
սկսեցելոց: Լ. Պրէլնուդիում:

Սղղումն. հնչումն այն սղաձայն,
որ ելուզանի խցմամբ ատամանց,
և սակաւիկ իմն անձկացուցմամբ
չբժանց. զոր Սամկօրէն Սլվլումն,
ասեն: որպիսի է՝ ձայնարիութիւն
օձից, և համբարոճաց: Լ. Սիբիլում:

Սողոսկեմ. յաճախապէս սողամ
ատտանդական, թանց առաջադրու
թեան. ըստորում շարժին սողունք
և զեռունք:

Սպրծեմ. բռնութիւն և դրոհիւ
նեքսամեմ. կամ դիմեմ՝ ի ներքս
մեծաւ յանդգնութեամբ:

Սպրդեմ. մեղմաբար սողմամբ
՝ ի ներս մտանեմ:

Սպռ. եռ. եռք: առանց քա
ղաքավարութե. և անընդեւ բարե
կրօնութեան. որ ոչ զգացուցմանց
գիջանէ, և ոչ իսկ ունկնդիր խրա
տուց լինի, այլ գռեհականաւ ամար
դութեամբ յառաջեցուցանել ջու
նայ զկամ իւր:

Սուտակա՛ . կիւ Տեսակ իմն ճանս
 ճի , մեծագոյն մարմնով քան զմե
 զու . որ ոչ զխայթ ունի , և ոչ խակ
 մեղրագործէ կամ վարժէ , զպաշտօն
 ինչ ըն մեղրաբանում , այլ միայն
 ասպնջական լինի ջերմացութեան
 զանգուճոյ մեղերն : Ստիպէ 'ի
 գործառութիւն զայլս մեղուս իբր
 զպաշտօնեայս . սլատժէ թարյգ թու
 թեան , զյամառութեան . և ձեւայելով
 բարեկամութեամբ իւրով , սլատրէ
 զմեղուսն , և ուտէ՛ ձրի զվաստակն
 ցին : Աստի ոչ անալայել չապէս վե
 րաբերի առ պղերդս և յ'անարիս .
 որք թէպէտ յ'ինքեանց , զոչ ինչ ար
 թանի գովութեան առնեն , դարտ
 նակալք լինին սակայն աշխատանաց
 և վաստակոց օտարին . և արկանեն
 զմանկազ 'ի հունձս , զորս ոչ սերմա
 նեցին ինքեանք : Ա՛ռնանի և վասն
 արատէր . խորամանկութեան . և որտ
 գայթի . յ'որս թագուցանի ճշմար
 տութիւնն : Ը . Ֆուկուս :

Սուտակասարտս . որ վերերեւութա
 բար և կեղծիւ՛ ձեւացուցանէ զբարե
 կամութի և զպաշտօնատարութիւն ,
 և 'ի ներքս՝ յարդարէ զթակարթս :
 Ը . Ֆուկատուս :

Ս:

Ս Ղարկուծի. երկարեցումն, և տարածումն ժամանակի, ինչքան կայէն, առ յայլս ամանակս. զոր նման. եթէ զգործ ինչ զոր այսօր, կամ նայամ ժամու առնելոցէի, յապաղեմ զնոյն, մինչև յ'վաղն, կամ ցմուս ժամն: Ը Վիշակցի:

Ս արկ. ի: և վարկեան, ենոյս է մասնիկն այն, զոր թէպէտ և փոքրիկ իմն է, սակայն դրեցեալ ՚ի թաթկշռոյն՝ շարժէ զնա, և ստորահակէ. ուստի ոմանք, կէտ անուանեն վասն փոքրութեն: Ս արկ անուանի ևս, զհարդ և իցէ միջարկութիւն ժամանակի: Վշև ևս համայն ծանրութի, եթէ մեծ իցէ, և եթէ փոքր: Վշև և բովանդակ ընթաց ժամանակի:

Յաճախապէս առնանի, վ'ս փոքրագունեղի իմն կխտի, ներկայականի ժամանակին: Վշբեմն վասն դոյզն ինչ որքանութեան իրաց: Վստուստ ասին իրք, մեծի. կամ փոքու վարկի, այսինքն. զմեծ, կամ զփոքր հաշուումն և զկարողութի ունին: Ը Սոմէնստում:

Սարկենական . որ փութապէս
անցանէ , և հոտանուտ խակ է : կամ
որ դիւրապէս փոխի , և պակասի
Եւ ևս , որ ընդ դոյզն ինչ ժամա-
նակ մնալոց է . և վաղվաղակի ոչ ,
ընչանայ : Լ . Սամէնտանէում :

Սատշուէր . դժբաւատ . անօգուտ
վավաշոտ . լկտի . անառակ . չարա-
բարոյ . վատթար , և որ զոչինչ մասն
բարութեն ներընդունի յ'ինքեան .
և ընդունակ է բնաւից մոլութեան ,
և իրակող նոցունայ : Լ . Սէքում :

Սատշուէրութիւն . անուն վերա-
ցեալ 'ի վատշուհիւն , և ունի զնոյն
նշանակութիւն : Լ . Սէքուհիա :

Սեհալուսար . եր : յոյժ պայծա-
ռափայլ . լուսաւորագունեղ . վճռա-
գոյն : Փոխաբերութիւն առնանի վն
Մընուագունեղի , հռչակաւորի . և
համբաւածաւալի : Սւտի զանր
իշխանագինս . և զմեծահռչակս , կո-
չեմք վեհալուսար : Եւ ևս զարարս
գոյլելիս . և զգործս ազնուականս :
Լ . Սլուսարիսսիմուս :

Սերասպարիւնեմ . վերատին ըը-
ժկեմ :

Տ.

Տեառան. շնորհաբար ինչ բարձրա
 յառակ և կիսածիր յարմարա
 գոյն առ ՚ի տեսանել զհայեցարանս,
 և զխաղս հանդիսականս: Արբեմն
 տակայն դնի փոխանակ հայեցարանի
 և երբեմն, վասն բազմութե հայե
 ցողացն: Ը Թ. Կատրում:

Տեսափոխ. կոչին զանաղանու
 թիք փոփոխմանց ընտեսարանում,
 մինչ իրակին ՚ի դերասանից Պողո
 տեհունագք. կամ Վաղենունագք.
 որք լինին, կամ ել և մտիք անձանցն
 իրակողաց, և կամ փոփոխմամբք
 նկարից պէսպիսեաց: Ը Ը. Կնայ:

Տեղակալեմ. բանութք յափշ
 տակեմ: առնում և իւրացուցա
 նեմ: Ժառանգեմ զտեղի ինչ, և
 ընում զնա խնով իշխեցողութեամբ,
 մինչ զի չկարէ լինիլ տեղի, այլում:
 Ը և յառաջել քան զայլս, յի՛ր
 ինչ, ասի տեղակալել զնոյն: Ը
 () կկուպո:

Տի, ոյ: անուն սեռական, որ
 պարունակէ զհնդեքին հանակա կե
 նաց մարդկայնոյ: այսինքն. Օտղայ
 ու

ութիւնս : Օ մանկութիւն : Օ երիտա
սարգութիւնս : Օ ալեորութիւնս : և
Օ ծերութիւնս : Տի կոչի երբեմն
մի և եթ ամնս : երբեմն , և երեսունք :
և մերթ շրջանակ : Հարիւրից ամաց :
Կոչի և ստի , բովանդակ կեանն մար
դոյ , որքան և իցէ երկարածիգ : Լ
Վտաս :

Տի . որակացեալ այսու դրիւն է
մակբայ դիմադրական , և նշանակէ ,
բայց . իսկ . այլ :

Տի բ . մակբայ որակական : կարի .
յոյժ . և այլք :

Տխորժեմ . ոչ ախորժեմ :

Տողորեմ . մածեմ , կամ ծծե
ցուցանեմ հեղականաւ խիւն հիւ
թով , և կամ հտտով . և իբր թա
նամ զնա այսու իրիւն : Աստի և
ներկէ ին երանգիւն . տողորումն ասի .
դի մածի , և թանի նովաւ : Վայց
անդրափոխմամբ առնանի , վասն
սկզբնաւորելոյ . մարզելոյ . կրթե
լոյ . և խելամուտ առնելոյ : Ասան
որոյ և ասի . տողորեցեալ գիտութիւն .
բարեկրօնութիւն . առաքինութիւն ,
մոլութիւն . և այլ Լ Վմբու :

Տրա

Տրամազոյդ. անզոյդ, հակազոյդ,
անհանգէտ. այսինքն ընդ դէմ զու
գութեան, և հաւատարութիւն:

Տրամախիտ. անյաճախ. սակաւ
ագիւտ, և որ ոչ միշտ առ ձեռն սրա
արատ գտանիլ կարէ: Ը Վաւ
րուտ:

Տրամադրեմ. կարգաւորեմ.
յարդարեմ խոհեմութեամբ: Ը
Վխաբօն:

Տրամապահուլ. անզուրկ ՚ի կաս
կածանաց, և յ'երկիւղէ. ոչ անբոյթ:

Տրամաճառեմ. որոնեմ յ'ամե
նից կողմանց. յուզեմ հոգունակա
բար. և հետազօտութեամբ միճա
բանեմ: Ը Վխոբո՛ւիբո:

Տրամատեսեմ. յայտնապէս և
իտկասիւս ճանաչեմ. արտադատեմ.
զանազանեմ. դնեմ զտարբերութի
են թաղատմամբ, և բաժանեմ յ'ի
րերաց, զսարն և զբարին. և զայլ:
Ը Վխոջէրնօ:

Տրամակայեմ. հաստատօրէն կա
ցուցանեմ. կամ օրինադրեմ. և
կամ հիմնադրապէս ամբացուցանեմ.
Ը Վօնատիտուօ:

Յ.

Յ Այսպէս լուծիւն. պարծումն ու
 նայնական, որ ներքնդունի յի
 քեան զմտուծիւն ինքնահաւանու
 թեան: Արբեմն է, խենեշօրէն
 պճնումն, առ ՚ի ցուցանել զկար,
 կամ զգեղեցուծիւր իւր. զի սիրի
 ցի, կամ պատուիցի յայլոց: Լ. ()
 տէնտայիօ:

Փ.

Փ Այսպէս լուծիւն. ենթադատումն
 ծածկագունի, և անգիտացելոյ
 ուրուք իրի, զոր մտածեմք յարա
 բերուծք նշանաց իմիք և պատճա
 ռաց, և կարծեմք այսպէս՝ կամ այն
 պէս գու: Լ. Կօնիէքտոնրա:

Փաստ. պատճառ, կամ պատշա
 ճաւորուծիւն իմն ժամանակի: Լ.
 () կկազիօ:

Փաստաբան. կոչի այն, որ զպատ
 ճառ և զգաւ ուրումն յառաջեցու
 ցանել ջանայ. և ջատագով լինի ՚ի
 կողմանէ նորին, զորոյ զհոգ յանձին
 կալեալ. և կամ որ տայ զխորհուրդ
 և զխրատ, դաւատեառն՝ վասն ելից
 առաջագրեցելոյ իրին: Լ. Լ. դ. վ. զ.
 կպտուս: Փ

Փոխարժուածիւն . արտադրումն
 գործոյն իւրոյ, զոր ունի 'ի բնութե
 նէ . և կամ մինչ հարկի' յայլմէ, առ
 'ի առնել զնոյն : Այլ ևս կատարել
 զգործ և զառնելի այլոյ ուրուք, փո
 խանակ նորա :

Փատրակ . փոսուկք խիտք, և մաս
 նուկք՝ յարեցեալք առ միմեանս ըստ
 որում 'ի ծակոսկեայս, և 'ի սպունկս
 համանշմարին :

Փողոտեմ . կալեալ 'ի փողիցն, ար
 տաքարչեմ բռնութիւն, և լլկեմ :

Փոյթընդոստ . մակբայ ժամանա
 կական . թարց միջարկութե ժամա
 նակի . իսկոյն : Ը . Արժանուա :

Փորձառութիւն . ճանաչումն իրի
 ուրուք . յատկականիւ իւրով ջանիւ
 և փորձիւ . և թարց ուսուցչի . որ և
 չիցէ կիրառեցեալ, սովորութեամբ
 այլոց : Ը . Աքսպէրիկնցիա :

Փոքրէն . մակբայ բացասական
 ոչ . մի :

Ք .

Ք . Ազաբարոյութիւնս . քաղաքա
վարութիւնս իմն , որ 'ի խօսս և
'ի կատակս , խառնէ զհամեատութի ,
և զհեշտացութիւնս հաճոյականս և
զուարճացութիւնս : Լ . Աւարաբիւլիս :

Ք . ազաբարութիւնս . գեղեցկութի
խօսից , և համեզաբարոյութի ,
նորում ոչ ինչ անվայելուչ , ոչ ինչ
գուհական ներդոյ : ոչ 'ի շարժ
մունս . ոչ յարարս , և ոչ 'ի զգայութի
ւնս : Լ . Արբանիտաս :

Ք . ազնուագ . տեսակ իմն վար
ժելոյ զտանդ բանաստեղծականս ,
նորում թագաւորաց և իշխանաց .
և կամ ամաց որք 'ի յարբունիս ելու
մտեն , թշուառութիւնք և տառա
արանք , արտացոցանին . և գրեթէ
միշտ զարտմական , և զողբալի ունի
զվտխճանս : Լ . որդ' այսպէս անուանե
ցաւ . զի յսկզբան գիւտի բանաս
տեղծութես , շնորհէին իրակազաց
սորին , զքաղ . քի զնախագ . և կամ
զտիկ քաղենի , լի գինեաւ , փոխա
նակ սրարգևի : Լ . Թարաջիտիս :

Ք . ազցիկեղ . տեսակ իմն խոցի ,
չարս

չարագոյն. որ սրատճառի 'ի մեւա
 մաղձէ կարի ջերմացելոյ: Այ մնայ
 ընմիում և եթ անդամում, յ'որ ար
 տասուզի. այլ ծրի անդուստ, առ
 յ'այլս անդամս, նեխեցուցանելով
 զվերս, և ծախելով զմիսն: Աւտի
 և յանդաբար կոչեցա՛ւ քաղցկէ՛ղ.
 Ի՞ք քաղցեալ խոց. զի ոչ յագի միով
 և եթ մասամբ անդամոյ, այլ ճարակ
 խնդրեալ շրջագայի, մինչև սպառեա
 ցէ զբնա՛ն: Կոյ և այլ իմն տեսակ
 այսր կեղի. զոր խեցկէ՛ղ յարանո՛ւա
 նեն. այսինքն խեցգեւտնային կեղ:
 վ՛ս զի հանդարտիկ իմն տարածի առ
 յ'այլս անդամս, հանդոյն խեցգեւտնի
 որ յամրաշարժ է: և կամ զի ունի
 հո՛ւպ վիրին, զերակս տարած եցեալս
 իբրև զբազումս խեցգեւտնայինս. և
 կամ յանդգնաբար յենլոյն սակս,
 ըստորում առնէ խեցգեւտինն, մինչ
 ոչ կարիցէ ճանկիւք իւրովք ըմբռ
 նել զիւրն: Ի՛նդոսանու և խոցս այս,
 'ի նոյնոյ սրատճառէ. և բաց յ'այլոց
 անդամոց, սեւեռի մանա՛ւանդ 'ի
 ստինս կանանց, յորժամ ոչ լինին
 մաքրեցեալք ամսեմսեա՛ւ: Լ. Կար
 չինձմայ: Կանչեր մօրպուս:

և

և այսր, ասկից յասդինս և
Չիտրա:

և անդր, ասկից յ'անդինս և
Ուլտրա:

Յ'որմէ ամենայն, որով ամե-
նայն, յ'որում ամենայն, նման փառք
յաւիտեան:

Մէն:

Ա. Ե. Ր. Զ.

Տաղ Ոսկանայ Մարգարեպի ասացեալ:

ՄԳՆՈՅԹ ՊՏԳ ԼԻ

էտ յոսայն նախնւոյ սե
րեալ:

Ժառ նորարողբոջ ծաղկափրթիթ
բերկ ընալ:

Սաղարթ գեղազարդ գեղանրա
ճոյճ ըն ծիւղ:

տունկ տերեւալիք երանգ երանգ
գու նուլ:

Վինամոն նարդոս՝ և սալասան հո
տուլ:

բրբբում և ստաշխէ մարդկան ցեղի
բու ընալ:

Լ՛շտանակ լուսոյ երվնագիտակ
փայ լեալ:

արիի եթերեան բացացայտեալ
հրա շիւք:

Վկար բաղձալի քոյ միածնի հօտի
և սարգ հայելի կրթող կերպին

խակի:

Ղմարմնոյ սեռէ ծաղիկ վարդի բու
սեալ:

հրճուալեաւ հոտուլ զքիմս մերայ
նոց լցեալ:

Երկրընծիւղ շուշան վերաստեղ
նեալ

նեալ զար գու․
 Հնորհիւ երկնայնով զբոյսն բարձե-ր
 մա հու․
 Բամբ հանուրք գունոյ՝ և տենչա
 լեաց մար դոյ․
 առ քեզ ներեալ գեր յօրինուած
 մշտուկ։
 Արբն երփն գուն արկեալ շաղաշա
 րեալ գի սով․
 խուռն երամազարդ՝ և պարամած
 հիւ սով։
 Ի իւրաքանչիւր մասն շիկոյդ եղեալ
 ոս կուով․
 փայլ փայլեն համայն սատ դրսխտի
 ծաղ կով։
 Աղբիւր բարեհամ՝ և քաղցրահոս
 ա ոււ։
 հանգարտախաղաց և ծաղրածեմ
 վը տակ։
 Ներանըմանեալ ասացելոյն վեհի․
 կենդանոյ ջրոյն ըստ Սաղօմօնեան
 եր գի․
 Յողալից պարտեղ երկնաճորին իջ
 մամբ․
 գեղմն Վեդէօնին զարմանահրաշ
 տես լեամբ։
 Ի իւթեղէն տաճար աննիւթական
 գոյին․ Տե

Տիրածին սուրբ Աոյս՝ և մարմնա-
 րան ինչպէս նինչ
 Աղորմած կամօք՝ և քաղցրալից
 սրբ ախիւ .
 այժմ և յարակայ հովանի լէր ըղձիւն .
 Յորտղէն պահել ըզՄիսածնի քոյ
 հօտս .
 մանաւանդ զերգօղս՝ և գովեստիս
 գրծօղս : Ըմէն :

ԼՍբովանդակելոյ՝ և երանե
 լոյ Ռնութեան տատիւ, և եր
 կրպագութի, գոհութի՝ և գովեստ
 անդրաւ յաւիտենիւ յ'ամ լեզուաց՝
 յ'իւրաքանչիւր բարբառոց վերա
 թեւեալ՝ ծառայեալ, անուշահոտ
 բուրմամբ մատուցաւ, մատուցանի՝
 և մատուցի միշտ Լ՝մենաբարի
 Լ՝բարչին մերոյ. զորմէ կախեալ
 կան էակք հանուրք, և տենչան ան
 յագ բաղձանօք գոլ ընդունակ՝ և
 տեղի նորին մշտածաւալ շնորհաց՝
 և գթութեան. որ՝ լա՛ ձայնի Արբոյ
 Լ՝ճետարանին, ածէ անձրե՛ ՚ի վե
 րայ արդարոյ, և մեղաւորաց. Մատ
 թեոս. 5, 45. Բողորս և ես անար
 գիւն, և թափուր յ'ամ լաւաց՝ (Թա
 մաս ծառայ Լ՝կեղեցւոյն Վրիտտ
 սի՛ի Անանդայ Վորթմեայ՝ օժան
 դակութի ընկալեալ ՚ի վերին նախա
 խնամութեանցն, տպեցի զքաղցրա
 ճաշակ Վիրս Աեծին Աարդինալ
 Ռօնային (զոր եռամեծ Աարդան
 Ռաբունին Աթին լեզուէ՝ թարգ
 մանեաց ՚ի Հայկական բարբառ հա
 մեղ՝ և ախորժ ոճով.) յ'իմում Տարս
 րա

ըանի, և ծախիսք իմովք յ'Ն. մասը
 դամ քաղաքի: Յամի Տեառն 1705.
 Հոկտեմբերի 4. և 'ի թուին Հայ
 ցոյ 1155. Նաւագարդի 9: Ուտի
 և մաղթեմ զհամայն վայելողոյ
 այսմ գեղեցկահաս վտակէ՝ արժանի
 առնել յիշման զթրծեալս 'ի թոնիր
 ապահանութե, զթուսմաս աւանդւի
 րոյս, և զհայրն իմ զՆ. ուրիջան՝ Ն. ու
 րիջանն, և զմայրն իմ զՆ. իլդար,
 և զեղբարս հօր իմոյ զՆ. ուկաս, և
 զՍտեփաննոս, և զեղբարս իմ ըզ
 Գրիգոր՝ զՆ. րիտակէս, և զՅա
 հօր, և զքոյրն իմ Օանայ:
 Եւ և մաղթեմ վերստին զհոյս
 եղբարոց սիրելեաց՝ յիշել զհարա
 դատ, և զմտերիմ շարաքարդօղ,
 ուղղագրօղ և կառավարօղ քործա
 կալս Տպարանիս մերոյ, որով և
 դուք յիշեալ լիջիք յ'երկնից արքայ
 ախառնութիւնս. Ամէն:

ԵՊՀ գրադարան

SU0159248

